



G.M. Zamfirescu

**Maidanul
cu dragoste**

www.virtual-project.eu

G.M. ZAMFIRESCU

MAIDANUL CU DRAGOSTE



www.virtual-project.eu

Cartea Românească 1933

PREDESTINARE



CAPITOLUL I

Un copil cânta cu ochii în soare

Destinul meu începe mizer într-o mahala cu nume rușinos.

Închid ochii și revăd decorul, ca un desen în cărbune peste care a trecut, apăsător, mina unui copil nebunatic.

Eram o gânganie cu picioarele goale prin praf. Murise un flăcău în mahala și-mi «dese măsă lui» pantaloni de pomană – pantaloni scumpi, prea lungi ca să nu-i răsfrâng de câteva ori pe glezne și largi. Trebuia să-i leg strâns, cu un brăcinar de sfoară, să nu-mi cadă în vine. Purtam o cămașă desfăcută la gât, cu desene și flori multicolore, cum sunt cămășile de sărbătoare ale lipovenilor tineri, iar părul crescut în voia lui și ciuf, mi se lasă în cârlionți pe tâmpile.

Trăiam ca o pasăre și ca un mormoloc.

Ale mele erau maidanele, să le cutreier...

Aveam o pasiune mare: mic cum eram, să lovesc sârma de telegraf. Adunam lângă mine un morman de pietricele, îmi lunecam de câteva ori palmele de turul pantalonilor, să le șterg de praf și mă condamnam, stăpân și singur în pustiul de maidan al străzii, să-mi frâng gâtul, ochind sârmele și să-mi smulg mâna din umăr, aruncând cu bolovani în sus. Eram fericit când auzeam sârma atinsă vibrând.

Îmi scuturam din nou palmele de praf și plecam fluierând ca un haiduc, să fac alte isprăvi: omoram vrabia din roșcovii sălbatici cu praștia, furam pepeni din grădinile sârbilor și mă scăldam la apă mare, în gărla murdară a orașului.

Plecam de acasă în zori și mă întorceam în amurg, cântând, cu ochii mari în soare și părul fluturat în vânt.

Stam pe șoseaua Basarab, într-o casă mică, igrasioasă, rămasă până acum într-o rână, ca o amintire de vis rău și ca o muștrare.

Erau case puține pe șoseaua Basarab și fabrici multe. Pe stânga se întinsese fabrica de bere Luther, ca o nemțoaică grasă și acaparatoare. Pe dreapta, de la intrarea la magaziiile de mare și mică viteză ale gării, spre bariera Regiei, erau o cârciumă, o fabrică de mezeluri, un depozit de cărbuni, o turnătorie, o fabrică pentru industria lemnului și casa lui Hagiu – casa cu nebuni, strivită în adăpostul zidului înalt de fabrică. Dincolo de noi era un maidan cu basculă

publică, bariera drumului de fier și peste barieră magaziile și atelierile manufacturii de tutun Belvedere.

Din fața casei lui Hagi pleca spre oraș calea Plevnei, pe stânga cu umbră firavă de roșcovi sălbatici, prin mijloc cu tramvaiul cu un cal, galben și minuscul ca o jucărioară, pe dreapta cu stivele de scânduri, atelierile și coșul uriaș de cărămidă de la fabrica de mobile «Lessel», cu Manutanța și cazărmile una lângă alta, până în strada Francmazonă.

Calea Plevnei era atunci largă și vraiște, cu aspect dezolant de șosea națională intrând în mahalaua unui oraș provincial. O înviorau, arar, goarneau de la cazărmi, ca să ni se pară, în urmă, mai singuratică, mai tristă, în burnița toamnelor și deopotrivă, sub cerul tânăr și limpede al primăverilor.

Bătrânii continuau să-i spună Podul-de-Pământ, ca pe vremea apelpisiților și a cărvunarilor și era deseori invocată, de bunice, figura de legendă a «văduvei cu trei fete, de la testemele...»

De pe maidanul basculei publice sau când mă urcam pe casă, să mă coc la soare și să văd omenirea de sus, aveam perspectiva haotică a triajului B.M., cu șiruri interminabile de vagoane încărcate cu lemne de foc, cu scânduri și bușteni sau mașini agricole. Printre vagoane mișunau hamali albi de var sau murdari, până în lumina ochilor, de cărbuni. Unii încărcau marfa în căruțe, mulți o cărau de la un șir de vagoane la altul. În umbra, cât o palmă, a cailor cu capișoane albe, căruțașii stau pe vine și fumau ori se cinsteau cu braga și acadele.

Plutea peste tot decorul acesta de muncă și încovoieri, în arșița verii, un nor de praf ca o apăsare.

Pată de funingine și păcură, pe cer, se ridica în zare matahala de cărămidă și fier a depoului de mașini.

În spatele cazărmilor, din șoseaua Basarab și până la gărlă, pe cele două versante ale dealului pe care pleca gâfâind și se înapoia ca o furtună trenul de Giurgiu, erau maidanele mele de haimanalâc, de joacă și de isprăvi rele: imperiu cu gunoi în gropile prin cari trecuse Dâmbovița, înainte de canalizare și cu păduri minuscule de măracini cu frunza cămoasă de un verde crud și țepi de aur, cu ciulini pe cari numai eu știam să-i arunc în părul fetelor, ca să nu se mai descurce și scaieți cu floarea în puf violet – cea mai frumoasă floare pe care o văzusem până atunci...

Pe stradă, în fața casei cu nebuni, era o pompă de apă. Veneau sacagiii de câteva ori pe zi, să umple sacalele și să plece prin mahalale, strigând cu un glas la fel, ca o muzică.

Intram în curte pe un gang. La stradă, pe o parte a gangului și lipită de fabrică, era simigieria lui Tino Stavros, cu taraba plină, în fiecare amurg, de covrigi cu susan, de brânzoaice rumene și corăbioare proaspete, iar dincolo de intrare, spre maidanul cu basculă, se afla un birt economic cu șopron de scânduri, unde mâncau la prânz și seara căruțașii, hamalii din triaj și de la magaziile gării și sacagiii.

Birtașul era un slăbănog deșirat și ofticos, cu fotă verde, cu mânecile de la cămașa murdară sumese, cu plaivaz la ureche și un catastiv verde, pe care nu-l lăsa niciodată din mină.

Numai meseriașii de la fabricile din împrejurimi mâncau pe cont, într-o încăpere aparte, cu hârtie de împachetat întinsă pe mese și solnițe de pământ, cu floricele de smalt. Plăteau, cinstit, în fiecare sâmbătă seara, când luau leafa. Jupânul aduna sumele și striga totalul, iar datornicul număra gologanii de câteva ori și-i lăsa pe masă. Birtașul îi arunca în buzunarul uriaș al șortului, mormăind ceva, poate o mulțumire și aduna pe altă filă, în alt cont, pentru alt datornic. Lucrătorii așteptau la rând și cumiți, scuișând printre dinți de câte ori slăbănogul cu catastiv muia plaivazul pe limbă.

Când intram în curte, tropăiam – cu picioarele goale și repede – pe chepengul pivniței: spaima din amenințările bătrânilor, pentru haimanale ca mine.

Mama aștepta în prag, cu un bici în mână.

— Unde mi-ai fost până acum, câine de uși multe?

Mă opream la câțiva pași, cu ochii în pământ.

Așteptam muștrările. Le învățasem pe dinafară. Plecasem din zori și o lăsasem singură. O știam bolnavă și nu-i spărsesem un lemn. Se rugase de un vecin să-i aducă o căldare cu apă. La prânz, nu venisem să mănânc. Nici tata nu venise. Ne așteptase cu masa pusă. Cum era să mănânce singură? A plâns. Se încuiase în casă și plânsese.

Avea un glas ce mă înfiora.

— Am să mă spânzur, să scap de voi! Tu și ăl bătrân, doi câini...

Ascultam cu lacrămile prelinse pe obraz.

— Poftim, hal de copil – haimana de șapte străzi...

Mi se înroșiseră ochii umblând prin soare, eram murdar de sudoare și praf, îmi rupsesem cămașa și sfâșiasem un crac al pantalonilor, în garduri. Mă înhăitaseam cu pungașii. Pornisem pe un drum rău. Unde visam să ajung? Am să fiu o pușlama ca oricare alta, hamal în gară dacă nu un pușcăriaș – oricum, un râs al lumii și o rușine.

— Dragu' mamei, mai bine te omor de-acum! Mă apropiam fără sfială. Primeam pedepsele fără murmur, fără cea mai mică tresărire. Eram convins că așa e normal, că așa e logic să se întâmple. Nu trebuia să plâng. Mă revoltam în mine și mă acuzam că sunt o haimana și un nebun, cu cămașa ruptă și cracul pantalonilor sfâșiat de sus până jos. Mă condamnam să îndur loviturile. Aveam impresia că mă bat singur. Se deștepta în mine alt copil, acel «dragul mamei cuminte și harnic», culcat în fiecare noapte în patul curat și sugrumat în fiecare dimineață, cu întâiul pas spre maidane.

Copilul acesta din vis mi se aduna, ca o lumină, în surâs și priviri, în ochii mari și învăluitoari cu cari mă uitam la mama, s-o văd cum ridică mâna și mă lovește.

Puica era înaltă și slabă, cu figura prelungă. Purta părul lins, în cărare la mijloc. Nu o văzusem încă zâmbind. Umbla prin casă ca o umbră. Când sta pe scaun, își lăsa mâinile în jos, cu un gest de renunțare și ofta. Tata, când o auzea, o certa: «nu mai cobi, nevastă, că-mi iau lumea-n cap!»! Eu o adoram în adevăr.

Nu uitasem că, odată, mă mângâiasse pe creștet și-mi spuse: «dragul mamei» – cald, muzical, robitor...

Cu fiecare lovitură de bici mi se părea c-o aud, ca un cântec închis în mine și numai al meu: «dragul mamei!» Asta îmi da putere să rabd. Ea se supăra că nu mă apăr, că nu încerc să fug, că nu plâng.

— Să te ia dracu! Dau în tine ca-n bivoli și nu simți...

O dezarmam.

— De ce nu te faci om de treabă? Tu nu înțelegi, nu simți că dau în tine și mă doare mai mult pe mine, când dau?

Mă muștra cu o privire adâncă și tristă.

Mâncam în sală, după ușă și singur, mestecând rar, fără foame, fără gând. Mă uitam înainte și nicăieri, prosteste. Câinii intrau peste mine, să-mi fure pâinea din mână, iar pisicile se ridicau în două labe, pe măsuța de brad și-mi mâncau din strachină. Nu le goneam. Parcă mă lega cineva de mâini.

În sală era strâmt. Te oprea, în prag, un miros înecăcios de petrol ars și de pivniță. Zidul din fund își ascunsese igrasia după un covor. Lampa își cârpite sticla cu o foiță de țigară. Mașina de gătit era de tablă, fără ușă, cu cuptorul spart. Burlanele, lipite la încheieturi cu hârtie, afumaseră tavanul. Cizmele de lângă pat, încă pline de praf și păcură, își făcuseră carâmbii armonică. Sub mașină era un coș cu legume. Un gândac negru pleca obișnuit la plimbare, pe zid, ca un gând dușman umblând cu picioare multe și mici sub frunte.

Sus, într-o ramă descleiată, era o fotografie mare, murdară de muște. Un mort, o rudă a nu știu cui, un bătrân cu capul țugui și gura strânsă ca o pungă. Mă speriam de câte ori mă uitam la ei. Aveam impresia că mă urmărește prin casă cu ochii lui de vulpe vicleană, că îmi fură gândurile și le spune tuturor. Eram sigur că noaptea, când dorm, se dă jos din ramă și se prelinge pe ziduri sau pleacă pe stradă, strigoi. Odată, rămăsesem singur acasă, am pus un scaun pe masă și m-am urcat la bătrân, să-i scot ochii cu foarfeca. M-a prins mama și m-a tras de turul pantalonilor, rostogol, cu rama pe umăr și fotografia în brațe.

Dușmănia între mine și strigoiul cu buzele smochină, era fățișe acum. Intram în casă cu pumnii strânși și mă închinam în gând. Când mâncam, mi se părea că-l aud clefăind cu gura lui fără dinți. Mă supăram și aruncam în el cu toți morcovii și cartofii din coșul de sub mașină.

Nu mă lăsam până nu-l dam peste cap, cu ramă cu tot.

Mama îl ridica de jos, mă certa că sunt nebun și iar îl atârna în cuiul cu cârlig.

Mă culcam în fiecare noapte cu un baston lângă mine, hotărât să-i crăp capul bătrânului, cum s-o da jos din cadră. Tresăream, în întuneric și încovrigat sub plapumă, la cel mai mic zgomot. Adormeam târziu și-l visam când șarpe, când câine turbat, fugind după mine. Mă dezmeticeam la ziuă, lac de sudoare, cu dinții clănțănind de spaima din vis. Dar bătrânul cu capul țugui era în ramă. Mă amenința parcă: «acum nu te-am prins, dar la noapte pun sigur mâna pe tine și nu mai scapi!» Scoteam limba la el, căutam praștia sub pernă și începeam să-l bombardez cu pietricele. Îl ocheam în vârful nasului și în frunte.

Nu mă dam jos din culcuș până nu se scula mama. Bănuiam că mai e un bătrân cu capul țugui, sub pat și mi-era frică să nu mă prindă de picior.

Puica aduna pietricelele de jos, în timp ce ibricul de cafea, cuprins de flacăra albastră a spirtului, da în fiert.

— Drace, nici noaptea n-ai astâmpăr! Ce-ai, mă, cu moșu din ramă? Ia uite, i-ai scos ochii. Să nu-l vadă tac-tu, așa, că te omoară!

Mă ridicam în patru labe, peste plapumă și întrebam, cu necazul prins în dinți, să nu mă audă tata.

— Cine-i moșu ăsta, de ce-l ținem în casă?

Mama îmi afunda capul în pernă, cu o palmă plicită pe ceafă.

— Taci, că ești mic și prost.

Mă supăram, îmi legam brăcinarul, strâns, peste pantalonii largi și săream din pat prin ușa deschisă, în curte.

Erau dimineți limpezi de primăvară, înviorătoare.

Rândunica pleca din cuibul de sub streășină, cu zborul ca o săgeată ființă.

Stam cuminte pe un scăunel, cu cotul pe genunchi și bărbia în palmă.

Tata se spăla într-un lighean de tablă. Curat și pieptănat frumos, cu părul lins pe o sprânceană, se închina de trei ori și rar, spre răsărit, mișcând buzele în rugăciune pe care numai el o știa și aștepta să-i aducă mama cafeaua. Se așeza pe alt scăunel, lângă mine și sorbea din ceașcă țuguind buzele, atent să nu-l frigă licoarea neagră și ridicând mult, în cutele frunții, sprâncenele.

Mă uitam la el, lung și îngânam, fără gând anume: «tata...»

— Tu și ăl bătrân, doi câini – am să mă spânzur, să scap de voi.

Glasul mamei rămăsese în mine, ca o presimțire.

Puișor era un om voinic, cu palmele mari și umerii lați. Purta, ca mine, cămașă cu flori și culori lipovenești, larg desfăcută la gât. Avea o figură obosită, osoasă. Sub fruntea mereu îngândurată, ochii albaștri erau streini – ochi umezi de copil încovoiat de un gând robitor.

Eram amândoi, niște câini.

Întrebam în mine: «de ce» – fără răspuns...

Tata pleca de acasă când fluiera la fabrică «fără un sfert», cu haina pe umăr și pasul rar, legănat.

— Să vii sănătos – îngâna mama, rămasă la poartă.

El da din cap și se uita în pământ, oprit după câțiva pași.

— Tu, dacă nu vii la prânz, mănâncă. Nu mai fi proastă și nu mai pune tot la inimă, că destul îl pun eu!

Ofta, săltând haina pe umăr.

— Mănâncă, Puică și lasă-mă pe mine – că eu...

Același gest, greu de descurajare.

Mama fugea în curte, cu șorțul dus repede la ochi.

Mergeam alături de tata, tăcut ca o umbră. Nu mă întreba nimic, nu aveam nimic să-i mărturisesc. Eram un câine cu pașii mici și repezi după stăpân.

Puică îmi spusese că tata e tâmplar mecanic. Lucra la o mașină cu alămuri și curele multe, în atelierul pentru industria lemnului, de alături.

La poarta mare, sub firma uriașe pe care o măsurasem deseori, numărând pași egali între cei doi stâlpi susținători, mă opream cu mâinile la spate și inima mică.

— Fabrica, piciule, e ca o moară ce sfărâmă inimile...

Lucrătorii, unii numai în cămăși, alții cu haina zvârlită pe un singur umăr, cum o purta și tata, dar toți cu figuri supte, veștede, îmbătrânite de timpuriu, intrau – pe sub firma ce le apăsa umerii – cu pasul rar, obosit și ochii nicăieri, azi ca ieri sau acum cinci ani.

— În ziua când o să te văd muncind în atelier, alături de mine, o să mi se pară, Puișor, că-mi încep viața de la început, cu toate necazurile și dezgusturile, prin tine! O să fiu tare amărât în ziua aia blestemată, Puișor – dacă n-o să mor până atunci...

Fabrica fluiera pentru a doua oară, ca o poruncă.

Puișor se uita abia acum la mine, cu un surâs șters pe figură și mă mângâia, fără cuvânt, cu palma lui mare și aspră.

Îmi venea să plâng.

Aveam impresia, de câte ori plecam de lângă el, că n-am să-l mai văd. Îi căutam mâna, repede și i-o sărutam – cum sărutam, uneori, icoana.

Mă întorceam acasă fugind, cu plânsul înfipt în gât ca un spin.

Mă opream la poartă și mă uitam înapoi.

Tata, rămas sub firma uriașe, flutura palma spre mine – ca la o despărțire din urmă...

CAPITOLUL II

Un glas, ca o sfâșiere, în noapte

De la poartă, pe dreapta cum intram și până în fund, unde locuiam noi, se înșirau încăperi la fel, pentru oameni, săraci. Pe stânga erau numai cele două camere ale birtului economic, o odaie și-o sală, ocupate de familia Pascu și casa de scânduri, în care era atelierul lui Ivan cizmarul. De la magazia lui și până în fund: un gard într-o rână – ca un hotar între noi și maidanul cu basculă.

Smulsesem câteva șipci, să-mi fie drumul mai scurt spre triaj și barieră.

Pe Hagi, stăpânul caselor, nu-l cunoscusem. Auzisem că e bătrân și pus sub papuc de o ibovnică tânără, ce-i mânca paralele cu un pușcăriaș frumos din Cotroceni. Proprietarul nu sta cu noi. Avea o casă mare, pe Grant. Amanta se lăfăia în patru camere, ca o boieroaică. Bătrânul dormea pe un pat de scânduri, într-o sală cu ciment pe jos și gratii de fier la fereastră. O lepădătură ce se încăpățâna să nu moară.

— Salomio – se ruga Hagi, târându-se în genunchi până la ușa în canaturi a iubitei – lasă-mă soro să intru, să mă culc pe covor, la picioarele tale.

Fane, pușcăriașul frumos din Cotroceni, se scula furios de lângă ibovnică și venea la el.

— Mă, porc bătrân, mult ai să ne sâcâi? Îl da în pumni, rostogol și mototol, pe scări.

Plin de sânge și scâncind de durere, Hagi se scula anevoie, clătinat și proptit de ziduri, să nu cadă. Salomia se culca cu bărbatul ales, iar proprietarul adormea târziu, încovrigat ca o javră mică și tremurând, la ușa lor.

Povestind, chiriașii făceau haz și-l înjurau pe stăpânul caselor, ca Fane, că e porc bătrân.

Salomia era o cucoană tânără, cu mâna albă și pantofii de mătase. Venea cu trăsura, în fiecare lună, să încaseze chiria. Lăsa o dâră de parfum în urmă...

Lângă noi închiriasse o odaie, de curând, Mădălina, văduva. Spăla rufe în oraș și avea picior de lemn. Vecinii o porecliseră Unguroaica. Pleca la muncă

în zori și venea târziu, cu mâncare în legăturică, pentru Lenora – un plod de față cu ochii verzi și fundă murdară de cârpă în părul incolor.

Mădălina, cu piciorul ei de lemn bocănind pe caldarâm, era ceasornic. Mama mă culca sub plapumă cu mângâieri: «dormi, comoară, că e târziu, auzi că vine Mădălina» și mă scula, stropindu-mă cu apă, în diminețile când spaima din cadru mă lăsa să dorm: «sus, Puișor, auzi că se duce Mădălina la muncă»...

Somnoros, deschideam numai un ochi în lumina crudă a răsăritului, ca un pui de găină și blestemam, în gând, toate spălătoresele cu picior de lemn.

Lenora era o sălbăticiune slabă și rea, învățată să zgârie, să înfigă dinții rari și ascuțiți în mâna ce o amenința sau să plângă. Se animalizase stând toată ziua în casă, departe de soare și de lume. Când auzea pași pe afară, își încorda trupul elastic, gata să fugă sub pat sau să sară, cu un țipăt mic, pe dulapuri. Vorbea subțire și repede. Știa să facă păpuși din bețe de chibrituri înfășurate în jurnal și cârpe culese din lada cu gunoi.

Mădălina mă ruga să mă joc cu ea, că-i mică și singură.

Mă jucam, când mă goneau ploile de pe maidane.

Lenora umbla goală prin casă și, de câte ori mă apropiam de ea, tresărea și căsca gura, să mă muște. Dacă o amenințam, se strâmba la mine și făcea măscări. Scuiam și o luam la palme. Sta în patru labe, sub masă și miorlăia lihnit, ca o pisică bolnavă. Mă așezam, picior peste picior, pe un scaun și-i mâncam toate bunătățile aduse de unguoaică.

Dar plânsul ei, ca un râcâit de unghie pe tablă, mă enerva. O rugam să nu mai plângă și-i aruncam o bucățică de zahăr, numai ca s-o împac. Ronțăia dulciul în măsele, scâncind și umblând prin odaie în palme și genunchi. Mă înfuriam și strigam la ea, bătând cu piciorul în dușumea: «taci, mortăciune, sau bocește altfel!»! Mi-era necaz că nu știe să plângă frumos, cu lacrimi. Se împăca, de frică, dar nu mai aveam niciun chef de joacă, îi stricam păpușile, o luam de păr și plecam trântind ușa – cum făcea hamalul, când se supăra pe țiganca lui.

Paler avea un pat închiriat la Gore. Era un roșcovan deșirat și spân, cu picioarele subțiri și strâmbe. Vorbea repede și poticnit în bâlbâieli din cari încerca să iasă scuturând capul și izbind cu pumnul mare în gol. Se strâmba, cu gura strânsă, ca bătrânul din fotografia de la noi din casă. Râdea pentru orice nimic și se lovea cu palmele pe genunchi. Era burlac, iar gurile rele șopteau că așa va rămâne, cât o trăi țiganca lui Gore.

Paler lucra la turnătorie. Când venea acasă, mă speriam de el. Era murdar de funingine și rugină pe nas, la ochi și pe frunte. Parcă îl mânjise cineva, în derâdere. Hainele îi erau lustruite, iar cămașa nu mai avea culoare.

Țiganca îi da să se spele. Turnătorul se dezbrăca până la brâu și bălăcea în apa ca păcura, cum muia mâinile, până «da de alb». Gazda, cu garoafă în colțul gurii, aștepta lângă el, cu cămașa de noapte pe brațe ca un plocon.

Gore avea uniformă albastră și șapcă de hamal la gară. El nu pleca la fabrică, în triaj, la atelier sau pe rama de la magazii de mică și mare viteză, ca toți muritorii. Era om cu meserie subțire, avea slujbă, era cheferist cu număr de tablă lucitoare, prins în dreptul inimii! Într-o lume de anonimi, la fel de murdari și de cocârjați sub poveri, Gore era un număr, un 9 unic pe tot peronul Gării de Nord. Duminica purta guler tare, inel, baston noduros de corn și ghete cu elastic și scârțiiitori. Își năclăia părul aspru cu untdelemn, să stea lins în freză și se plimba prin curte, cu o mână la spate și alta cu două degete prinse de lanțul gros de nichel al ceasornicului, din buzunarul din stânga al vestei. Mărunt și îndesat, cu gura mare și mustăți stufoase, Gore vorbea răgușit și plin de el. Dacă se supăra, ochii mici dispăreau cu fulgere scurte, sub sprâncenele fioroase. Bea vin la masă, vara, când mânca în curte, să-l vadă dușmanii și să crape de dudă, că el «o duce bine...»

În fiecare sâmbătă seara venea la Gore un domn fără haine albastre de hamal. Mosafirul, un bărbat înalt și rumen, cu sfârcul mustăților în rotogol, purta o uniformă de postav, cu C.F.R. Cusut în fir la gulerul încheiat drept și înalt, cu vipușcă roșie. Gore și țiganca lui îl întimpinau cu ploconeli: «săru-mâna, nașule!» Numai Paler lipea călcâiele în fața lui și îngâna: «salut, domnul Stârcu» – fără bâlbâială, încheindu-se la nasturii de la haină cu degetele butucănoase.

Aflasem că mosafirul e portar la gară.

Când era nașul la masă, Gore nu mai înjura de grijanie și nu se mai certa cu nevasta că pune, în pahare, vin mult și sifon puțin. Asculta ce spune oaspele și se mira, râdea cu gura strânsă, aproba, dând din cap ca un cal cu musca în sfârcul urechii sau pliciuia palmele sub bărbie, uimit de ce auzea și covârșit de știința omului care aflase din jurnal ultimele întâmplări din Capitală, din țară și de peste hotare.

După masă se închideau în casă și jucau tabinet toată noaptea, pe câte cinci parale și până la 101. Gore își muia degetul pe limbă și da cărțile. Stârcu

le combina tacticos, cu calcul. Lângă ei, stând sfios pe un colț de scaun, Paler scria tablele și număra spații peste umărul hamalului, care arunca figurile la noroc, nervos, ducând fiecare carte la frunte și trântind-o cu putere pe masă.

Țiganca făcea cafele cu caimac ori răsucea țigări groase, pe măsura țigaretelor de vișin ale bărbaților.

Se întâmpla, uneori, ca hamalul să fie prins luând fante cu rigă sau zece cu opt. Nașul lăsa cărțile din mână, cu fața în jos și în evantai și amenința civilizată.

— Nu cu «șahăr-mahăr», fine, că mă supăr! Ori jucăm să ne distrăm ori poftim o băncuță, dacă-i vorba să ne înșelăm așa, fără obraz și lasă-mă-n pace! Ți-am spus că jucăm la pasiune, nu la câștig de bani.

— Păi sigur – îngâna Paler cu ochii blegi, convins și el că la joc de pasiune nu importă o miză de câteva parale.

Gore își descărca necazul pe chiriaș.

— Tu ce te amesteci unde nu te pricepi, mă... turnătorule?

Holba ochii la el, cu amândoi pumnii pe masă, masivi.

Se împăcau cu o glumă porcoasă și continuau tabinetul tăcuți, nervoși, pasionați la culme. Supărat, în cele din urmă, că-i vin numai «rogojini» în mână și n-are cu ce să joace, Gore se uita spre tavan, înjurând și rupea cărțile. Se ridica de la masă tremurând și suflând pe nări, cu țâfnă de scandal.

— Carte parșivă, domnule – face mizerii...

Paler se aduna covrig pe scaun, cu genunchii sub bărbie și nu sufla un cuvânt. Țiganca se subția, ascunsă după ușă de frică. Stârcu, însă, se răsturna pe spătar și se bucura de câștig.

— Ce carte, mă, fine? Nu știi să joci! Ori îți pare rău de cinci parale? Na o băncuță și nu mai plânge.

Gore se înfură.

— Eu? Să-mi pară mie rău de cinci parale? Poftim.

Scotea din buzunar un pumn de gologani și-i zvârlea orbește în zid, în oglindă și în geamuri.

— Poftim, domnu Stârcu, ca să vezi ce mult îmi pasă mie de bani. Fac ciorbă cu ei și-o dau la cerșetori. Aici e vorba de carte, că e parșivă și te fierbe, fără apă, în ibricul dracului...

Hamalul nu era rău la inimă. Nu ținea supărarea mult, mai ales că țiganca lui, la un semn al nașului, începea să cânte de dor și amor, cu ofuri și ochii dați

peste cap. Stârcu asculta zâmbind superior, Paler se lăsa matahală pe masă și ofta mereu, Gore se însenina. Știa tot repertoriul țigăncii și avea gusturi pe placul portarului de la gară.

— Stai, fă, femeie! Zi-l p-ăl cu «frunză-n dungă și mai sus, dusu-mi-s-a dorul dus»...

Safta clipea cu înțelesuri spre mosafir, își prindea o garoafă roșie după ureche, sub tulpanul alb și repezea spre tavan întâiul «of» al melodiei, puternic, prelung – ca un talger de aramă dat de-a dura pe o scară de lemn.

Se îmbătau repede, se îmbrățișau, vorbeau toți odată și urlau cântece, când nu jucau sârba în jurul mesei. Gore spărgea pahare în dinți și se jura, pe morți și pe noroc, că nevastă ca a lui nu are nimeni.

După ce pleca Stârcu, condus până la poartă cu toată cinstea, hamalul, Paler și Safta se încuiau în casă, se certau din senin și se luau la palme.

Ne deșteptam în văicărelile țigăncii și în urletele turnătorului, târât de păr prin curte de Gore și plin de sânge.

A doua zi se sculau tustrei la prânz, mahmuri, tăcuți și palizi. Nu mai știau nimic din tot ce se întâmplase peste noapte. Singur Paler își pipăia vânățiile, cu strâmbături de durere și căsca mereu, leșinat, mai slab și parcă mai înalt.

Mușca, întins la umbră pe un preș, cu disperare, dintr-o lămâie stoarsă, cu coaja groasă, plină de picățele verzi.

Când nu-i era bărbatul acasă, Safta da în cărți și ghicea în palmă și cafea.

Taxa era benevolă.

Între Gore și simigiu avea o cameră un ungur tânăr, Bela, meșter la fabrica de mobile «Lessel». Purta o pană mică de cocoș la pălăria cu boruri rotunde și haine verzi, cu buzunare multe și pantalonii scurți, trași peste genunchi și strânși cu o bandă de catifea, pe ciorapul gros. Mustățile plecau în dungă de sub nas și se îngroșau pe colțurile gurii, aspre. În pomeții mari se subția pielea, strălucind peste roșul tineresc al cărnii. Ochii, mici și oblici, luminau vag un verde spălăcit de reptilă.

Bela nu sta de vorbă cu nimeni.

Ziua era la fabrică, seara se închidea în casă și cânta la vioară.

Safta îl ocăra că se ține mândru și nu schimbă o vorbă cu oamenii cumsecade din curte.

— Mare scofală că e meșter...!

Gore se lăudase, în gura mare, că nu se lasă până nu i-o aplica mofturosului de alături o cataplasma de pumni.

— Ce se amestecă lifta, domnule, la mine-n casă?

Bela, în adevăr, se amestecase.

În fiecare noapte, când petrecerea de la hamal se schimba în balamuc, unгурul – smuls din somn de chiuitori și tropăială – sărea din pat și bătea, în zidul dinspre sala vecinului, cu tocul pantofului. Era un avertisment, o chemare la ordine, pe care Gore nu o pricepuse.

— Omu' e liber în casa lui...

Bela o amenințase pe Salomia că se mută – proprietăreașă îl amenințase pe scandalagiu că-l dă afară din casă, dacă mai face petreceri ce tulbură somnul chiriașilor – hamalul îl amenințase pe unгур că nu scapă întreg din pumnii lui, dacă nu se astâmpără.

Când se întâlneau, înjurau printre dinți – fiecare în limba lui...

Bela îl saluta numai pe Ivan. Își comandase la el papuci de casă și îl rugase să-i coasă o tașcă pentru tutun de pipă, din meșină roșie, adusă de la fabrică.

Dar rusul îl ura de moarte pe Tino Stavros.

Simigiul era un grec uscățiv, cu figura veștedă și părul de un alb murdar. Avea doi lucrători, amândoi tineri și voinici, ilfoveni cu nume frumos și mustăcioară blondă, mățăsoasă.

Umblau plini de făină de sus până jos, cu mânecile de la cămașă sumese și gâtul gol, iarna sau vara. Lucrau umăr la umăr, cântând. Frământau coca în căpistere cu brațe de oțel, în ritmul cântecului.

Îndemânatic, grecul înșira covrigii albi pe lopata mare, cu coadă lungă și-i repezea răsturnat în cuptor, cu o mișcare mică, sigură, energetică.

Pălălaia lemnului aprins la ușa cuptorului, ca o faclă, îi arunca pe figură o lumină bizară.

Ilfovenii creșteau în umbră, uriași și alături, parcă ciopliți în piatră și muiți în flăcări ca într-o apă de poveste.

Era o taină mare, pentru mine și în casa simigiului.

Aproape în fiecare noapte mă deșteptam în larma din curte.

Femeile alergau de colo până colo, numai în cămăși și despletite, băteau cu pumnii în geamuri și strigau: «săriți, săriți c-o omoară, sărăcuța»...

Cu haina pe umeri și desculți, Gore și Paler, Bela și birtașul, se opinteau – cu înjurături și amenințări – în ușa pe care simigiul o încuiase pe dinăuntru.

Hamalul își ridica, din când în când, brăcinarul larg al izmenelor și se revolta că nu mai are tihnă de somn.

Se jura că o să se răzbune crunt.

— Îl iau, neică, de chica lui de capră râioasă și niciuna nici alta: zvârl – cu el în cuptor, să-l rumenesc ca pe-o brânzoaică, să-l coc ca pe-un covrig și să-l scrumesc ca pe-o felie de dovleac.

Sentimental, Paler se înfiora la gândul că figura ca o cadră, a grecoaicei, va fi din nou plină de vânătăi.

Tino țipa în casă. Se auzea zgomot de vase sparte de ziduri' și căzând în cioburi, pe dușumele. Chiriașii strigau pe afară, în panică și loveau cu palmele în obloane, fata lui Pascu o bocea pe nevasta covrigarului și o căina, ca pe-o moartă, în timp ce câinele ciobănesc se smucea în lanț și urla a cobe.

În răstimpuri, deslușeam plâns mic de femeie tânără: grecoaica îl implora pe Tino să n-o omoare...

Neputincioși, în fața ușii cu drug de fier în curmeziș pe dinăuntru, vecinii renunțau la orice efort de a pătrunde în casa grecului. Ascultau, îngândurați și blegi, cum își martiriza simigiul consoarta, se revoltau uneori, comentau și iar ascultau.

Miloasă, Safta își apropia gura de oblon și se ruga plângând.

— Las-o, domnule Tino, săraca!

Toate cumetrele cântau, în cor cu țiganca, suspinând.

— Las-o domnule Tino, săraca...

Se ruga și Paler ca un milog cu mina întinsă la barieră.

— Las-o, domnule grece, c-o omori...

Numai ilfovenii nu se amestecau. Stau la poartă, nepăsători, glumind, albi în întuneric și înalți, umăr la umăr.

Pentru mine, în aceste nopți de spaimă și neastâmpăr, taina din căsnicia covrigarului se lega, în fir subțire, cu Ivan.

Mă miram că rusul nu sare s-o salveze pe grecoaică.

Cizmarul se încuia în magazia lui de scânduri și rămânea încremenit pe scaun, cu lacrimi de copil în barba ca mătasea porumbului. Târziu, când se făcea liniște în casa cu scandal, iar chiriașii adormeau, Ivan începea să cânte, cu ochii duși în lumina unei candelă aprinse la icoană.

Îl ascultam, de la noi, îngenuncheat în mijlocul patului.

Puica deschidea geamul, să audă mai bine, iar tata sta în prag, rezemat de ușă, cu fruntea în palme.

— Frumos cântă – se înfiora mama. Parcă rupe cântecul de la el din inimă...

— Câtă durere e-n lume – îngâna Puișor, clătinând capul.

Cum s-o mai înțelege și cum s-o cuprinzi într-un pumn de țărână nemernică?...

— Ivan nu cântă, se roagă pentru grecoaică, s-o scape Maica Domnului de câinele de Tino.

— Știu eu, femeie...? Până una alta, mai bine ar scăpa-o el...

Era, în adevăr, rugăciune în cuvântul melodios.

Nu știam de ce îmi vine să plâng.

Sărăcia din sală parcă se lumina.

Bătrânul cu gura pungă, din fotografie, nu se mai uita la mine cu ochi vicleni. Eram sigur că îl înduioșa și pe el suferința din glasul ca o sfâșiere.

Adormeam când se deșteptau vrăbiile în plopii de pe maidan, cu plânsul din cântecul rusului rămas în mine ca o adiere și visam înger și fluturi, deopotrivă de albi.

Somnul îmi era speriat de alt scandal.

Mai era la noi în curte o casă de nebuni: Pascu, Tinca – nevasta lui – și fetele lor Sultana, Domnica și Fana. Bărbatul o purta pe femeie în cărucior, de la poartă în fundul curții și de acolo iar la poartă. Bătrâna era o stârpiciune cu bărbia adusă spre nasul coroiat și gura strânsă, creață, peste gingiile fără dinți. Avea un vocabular înspăimântător de ocări și blesteme.

Nu lăsa niciodată din mină un baston cu vârful ascuțit.

Pascu, înhămat la căruciorul ei ca o gloabă de pripas, indura loviturile cu stoicism de cal la saca dar țipa, scos din fire de durere, când îl înțepa baba cu bastonul în pulpe și ceva mai sus.

— Nu mai da, soro – se ruga el – nu mai mă împunge, surioară dragă, tu nu vezi că trag? Vrei să fug în trap? Iacă fug...

Sărea, cât era de neputincios și necheza, ca un armăsar împiedicat.

Mă cutremuram și intram în casă, să nu-l mai văd.

Mădălina picior-de-lemn se certa cu oloaga – ceartă de bună dimineața, cu ocări, cu păr smuls și cu haz ca o zgârietură cu un capăt de tablă ruginită, în obraz.

Tinca sta la pândă, s-o vadă pe vecină când pleca la spălat și striga la ea, cu gura fără dinți.

— Fă, ai grijă de stârpitura aia de Lenora, c-o să iasă o stricată. Ieri a scos limba la mine și și-a bătut burta goală, în văzul tuturor.

— Ba mai bine vezi de pramatiile tăie, fă – avea răspunsul la comandă Mădălina picior-de-lemn – c-au ajuns să le arate mahalaua cu deștul.

Se spurcau, țipau și se luau de păr.

Spălătoreasă o răsturna pe Tinca în țărână, cu căruciorul peste ea.

Pascu nu mai avea putere să articuleze.

Atrasă din casă de văicăreli, Fana se apropia fără cuvânt de dușmancă și o arunca la pământ, cu un singur brânci.

Desprins din legătura rudimentară de sfori și curele, piciorul de lemn se da rostogol până în șanț, în timp ce Mădălina, în cădere, își arăta bontul mutilat și pântecul tot. Sultana și Domnica se repezeau la ea, s-o desfigureze cu unghiile, iar Fana încerca să-i spargă piciorul de lemn cu toporul, să nu mai aibă cu ce pleca ungueroaica la muncă.

Din fericire, Ivan apărea în prag, cu o curea în mină.

Nimeni nu mai mișca. Surorile trei îi știau de frică. Rusul le învinețise de câteva ori spinările. Nu-l fascina surâsul cu care îl întâmpina una din ele, nici sânii goi și plini ai celeilalte.

— La mine nu place scandal cu fămei!

Asta era lege. Orice abatere ustura și lăsa urme în carne.

Cârpaciul se învățase să descurce lucrurile. Mai întâi le lua de mână pe cele trei surori și le obliga să intre în casă. O ajuta apoi pe Mădălina să-și lege piciorul de lemn și o conducea până la poartă.

— Pleci la muncă tău, fămeie.

Tinca sta în țărână, cu căruciorul peste ea și țipa că moare. Ivan se întorcea de la poartă, tacticos, o ridica în brațe ca pe-o cârpă, cu cărucior cu tot și amenința c-o aruncă pe maidan. Fetele țipau în odaie, speriate, dar nu aveau curaj să iasă în curte. Fâstâcit, Pascu umbla fără rost, de colo până colo și țopăia în jurul rusului, ca un popândău. Se ruga, scâncind, să nu-i ucidă baba, că moare și el de durere.

Ivan se uita, la stârpitura asta de om, de sus și trist. O lasă pe Tinca jos, în căruciorul pe roate, îl prindea pe bătrân de guler și-l ridica, până la înălțimea umărului, cu mina întinsă în lături și fără efort. Pascu agita inutil brațele, da

din picioare și striga chiriașii, la rând și pe nume, să-l scape. Ivan îl arunca în lada cu gunoi și-și scutura palmele, cu o strâmbătură de scârbă.

Sultana și Domnica dormeau până seara, când plecau, gătite și înroșite în obraz, nu știam unde. Se întorceau în zori, palide, cu cearcăne la ochi. Fana, sora lor mai mică, umbla toată ziua pe maidane și venea acasă după apusul soarelui, obosită și flămândă. Când intra ea pe poartă, surorile mai mari își luau tălpășița.

Noi, haimanalele, o poreclisem Fătălău pe Fana. Era mai tânără ca mine cu un an dar mai voinică. Părul cu lumini albastre în buclele negre, răvășite pe umerii rotunzi și sănătoși, arși de soare, se împărțea în cărare la mijloc, ca să încadreze o figură în oval perfect, luminată de ochii mari, în migdală și albaștri. Era, în tot trupul acela subțire și șerpuitor, un clocot, un neastâmpăr de animal sănătos, puternic. Avea în fiecare pas, în atitudini, în gestul cu care știa să-și arunce părul ud pe spate, cu o singură smucitură a capului în sus, o eleganță în adevăr surprinzătoare pentru fata cu nume băiețesc și cu poreclă la fel, din curtea pe care mahalagii o numiseră, cu drept cuvânt, pentru că nu scăpa o zi fără scandal: casa cu nebuni.

Fana se scălda, goală și în rând cu noi, la apă mare.

Lângă podul de fier (trecea trenul de Giurgiu pe sus, dimineața, la prânz și seara, cu uruit de roți) era canalul mic. Prin el se vărsa, în Dâmbovița, apa de la uzină.

Sora mică spinteca valurile, repezi și clocotind, ca o săgeată. Dincolo de pod, era canalul mare. Din gura fantomatică, de ciment și întuneric, venea un zgomot surd, ca un bocet sau ca o chemare haotică în moarte.

Singură Fana avea curajul să înoate împotriva apei și să pătrundă înăuntru, până nu o mai vedeam și nu-i mai auzeam glasul.

La stăvilarul de la Ciurel, unde gârla era așa de adâncă, uneori, că nu-i da nimeni de fund, fata se suia pe parapet, lipea picioarele și ridica brațele – cu trupul gol superb conturat în lumina plină a soarelui – și cu o singură și ușoară zvâcnire în vârfuri, făcea un salt în sus și cădea în apă: toată un arc despicând văzduhul.

Sta la fund mai mult ca oricare din noi și scotea capul din valuri departe, râzând și bătând din palme.

Fana călca apa și știa să facă pluta, înota voinicește, cu o mână sau cu amândouă, pe un umăr sau altul.

Când obosea, se urca pe mal și se răsturna pe iarbă, s-o înfierbânte soarele din nou.

Noi ne adunam în jurul ei, ca o gardă credincioasă și mută. Dacă încerca să se apropie o haimana din altă mahala sau din altă bandă, îl luam la goană cu bolovani.

Fana se întorcea cu fața în jos, își ridica bărbia în palme și se uita la noi, zâmbind, cum o apăram...

CAPITOLUL III

Se împletesc destine peste timp

Primele ploi reci ale toamnei îmi aplecau aripile.

Mureau isprăvile și elanurile. Mă despărțeam de mă răcini și de haimanale. Nu știam, la despărțire, să ne dăm mâna și să ne sărutăm. Învățasem să plângem pentru șapca uitată uneori în grădinile sârbilor, în panica retragerii, când eram fără veste înconjurați de câini răi și de tirani în șalvari, între pepeni sau în tufele cu agrișe. Lacrima era un protest, când ne sfâșiam fără voce cămășile, în lupta ce ne da rostogol și încleștați, pe malul gârlei, de sus și până în apa caldă și murdară. Suspınam când așteptam, prinși în altă mahala și cu mâna încleștată pe piatră, să ne înconjure dușmani mult mai numeroși și furioși că îndrăznisem să trecem prin «țara lor», fără o prealabilă înțelegere și fără să plătim un bir în nasturi, în bile, în arșice și felii de pâine.

Dar acum era o tristețe mută, învăluitoare, mai presus de lacrimă.

Ne adunam, zilnic, în adăpostul de sub podul de lângă canalul mic și ne uitam nemișcați, fără gând, pe sub arcada de piatră, la cerul aproape, cenușiu, covârșitor. Ploua mărunț, cum plouase în ajun, în gârla ce crescuse. Malurile erau pustii, de la noi până la Ciurel și de la canalul mare până la podul de la Cotroceni, pe care vedeam cum trece, ca în ceață, tramvaiul electric.

Acolo știam, de mult, o salcie bătrână despletită în apă.

Era, în fiecare din noi, o salcie despletită.

Uneori, vântul arunca sub arcadă pumni de frunze galbene. Ni se așezau pe mâini, în păr, pe umeri. Nu le scuturam. Ne uitam la ele, tăcuți. Le lua altă aripă de vânt și le zbură în vâltoare. Le priveam plutind, duse de apă și date la fund. Ne înfioram și păstram o frunză, ca o inimă, în palmă.

Strângeam pumnul, să nu ne fure toamna inima.

Când se însera, pătrunși de umezeală și tremurând, plecam spre casă, cu pasul rar prin ploaie și ochii în pământ. Ne învoiam să ne întâlnim mâine, tot la pod. Speram că o să fie frumos. A doua zi, însă, eram mai puțini în adăpost și așteptam zadarnic soarele înviorător, să spargă norii și să supună vântul rău. Tovarășii de joacă și de tristețe renunțau, unul după altul, la ceremonialul

păgân al tăcerilor și melancoliilor de sub arcadă, bucuroși că, în cuibul părintesc, nu-i mai bate toamna cu pumni de picuri reci în obraz.

Numărul celor ce veneau să aștepte soarele era din ce în ce mai mic, până rămâneam, în culcușul de piatră, numai eu cu Fana.

Stam alături, cuprinși cu mâinile pe după gât și ne uitam cum trec trenurile, peste podul de fier ori ascultam clocotul surd, cobitor, ce învoldura apa în canal și o deborda, înpumată și aburind, peste marginile de ciment. În râul nisipos și galben, valul limpede de la uzină tăia în curmeziș, de la malul celălalt spre noi, o cărare albă.

— Tu vezi cum plouă, cu stropi mici, în gărlă? Parcă i-ar împunge luciul cu ace puse unul lângă altul...

Fana se descuraja.

— Nu mai răsare soarele!

Ne cutremura un frig lăuntric.

— Să știi că nu mai iese soarele până la primăvară...

Primăvara era departe.

Fără soare nu mai aveam niciun rost. De atunci și până la primăvara pe care începusem s-o așteptăm, cu prima zi de toamnă rece, prevestitoare, urma să ne îngropăm între ziduri și sub tavanul jos de acasă, să stăm cu nasul lipit de fereastră și să privim cum plouă sau să ascultăm, sub streșini și prin hornuri, şuierul viforului. Trăiam cinci-șase luni o viață moartă. Ne imbecilizam desenând oameni și flori, pe geamul aburit, cu un chibrit stins. Eram prea mari acum să ne mai bucurăm că, la iarnă, vom număra câte ciori vin și zboară din salcâmi și roșcovi sau că vom face, din tablă și boabe de porumb, clopoței pe care să-i sunăm, în seara când vor dansa prin aer primii fulgi de zăpadă, mari și ușori.

Nu mai așteptam, de mult, cu gura deschisă spre cer, să prindem pe limbă și în gene, crainicii pufoși ai iernii.

Noi ne închinam, de câțiva ani, numai soarelui – pentru că prin el evadam pe maidane, în larg și senin, din casa cu nebuni.

Soarele ce ni-l fura toamna – toamna pe care încercam să ne-o închipuim...

— Cum crezi tu că e toamna – mă întreba Fana, clipind repede. Eu zic că-i o cumătră urâtă și rea, cu picior de lemn, ca ungueroaica de Mădălina. Sau ca Safta țiganca.

Mă uitam cum plutesc frunzele veștede pe apă.

— Eu zic că-i o femeie care oftează ca mama.

Se însera fără veste.

Tremuram de frig și de neliniște. Sub noi, clipocind în beznă, gărla învia glasuri din adânc. Podul de fier se profila pe cer ca o arătare albă, de animal apocaliptic. Jucau umbre, pretutindeni și ascultam, în fiecare fir de iarbă, o șoptă. Fantasmele se ridicau din apă, ca un joc de flăcări, una lângă alta și erau ca flăcările, la un incendiu de fabrică, supte de întuneric. Noaptea își agăța pelerina cu pulpanele fluturate, în traversele podului. Vântul şuiera, bucuros de ispravă și se juca, zvârlind în sus și în lumina felinarelor de la uzină, volburi de frunze și de ploaie.

Aveam impresia că am rămas, singuri și mici, aplecați peste haos, departe de orașul cu străzi și necazuri și smulși, de o vrajă, din viața tuturor.

Ne înstreinam în noi și ne apropiam, cu alte gânduri, cu alte zvâcniri în sânge, cu amintiri ce dormiseră până atunci la fund – o moștenire pe care n-o știam de la cine și de când o purtăm în carne și sub frunte. Încercam să le limpezim, să lămurim un înțeles și să ne prindem de el. Visasem, în adevăr, de când mă știam alături de Fana, într-un culcuș de piatră, pe o margine de apă fără nume sau cu toate numele laolaltă? Fata se înfiora de câte ori, mișcând piciorul, da rostogol o pietricică.

Strânși unul în altul, cu inimile zvâcnind la fel, ne căutam mâinile, să ne simțim alături și să ne privim în adâncul ochilor, de aproape și îndelung, într-o lumină ce se aduna în noi pentru întâia oară. Ne bănuiam, unul pe altul, zâmbind. Nu știam de ce zâmbim. Nu mai căutam un rost. Toate tainele trăiau în noi. Ar fi fost de prisos să încercăm să le dezlegăm. Ne mișcăm, simțeam, trăiam la rându-ne prin ele, stăpâni și robi deopotrivă ai acestui mister de îngemănare sufletească.

Fana îmi lua mâinile reci și mi le încălzea, lipindu-le de gură, cu răsuflarea ei.

— Ți-e frică sau tremuri de frig, Iacov?

Iacov...

Uitasem că am un nume. Mama îmi zicea Puișor sau «câine de uși multe». Tata mă chema așa: «mă, tu ăla mic» – ori mă mângâia, ca mama: Puișor! Chiriașii mă porecliseră Năpârstoc, că eram mic și slab, iar haimanalele cu cari mă jucam pe maidane mă botezaseră Ciuf-Ciufulici, pentru că umblam cu părul mare, cu coamă în creștet și buclele peste urechi, ca fetele. În adevăr,

învățătorul mă strigase, în cei patru ani de școală, Iacov. Dar domnul Bacincu era un om mărunț și slab, nervos când nu era ursuz, iar numele cu care mă chema la tablă, să fac socoteli sau să călătoresc, cu nuiua lui pe hartă, prin principalele orașe ardelenne, mi se păruse aspru, nepotrivit cu mine, strein. Îl purtam ca pe un număr – un număr de tablă înfipt în haina albastră a hamalului.

Singură Fana știuse să-l muzicalizeze, să mi-l apropie și să mi-l facă drag.

Haimanaua cu ciuf și năpârstocul din casa cu nebuni nu mai mă interesau. Unul rămăsese pe maidane, murise o dată cu soarele, între mă răcini – celălalt știa numai s-o tragă de păr pe Lenora și să-i ronțăie zahărul.

Lângă Fana era altcineva, acum – un Iacov nou, apropiat de taine și muiat în apele unei nopți de mister.

— Ce reci ți-s palmele! Bagă-le la mine-n sân.

Mâna căuta înfiorată cuibul cald.

Capul mi se apleca pe umărul plin, cu un gest de supunere, de dăruire fără murmur.

Se ridicau din apă brațe de umbră și mă legau de fată, strâns, cu un fir pe care alte mâini aveau să-l rupă în curând, cu întâia prăbușire a visului ce-și crescuse aripile, în aceste înserări de cuminecare și de împletire a destinelor.

Ne deșteptam, cine știe când, să ascultăm cum trece un tren de marfă pe podul de fier, cu uruit de roți pe traverse. Locomotiva fluiera prelung, acarii își legănau lanternele în noapte.

Plecam acasă de mână, cu toată figura în ploaie și vânt. Nu ne mai păsa de frig. Toamna ne furase soarele și ne îngropase maidanele sub noroi. Nu mai aveam ce pierde. Fana cânta, cu o nepăsare îndărătnică. Se oprea, când luneca în mocirla galbenă a potecii dibuite prin beznă, să înjure vremea ursuză.

Ne apăsam palmele pe inimă, să-i cumințim zvâcnirile și urcam spre barieră, în fugă, râzând ca să înșelăm întunericul, singurătatea și frigul.

Lăsăm în urmă ciulinii și mă răcinii, să-i frângă vântul și să-i îngroape, până la primăvara viitoare, zăpezile ce vor veni. Mi se părea că-i aud tremurând și scâncind, de singurătate și presimțiri, încercam să cânt, ca Fana, ca să fiu și eu nepăsător, dar buzele erau amorțite și mi se umezeau ochii.

Lăsăm în urmă mă răcinii și-l lăsăm pe Ciuf-Ciufulici, mort între ciulini.

Fana pleca spre casă de mână cu Iacov...

CAPITOLUL IV

Un suflet crescuse răsucit și strâmb

Toamna era anotimpul incendiilor, al sinuciderilor și nenorocirilor.

Firește că și scandalurile erau mai numeroase acum și mai crâncene.

Mădălina lucra mai mult acasă, când era timp urât, cârpind și spălând rufele hamalilor și ale lucrătorilor din împrejurimi, iar Tinca se neurasteniza, singură în adăpostul pustiu. Erau necesare mai dese destinderi de nervi. Bătrâna sta la pândă, ca o veveriță și cum o vedea pe Mădălina picior-de-lemn ieșind în curte, o lua la ocări. Unguroaica o blestema să-i sece ochii și s-o mănânce viermii de vie, în cărucior. Lenora aduna noroi în pumni și arunca spre pălimarul doagei. Fana alerga după ea și cu o singură palmă, după ceafă, o da tumba prin băltoacă. Fata se ridica urlând, plină de noroi pe burtă, pe figură și pe mâini. Mădălina încerca să se răzbune, înfigând degetele în părul frumos al Fanei, dar surorile două o prindeau de piciorul zdravăn și o trânteau cu capul de pietre.

Se făceau grămadă pe jos, urlau și se zgâriau, scrâșnind.

Când nu era Ivan acasă, să le frigă pulpele și spinările cu lovituri, Tănăsică umplea găleata cu apă, din butoiul birtului și le scâldea. Dușmancele se astâmpărau ca prin farmec. Uneori încercau să protesteze că el le udă, în așa hal, o știrbă de slugă și-l amenințau, Mădălina alături de cele trei surori, că-i scot ochii dacă se mai amestecă unde nu-i fierbe oala.

Dar prăvăliașul nu se intimidă și nu știa de rușine.

Se jura pe papucii de atlas cu cari se plimbase Eva prin rai că, dacă nu se cumințesc, le înșfacă de păr, le culcă pe spate în mijlocul curții și le face, una după alta și fără alegere, miresele lui.

Băiatul era convins, în capul lui prost de flăcău cu buzele groase, cu ochii glumeți și urechile clăpăuge, că în câteva ore ar stârpi certurile cumetrelor din casa cu nebuni – dacă l-ar lăsa jupânul...

Femeile se speriau fără spaimă, scuipau și intrau în casă.

Tănăsică era o figură pitorească, un amestec ciudat de animalitate păroasă și de candoare. Nu știam când mănâncă sau când doarme. Om de încredere al butașului, asuda – slugă fără odihnă și fără folos anume. Ca orice om de

încredere, Tănăsică da în brânci muncind, nu avea leafă sau parte la câștig și se învățase să suporte, cu stoicism, toate ponoasele.

Varlam și Criste erau boieri, lucrau numai la ora prânzului și seara. Comandau bucătarului țigan ciorbe și iahnii de cartofi, așteptau porțiile egale, să le ducă la mese, stau de vorbă cu lucrătorii și se înjurau cu hamalii ori îl chemau pe ofticosul cu catastiv, la plată. Când nu aveau mușterii, se răsturnau pe scaun sub șopron, picior peste picior, și se scobeau în nas, prindeau muște ori strigau glume porcoase în urma lucrătoarelor tinere de la manufactura de tutun. Pentru osteneala asta aveau leafă, mâncare cu grăsime și carne, casă, un rând de haine pe an și ceasuri atâtea de somn pe noapte.

Tănăsică era hamal și spălătoreasă de șervete și vase, tăietor de lemne și măturător, bucătar și chelar, contabil și spoitor de tingiri, fată în casă la Varlam și Criste și stăpân la pierdere, când se spărgeau farfurii ori se furau lingurile de lemn – cioacă a bățăilor și păgubaș din sărăcia lui de slugă la dârloagă...

— Mă, prostule – îl certa deseori Safta țiganca – de ce rabzi, la ce bun îți rupi bojocii-n tine muncind? Tu nu vezi că ofticosul ăla de jupân își bate joc de tine? Dă-l dracului și caută alt stăpân.

Tănăsică o asculta, ridica din umeri și se scutura tot, ca de un vis rău. Gândul de ducă îl încerca o clipă. Toate necazurile se adunau în el și-i încheștau pumnii, dar revolta lăuntrică era o flacăra repede stinsă. Sluga se înviora, i se lumina figura. Se uita prudent în toate părțile, să fie sigur că nu-l mai aude nimeni și se apropia de Safta să-i șoptească:

— Știu eu ce știi, coană!

Lipea un deget pe buze, ca o rugă, să nu mai spună la nimeni taina ce i-o dezvăluia și se transfigura, cu râsul gâlgâit în glasul limpede acum.

— Tănăsică crede c-o să iasă bine peste un an!

Se jura, s-o convingă și pe Safta de adevăr, pe ochii boului din staulul lui Cristos. Flăcăul era un fantezist. Nu înjura ca Gore, nu striga ocări ca Mădălina și nu blestema ca Tinca. Vorbea în imagini. El singur știa, că Eva purtase papuci de atlas în rai, că în staulul de la Bethlehem a fost un bou cu ochi de copil, că Aprodul Purice băuse vin din cană de lemn, că sfintele mucenice aveau o icoană de aramă în sân, iar îngerașii purtau clopoței în vârful aripilor...

— La urma urmei, cucoană – se resemna Tănăsică – să zicem că n-o să iasă bine până la anul! Că jupânul e un câine, iar eu un prost că rabd să mă bată! Mor că muncesc? Nu! Să plec? Unde? Pe matale nu te bate nenea Gore? Ba bine că nu! Pleci? Nu pleci. Păi vezi, cucoană? Rabzi – că așa ți-a fost scris...

Întreba din prag, cu glasul umed.

— Unde să plec? Pe cine am în lume?

Și cum țiganca nu știa să răspundă unor întrebări de cari atârna existența lui de Tănăsică fantezist și clăpăug, sluga își apleca ușor, cu un gest de renunțare, capul pe un umăr și-și despica gura într-un surâs ca o rană:

— Păi vezi...?

— Văd, mă Tănăsică – ofta Safta – cum să nu văd?

— Te bate? Ba bine că nu! Pleci? Vezi să nu pleci...

Lovea cu pumnul în zid, ca o răzbunare împotriva adevărului ce-i lega, pe amândoi, de viața cu umilințe:

— Aia e... mărul pe care l-a mușcat șarpele! Așa ne-a fost nouă scris: să îndurăm și să tăcem, ca morții în paraclisul de la poarta raiului...

Untul înserărilor cu ploi monotone, nopțile lungi și necazurile, îl înrăiau pe Gore. Hamalul venea acasă beat și târziu, de câteva ori pe săptămână, să spargă vasele cu piciorul, să se certe cu Paler și s-o tragă de păr pe Safta, că doarme cu lampa stinsă. Nu uita să bată cu pumnii în ușa meșterului ungur și să-l poftască afară, dacă se crede tare și e ceva de capul lui, la trântă și la palme.

Bela încărca pușca de vânătoare și scotea țeava pe fereastră, ca un avertisment pentru vecinul rău. Chiriașii, adunați în jurul lui Gore să vadă ce-o să se întâmple, se călcau în picioare, fugind de frica armei cu două focuri.

Taină de nepătruns pentru mine, însă, rămăseseră scandalurile din casa simigiului și cântecul epilogal și sfâșietor al rusului.

Când se întâmpla să treacă un miez de noapte fără niciun tămbălău, eram siguri că vom fi smulși din somn de un semnal de incendiu. Mă înfioram, cu ochii mari în întunericul din sală, ascultând. Fluiera mai întâi la fabrica aprinsă, când departe, când apropiat, în voia vântului. Sirena sfâșia tăcerea umedă de afară, ca o chemare, ca un strigăt întretăiat de spaimă și prelungit, în ultim efort, ca o rugă și ca o deznădejde.

Știam unde arde fără să mai ies în curte, să văd în ce parte e cerul roșu. Dacă fluiera ca o lunecare de arcuș pe o coardă de contrabas, focul era la

atelierul pentru industria lemnului, de alături. Dacă şuierul era limpede, subțire, aflam că flăcările au cuprins stivele de scânduri de la «Lessel». Când, dimpotrivă, dau locomotivele alarma, pârjolul mistuia depoul de mașini sau magaziile de mărfuri ale gării.

După câteva clipe, toate fabricile din împrejurimi dau semnale la fel. Era un concert asurzitor, un urlat de disperare ce te smulgea din casă fără voie și te precipita spre locul sinistrului.

Mama umbla, cu mâna speriată, pe masă, pe scrin, pe dulapuri, după chibrituri. Tata își căuta pantalonii pe întuneric, se apleca lângă pat și orbecăia după ghetete, înjurând că Puica nu mai aprinde lampa, zăpăcit, tremurând ca mine și ca mine îmbrăcat, la întâmplare, cu haina pe dos sau pantalonii cu nasturii la spate. Obișnuit, încălțam ghetetele schimbat și ne împiedicam în șireturi.

Tata pleca la fabrică în fugă, orbește. Făcea parte din echipa de salvare și era dator să fie prezent la birou, la orice oră din zi sau din noapte. Oriunde ar fi fost pârjolul, înhămau caii la pompă, se echipau cu topoare, cu căști și frânghii, luau scările pe umăr și porneau spre foc, strigând și agitând uneltele, ca să-și poată face drum prin gloata curioșilor ce se adunau pe străzi, somnoroși, zăpăciți, buimaci, în panica generală.

Goana în noapte, sirenele ce nu mai conteneau, ale fabricilor, ideea că ne ducem la un incendiu, toate mă tulburau și îmi precipitau zvâcniturile inimii.

În urma noastră veneau și pompierii. Se auzeau, de departe, semnalele gornistului. Țipetele de alarmă, tropotul cailor, uruitul roților de la sacale pe caldarâm, scara impresionantă, cu manivele și sârme întinse, pompa cu aburi, coifurile cu luciri galbene, metalice și topoarele în bandulieră, gândul că ei sunt pompieri adevărați – mă exaltau...

Deasupra fabricii, cerul era o vâlvătaie. La poartă mișuna o mulțime imensă – umbre profilate pe fondul roșu al luminii cu care flăcările inundau curtea și strada. Intram, cu pompa și cu tovarășii din echipa tatei, până în apropierea atelierului aprins. Era un zgomot infernal, o întretăiere de glasuri ce nu știau ce spun și de comenzi pe cari nu le mai asculta nimeni. Pompierii încercau să intre pe coridoare și uși, lucrătorii luptau să iasă, cu brațele pline de scule și de materiale. Se împingeau unii în alții, orbește, se călcau, se bruscau – se înjurau.

O forfotă eroică și ridicolă în același timp, fără folos, fără înțeles și totuși logică, fără îndoială în logica acelor momente de panică, de încordare nervoasă și de anihilare a oricărui efort de reculegere și de justă apreciere a pericolului.

În acest timp, flăcările se încolăceau pe sub streșini, prăbușeau grinzi în atelier cu zgomot surd, în risipă de scânteii și spărgeau acoperișul, se ridicau spre cer, alături și sprintene, se aplecau în voia vântului, dispăreau o clipă, supte parcă de Întuneric și iar se smulgeau în sus, mai înalte, mai groase, mai sprintene și mai cotropitoare. Printre ele, zburau porumbei. Îi vedeam trecând, zăpăciți, orbi, nevinovați. Flacăra, aidoma unei limbi de reptilă vânând găngăni, îi prindea din zbor și-i precipita, cu aripile strânse, în jarul ce mistuia acoperișul.

Plângeam cu pumnii la gură de mila lor.

Nu mă mai interesau pompierii urcând cu agilitate scările ori spărgând cu topoarele tabla de pe atelier, nici poruncile date de ofițer, prin gornistul de lângă el, pompelor cu aburi și sacalelor. Știam că, la fiecare comandă prin goarnă, sergentul mecanic va răspunde trăgând o dată, de două sau de mai multe ori, de mânerul fluierului ascuțit, strident. Nu mă mai impresiona, deocamdată, nici strigătul celor de la tulumbe, cari cereau în răstimpuri, cu glasul prelung, speriat, când se vedeau înconjurați de vâlvătai: apă, apă. Măăă...

Mă obsedau porumbeii, cu zborul frânt în flăcări.

Moartea lor era, pentru mine, cel mai tragic moment, din tot acel haotic și covârșitor spectacol al distrugerii.

Plângeam pentru sufletele albe, trecute prin purgatoriul incendiului și din nou întraripate pentru zborul din urmă și cel mai frumos, în limpezimile văzduhului cu drum fără întoarceri...

Târziu, în zorile tulburi, lăptoase, murdare de toată oboseala ce ni se lăsa pe pleoape ca un văl, din atelierul incendiat rămâneau numai zidurile afumate, cu geamurile sparte și ferestrele smulse din loc, cu acoperișul tot prăbușit peste mașinile inundate, răsucind în jurul lor curele arse. Mai stăruiau, sub grinzi și tablă, cuiburi mici de jar, să coloreze vag pustiul dintre ruine. Vedeam, prin golul de ochi orb al ferestrelor, crescând și scăzând pale de lumină roșie.

Parcă obosea și focul de atâta zburdălnicie de flăcări spre cer, de atâta mistuire și de luptă cu valurile de apă ale tulumbelor alimentate de pompa cu aburi și de pompele de mină, pe cari le manipulaseră, neobosit, mahalagii și lucrătorii, sub comanda celor de la echipele particulare de salvare.

Era o delăsare, o destrămare de gânduri, o istovire generală, în pasul rar, mare și greu – în cizma cu carâmbii peste genunchi – al pompierului, în încovoierea oamenilor ce târau după ei tulumbele inutile acum și în lenea cu care se rostogoleau, din tind în tind, ultimele bârne rămase prinse în ziduri.

Nu mai impresiona nimic.

Plecam spre casă. Pe drum, mă împiedicam și lunecam în toate noroaiele, istovit, cu somnul sub pleoape ca o beție amară și leșinătoare.

Mă deșteptam după prânz, cu capul greu, fără foame și fără gust de joacă. Fana mă lăuda că am avut curaj să plec la foc, în rând cu oamenii mari și mă întreba cum a fost. Ridicam din umeri, mut, cu privirile usturate de lumină. Tresăream, arar, cu ochii mari în gol și nu știam de ce tresar. Fata mă sâcâia cu întrebări la cari nu era nimic de răspuns. Uitasem tot ce fusese peste noapte. Îmi rămăsese o uruială de motor în urechi și un gust leșios, de apă murdară și curele arse, în gură.

Dacă ploua afară, îmi lipeam fruntea fierbinte de geamul rece și mă uitam, fără să văd, pe maidanul cu basculă, spre bariera cu brațul de lemn, vopsit în roșu și alb, ridicat ca o amenințare pentru căruțele ce treceau, mici și încărcate, pe sub el...

Repetam, deseori: bariera – sonorizând cuvântul și căutându-i un înțeles pe care îl ascultam în mine, nelămurit încă în gând dar clocotit și crescut în suflet, ca un neastâmpăr și ca o presimțire.

Mă obseda și mă speria uneori, în vis, brațul acela de lemn, ridicat spre cer, imperativ, ca un deget de stăpân uriaș, stropit cu sânge. Când se lăsa în jos, greu, parcă despărțea două lumi, cu o poruncă mută: până aici! Porunca era, deopotrivă, pentru noi, orășenii din mahalaua cu nume rușinos și pentru cei de dincolo de barieră, poporul fără țară și fără sărbătoare al țigăniilor și al maidanelor fără hotar...

Fata cu nume băiețesc, însă, continua să mă supere cu întrebări.

— Lasă-l în pace, – o sfătuia mama – că acum nu mai e bun de nimic, câteva zile. De ce s-o fi ducând la foc, dacă-i face rău?

— De ce să-i facă rău – se mira Fana.

— Știi eu? Nu-l vezi în ce hal e? Parcă-i scos din coșciug... Acu' nu-i nimic. Stai să-l vezi când s-o însera!

Zidurile cenușii ale atelierelor de la manufactura de tutun Belvedere aveau patru rânduri de ferestre, la depărtare și în mărime egală. În toate geamurile se aprindeau becuri, ca un joc în sărituri, de la un etaj la altul și de la o latură la altă latură – patru brâuri cu străluciri mici și galbene. Globurile mari de la barieră își legănau lumina peste linii. La canton suna un clopot, semnalul de închidere a drumului. În necuprinsul triajului agonizau felinarele de la macaze, cu sticle verzi și roșii sau cu săgeți albe pe matul vopsit al uneia din cele patru suprafețe semnalizatoare.

Uram becurile aprinse ca la o comandă diabolică. Ele chemau noaptea și vărsau întunericul pe stradă, ca o apă sau ca o pulbere curgând pe acoperișuri și picurând de sub streșini.

Plecam de la geam, prins neașteptat de un neastâmpăr curios. Mă plimbam prin casă. Îmi venea să fug afară și-mi era frică să deschid ușa. Când mă uitam, atent, la bătrânul din cadru, mi se părea că mișcă buzele. Închideam ochii, să nu-l mai văd, dar monstrul cu capul țugui și gura strânsă îmi rămânea, întreg și viu, sub pleoape. Țipam: «lasă-mă-n pace!» încercam să cânt, ca Ivan sau ca Gore și mi se încleștau fălcile. Tremuram, cu sudoare pe frunte. Amețeam umblând repede printre scaune și în jurul mesei. Deși bătrânul din fotografie nu mai mă obseda cu clefăitul lui de gură fără dinți, strigam nu știam cui și de ce: «Lasă-mă-n pace!» Firește că, afară, lunecau prin băltoace pași de vedenii, că umbrele se adunau la geamuri, mă priveau prin spărtura perdelelor și se sfătuiau, în șoapte pe cari numai eu și vântul le ascultam.

Mama încerca să mă smulgă din neastâmpăr, să mă ocupe cu ceva, să mă lege de un gând senin. Știa întâmplări cu haz și povești, reînvia – pentru a nu știu câta oară – isprăvile, în adevăr de basm, ale uneia din bunice, haiducă odinioară și frumusețe legendară.

Ascultam fără să aud și întrebam, fără rost, nimicuri căroră, în acele momente de tulburare, le acordam importanță. Mă pasiona îndeosebi păstorul cu oile și câinele lui, pe care mi-l arătase Ivan cizmarul, într-o noapte, în globul luminos al lunii. Dar nu ascultam răspunsul, nu eram în stare să mă concentrez. Nu mai umblam prin casă, acum, și puțin îmi păsa de umbrele cu șoapte și de pașii vântului. Era o liniște aparentă. Mă înviora gândul că, în lună, e un ciobănaș cu fluier de soc și câine mișot, între oi năzdrăvane.

O rugam pe mama să-mi spună povestea cu trei turme de miei și trei ciobănei, pe care o cânta, în fiecare duminică după masă, tata – ca pe un colind sau ca un descântec de dragoste și moarte.

Mă înveseleam brusc – o veselie stridentă, mărturisită în gesturi nestăpânite, dezzechilibrate, simptomatice, sub care creștea un sentiment de gol și de îndepărtare, de apăsare pe umeri, de lunecare și de pierdere a pământului de sub picioare.

Mă întristam tot așa de repede și fără rost.

Așteptam să se întâmple ceva, să năvălească un ins pe ușă cu o veste rea. Mă nelinișteam că tata n-a venit încă de la fabrică. Fluierase pentru încetarea lucrului sau nu? Întrebam, tresăream cu fiecare pas din curte și fugeam să dau perdeaua la o parte și să văd cine vine, iar întrebam, ca apoi să tresar din nou și să fug la fereastră. Mă obseda ideea că s-a întâmplat ceva cu tata – cu el sau cu altcineva, cu un om, cu mai mulți, într-un atelier sau în toate sălile de mașini industriale.

Dar Puișor apărea în prag, vesel cum nu-mi aduc aminte să fi fost de multe ori, în anii lui puțini și aspri. Strigam, fericit până la lacrimi și-i săream în brațe, să-l cuprind cu mâinile pe după gât, strâns, topit tot în îmbrățișare, să-l mângâi, să-l sărut, să-l trag de păr și iar să-l sărut. Mă bucuram ca de-o comoară pierdută de mult și regăsită, pentru că eram sigur că, la fabrică se întâmplase ceva, că tata trecuse – în momentele mele de neastâmpăr și presimțire – pe lângă o mare primejdie.

Aveam impresia precisă a morții ce sta la pândă, în apropiere...

Văzusem atâția inși spânzurând de copaci sau înecați la Ciurel, mutilați de tren sau rușiți în bucăți de curele și transmisiuni, prin ateliere, că – fără s-o înțeleg sau să încerc s-o cuprind cu gândul crud – începusem să simt moartea în mine și în aer, ca o aripă a cărei fâlfâire numai eu o vedeam, când îmi apăsam palmele de pleoape – gest instinctiv de concentrare pe care nu știam de la cine îl moștenisem...

Toți oamenii de la noi din mahala – fie că lucrau la fabrică, fie că erau căruțași sau hamali la magazinele imense ale gării ori în triajul plin cu vagoane de marfă – erau la fiecare pas pândiți de moarte cruntă, sălbatică, înfricoșătoare: prinși de vârtejul mașinilor și frânți în bucăți de cuțite, de nu cumva aruncați răsucit și făcuți fărâme de plafon, ca de acolo să se prăbușească, un mototol de cârpe și de carne tremurând încă în ultimul licăr

al ființei, pe stivele de scânduri ori în mormanele de talaș, atunci când nu erau despicați de tenderul și de roțile unei locomotive, ca să rămână deseori alături de linie, o singură mână, vânăță, țipându-și revolta în pumnul strâns, cu toată groaza momentului și cu toată foamea, pe un codru de pâine – foamea lor, postum protestatară, de câini ai vieții.

Alergam să văd un mutilat cu inconștiența fanatică, roboitare, ce mă smulgea din casă, când ardea undeva.

Dar înnoptările, după ce priveam bucățile de carne împrăștiate pe traverse, erau tot așa de chinuitoare ca și înserările ce urmau după un incendiu.

Prima noapte îmi era imposibil să dorm. După fiecare foc, trăiam și mistuiam în mine spectacolul halucinant al flăcărilor, iar toți porumbeii arși înviau și mi se adunau pe frunte, gângurind și fâlfâind aripile. Mă sculam țipând și fugeam să mă fac mic lângă tata, tremurând, vorbind fără șir, cu ochii mari în întunericul din casă, populat și el de șerpii vâlvățăilor și de aripi albe. Dacă, dimpotrivă, se întâmplase în ziua aceea o nenorocire, visam noaptea, fără să dorm, că toate bucățile de carne se adună laolaltă, că învie mutilatul și mă strigă pe nume. Plecam alături de el, sărind din traversă în traversă și glumind. Dar, între, o glumă și alta, la un moment dat, fluiera o locomotivă. Venea spre noi, vijelios, un tren. Fugeam, să nu ne ajungă, dar pământul, la rându-i, ne fugea de sub picioare și ne apropia de bestia cu trei ochi aprinși: unul verde, altul roșu, celălalt alb – de un alb spălăcit, mortuar.

Alergam îngrozit, mă deșteptam, urlând de spaimă, în brațele tatei – speriat și el, alături de mama, dar liniștiți numai decît, când înțelegeau că totul nu a fost decît un vis rău, ducă-se pe pustii locuri.

Mama îmi închina perna și se culca din nou, fără griji.

Era convinsă că o să mă apere sfânta cruce...

Dar sufletul acela crud, tăvălit prin toată mocirla vieții, fărâmițat de toate emoțiile tari, desfigurat de toate mășcările unui trai comun în mascara unică a casei cu nebuni și strepezit de aceste nopți de coșmar și de sfâșiere, nimeni n-ar mai fi fost în stare să-l apere.

Prea curând apropiat de adevărul brutal al vieții, prea devreme prins de aripă, lovit de toate tainele și sângerat în toți măcăcinii necazurilor, sufletul acesta crescuse răsucit și strâmb, ca un copac cu fruct pădureț la gust și otrăvitor.

CAPITOLUL V

Descifrare în palmă și în vreme

Cu fructul acesta amar în palma întinsă am intrat în lume, prin gangul umed, plin de necazuri și taine, al casei cu nebuni, copleșit fără să înțeleg, simțind adevărul în mine ca un spin și murdar de toată murdăria ce mă înconjură.

Mama nu uita să-mi închine perna, când mă culcam.

— Fugi la rugăciune, drace! Roagă-te la Dumnezeu, să crești mare...

Un motiv de întristare, pentru mine și bătrâni: isprăvisem clasele primare dar nu crescusem mare! Meșterii nu mă primeau în fabrici și ateliere, să-mi aleg brățara de aur a unui meșteșug, pentru că eram prea mărunț și slab.

— Ce să facem cu el? Mai ține-l un an acasă și îndoapă-l ca pe curcani, să prindă vlagă...

Tata ofta, trist că trec anii și rămân haimana pe drumuri. Mama, însă, nu se descuraja. Era sigură că, până la toamna viitoare, o să ajung cât un plop, dacă o să mă rog la icoană.

— Închină-te, să te faci mare, Puișor și să nu mai vezi urât...

Mă uitam, absent, la îngerii și sfinții și mișcăm buzele.

Icoana închipuia în linii, în culori și slovă necunoscută, o poveste de dincolo de moarte și din cer.

Fusese împărțită în cinci vămi. Între ele pluteau nori cenușii, mohorâți, să aibă îngerii și mucenicii cu aureolă pe ce să calce.

Prima vamă, inferioară, era împărțită, la rându-i, în cincisprezece chinuri ale iadului. Păcătoși și păcătoase, în pielea goală, spânzurând de limbă sau legați cu capul în jos, se pârăleau în flăcări. În vama următoare, de-o parte era învierea din morți, de alta chinurile tartarului. În mijloc, străjuia un înger cu sabie de foc în mâna stângă. Răposaii apăreau zâmbitori din pământ, pe lângă crucile mormintelor. Dar nu dormiseră toți în umbra crucii. Pe unii îi mâncaseră fiarele. Vor veni și ei în cer, pentru că o balenă, un crocodil și un leu se apropiau de arhanghel și vărsau, din gura deschisă larg, victimele foamei și sălbăticiiei lor. Ce prigoană îi aștepta și aici? Doi draci prinseseră în lanț o armată de netrebni: muritori de rând, stăpâni atotputernici odinioară și

călugări, femei stricate și bătrâni cu bărbi încâlcite. Diavolii îi trăgeau spre iadul închipuit ca o mare de flăcări, în care suferă, plâng și țipă nevrednicii să vadă lumina paradisiacă. Un tartor îi împungea cu un trident, în timp ce altul se bucura că-l ține de beregată pe avarul nedespărțit de punga lui cu aur. Firește că, peste oameni și chinuri, zbura un înger, să aducă mustărări, cu glas de trâmbiță, pentru sufletele pierdute în acea vale a plângerilor târzii. Un șarpe gros, verde, înfășurat de la coadă la cap de o panglică pe care nu știam ce scrie, se ridica din foc să gonească sfântul cu goarnă, dar gura lui de smoală aprinsă nu putea să atingă vestmântul roșu și albastru al celestului trimis să smulgă, de pe buzele fripte de sete, un gemăt de pocăință.

În vama superioară era judecata. O cumpănă, în mijloc, cântărea faptele bune și rele. Oricât de mult ar fi tras doi nichiperci de talgerul cu păcatele muritorului ce aștepta, gol și pur, virtuțile lui erau mai grele și omul avea să intre în raiul cu porție deschise și împodobite cu crengi înflorite. În calea fericirilor pe veci, alt înger arunca trandafiri.

Peste toată această întâmplare cu zâmbete și plângeri, cu bucurii ce nu vor fi vis și nenorociri peste cari n-o să se mai aștearnă praful uitării, plutea izbânda crucii, la care veneau să se închine regi în hlamidă și patriarhi cu cârpe de aur, fecioare în alb și copii cu ramuri verzi în mâini. Era glorificarea credinței și aureolarea lui Isus. Mântuitorul sta pe un tron luminos, în ultima vamă a văzduhului din icoană, înconjurat de apostoli și de aripioare cu capete de copil, zburând în jurul lui ca fluturii pe lângă o floare...

Când eram singur acasă, iarna îndeosebi, mă urcam în pat și mă uitam ore întregi la icoana asta mare, încercând să înțeleg tot ce văd, și să nu mă sperii de tot ce înțeleg.

Uneori împărțeam nefericirile și recompensele celeste, pentru cei din curte, după canonul din poză. Pe Tinca o spânzuram de limbă și o aruncam în foc. Lenora trebuia să încalce pe capul șarpelui și să țipe de frica dracilor. Ivan zbura, înger cu goarnă, pentru că știa să ante frumos. Pe Gore îl aruncam în gura crocodilului, iar pe Mădălina o lăsam mâncată de leu, curios să văd dacă bestia cu coamă o să-i înghită și piciorul de lemn. Tino Stavros pleca în iad fără să mai treacă pe la cumpănă, în timp ce grecoica și Tănăsică, de mână cu mama și cu Fana, intrau în rai, mângâiați pe obraz de sfântul portar. Nu știam ce să fac cu Paler, cu cei doi ilfoveni și cu Pascu. Pe hamal, scăpat

printr-o minune din gura crocodilului, îl obligam să se descarce de păcate în fața judecătorilor. Strigam la înger: «să faci ce vrei, cu el și cu țiganca lui»...

Era o joacă de copil. Împărțeam omenirea ce mă înconjura, iconar ca oricare altul, în răi și buni, în victime și călăi. Acesta a fost întâiul gând lămurit sub frunte. Îl repetam în fiecare seară, când mă rugam: «precum în cer așa și pe pământ»...

Alteori uitam de vecini. Mă cocoțam pe un scaun pus în pat, ca să fiu mai aproape de cer și de taine și priveam pierdut, smuls din casa cu nebuni și din lume, la icoană. Încercam un sentiment de desprindere, de evadare din pantalonii cu brăcinar de sfoară și din cămașa în culori lipovenești, ca și cum mă apuca o mână invizibilă de chică, mă ridica în sus și mă lăsa, chip și eu ca oricare altul din poză, pe malul apei din care scoteau capul balenele și crocodilii, ca să învie din șura lor oamenii mâncați cine știe când și pe ce meleaguri ale vieții pământene. Eram îmbrăcat ca îngerii, zâmbitor ca patriarhii, senin ca sfinții și ușor ca aripioarele cu capete blonde de copil, din jurul lui Isus. În zborul lor recunoscusem sufletele albe ale porumbeilor morți în toate flăcările incendiilor.

Urcam de la o vamă la alta, ca în vis. O auzeam pe Tinca țipând în tartar, Fana îmi făcea semn cu mâna, din poarta raiului, să mă apropii, iar Tănăsică se bucura, bătând din palme și plângând de fericire că nu se înșelase, când îi spusese Saftei lui Gore că «o să fie bine peste un an»! Acum era bine pentru el, era frumos, uitase toate umilințele și nedreptățile ofticosului cu catastiv, scrumit de mult în jarul iadului.

Nu mă apropiam de paradisul ce mă chema prin Fana. Căutam pe altcineva, printre regi cu hlamidă și cuvioși, de la un nor la altul, până sus, la picioarele lui Isus. Întrebam, umblam neastâmpărat de colo până colo, întrebam din nou și iar plecam, desplicând văzduhul cu zborul meu, până la malul unde înviau morții, în vecinătatea torturilor și sub fericirile promise ale raiului.

Strigam de acolo, din pragul dintre viață și moarte, spre depărtări și înălțimi, puternic, cu palmele la gură și ochii crânceni:

— Unde e Dumnezeu? Îl caut pe Dumnezeu...

Se cutremurau văzduhurile și mă deșteptam căzând în pat, rostogol, cu infernul și cerul peste mine. Nu mă mișcăm. Scânceam, cu mâinile încurcate

printre picioarele scaunului și cu icoana apăsată pe umerii mei, ca o piatră de mormânt. Stam așa până intra mama în casă.

— Ce făcuși, împielitătule – se speria ea – pliciuind palmele și oprită în prag.

— L-am căutat pe Dumnezeu – urlam de sub cadră și cioburi de geam, fără lacrimi.

Puica se mira, cu mâna la gură, tristă că are un copil stricător și buimac din fire, ca mine. O lăsam să se mire și îmi apăsam lama cuțitului pe frunte, să dau înapoi cucuiul ce mi-l făcuse, în cădere, un colț al ramei de stejar. Eram furios pe mine, pe icoană, pe mama și pe tot cerul, cu vămile și crucile lui victorioase. În prăbușirea mea din slavă și în semnul de la frunte vedeam o răzbunare a lui Dumnezeu – pentru că îndrăznisem să-l caut și să-l strig pe nume.

Mama afirmase un mare adevăr pentru mine: că milostivul se afla pretutindeni. Nu era nevoie să mă cațăr pe scaune și să intru cu tărtăcuța prin geamuri, ca să-l gădesc. Am început să-l caut, cum spusese bătrâna, pretutindeni și s-a întâmplat să-l întâlnesc la noi în curte, într-o zi de iarnă, cu soare mult pe zăpada orbitoare.

În fața ferestrei de la sală era un copac rămas – ca mine – pipernicit, fiindcă nu-l înviorase soarele primăverilor și nu-l crescuseră ploile darnice. Numai Mădălina îi turna, la rădăcină, lături.

Vrăbiile se opreau în crengile lui, ciripeau spre mine, vesele și săreau pe zăpadă, să ciugule firimiturile de pâine pe cari le aruncam, în fiecare zi, după masă. Mă uitam la ele, din casă și băteam cu degetul în geam, să le dau de veste că le văd și mă bucur de zburdălnicia lor de bulgărași cu aripioare.

Nu știi de unde se pripășise la noi în curte o pisică mare, neagră, ca un duh necurat. O uram pentru că, de câte ori o întâlneam, se încorda, zburlită, cu botul pe labe, gata să sară pe mine. Miorlăia dușmănos, răsucind și întinzând coada stufoasă și mă fixa cu ochii despicați și crescuți. Nu puteam să-i suport privirile și țipam, cu capul ascuns în palme, până venea Ivan, din magazia lui, s-o prindă de gât și s-o arunce pe casă. O ura și rusul. Pisica îi furase pâinea de câteva ori și-i răsturnase sufertașul cu mâncare.

Animalul dormea în poala oloagei. Tınca o mângâia cu un nume de floare. Noi o botezasem, cu o dușmănie egală pentru bestie și stăpâna ce-i da să mănânce, Gașperîța.

În după-amiaza aceea revelatoare de iarnă, ce avea să mă apropie de Dumnezeu, rămăsese o singură vrabie în copac. Zburda din cracă în cracă, se ciugulea sub aripă ori striga spre mine: cip-cirip, ca un răs nevinovat și ca o mulțumire că-i aruncasem un miez de pâine. O strigam, la rându-mi, prin geam, cu mângâieri și o întrebam dacă nu-i e frig afară, prin zăpadă – mică și fără adăpost cum era. Pasărea își tremura aripile, ciripind: nu, nu! Mă înțelese și încerca să mă-convingă că ei niciodată nu-i e frig.

Dar, în zburdălnicia jocului, pisica a lucit priviri de pradă.

Gașperița se apropiase de pom cu pașii rari, atenți, imateriali. Când am văzut-o am tresărit. Era prea târziu ca să mai ies afară, să gonesc duhul negru ce se târa pe pământ încet, sigur, cu ochii fascinanți. Am bătut cu pumnii în fereastră, să sperii vrabia, am strigat la ea să plece, că vine pisica și-o omoară. Pasărea însă, nu presimțise moartea în apropiere. Se ciugulea sub aripă. Așa a prins-o animalul în gură, în săritura ce-a făcut-o, ca o vedenie, prin fața mea.

Nu am chemat pe nimeni, să smulgă prada din ghearele Gașperiței. Nici eu nu am ieșit repede afară, să încerc s-o scap.

Încremenisem la geam, fără gând.

Vrabia plângea în mine: cip-cirip, mi se ascunsese în inimă și se zbătea, cu aripile deschise: cip-cirip, ca un plâns, ca o dojană, ca un protest. O ascultam, cu o lacrimă prelinsă în bărbie, slab, proptit de zid să nu cad, cu desăvârșire deprimat. Dacă incendiile și nenorocirile mă cutremurau, tulburând și răsturnând în mine toate imaginile, scena asta neașteptată, de o clipă, cu o pasăre mică și o mătă de smoală, mă anesteziase. Înțelegeam, pentru întâia oară, că sunt dureri mai presus de plâns și de zbucium.

Seara, la masă, am povestit bătrânilor ce se întâmplase. Întrebam: «de ce»? Era o întrebare ce mă chinuia, pe care o strigasem în mine, ca să nu aflu un răspuns.

Tata a surâs vag, cu toată limpezimea ochilor în lumina lămpii. A surâs și m-a mângâiat pe frunte, îndelung, cu mâna ușoară. Pe el nu-l impresionase isprava Gașperiței. Îl îngânduram eu, pentru că: «tare eram bun la inimă și mult o să sufăr în lume!» Mama, însă, a ținut să mă convingă, în timp ce aduna firimiturile de pe masă, că nu se petrecuse nimic deosebit. Vrabia era sortită să mănânce musculițe, pisicile mâncau vrăbii, câinii omorau pisicile...

— Vorba mamă-ti, Puișor – a oftat tata. Tu nu vezi? Se mănâncă unii pe alții...

Am întrebat, aplecat peste masă, cu buzele albe:

— De ce?

Nu bănuiam că răspunsul, așteptat ca o dezlegare în conștiință, mă va apropia de cer.

— Pentru că... așa a lăsat Dumnezeu!

Am bâlbâit, nu mi-aduc aminte ce și am căzut pe scaun, slab, cu bărbia în piept.

Dumnezeu, pe care-l căutasem în icoană și-l chemasem în mine, mi se arătase în gheara ce sfâșiasse pasărea, îmi vorbise prin gura ce devorase prada mică...

Târziu, am ridicat ochii spre icoană, umezi și am privit-o lung, cu încrâncenare în pumni și cu părere de rău în suflet, ca pe un vis și ca pe o jucărie de care trebuia să mă despart pentru totdeauna. Se prăbușise ceva în mine și se căscase un gol – un pustiu în care gândul era zbor de liliac peste încremeniri de ape sud sălcii și sub lună. Mă simțeam singur dar crescut, mai puternic, cu o cută adâncă între sprâncene. Cu o încordare de voință în smucitura în sus a capului, ca să-mi descopăr fruntea, aruncând spre creștet șuvițele de păr ce-mi lunecaseră pe tâmple, am vrut să strig, pentru mama și pentru gândul ce mă copleșise: «eu nu mai mă-nchin la icoană!»

Nu știi dacă acest prim efort de eliberare a fost prea istovitor pentru plodul de atunci sau dacă, în gândul rutierii de credință, m-a durut, în subconștient, ideea despărțirii de copilăria legănată, atâta vreme, de sufletele albe ale porumbeilor întâlniți în capetele bucălate și blonde din jurul lui Isus și de sfinții – toți la fel și frumoși, în veștmintele lor roșii și albastre: acel roșu apostolic pe care a fost scris să-l întâlnesc, măi târziu, fluturând pe o baricadă...

Adevărul e că am plâns, cu capul căzut pe umărul tatei, nestăpânit.

— Of, că tare ești prost – se mâhnise mama. Poftim la el ce risipă de lacrimi, pentru un pumnișor de vrabie...!

Tot așa mă certa Puica și toamna, când mă întorceam acasă plângând de mila mă răcinilor și a scaieților cu floarea în puf violet, pe cari-i lăsasem, singuri și frânți de vânt, să-i biciuie ploile, și să-i îngroape zăpezile ce aveau să vină, cu viscolul scăpat pe maidane ca un mânz sălbatic. Pentru ea, mă răcinii și scaieții erau niște buruieni și atâta tot. Se uscau toamna, înviau primăvara, alții și tot ei, fără niciun rost. Pentru mine, însă, în serile când așteptam cu

Fana alături, sub pod, o minune în care, rând pe rând, tovarășii de joacă și de isprăvi se bucurau că nu mai cred, ca să poată rămâne în adăpostul cald de acasă, toate aceste nevrednice uscături și buruieni, cum le botezase mama, începeau să aibă un suflet, să simtă, să prindă glas și să mă cheme, să mă roage, să plângă – un plâns ce numai eu aveam urechi să-l aud – că le las singure, fără apărare în noapte și în furtună. Parcă-i vedeam cum tremură și se adună unul lângă altul, măcăcinii laolaltă cu ciulinii și scaieții, mici și scuturați de spaimă, copiii și ei ca mine, uzi, vineți de frig, scâncind, plesniți cu biciușca vântului peste ochi când încercau să se apere de ploaie, dezrădăcinați și dați peste cap, amestecați cu noroiul și clisa galbenă, de șivoaiele de apă ce inundau – scurse pe cele două versante ale dealului cu linia ferată – coclaurile.

Sufletul acesta obidit și mut, al maidanului, trăia în mine.

Mama filosofase la fel.

— Nu mai plânge, prostul mamei! Așa e soarta lor de măcăcini! Scaieții rămân pe câmp, se ofilesc și putrezesc, rândunelele pleacă, vrăbiile ciripesc în cuiburi mici, noi ne adăpostim în case. Parcă oamenii nu mor și nu putrezesc? Pe vrabie cine-o apără, pe noi cine ne plânge...?

Așa era destinul măcăcinilor...

— Fiecare: om, pasăre, vierme sau buruiană, orice lighioană, are un noroc scris în frunte. Sau, cum am spus adineauri: o soartă...

Adevărul ce mi-l dezvăluise mama, cu câteva luni în urmă, în noaptea cu plâns pentru sufletul maidanului zgribulit de frig și rămas în mine, cu țepii măcăcinilor înfiți în carne, mi se limpezise sub frunte abia atunci, în seara aceea de schimbare la față, cu ninsoare molcomă, când umbra jucăușe a vrabiei mai stăruia încă prin crengile fragede ale pomișorului, ca un fulg de zăpadă sau ca un licăr.

— Așa e soarta Mădălinei, să aibă picior de lemn și să spele rufe la hamali? Care e norocul lui Ivan? Să dreagă papucii Saftei și să plângă în fiecare noapte, de mila grecoaicei? Dar soarta grecoaicei? S-o bată simigiul?

Se înnodau întrebările în mine și nu știam cum să le smulg în lumină, cu ce vorbe să le spun. Închisesem ochii, să le simt, să le apropii, să le văd mai limpede. Se despica în mine o amintire și se desfăcea, miraculoasă, ca o floare japoneză în apă: Safta țiganca, cu un chiștoc de țigară stinsă în colțul gurii, dând în cărți și ghicind în palmă...

Intrase într-o zi cineva la ea, un om cu figura suferindă, veștedă. Nu-l știa nimeni de unde vine și cine e. Apăruse, în prag, ca o arătare, înfășurat într-o pelerină, Toți ne uitam la el fără să clipim. Necunoscutul s-a apropiat de țigancă și a întins mâna, albă, cu degete subțiri.

— Să-mi spui care-i soarta mea!

Vorbise rar, cu un tremur uscat, sec, în glasul ca o părere.

Mă oprisem lângă mama, cu gândul la omul în pelerină și am întrebat, ca o joacă:

— Să-mi spui care-i soarta mea!

Puica a râs.

— Fugi la naiba, ghibirdici cu nădragii-n vine!

Cum stăruiam cu palma întinsă, așteptând banul de aur al norocului pe care și eu, ca orice buruiiană sau lighioană, îl purtam în frunte, mama a surâs – alături de tata – m-a luat în brațe, mi-a suflat în față, ca în descântec și a făcut: ptiu! Cu buzele, ca în deochi.

— Soarta matale, Puișor? Nu ți-o cunoști? Să umbli haimana și să plângi pentru toți mă răcinii pământului...

Vorbind, Puica îmi răvășise părul pe frunte, mă sărutase și mă mângâiasse – glumise...

Singur tata a tresărit, cu o întunecare vremelnică în albastrul ochilor și a lovit cu palma în gol, de la o tâmplă la alta, ca și cum ar fi vrut să gonească o vedenie.

— Tu, femeie, de nu ți-ar fi gura ursitoare!

Hoinar și să plâng pentru toți mă răcinii pământului...

Mi-am trecut degetele prin părul ciuf și am îngânat: «bine» – absent, fără întrebare și fără înțeles în mine, un *bine* de dincolo de noi și de casa cu nebuni, spus cu ușurința cu care îmi alegeam uneori, din palma întinsă a Fanei, o vișină necoaptă, amară, strepezitoare, ca să-i las, numai ei, cireșile dulci și cărnoase.

Mi se pare că împlinisem patrusprezece ani.

LA ÎNCEPUT A FOST PRIMĂVARA



CAPITOLUL VI

Soarele murise cu măcăcinii și copilăria

Primăvara intrase pe bariera orașului ascunsă în pelerina nopții și fără veste, cu ploii repezi, să spele copacii și acoperișurile de albul murdar al zăpezii și să gonească de pe maidane – în stoluri, cum veniseră, ciorile.

Mama deschisese geamul și ne trezise din somn.

— Primăvara, Puișor!

— Unde?

Întrebam buimac, cu visul încă rămas în gene. Mă dezmeticisem târziu, și bătușem cu pumnul mic în zidul tare și aspru dintre noi și Mădălina.

— Lenoro, a venit primăvara!

Dar fata cu păpuși de cârpă și plâns de pisică bolnavă nu mi-a răspuns. Știa oare, Lenora, ce e primăvara? Ea trăise, până atunci, laolaltă cu guzganii și gândacii, între patru ziduri umede, floare veștedă în igrasia pereților. De când se mutase spălătoreasa în odaia de alături, fata ei nu trecuse pragul gangului. Când încerca să se joace în curte, o usturau ochii de lumină. N-o încercase încă dorul de ducă, nu evadase în imperiul florilor cu puf violet, nu se tăvălise prin iarbă și nu-și lipise tâmpla de pământ, să-l simtă zvâcnind ca o inimă, nu se scăldase în valurile verzi ale timpului, nu se murdărise în praf și nu se spălase în spuma de la canalul mic, nici nu așteptase soarele sub pod, tristă că mor măcăcinii și ciulinii și veselă că vor învia când se vor topi zăpezile și va sparge Făt-Frumosul maidanelor, carapacea de broască țestoasă a norilor.

De opt ani, pentru acest fruct al întunericului, încă nu se făcuse primăvară...

Darabana ploii, pe acoperișuri, suna ca un cântec de izbândă.

Puișor a scos pumnii pe fereastră, i-a umplut cu apă de la burlan și m-a stropit, pe frunte și în sân.

— Botezul reînvierii, mânzule!

Am spus, pentru tata și primăvară: «săru-mâna»...

Afară era un zvon ca o fugă de pitici cu clopoței minusculi în ciucurii de la opinci. Ascultam pentru întâia oară pământul respirând adânc, ca un salahor în somn fără vise, în ajun de sărbătoare. Se desfăceau în ploaia caldă bulgării înghețați, ca mugurii și se înălța spre cer, din țărână și copaci – prinos adus

vraciului stăpân peste moarte și renaștere – un neastâmpăr pretutindenes, în care se împletise mersul ca un fir de paing al găzelor, cu dansul despletit al sălciilor.

Urca în mine și în copacul pitic de la geam, viața – forța ce avea să despice în curând, cu sabia firului de iarbă, piatra.

Mă îmbrăcasem cu pantalonii, să-mi fie mai ușoară fuga pe maidane, când s-o lumina și mă trântisem peste plapumă, cu palmele sub cap, așteptând să răsară soarele.

Cinci luni dorisem, în carcera sălii, sub ochii de spion și de spaimă ai bătrânului cu gura strânsă ca o pungă, clipa eliberării.

Știam sigur că nici Fana nu doarme. Sta la pândă, cu tumultul primăverii de afară în inimă și în tâmpile. Aștepta soarele, ca mine. Măine îl vom privi de mână, răsărind de peste depoul de mașini și ne vom bucura ca păgânii, țopăind în jurul focurilor aprinse pe ruinele rampei de vinuri din dosul cazărmilor.

Eram așa de dornic de evadare că, în imaginația mea de atunci, se topeau zăpezile în câteva ore, se încrucișau poteci printre bălăriile crescute și înflorite ca prin farmec și se încălzea apa la stăvilar cu prima rază de soare, lunecată pe strălucirea undelor ca o rândunică în zbor – să ne putem spăla de toată murdăria celor cinci luni de viață moartă.

Visam să trecem de la iarnă la primăvara cu un singur pas, ca la șotron.

Soarele, însă, a uitat să răsară a doua zi. Grămezile de zăpadă rămăseseră în curte, ca în ajun, cu gunoiul în vârfuri. Ploua mărunț acum, ca toamna, iar ciorile se strigau pe nume, plutind în burniță dimineții ca niște petice furate de vânt din vitrina unui dricar, smulse de un vârtej în înălțime și lăsate apoi să cadă, plutind alene și în stoluri, peste mahala.

Primăvara ne mințise pentru întâia oară.

Rămăsesem în prag, trist și mă uitam spre cer, fără gând.

Fana îngâna în fiecare toamnă, când așteptam singuri sub arcada podului: «să vezi că nu mai răsare soarele!» Îmi rămăseseră în amintire glasul ei, ca un cântec de goarnă după dricul unui soldat prost și flăcău. Suspinam, cu un țurțur de gheață în mână: «să vezi că, primăvara asta, nu răsare soarele pentru noi»...

Sloiul rece mi se topea în palma caldă. Prelinsă printre degete, apa îmi picura pe vârful piciorului gol, ca lacrimile.

Fana a venit la noi pe la prânz. Se așezase lângă mine, pe scăunel, fără cuvin. Era palidă. Plânse. Umblase desculță prin zăpadă și tremura, strânsă sub broboadă.

Ne împărtășisem totdeauna gândul bun și întristările. Trăisem unul prin altul, chip răsfrânt în două oglinzi paralele.

Când plecam la ispravă prin grădinile sârbilor, fata sărea gardul o dată cu mine, ca o umbră și nu mă lăsa singur, între dulăi și în mâna paznicilor cu șalvari. Eram mai voinic, mai temerar, dacă o știam alături.

Învățasem să înot dar nu mă tentase niciodată aventura. Când am zărit-o pentru prima oară pe Fana, însă, cățărându-se pe parapetul stăvilărilor, am simțit un zvâcnet ca o poruncă în inimă și, fără să am timp să mă întreb ce fac, m-am pomenit dus, încins de soare și de încordare. M-am săltat în vârfuri și am sărit, o dată cu ea, în gol. În cădere, am văzut gârla răsturnându-și malurile și urcând, ca o gură haotică de animal. Apa s-a despicat pe lângă noi, plesnind ca un bici cu sfârc de mătase și m-am dus la fund, amețit. N-am mai știut de mine. M-am trezit plutind pe spate, cu brațele desfăcute, ca o broască izbită cu piatra de la praștie în cap.

Fana mă căutase în adânc, mă prinsese de păr și mă trăgea la mal.

Mă întinsesem, istovit, în răcoarea înviorătoare a ierbii.

— Nu-i nimic – zâmbise fata, bătându-mă pe obraz, repede și ușor – e bine c-ai avut curaj să sări de pe balustradă. Asta e una la mână! A doua oară o să ieși singur din vârtoare. Așa-i la început...

Se întorsese lângă mine, peste câteva clipe, cu un măr. Înotase până dincolo, în livada sârbilor și îmi adusese, recompensă că avusesem tăria să înfrunt primejdia de dragul ei, un fruct cărnos, mustind sub pielița ca obrazul ei rumen. Trecând prin apă, Fana îl ținuse în gură iar mărul păstrase urmele dinților.

Mușcasem din el cu o foame în care, pentru întâia oară, mi-am simțit sufletul flămând.

Recunoscător, i-am întins jumătate din fruct.

— Na, mănâncă, fiindcă m-ai scăpat de la înec. Dacă nu erai tu, acum mă ciuguleau peștișorii și mă sugeau lipitorile.

Fana a răspuns simplu, scuturând părul ud pe umeri:

— Nu te lăsam eu la fund! Secam stăvilărilor cu gura și tot te scoteam afară.

Mi-a venit să plâng și am râs, lipind mărunțul de gura ei, ca de un fagur cu miere și înfulecându-l apoi cu o poftă crescută neînțeleasă în mine. O primă cuminică în dragoste, visată și împlinită ca un joc cu o fată, un băiat, un fruct și o tiflă pentru moartea ce trecuse prin mine și pe lângă noi, ca un frig în oase și ca un nor, plutind cu umbra după el, sub soarele pe care numai noi știam să-l implorăm, când se înclina spre dealul Cotrocenilor, să nu ne fure lumina ce-o adunasem sub pleoape și în bronzul trupurilor cu neastâmpăr încă neînțeleasă în sânge.

Cucerisem, prin Fana, faima unui mare curaj (ea singură știa să mi-l insuflă) iar fata răzbună, prin mine, glumele obraznice ale tovarășilor de joacă. Haimanalele ne chemau cu un singur nume pe amândoi. Numai cu unul din noi se sfătuiau, siguri că răspunsul meu e cuvântul ei, iar jocul ales de fată era mai dinainte ales de mine.

Când se întâmpla, uneori, să plec singur pe maidan, eram stângaci, plictisit, fără haz. Dacă mă certam cu cineva, un plod din gloată striga la potrivnic: «nu da, că-l doare pe el, aici și plânge – Fana acasă!»! Nu mă îndoiam că, în gluma lui răutăcioasă, e un adevăr. Iarna, când stam singur în sală și trist, eram sigur că fata e tot așa de singură și tristă. Plecam, desculț prin zăpadă și cu gâtul gol în viscol, să văd ce face. O găseam în magazie, stând pe butucul de spart lemne, cu fruntea în palme.

Nu o întrebam de ce plânge. Știam că iar s-a luat de păr cu Domnica. Era o taină și în viața lor. Fana ridicase numai un colț al vălului și se cutremurase. Îmi mărturisise, într-o înserare, venind spre pompă, că surorile sunt niște scroafe iar «ăla bătrân» un porc. Se scuturase, ca de un vis urât și mă rugase să nu-i aduc aminte niciodată de ce-mi spusese și să n-o întreb, mai ales, de ce e Pascu un spurcat...

O mângâiam, de câte ori o găseam amărâtă și încercam s-o conving să nu se mai amestece în tărășta oamenilor. Bătrâni ca Pascu, Paler și Gore erau oameni, iar eu cu Fana copii. Între noi și cei mari săpasem un hotar prăpăstios. Plozii aveau o lume a lor, trăiau în alt univers. Așteptam să creștem cu universul în care vom rămâne, totuși, copii – stăpâni pe maidane, pe viața găzelor, pe spuma caldă a celor două canale și pe adâncul de la stăvilă.

Fără îndoială că, în noaptea aceea cu ploaie repede și zvon mincinos de primăvară, se întâmplase ceva deosebit cu Fana. Tremura lângă mine, cu ochii

roșii de plâns și nesomn, ofta și-și apăsa pleoapele, în răstimpuri, cu podul palmelor.

Am întrebat-o șoptit, ca o mângâiere.

— Scandal cu... ăla bătrân?

Nu mi-a răspuns.

— Cu Sultana sau Domnica?

Și-a mușcat buzele, cu un fior de frig în tot corpul și a tăcut.

— Atunci?

Fata a dezlipit buzele târziu.

— Mama! A zis că anul ăsta nu mă mai lasă cu tine, pe coclauri...

Un moment, am avut impresia precisă a unei precipitări în gol. Ce farmec ar mai fi păstrat viața pentru mine, fără sora mică? Ce bun și ce frumos ne-ar mai fi rămas pe pământ, dacă o gură rea de cotoroașă oloagă ne fura jocurile printre mărcini? Fana nu mai merge pe maidane și n-o să mai despice aerul, arc zvârlit între parapetul stăvilărilor și gârlă, era – în logica mea de atunci – o veste imposibilă, ceva sinonim cu aiureala lui Coadă, un nebun ce se jura că vede trenul mergând cu roatele pe cer sau cu gluma fără haz a lui Tănăsică, sluga de la birt, care năvălise într-o seară în curte cu părul vâlvoi, să ne anunțe că Dâmbovița se plictisise curgând de la Ciurel spre oraș și-și întorsese apele galbene și tulburi, pe un drum nou, de la canale spre stăvilă.

În definitiv, ce importanță avea c-o amenințase bătrâna pe fată că n-o mai lasă pe maidan? Întorsese sluga cursul gârlei, numai cu o glumă de prostăncu cu urechile clăpăuge? Ridicasem din umeri, zâmbisem și ne văzusem, mai departe, de joacă și de necazuri.

— Proastă ești, Fano, dac-ai plâns tu pentru atâta lucru! Și ce dacă ți-a spus coana Tinca, azi noapte, că nu te mai lasă cu mine? Parcă mie nu mi-a spus mama, acum doi ani și acum un an? În fiecare seară mă amenința: dacă mai pleci și mâine pe coclauri, te omor! A doua zi plecam, seara iar mă amenința și a doua zi iar plecam...

Nu eram convins de ce spun. Aveam impresia că scot cuvintele din buzunare și le arunc, pe lângă fată, boabe de porumb, în zăpadă. Le găsisem, întâmplător, la mine dar nu erau ale mele. Nici Fana nu întinsese mâna să le prindă. Simțisem, vorbind, cum crește îndoiala și cum acoperă, ca două palme flacăra unei luminări, alt adevăr: în iarna ce trecuse, murise cineva, în mine și în sora mică.

— Acum doi ani și acum un an, Iacove, a fost altceva, că eram copii și acum e altceva, că a zis mama că nu mai suntem ce am fost acum un an. Eu am avut în fiecare lună un semn, în iarna asta, și am văzut și la tine un semn, astă vară, când ne scăldam.

Mă roșisem, fără să înțeleg bine ce spune.

— A zis mama, Iacove, că dacă mai umblu cu băieții pe maidan și mai stau cu tine, singură, în magazie, îmi scoate lumea ponos că sunt o stricată.

Fata vorbise rar, fără culoare în glas.

— Mama zice că, din iarna asta, sunt fată mare – că tu ai să-ncepi să-mi spui măscări și. Să faci, nu mi-a spus ce...

Oloaga era o nebună. O uram pentru tot răul ce-l presimțise clocotind în mine. Încercam s-o conving pe fată, ca să mă pot convinge, că tot ce spusese Tinca era o minciună. Apăram paradisul cu măracini și isprăvi, pe care mâna slabă și tremurătoare a bătrânei voia să-l smulgă din noi și să-l calce sub picioarele lui Pascu. Ce păcat făcusem, să fim goniți din copilărie ca răufăcătorii? Ce floare de cucută crescuse în noi, fără s-o știm și-și scursese otrava, fără veste, peste oglinda în care sufletele noastre își atingeau și îmbrățișau aripile? Ce putere ar fi putut să le despartă, ce destin de poveste cu soarele și lună trebuia să le zvârle la apus și răsărit – să fugă apoi unul după altul, în zbor rotund în jurul pământului și să nu se mai întâlnească vreodată? De ce se amestecau cei mari într-o lume ce nu era a lor, de ce încercau să arunce cu noroi peste hotarul pe care noi îl adâncisem, îndărătnic, între un univers și altul? Adunam în gând, cuvânt lângă cuvânt – ca metaniile în șirul lui Tino Stavros – adevărul ce mă hotărâsem să-l strig în auzul tuturor:

— Lăsați-ne copilăria! Nu vrem să fim oameni ca Gore, ca simigiul, ca Tinca și Mădălina picior-de-lemn! Luați-o pe Lenora, că ea o să crească rea de gură ca Safta, răpitoare ca Gașperița și clăpăugă și proastă ca Tănăsică...

Mă frământam în mine dar nu eram în stare să limpezesc un singur gând sub frunte. Parcă îmi crescuse o aripă din inimă și atârna, frântă, moartă de plumb – peste clocotul lăuntric. Obosisem, în cenușul de vreme rea al înserării.

Nu mai ploua. Soarele risipise norii spre Cotroceni și le stropise dantela cu sânge. Ne uitasem în lumină, prinși de mână, ca în fiecare primăvară, dar soarele de acum era ca un ciob de sticlă roșie, rece, departe.

Făt-Frumosul așteptat de noi murise de astă toamnă, cu măcăcinii, cu iarba, cu jocurile, cu Ciuf-Ciufulici și copilăria...

CAPITOLUL VII

Moartea își fâlfâise aripa aproape

Toată săptămâna plouase. Zăpada, topită pe alocuri, rămăsese fin adăposturi ca niște petice de rufă murdară. Pe maidanul cu basculă era o baltă cu reflexe de oțel în lumina becurilor ce se legăneau aprinse, în fiecare inserare, la canton. În străfundul ei de oglindă se dau peste cap atelierele de la manufactura de tutun.

Descoperisem o taină care nu o spuseseș în că nimănu.

— Se poate ajunge, cu un singur pas, la cer! Dacă intru acum în apă calc pe acoperișul, vecin cu norii, de la Regie...

Făcusem, atunci, o apropiere între taina ce o lămurisem în luciul metalic al bălții și adevărul strigat deseori, în hazul țațelor și cumetrelor din mahala, de nefericitul ce văzuse trenul mergând răsturnat, cu roatele pe cer.

Tata avea o carte, păstrată cu sfințenie. Citisem odată în ea că sunt mistere, pe pământ și în cer, pe cari numai nebunii și copiii le pot înțelege...

Ploaia spălase geamurile țigăncii și le gătise cu ghivece de mușcată, micsandre și cerceluși. Igrasia cojise pereții și urcase, în fâșii și rotoogoale, până sub acoperiș. Se apropia praznicul opturilor de cocă îndulciți cu miere. Safta scuturase păturile și preșurile la poartă, vrăjind: «Martie în casă, puricii afară!» Era un neastâmpăr surd de viață fără culoare.

Mirosea, ca în cimitir, a frunze putrede...

Fana venise în fiecare zi la noi, cu o cusătură. Lucra, stând lângă mama și vorbea serios, ca nevestele, de bani, de necazuri și vecini. Nu se schimbase sau ne încăpățânam să credem că nu se schimbase nimic între noi. Norul cu amenințări trecuse. Rămăsesem copii. Jucam țințar, închipuiam castele din scândurele, desenam chipuri și flori pe geamul aburit ori priveam, cu capetele apropiate, cum plouă, dar când eram lăsați, pentru câteva clipe, singuri în casă, uitam de joacă și tăceam, cu ochii în pământ și cu un sentiment nelămurit în inimi de apropiere și de înstreinare în același timp. Ne simțeam spionați, aveam impresia că ne privesc, de pretutindeni, ochi despicați de Gașperită. Cum se întorcea mama de afară respiram înviorați și ne regăseam voia bună și jocul.

Noaptea visam că Puica se plimba cu Fana printr-o grădină, amândouă frumoase și cucoane, ca Salomia lui Hagiu și mă deșteptam dimineața surâzător. Visul acesta mă cumițișise și mă apropiase de bătrână cu un suflet de căprioară și de slugă supusă. Scuturam preșurile și măturăm prin casă, spălăm vasele și despicam un munte de lemne, să aibă pentru o lună la îndemână.

Mama se uita la mine ca la o minune.:

— Ce-o fi hărnicia asta pe matale Puișor?

O adoram pentru că vorbea frumos cu Fana și se plimba cu ea prin grădina din visul meu dar nu-i spuneam de ce-o ador! Mi-era frică să nu rătăcesc de mine...

Îi sărutam mâna, mut, cucernic aproape...

Într-o seară, a fost sărbătoare mare pentru noi. Tata se întorsese mai devreme de la fabrică. Era bărbierit proaspăt și-i juca lumina ape-ape, în părul uns cu pomadă și lins spre tâmplă. Întinerise parcă. Nu mai era trist. Zâmbea, mângâia pisica și avea gust de taifas. Mamei îi zicea, ca în zile bune: «Puico dragă». Cu mine se juca făcând pași cu două degete pe masă și mormăind: «vine goanga la băiatu»...

Mă uitam la el, cu ochii umezi, pierdut.

Tata era vesel!

Eram așa de surprins și de fericit, că abia mi-am stăpânit plânsul.

Mama se așezase pe un scaun, în fața lui și-i mângâia mâna, vorbindu-i blând, înțeleghător, ca o bunică răsfățând zburdălnicia unui nepot.

— la spune matale, Puișor-mare, ai fost la cinste cu prietenii!

A răspuns docil.

— Fost.

— A mâncat Puișor ceva?

— Nu.

— Să-i dea lui Puica să mănânce?

— Mâncăm cu toată familia și-l chemăm și pe rus la masă, că-i om cumsecade și n-are pe nimeni în lume!

Ivan lepădase șorțul albastru de cizmar, își pieptănase barba și părul, se încălțase cu cizmele roșii și îmbrăcase o rubașcă albastră. Pe tata l-a îmbrățișat, mamei i-a sărutat mâna și i-a dus-o apoi la frunte.

— Gospodinule, te rugăm să mănânci cu noi. Am o veste bună, pentru nevastă și pentru dumneata, că ești un om întreg. M-au avansat, fraților! După zece ani de muncă, mi-au mărit leafa! Sâmbăta asta am luat trei lei mai mult. Adică o băncuță pe zi. E ceva! Tot recunosc ei, boierii, munca! Numai să ai noroc să trăiești până își aduc aminte de tine...

Puica a șters o lacrimă, furiș, cu un colț al șorțului. Ivan l-a îmbrățișat încă o dată pe tata, care a făcut trei cruci mari spre icoană, implorând mila cerului pentru munca și viața săracilor cu samarul necazurilor în spinare.

Mă miram, deseori, cum poate un om așa de voinic, ca rusul, să fie blând și prietenos cu copiii și câinii. Stăpân și slugă în cizmăria lui cât o coajă de nucă, se așeza la masa cu scule când pleca Puișor la fabrică și lăsa lucrul când fluiera ora șase. Trăiau în el, cu drepturi și îndatoriri egale, patronul și lucrătorul. Dimineața, mai înainte de a începe munca și în ceasul de odihnă de la prânz, Ivan citea, încovoiat pe scaunul mic și rotund, într-un ceaslov greu, cu paginile galbene și slovă fără înțeles pentru mine. Seara se spăla, îmbrăca rubașca albastră și pleca pe maidanul cu basculă. Îl așteptau plozii din mahala și dulăii. În republica lor mică și gălăgioasă, «nenea rusu» era judecător, duhovnic, general și tovarăș de joacă.

Ivan sta pe iarbă, iar copiii se adunau roată în jurul lui. Certurile și neînțelegerile dintre micii supuși erau spuse și dovedite uneori cu martori. Mitiță îl înjurase pe Gioală, Popândău îi furase zmeul lui Savu iar Niculăiță îi strigase lui Robu că e ciung și are mamă bețivă. Rusul asculta și da pedepse: Mitiță să se ducă într-un picior până la barieră, Popândău să oprească primul om ce va trece pe stradă și să-i spună: «nene, azi am furat și te rog să mă ierți, că altă dată n-am să mai fac!» Isprava lui Niculăiță era prea urâtă ca să poată fi spălată printr-o ispășire oarecare. Era necesară o muștrare aspră. Cârpaciul se uita în gol și vorbea blând, pentru cel vinovat și pentru toți ceilalți, de oamenii necăjiți. Știa întâmplări cu mame ce se sacrificau pentru odrasle și cu orfani rămași fără sprijin și fără mângâiere în lume. Avea un glas muzical, convingător, pătrunzător. Din fiecare pildă scotea un adevăr, un învățământ, un sfat bun, o dojană pentru vinovat și un omagial pentru copilul ciung al bețivei. Niculăiță și Robu, în cele din urmă, se luau în brațe, se sărutau și se împăcau.

După fapta bună și pravoslavnică a împăcării, victime, vinovați și judecător se ospătau la fel, cu covrigi și corăbioare.

Jocurile pe cari le învățaseră plozii de la Ivan aveau, de multe ori, un tâlc surprinzător. Rusul povestea scene biblice sau de legendă slavă, le explica pe înțelesul tuturor și încerca apoi să-i facă pe ascultători să le trăiască aieva. Maidanul cu basculă era când drum al Ierusalimului, când cetate cu faimă, în necuprinsul alb al zărilor siberiene. Robu îl închipuia întotdeauna pe Isus, Niculăiță îl încarna conștiincios pe Iuda, iar Mitiță începuse să se creadă han-tătar. Fată de împărat, Fana sta în genunchi într-un cerc tras cu o surcică pe pământ (cercul închipuind, firește, turnul în care o închisese dihania cu un ochi în frunte) și-l aștepta pe Popândău-Făt-Frumos s-o scape.

Repetau jocul până învățau actorii replicile pe dinafară și se fixau asupra acțiunii.

Războinicii aveau arcuri de sfoară și scuturi de carton și de tinichea. Uneori se împodobeau cu pene de găină și coifuri de jurnal.

Urmau, epilogal, tumele câinilor și alergările mixte. Patrupezii, întotdeauna victorioși, câștigau – premiu binemeritat – oase cumpărate de la măcelăria de pe calea Plevnei.

— Vai de mine, gospodin Ivan, se mirase odată Safta, nu fără dojană în glas, văzându-l intrând în curte cu toți copiii și clinii din mahala, după el – lasă-i la dracu de plozi și vino, soro, să stai de vorbă cu Gore și cu Paler, când n-ai treabă. O curte de chiriași și dumneata, om în toată firea, în loc să joci un tabinet cu noi sau să stai la o parolă cu altcineva, te hârjonești cu puștii de pe maidane. Zău că nu se face asta, gospodine! La urma urmei, ce, noi avem ciumă sau suntem așa de proști că nu merităm o cinste ca asta? Să știi că dânsul-al meu e supărat! A zis că: «poftim, fă, și rusu face pe scorțosu, ca unguru de Bela»...

Adevărul e că Ivan nu se amestecase niciodată în certurile și intrigile din viața vecinilor. Se izolase în magazia lui, ca un pustnic pe o insulă înconjurată de o apă cu miasme.

Trăia cu gândurile și cu tainele lui – taine ce nu le aflase încă nimeni.

Se zvonise că rusul a fost revoluționar. Cuvântul, spus în șoaptă de cineva, îi cutremurase de spaimă pe chiriașii din casa cu nebuni și le clănțănise dinții. Spaima a crescut, când s-a aflat că Ivan fugise din țara lui ca să scape de spânzurătoare. Mahalagiii se uitau la el cu frică și curiozitate, ca la un animal de circ, scos – pentru reclamă – la plimbare, pe străzi.

Salomia ne asigurase că rusul e mare cărturar și fecior de boier moscovit.

Pe Safta, însă, nu o impresionase noblețea cârpaciului. Țiganca se revoltase, deseori, că un meșter-papuc, ca el, se spală în fiecare seară pe picioare.

Ivan nu clefăia la masă, ca Paler și nu-și sugea mustața, după ce bea apă, ca Gore. Mânca din sufertaș, tăcut, cu șervetul pe genunchi și tăia carnea cu un cuțițaș strălucitor, luat de acasă și purtat prin toate orașele pe cari le colindase.

Se degaja, din toată făptura lui uriașe, o bunătate apostolică și o cumințenie de față palidă și blondă. Te simțeai obligat să ai încredere în el și să ți-l faci duhovnic. Îl respectai pentru că-l iubeai – o dragoste din dragostea lui deplină, atotcuprinzătoare.

Când stam lângă el și eram murdar pe mâni, mi le ascundeam repede la spate, rușinat și plecam să mă spal.

Mă uitam la Ivan, ca odinioară la icoană, cu un sentiment de desprindere din mine și de dăruire.

După-masă, rusul a povestit întâmplări din țara lui. Mosafirul luptase și suferise pentru „ăminire”, visase o viață liberă și o repartizare egală a bunurilor și a îndatoririlor. În Rusia erau milioane de asupriți și câțiva stăpâni. Robii se moșteneau, ca pământurile, banii și titlurile de noblețe. Tatăl său avea nenumărate sate cu mujici. Ivan îl rugase să-i elibereze și – pentru că bătrânul nu-l ascultase – plecase de acasă. Renunțase la avere și colindase tot imperiul rusienesc, cu toiagul în mână, să vadă, să asculte, să înțeleagă, să se împărtășească din durerea tuturor și să limpezească în el marele adevăr al vieții și nefericirii umane.

După anii de vagabondaj și de umilire, trecuse frontiera în Finlanda, să-l asculte pe Vladimir Ilici Ulianov și se întorsese în Rusia, să aprindă, cu tovarășii bolșevici, torțele răzvrătirii. Revoluția fusese repede și sângeros înăbușită iar Ivan fugise peste hotar, să ducă în lume cuvântul lui de ură împotriva țarului și de scârbă pentru menșevicii pe cari cizmarul cu mâini subțiri și albe îi învinuia de trădare a cauzei comune.

Se stabilise în România, să se simtă cât mai aproape de țara cu milioane de robi și de orașul cu turlă de aur, în a cărui strălucire se născuse și crescuse, ca florile scumpe în seră, la adăpost de necazuri dar și departe de adevărul pur din parabolele și din sacrificiul lui Isus.

Ivan ne rugase să credem că nu plecase din Rusia de frica ștreangului! Moartea nu era de spaimă, pentru un om ca el. Prin fuga lui ținuse numai să protesteze împotriva ideii că un om – cu sau fără coroană pe cap, țar sau simplu guvernator – poate să aibă dreptul să condamne și să ucidă un soldat al libertății.

Nimeni nu-i stăpân pe viață! Dimpotrivă, ea e singurul împărat al lumii, pentru că vine de la cer...

Vorbind, rusul nu adâncise o cută pe figură și nu se mișcase. Clocotul era lăuntric, iar energia cu care enunțase adevărul acesta ne încremenise pe scaune. În clipa aceea mi-am dat seama de adevărata forță închisă și stăpânită în el.

— Nimeni nu-i stăpân pe viață...

M-am înfiorat și am privit spre tata, lung, încercând să-i fur gândul. Bătrânul fuma, cu bărbia în palmă și se uita la mosafir, cu un zâmbet trist pe figură.

Ivan mai spusese odată și numai pentru Puișor, aceste cuvinte mântuitoare.

Mă trezisem, într-o noapte, din somn. Mi s-a părut că aud șoapte afară și m-am dat repede jos din pat, să văd cine e în curte. Era o noapte senină, cu lună mare și strălucitoare. Lumina se revărsa pe acoperișuri, ca apa și se aduna, prelins, pe geamuri.

Ivan și tata stau pe scăunele, cu umbrele alături și egale pe zid. M-am făcut mic, lângă prag și i-am ascultat.

— Nu poate spune *ămu*: asta viață de la mine cum un rublă pe care arunc la drum! Tu nu poate zice la viață «*pașol*». Dacă zice viața la tine *pașol* atunci bun, murim. Dacă nu zice, atunci *harașo*, trăim. Ce este tu și Ivan și Gore? Pfu, nimic – *nicevo*... Viața care e la mine și la tine, pentru noi și nu avere al *nostăr*, asta nu știi nimeni ce este!

— Așa o fi, gospodin – oftase Puișor – da' vezi că vine o vreme când îți dai seama că toată truda ta e zadarnică, fără folos, fără rost – că te încrâncenezi în jug, azi ca ieri și mâine ca acum un an, ca să tragi o brazdă în care nicio sămânță n-a prins și n-o să prindă. Mergi pe un drum ce nu duce nicăieri și te trezești într-o bună zi, plictisit și singur, obosit de tine și de lume și de soare! Vezi, gospodin? Asta e boala mea: mi-a obosit sufletul...

În noaptea aceea am apropiat, pentru întâia oară, taina de la noi din casă.

Aflasem de ce ofta mama.

Înțelesesem mai ales pentru ce, de câte ori mă despărțeam de tata, dimineața, la poarta fabricii, îmi venea să plâng și aveam presimțirea că n-am să-l mai văd.

La masă, mama servise alt rând de cafele, iar Ivan cânta, încet, ca o scuturare de clopoței în iarnă. Puișor asculta nemișcat, cu același zâmbet trist pe figură, ca în clipa când spusese rusul că nu-i stăpân pe viață.

Am simțit, cum mă uitam la el, că-l pierd, că începe să se destrame, să se clatine, ca un copac cu o bună parte din rădăcini desprinse din pământ.

L-am prins de gât, cu spaimă, cu dragoste – să-l păstrez lângă mine, aproape, strâns, al meu!

Tata mi-a luat capul în palme și m-a privit în adâncul ochilor, îndelung, parcă înțelegând gândul ce mă frământase.

— Ce-i piticule, cu matale?

Cum nu știam ce să-i răspund și pentru că n-am găsit un cuvânt mai frumos, mai cuprinzător și mai muzical, am răs cu genele pline de lacrimi și l-am mângâiat.

— *Nicevo*, bunule, *nicevo*...

CAPITOLUL VIII

Gura lumii numai pământul...

Prima zi senină schimbase casa cu nebuni în hală de vechituri.

Se anunțase timp frumos din ajun. Safta, care știa să vadă semne și să descifreze destine în cafea și în palmă, era tot așa de inspirată cititoare în stele, în forma și culoarea norilor și în sângeriul amurgului. De cu seară, țiganca se uitase, cu mâna streășină la frunte, în soare și după o clipă de scrutare a zării și de cumpănire a datelor cosmice culese, și-a despicat gura în surâs competent.

— Soro, mâine-i vreme bună!

Gospodinele se culcaseră târziu și dormiseră pe sponci, cu gândul la munca de a doua zi. Mama se sculase în zori, smulgând plapuma de pe mine. Mormăisem și mă întorsesem cu fața la perete dar mi-au fugit pernele de sub cap, una după alta. N-am deschis ochii până nu m-am pomenit, cu șoldul gol, pe scândurile aspre ale patului. Scâncisem, înciudat și trecusem în camera bătrânilor, să mă culc în așternutul lor. Încăperea era goală. Tremuram pleoapele, încă buimac de somn, neînțelegând bine ce se întâmplase.

— Ce-i asta?

Puica a râs, și-a umplut palma cu apă și m-a stropit.

— Curățenie generală, Puișor, ca la cazarmă...

Abia acum am priceput., Mi-au trecut imagini prin amintire, fugar: soarele în amurg, norii, Safta cu mina la frunte...

Țiganca, așadar, era vinovată că nu mă lăsa mama să dorm.

— S-o ia dracu de baragladină!

Am căscat și m-am întins, ca feciorul din țara leneșilor proverbiali. Nu vream să renunț la odihna dulce a dimineții. Am căutat, prin casă, un preș și am plecat, cu el târâș după mine, măturând praful și răsturnând maldărele de perne, să mă culc în curte.

În prag m-am întâlnit cu Fana.

— Ai făcut ochișori, lene de paisprezece ani?

Am tresărit, cu neastâmpăr în inimă.

Fata era îmbujorată de muncă și de răcoare.

Cămașa descoperise umărul rotund și ascunsese, sub înfiorarea mâinii, un mugur roz ca o promisiune și ca un strigăt mic. Niciodată nu avusesem o impresie mai învăluitoare de proștețime.

Pentru întâia oară am înțeles că sora mică e frumoasă, o frumusețe cum nu o simțisem până atunci. Am vrut să îngân ceva și mi-au clănțănit dinții. Fără să-mi iau ochii de la ea, am ridicat preșul și mi-am ascuns goliciunea pulpelor, peste cămașa ce-mi rămăsese rușinos de scurtă.

— Să-i faci lui Puica de mâncare?

Fana întrebase cu glasul mamei, blând și plin de răsfăț, ca în seara când se întorsese tata cu chef de la cârciumă. Am fost așa de surprins că-i recunosc glasul întinerit pe buzele fetei și așa de bucuros, că n-am știut ce să răspund. Mi-am strâns repede brăcinarul pantalonilor peste mijloc și prins fără veste de hărnicie, am început să car lucrurile afară, să bat pernele cu pumnii, să mă dau peste cap pe saltele și să le scutur, voinic și neobosit, cu nuiaua.

Puica s-a uitat la mine, lung, și a zâmbit.

— Dragoste mică, să vii mai des pe la noi, că-mi faci băiatul înger nu altceva!

Fana, cu câteva fire de ceai luate în puica degetelor, lângă mașina de spirt, a râs și și-a tremurat bucele – mai negre pe albul cămășii.

Necăjit că mama înțelesese de ce eram vesel și harnic, am căutat o pietricică pe jos și am zvârlit-o în sus, cu putere, ca o veste trimisă stolului de vrăbii din plopi și înălțimilor.

În curte nu mai aveai loc să calci de hodoage și boarfe. Stând grecește pe un mindir, cu cărnurile răsfărte și încă tari, Safta căuta ploșnițele din cadre, cu un ac de păr. În răstimpuri, își răsucea gâtul și se uita, numai cu un ochi, ca o găscă, spre discul solar. O înfierbântase. După ploșnițele din tăblia patului plecase și Mădălina picior-de-lemn, cu o pană de găină într-o mină și bidonul de petrol în alta.

Pascu o împinsese pe Tinca, pe rotile, la soare. Oloaga rezemase capul pe spătarul sicriului ei călător, bolborosind ocări în gura fără dinți. Fana scosese tot din odăi, spălase scândurile și aștepta să se usuce. Domnica și Sultana, cari veniseră acasă când se lumina, se culcaseră numai în cămăși, lângă căruciorul mamei, răsturnate nerușinat pe saltele, în trecere, Fana le învelise de câteva ori cu plapuma, dar surorile, amândouă cu aceeași mișcare, îndoind un picior până ajungeau cu genunchiul aproape de bărbie și ridicând marginea

învelitoarei cu talpa, se dezveleau din nou, să le încingă razele pulpele albe și sânii plini, răsărind prin gura cămășii neastâmpărați – ca patru capete de hulub.

Ilfovenii de la simigerie se așezaseră pe scăunele, lângă zid și se uitau la ele pe sub sprâncene, glumind și scuipând des.

Pascu se trântise într-o rână pe un colț de așternut și-și gădila fetele, cu un pai smuls din mătură, pe la ochi, prin urechi și în jurul sinilor. Surorile chicoteau ca un nechezat și se apărau de mâna ce nu le lăsa să doarmă. În zbatere, le lunecau cămășile în sus.

Ilfovenii râdeau, cu ochii din ce în ce mai aprinși.

Oloaga împrumutase o figură candidă și nu vedea ce se întâmplă. Safta, însă, văzuse. Strânsese gura, cu scârbă și făcuse semn spre noi. Mama a ridicat din umeri și a tăcut, dar Mădălina picior-de-lemn nu s-a stăpânit; Tinka o auzise oprind. Păruiala era inevitabilă.

– Ce, fă – a strigat mumia la spălătoreasă – ți-ai scos păduchernița la mezat și n-ai loc de alții?

Unguroaica a răspuns crunt, cu o înjurătură de cazarmă și cu amenințări de profanare a mormântului în care avea să doarmă curând, fără vis, oloaga. Fana, însă nu i-a mai sărit în spinare ca altădată. Surorile așteptaseră zadarnic, de la ea, semnalul scandalului. Fata se ascunsese în magazia de lemne. Nu mai voia să se amestece în cearta celor mari, mai ales într-o împrejurare ce mă convinsese și pe mine că tovarășa de joacă avusese dreptate să spună, în spovedania ce mi-o făcuse odinioară, că «Sultana și Domnica sunt niște scroafe, iar ăla bătrân un porc»...

– Tare mi-ar pare bine să le tragă unguroaica de păr pe amândouă! Numai scârba aia de Sultana e de vină...

Cearta între Tinka și Mădălina ar fi ținut până la prânz. Tănăsică era bolnav, Ivan plecase în oraș să cumpere material. Nu avea cine să le scalde ca pe paparude, nici cine să le învinețească spinările cu latul curelei. Fetele de la bordel renunțaseră la gădilăturile lui Pascu. Se ridicaseră în genunchi, cu pumnii în șolduri și-o ocărau pe vecină, ținând ison măscărilor țipate de ologă și ilustrându-le cu gesturi și dezveliri. Ilfovenii se răsturnau pe scăunele râzând și urlau ca sălbaticii, de câte ori una din surori găsea o atitudine mai expresivă. Spălătoreasă nu se da învinsă, mai ales că intrase în luptă și Lenora, cu țipete mici, cu sudălmi și cu atitudini mult mai expresive.

Fata spălătoresei se închipuia băiat și își chinuia trupul uscat, deșirat, diform aproape, într-o ritmică de un grotesc strigător.

Era un vacarm înspăimântător. Nu se mai înțelegea nimic, nu se mai deosebeau glasurile, iar cuvintele pierduseră orice înțeles. Cinci capete desfigurare de ură căscău guri la fel de murdare și se împroșcau cu blesteme și ocări. Nu mai aveau voci omenești. Parcă se certau cu sticle pe cari le aruncau de la unii la alții și le spărgeau de ziduri sau cu bolovani în geamuri,

Se dusesse veste că iar e scandal în casa cu nebuni și se adunase toată mahalaua la poartă. Copiii se urcaseră pe gardul dinspre maidanul cu basculă; ori se uitau printre șipci, chicotind și încurajând-o pe Lenora cu alte mășcări.

Safta, care căutase până acum, cu o liniște revoltătoare, ploșnițele din cadre, surdă și oarbă în mascarada ce ținuse aproape două ore, a șters fără grabă acul de păr cu poala cămășii, de sângele păduchilor de lemn uciși, s-a sculat în picioare, s-a frânt o dată de mijloc, să-și îndrepte șira spinării (că se cocoșase scobind cuiburile și urmărind lighioanele ce-i mușcaseră toată iarna somnul și-i supseseră sângele gros) și i-a făcut semn Mădălinei, calmă, să tacă.

Țigancă născută și crescută în: șatră, meșteră în certuri, mai păstrând încă în amintire și în neastâmpărul moștenit al sânelui, sălbătăcia încăierărilor de odinioară, cu plozii prinși de picior, smulși din copaia de sub coviltirul de rogojină și izbiți cu sete în capul potrivnicului, Safta s-a amestecat, în cearta dintre spălătoreasă și oloagă, la timp și cu tact,

— Mai tăceți, soro că mi s-a îngroșat obrazul ca tovalul, ascultându-vă ocările și văzându-vă mășcările! Sultănico maică, ești fată mare, soro și șade rău, '4firăguțo, domnișoară cum te afli, să spui și să faci ce nu se cade, în văzul tuturor. Coană Tingo, e mai mare batjocura, femeie bătrână, să-ți spurci gura cu sudălmii și blesteme.

Safta știa că scandalul nu va rămâne fără urmări. Pentru ochii și pentru gura lumii, țigancă intrase în arenă cu un crin în mână. Așadar, după ceartă, putea să facă dovadă, cu martori, că încercase să împace lucrurile, că vorbise frumos cu dușmancele. N-o să poată nimeni s-o acuze. Dimpotrivă, toți au să vadă în ea o victimă. De fapt, aștepta de mult timp un prilej de răfuială cu fetele oloagei. Aflase că Domnica și îndeosebi Sultana o vorbiseră de rău, prin vecini, că a fost întinzătură cu garoafă la ureche și umbla cu taraful de lăutari după ea, din cârciumă în cârciumă, până a căzut ca o pacoste în cărca lui Gore, pe care-l duce de nas ca pe un prost.

Surprinse un moment de neașteptata dojană a vecinei, oloaga și fetele amândouă nu au răspuns. Scandalul, poate, s-ar fi oprit, până una-alta, și mocnit, la replica fostei cântărețe, iar răfuiala s-ar fi amânat, pentru câteva zile, dacă Pascu nu s-ar fi simțit brusc dator să-și apere familia și destul de voinic ca s-o înfrunte pe țigancă. Pricoliciul a zvâcnit în sus, ca un mușunache cu arc, de după căruciorul nevestei și agitând brațele ca un Vasilache cu talgere în palmă și clopoțel în vârful scufei cu moț, a țipat subțire – în hazul copiilor de pe gard:

— Baldâro, ce te amesteci unde nu-ți fierbe oala?

Safta s-a încruntat o clipă, la rându-i surprinsă de lovitura asta neașteptată, dar s-a înseninat la comandă și a făcut un semn spre noi și gloata de la poartă și de pe grad. Semnul a fost înțeles. Eram, martori, auzisem că Pascu-i zisese baldără – ea vorbise frumos, și el o insultase! Prin urmare, era datoare să răspundă la provocare și să se apere energic.

Pitorească și drastică, replica țigăncii i-a gonit pe cei doi ilfoveni, roșii de rușine până în sfârcul urechilor, în simigerie și le-a ascuns pe surori sub plapuma trasă repede peste cap. În imaginația ei de șatră, ocărând, Safta închipuia atitudini așa de grotești pentru Sultana și Domnica și-l obliga pe bătrân să officieze cu ele ceremonialuri erotice așa de scârnave, că Fana s-a scuturat, lângă mine, ca după o lingură cu medicament amar, iar eu am avut impresia că-mi aruncă în față, cineva, un pumn de țărână. Parcă mi se lipise praful pe gingii și ronțăiam pietricelele în măsele.

Oloaga al cărei vocabular ajunsese de pomină, de astă dată n-a mai avut cu ce să răspundă. Vecina a redus-o la tăcere. Oricum, replica finală nu fusese spusă. Mahalaua de la poartă o aștepta, nerăbdătoare, tălăzuind. Știa oricine că acest ultim strop, în paharul plin, dezlănțuia furtuna și urma păruiala cu mascarada trupurilor goale tăvălite pe jos.

Spectacolul nu era rar în casa cu nebuni, dar niciodată nu promisese să fie așa de interesant – mai ales pentru haimanalele cu năravul să stea mult cu mâna în buzunarul spart al pantalonilor.

Din fericire, Ivan s-a întors la timp din oraș. Rusul aruncase sulul de talpă de pe umăr și, oprit între boarfe și hodoroage, încerca să afle ce se întâmplase, mutând priviri când scrutătoare, când întrebătoare, de la țigancă la oloagă și de la Pascu la lumea dimprejur. Dar – ca odinioară Mădălina și Sultana, în fața

lui Tănăsică – Safta și Tinca s-au simțit egal de vinovate și – complice la moment – l-au asigurat pe cizmar că nu a fost nimic serios.

Mahalaua plecase deziluzionată.

Dușmancele își întinseseră mâna, să scape de un inamic comun, dar nu se împăcaseră. Dimpotrivă, ura pe care o păruială ca oricare alta ar fi domolit-o pentru mult timp, era natural acum să crească și să caute, pe altă cale, poate mai periculoasă pentru beligerante și pentru liniștea vecinilor, un motiv de răzbunare.

Femeile renunțaseră la palme și pumni, dar le rămăsese o altă armă, mult mai ușor de mânuit și mai la îndemână: intriga...

Safta nici n-a avut răbdare să termine scuturatul. Își lăsase lucrurile întinse în bățatură și plecase cu colindul pe la ușile vecinilor.

— Văzuși, soro, nebunele? Mi-aprinsei paie-n cap cu stricatele...

Clocotea de neastâmpăr și revoltă, ca o locomotivă sub presiune.

Mama a zâmbit în silă și a rugat-o să nu se supere dacă n-o să aibă timp s-o asculte. Stau saltelele și plăpumile tabără prin curte. Pe lângă asta, n-o interesa existența altora. Era sătulă de viața ei. Abia o suporta pe umeri.

— Pe mine, zău așa, să mă lăsați în pace! La un sfat sau la un ajutor, cu dragă inimă, că oameni suntem! Da la certuri d-astea...

Își prinsese mânăca albă, ușor, cu două degete și o scuturase. Vrea să spună: «dau și cămașa de pe mine numai să scap!» Țiganca, însă, o asigurase că acum nu era vorba de ceartă sau intrigă. Venise numai să-i spună adevărul, s-o pună în gardă. Oloaga și fetele ei erau un pericol, pentru oricine. Ieri îi săriseră Mădălinei în cap, azi o insultaseră pe ea, făcând-o baldără, mâine au să se lege de altcineva. Așa era neamul lor. Nu trăiseră altfel nici până atunci. Se mutaseră de pe o stradă pe alta. Plecau cu blestemele mahalalelor după ele. Oriunde s-ar fi dus cineva, pe Grant sau la gropile lui Ouatu, în Cărmidari ori pe Pleșoianu, în Cotroceni sau la Pricopoia și de acolo la Abator și ar fi întrebat de Tinca lui Pascu, aduna numai isprăvi, una mai boacăină ca alta. Oloaga fusese, în tinerețe, așa de nebună și de stricată, că se dusesse pomina! Scrisese despre ea și la jurnal...

Safta i-a promis mamei că o să-i spună într-o zi tot romanul din viața bătrânei, ca s-o convingă că surorile mari aveau cui să semene. Până una alta, însă, a ținut să-i explice de ce era în pericol cinstea tuturor nevestelor cumsecade din curte.

— S-a dus vestea Sultana și de ailaltă, ca de popă tuns. Nu mai poți să spui unde stai, că numaidecât sare cineva cu gura și zice: «aha, stai la casa cu fete! Las' că știm ce fete»... O să ajungem cu felinar roșu la poartă...

Nu ar fi fost nimic că una din ele trecea uneori, pe furiș, în camera lui Bela.

— Am văzut, am înțeles, am tăcut! Mi-am zis că, între vecini, se mai întâmplă! Te ajuți unul pe altul la nevoie, când ești tânăr...

Țiganca tăcuse pentru un motiv binecuvântat: aventura ungurului cu Sultana începuse cu cântec de dragoste. Bela o plăcuse de mult. Ea îi făcuse semn, de câteva ori, de după perdea și se întinsese, scoțând limba la el. Ungurul a priceput că e sentiment serios la mijloc și i-a trimes, într-o seară, o pungă de caise.

Mâncându-le, Tinca a zis:

— Filotim băiat! Dă o fugă, Sultânico maică, până la el, că-i flăcău și-o fi având niscaiva nasturi lipsă la haină și la cămăși.

Sora mare a plecat la Bela iar Domnica a plecat, în noaptea aceea, fără tovarășe. Săptămânal, fata de la bordel s-a interesat de nasturii de la haina meșterului, iar bătrâna, tot așa de săptămânal, a morfolit caise în gingiile vinete.

Firește că nu era numai ungurul burlac și nu avea el singur, în mahala, rufării de cârpit. Domnica se înhăitase cu unul sau cu amândoi ilfovenii – sigur nu aflate țiganca și poate nici odrasla lui Pascu nu știa, pentru că lucrătorii de la simigerie, cari semănau ca doi gemeni, refuzau cu încăpăținare să-și spună numele.

Altă taină, pe care trebuia s-o dezleg odată, ca să pot descifra, prin ea, misterul din casa greului.

Fapt cert, până una-alta, era că ibovnicul surorii mijlocii fura, din prăvălia lui Tino Stavros, pungi cu brânzoaice și corăbioare, pentru Tinca.

Sultana, ca să nu rămână mai prejos, căutase și găsisese ușor, cum era și firesc, încă un amant. Domnica o imitase. Se luaseră, în cele din urmă, la întrecere. Numai după o lună de pândă și așteptare în stradă, ele colecționaseră un număr considerabil de bărbați cu nasturi lipsă la haină sau la cămăși. Seara, între cinci și șapte, era pericol, pentru o nevastă cinstită, să stea în gang. Ar fi însemnat, după părerea țigăncii, să facă pe portarul la tractirul din față. La început, fetele oloagei avuseseră un pic de obraz și se duceau, furiș, la mușterii. Acum îi așteptau acasă, în papuci și cu un capot pe

umeri. Ibovnicii treceau mai întâi pe la Tinca, să-i lase cadoul în poală: trei-patru portocale sau câțiva pumni de migdale, furate de haimanale din lăzile descărcate în triaj, din vagoane, sau cornete cu stafide și năut, cumpărate pe bani puțini, uneori câștigați la rișcă, de calfe și lucrători tineri.

Surorile nu se jenau una de alta. Se crucificau, alături, pe marginea aceluiași pat și se uitau în tavan ori își mâncau unghiile, cu desăvârșire absente în ceremonialul erotic pe care bieții îl oficiau stângaci și nervoși, ca să plece – în urmă – zâmbitori, purpurii și murdari. La ieșire îi aștepta Pascu, să le ceară țigări și uneori – pentru cinci-șase zile numai, se jura el – câțiva gologani împrumut...

Mama se plimbase prin casă, palidă, tremurând. Îngânase, deseori: „să mai lăsăm din poveste și pe mâine, vecină, că azi mai avem treburi” dar țiganca nu înțelesese. Avea o ușurință rară să explice prin semne unele întâmplări, convinsă că gestul, mult mai lămuritor ca vorba, ar fi mai puțin nerușinat.

Puica nu s-a mai putut stăpâni.

Safta a trecut alături, la Mădălina, să-i spună și ei romanul oloagei și isprăvile fetelor. Seara, când s-a întors Paler de la turnătorie, nu era nimeni acasă. Gazda plecase prin mahala.

În lupta ce se declarase, dușmancele țigăncii nu s-au mulțumit numai cu intriga de la o ușă la alta, deopotrivă de murdară și de inofensivă. Tinca era decisă să-l trimeată pe Pascu la biserică, s-o dea pe spălătoreasă în acatist: să-i moară Lenora și s-o mănânce viermii până la groapă – să-i rămână numai oasele și funda de cârpă în coșciug.

Sultana, de comun acord cu Domnica, hotărâse destinul Saftei. Surorile aveau să se răzbune de departe și crunt.

CAPITOLUL IX

Trup de fată în sânge și gând

Gioală, trimes cercetaș pe maidan, se întorsese cu veste tristă. Haimanalele nu se adunaseră încă în umbra salcânilor de pe hotarul sârbilor, gârla era rece la Ciurel, sub bălăriile fragede nu se uscaseră pământul.

Timpul era senin, iarba se așternuse, covor cu petice, pe locurile virane, iar viorelele zâmbiseră plâpând. Soarele, însă rămăsese sloi, departe, înstreinat. Ne uitam la ei ca print-un geam fumuriu.

Venise luna lui april, cu moleșeală și somn. Umblam, prin casă și prin curte, dormitând. Mi-era lene, cum stam întins pe un preș, în căldura dospitoare a după-amiezii, să deschid gura și să cer o cană cu apă. Mă pișcau muștele de pleoape și-mi bâzâiau pe buze. Le lăsam în pace. Simțeam cum mă desfac din încheieturi și mă topesc. Țărâna de sub mine parcă era o gură de lipitoare. Mă speriasem mâncând. Aveam impresia, în fiecare seară, când mă ridicam de jos, că mă culeg din cârpe, din frunze, din pământ și din aer, alt copilandru.

— Ce-o fi cu el?

Puica întrebuse, cu un amestec de nedumerire și grijă în glas.

— Schimbă de piele, ca șerpii! Începe să viseze drăcovenii și să adulmece a trup de fată mare...

Safta fusese doftoroaia. Se uitase la mine ca în undă limpede. N-a mai fost nevoie să-mi vadă palma, ca să descifreze primăvara din sânge și din închipuire.

Ivan o asigurase pe mama că n-am nimic. Eram slab și atât. Să mănânc bine, să dorm, să beau din când în când un strop de vin și să aștept să înflorească salcâmi. Moleșeala? Dispare. Împlinisem patrusprezece ani? Rusul a surâs vag, privind în gol. Nu era niciun pericol, toate vor trece! Să mă dezbrace în fiecare seară, când mă culc și să mă afunde, de câteva ori, în butoiul cu apă – ca pe găină, când nu vrei s-o lași să cadă cloșcă...

Fana sta toată ziua lângă mine. Se așeza, cu o cusătură în mână, pe un scăunel. Începuse să ne intereseze intrigile și bârfelile dintre chiriași.

Pascu fusese la biserică și dăduse acatist pentru Mădălina dar Lenora nu murise încă. Sultana avea gând rău cu țiganca. Fata nu aflase cum o să se

răzbune sora mare dar era sigură că o să fie ceva crunt. Gore venise acasă beat, îl înjurase pe Bela și adormise în sală, pe jos. Paler și țiganca abia îl dezbrăcaseră. Era mort de băutură. Ca să-l urce în pat, l-au chemat pe Ivan să le dea ajutor.

Fana aflase de la rus, după ce se jurase că n-o să-mi spună, că tata i-a comandat, pentru mine, o pereche de ghete. Cizmarul îmi luase măsura piciorului într-o noapte, în timpul somnului. Mama îi șoptise că au să-mi cumpere și haine, peste câteva zile dacă nu mai curând – oricum, în Săptămâna Mare, să fiu gătit de sărbători.

Mi-a fost lene să mă bucur.

Am spus că trăiam, alături de Fana, toamna și iarna, o viață moartă. Noi eram desculții orașului. Nu cunoscusem, până la șapte ani, ciorapul și nu purtasem ghete. Fata se încălțase, școlăriță săracă și tristă, cu niște rupturi mari și scâlciate, pe care nu le mai purta Sultana, iar eu luptasem, prin clisa ploilor și prin nămeți, cu cizmele rămase și acum lângă pat, pline de praf și de păcură, cu carâmbii armonică. Erau așa de largi, că trebuia să-mi înfășur piciorul în patru obiele și așa de grele, că le legam strâns, cu sfoară, de picior, să nu le pierd prin zăpadă. Mergând, asudam târându-le ca pe niște ghiulele de ocnaș.

Redevenisem, după cei patru ani de școală, jerpeliții orașului și prizonierii încăperilor, ca niște carcere, din lunile de toamnă friguroasă și de iarnă cum erau iernile atunci, lungi și viforoase.

Se întâmpla, deseori, să nu mai putem suporta atmosfera de mormânt a tavanelor joase, să simțim cum se strâng răsucit în noi, ca niște arcuri, nervii – așa cum simt pușcăriașii, când li se face dor de albăstrelele câmpului, de soare și de moarte.

Stam la pândă, să nu ne vadă părinții și la întâiul moment prielnic, chiuind ca sălbaticii, evadam cu Fana de mână, desculți și numai în cămăși, în viscolul ce răsturna omățul pe maidanul cu basculă, în înfrigurarea fugii, zăpada era caldă ca apa de la stăvilă în toiul verii, iar crivățul blând ca o adiere din înserările primăverilor. Ne tăvăleam prin troiene, râzând, plângând de fericire și zburdam cu figurile în plină vifoniță.

Bătrânii, în cele din urmă, dau alarma, iar vecinii, cuprinși de panică și afurisindu-ne ca pe nebuni, organizau o adevărată vânătoare. Alergau după

noi, ne rugau să ne întoarcem acasă și ne amenințau – solicitau deseori concursul căruțașilor de la barieră, ca să ne poată prinde.

Ne târau până în curte cu țipete mici și cu întâmplări fără haz atunci. Safta luneca pe gheața ascunsă sub pulbere albă și se da peste cap, cu mine-n brațe, iar Pascu era prea slab ca s-o poată duce pe Fana pe sus. O apuca de un picior și o trăgea, asudând și înjurând, prin nămeți.

Urlam și ne apăram libertatea, cu pumnii și cu lacrămile.

Viața de atunci – frumoasă ca o sorcovă...

Acum era cald. Înviau mă răcinii pe maidan. Mă așteptau, desculți și în cămașă pestriță, lipovenească, larg desfăcută la gât. Nu aveam ce să fac cu haine scumpe și botine de comandă, cu elastic și scârțâitori.

Până la toamna ce va veni, îmi rămânea destul timp să mă bucur și să le rup...

Fana încrucișase brațele, tristă, pe cusătura uitată în poală.

— Eu tot pui de bodaproste rămân...

Am căscat și m-am întins, cu trupul tot o furnicare.

— Lasă că intru ucenic la fabrică și-ți cumpăr de la mine din leafă...

Mă frământa alt gând, acum. Era adevărat ce spusese Safta? Ce se petrece, seara, la oloagă în casă? Nu știam de ce vreau să aflu. Descoperisem în mine un dușman, un glas necunoscut până atunci, un. Sentiment nou – la început ca o umbră ușoară pe frunte, alteori ca o mușcătură în inimă. În ziua când se dezveleau surorile pe saltele, am avut o clipă impresia că o văd pe Fana în locul Sultanei, goală sub ochii ilfovenilor. Întorsesem capul, repede, cu un necaz scrâșnit în mine. Nu m-am liniștit până nu am găsit-o, singură, în magazia de lemne. De atunci, câteva nopți la rând, mă perpelisem sub plapumă și mă chinuisem să mi-o aduc aminte pe sora mică, așa cum era la gărlă. Mă întrebam: oare și ea are pulpa albă și rotundă, ca Domnica? Dar toate imaginile de altădată mi se șterseseră din amintire cum ștergeam uneori, cu palma, de pe geamul aburit, chipurile și florile pe cari le desenasem cu degetul sau cu vârful stins al chibritului. Ziua, stând lângă fată, mă surprindeam privind-i pe furiș făptura și încercând să-i închipui liniile, sub cămașă.

— Fano, piciorul tău e alb?

— Nu-l vezi?

Mi l-a arătat, simplu, cât se vedea din fustă, până mai jos de genunchi. Tot așa de simplu, însă, ea și-a tras bluza pe umeri și-a încrucișat picioarele. Se roșise și clipea repede. Înțelesese cu ce rost o întrebasem. Îmi citise în priviri cuvântul ce nu îndrăznisem sau nu știam cum să-l spun. Își acoperise sânii, se apăraseră de gândul rău, nemărturisit încă și de ochii pentru cari nu avusese taină până atunci.

Nu mai era fata de astă vară, goală și superbă în lumina soarelui, pe parapetul de la Ciurel.

Bănuia Fana în mine, ca o pasăre cu zborul frânt lângă tufiș, dușmanul ascuns? Avea uneori tresăriri mici și i se înfiorau nările. Alteori rămânea stană, cu pleoapele strânse. Parcă asculta, în aer și în ea, un zvon.

Ne luam de mână și încercam să surădem dar ne întristam, fără să înțelegem de ce și ne depărtam, rușinați. Stam față în față, cu ochii în pământ, vinoați fără vină.

Începusem, amândoi, să pierdem paradisul!...

CAPITOLUL X

Dragoste și moarte, altceva nu exista

Câteva luni, n-a mai fost niciun scandal la simigiu.

Grecoaica nu ne mai speriasse somnul cu plânsul ei țipat în noapte și nu mai adunase chiriașii, buimaci și neputincioși, în fața ușii cu drug de fier pe dinăuntru și în curmeziș.

— Safta, care încercase odinioară să afle ce taină era în casa unde nimeni nu intrase și de ce își martiriza vecinul nevasta, se mira acum că Tino se cumițișe și se întreba, nu fără ușoară părere de rău în glas, ce minune coborâse pacea și poate o fărâma de dragoste, în căsnicia lui misterioasă.

Țiganca bocise, deseori, de mila grecoaicei și se rugase de Tino, în fiecare noapte cu scandal, în cor cu toate cumetrele, să n-o mai bată. Dar, dacă cu un ochi râdea acum, bucuroasă că soția simigiului scăpase de chinuri, nu încetase să plângă cu celălalt

Certurile și palmele, în viața celor din casa cu nebuni, erau necesare ca apa și ca soarele. În traiul lor searbăd, redus la mâncare, la somn și la încălecări fără dragoste, intriga era unicul exercițiu de fantezie și logică, iar ocările și păruielile, singur mijloc de destindere a nervilor, de descărcare a necazurilor și de răzbunare platonice împotriva vieții. Cum nu erau în stare să vibreze decât în fata unui spectacol oripilant, scandalurile de la simigiu le asiguraseră până atunci, la dată fixă, emoții tari ca rachiul și ca pumnii primiți fără veste, pe la spate.

Era natural, așadar, ca femeile, mai ales, să acorde faptului o importanță vitală. Ele încercaseră, câteva săptămâni la rând și prin orice mijloace, să pătrundă misterul, să afle prin ce «talenturi» reușise grecoaica să-l facă pe bărbat, din tiran cum fusese cu câteva luni în urmă, un «Bubi sub papuc»...

— Că e sigur, soro, că l-a pus cu botu pe labe – afirmase Safta în soborul vecinilor, strânse într-o după-amiază la sfat și cafeluță. Uite, parcă-l văd pe scârba de Tino umblând în patru labe prin odăi. Nevasta râde în guși când îl vede și zice: «mult mă călăriși cu pumnii, capră râioasă, stai să te călăresc și eu acum!» Și-l încălecă, soro, iar tontul se târăște cu ea în spinare prin casă, nechezând...

Se aflase, în primul rând, de la persoană sigură, că grecoica îl amenințase pe simigiu, în ajunul Anului Nou, că-l lasă dacă nu se face om cu scaun la cap.

— Nu mai pot să îndur bătăile – ar fi strigat ea, disperată. Ești un grec scârbos și te părăsesc. Plec în lume. Car bușteni în triaj dar cu tine nu mai stau! Că ce sunt eu, să mă chinui ca pe Christos, palicar împutit? Plec și te blestem să rupă viermii din tine, cum rup corbii din caii morți pe maidane! Nevastă ca mine nu mai pupi tu, hodorogă bătrână ce ești – bătu-te-ar un car de icoane...

Tino o amenințase, la rându-i, că o spintecă fără milă cu pumnalul, dacă-l lasă singur pe lume și dă foc la taraba cu covrigi și brânzoaice, să-i spele flăcările pe amândoi de ticăloșenie și să le urce sufletele la cer, ca două rândunele zburând alături.

— Bun – a răspuns ea cu hotărâre – primesc! Alege una din trei: plec și rămâi singur pe lume, mă omori și se alege cenușa de amândoi și praf de munca ta, sau nu mă mai schingiui și trăim în bună pace, să crape dușmanii de necaz...

Tino se gândise o noapte ce să facă. Nu era așa ușor de ales. În cele din urmă zâmbise, cu sentimentul că face un sacrificiu: pace, fă – pace între dobitoace...

— A fost cineva la ei în casă, să-i vadă, să-i audă vorbind așa? N-a fost! Atunci de unde știm? Vorbe, ascultați-mă pe mine

— Își tremurase Safta cărnurile – vorbe de clacă...

După altă versiune, simigiul n-o mai canonise pe nevastă de frica lui Ivan. Rusul îi trimisese vorbă prin cineva că, dacă nu se astâmpără, îl prinde de brăcinar și dă cu el de pământ, să-l îngroape până la umeri, ca în trântele pe viață și pe moarte din cărțile cu haiduci.

Vecinii zâmbiseră neîncrezători. Nu era capabil cizmarul de o amenințare ca asta. Știa toată mahalaua că el nu încercase niciodată s-o smulgă pe grecoaică de sub loviturile lui Tino Stavros. Se mulțumise să se închidă în atelierul cât o coajă de nucă și să plângă, ca o muiere, la icoană. Ivan era voinic, firește, dar față de simigiu se purtase bleg ca o cârpă.

Adevărul îl știa numai Sultana, de la unul din ilfoveni. Nevasta nu-l amenințase pe covrigar și nici nu-i trecuse vreodată prin gând să se întoarcă în patrie. Belșug și fericire n-o aștepta nici acolo. Nu lași acasă avere și fericire, ca să pleci în lume după o stârpitură cu nevricale, mai ales când ești tânără și

frumoasă. Safta aflase că Tino o luase săracă. Grecoaica aduna și mânca măslina putredă și se culca în port, pe lăzi goale sau prin bărci. Marinarii îi plăteau îmbrățișările cu stafide sultanine și smochine. Cu o rodie și un șir de mărgelile ieftine, o cumpărai amantă pe o săptămână.

Simigiului i se făcuse milă de ea și o culesese de pe drumuri.

Norocul, însă, o părăsise curând.

— Ce să mă fac – se căina ea în fiecare noapte, umblând prin casă în vârfuri, să n-o audă Tino. La mizeria și destrăbălarea din port nu mai mă-ntorc, fie ce-o fi, iar aici nu mai pot să îndur bătăile bărbatului...

Bisericoasă din fire, se rugase la icoană, s-o lumineze cerul. Plânsese, se târâse cu burta pe dușumele, se mânjise cu chinoroz pe față și se înțepase în săni și în pântec cu acele, ca prin umilire și suferință să-și urce ruga până la auzul Maicii Domnului.

Cum sta îngenunchată, într-una din nopți, i se păruse c-o vede pe sfântă mișcând buzele.

— Lasă-l dracului de palicar, soro, și hai la noi, în cer...

Grecoaica înțelesese porunca divină și se hotărâse, fără șovăială.

— Mă omor!

Altă scăpare nu mai era.

Când a văzut-o urcându-se în pod, cu frânghia în mână, simigiul a simțit cum i se face inima ca un covrig răsucit, s-a lovit cu palmele peste ochi și s-a jurat pe morții din Kalamata și Vlahoclisura că n-o mai atinge. Nevasta nu l-a ascultat. Intrase cu capul în ochiul ștreangului și îl potrivise pe beregată.

— Nu te mai cred! Lasă-mă să mor!

Sta pe scară, ca o barză într-un picior, gata să se arunce în gol!

Tino îi prinsese gleznele cu brațele, plângând și-i săruta vârful papucului.

— Maro, viața și norocul meu! Maro, chinul și bucuria mea de toate zilele...

Grecoaica se înduioșase.

— Tino, stăpânul și mântuitorul meu!

Simigiul și-a dus femeia pe sus, până în casă, i-a spălat picioarele cu lacrimi și i le-a șters cu părul.

— Maro, chinul și bucuria mea de fiecare clipă...

Se împăcaseră, cu un sărut ca un sigiliu și se iubiseră ca în prima noapte.

Adevărul era în toate și în niciuna din aceste versiuni. Fantezia cumetrelor falsificase, inversase logica simplă a faptelor și trivializase o întâmplare ce

păstra, în umbră, un singur personaj și cel mai principal: Salomia, nevasta lui Hagi și amanta pușcăriașului frumos din Cotroceni.

Cum și de când îl cunoscuse proprietărea pe Ivan, nu se știa, până una alta. Ea îl adusese în casa cu nebuni, cu opt ani în urmă și le vorbise vecinilor, de noul chiriaș, ca de un gospodin cărturar, venit la noi în țară să mănânce o pline amară, prin muncă. Firește, era convinsă că toți mahalagiii au să-l respecte, aflând că noul tovarăș luptase pentru binele poporului și fugise din imperiul rusienesc ca să scape de prigoană, lăsând în urmă avere și rubedenii de neam mare. O primă dovadă de respect o dăduse ea, numindu-l administrator.

— Gospodin Ivan e omul meu de încredere, aici! Nu vă mai osteniți până la mine, pe Grant, cu plângerile. Gospodin o să vă asculte și o să facă dreptate. Dacă nu viu până la zi-ntâi să iau chiria, i-o dați lui. Gospodin Ivan o să vă scrie chitanță de primire. Ce-o zice și cum o zice el că e bine, așa să se facă și să nu care cumva să vă prind cu intriga, că gospodin e voinic, cum îl vedeți și e voia la el, ca de la mine, să vă ia de umăr și să vă dea afară din curte, cu catrafusele buluc.

Oricât de uriaș ar fi fost Ivan și oricât de drastic avertismentul proprietăresei, vecinii se priviseră cu subînțeleș. Era un mister! Nu culegi un ins de pe stradă, să-l faci om de încredere, numai pentru simplu motiv că insul ar fi gospodin și cărturar cu neamuri boierești.

Safta întrezărise adevărul.

Salomia călătorise mult, pe vremuri, iar despre rus se aflase că umblase tot pământul. Se întâlniseră, prin urmare, prin alte țări. El venise în București convins că amanta de odinioară nu-l uitase și sigur că, lângă ea, îl aștepta belșugul. Se înșelase. Adorata își găsisse, între timp, alt iubit. Când ești ibovnica lui Fane din Cotroceni, nu scapi așa ușor – că pușcăriașul frumos vede, simte, presimte și înfige pumnalul, fără nicio tresărire, în inima potrivnicului.

— E pericol de moarte, rusnacule – ar fi spus stăpâna caselor – să lucrăm cu cap, că ne întinde nebunul ciozvărtele pe gard! Deocamdată stai acolo, pe Basarab și fă pe cizmarul. Când ai nevoie de parale, îmi dai de veste, să mă prefac bolnavă și încasezi tu chiria. Le spui vecinilor că mi-o aduci, să nu se zică așa și pe dincolo, dar o păstrezi la matale în buzunar. Comedia asta o să ție câteva luni, până mă descotorosesc de pacoste...

Timpul o dezmințise pe țigancă.

Opt ani, pușcăriașul frumos din Cotroceni rămăsese amantul Salomeiei, iar Ivan se mulțumise, în tot acest timp, cu rolul modest de om de încredere. Iarna și primăvara, de sărbătorile mari, el pleca pe Grant, în tovărășia, unuia din chiriași, să-i ureze proprietăresei, în numele tuturor, petrecere frumoasă și s-o roage să poarte papucii de casă pe cari-i lucrase, din material scump, ca un semn de recunoștință. Fane era martor la acest ceremonial și, în loc să-l spintece cu pumnalul, îl poftea pe rus la masă, îi turna vin cu mâna lui și îl ruga, uneori, să cânte.

— Să nu te superi, da' petrecere fără muzicuță-i parastas. Cântă, batiușca mă, că mi se despică inima de fericire și nu se știe ce-o mai fi până mâine...

Înalt și rămas – în ciuda anilor – tânăr, cu trupul subțire și mlădiu, nu voinic dar plin de clocot și elastic, temut și deopotrivă admirat de amici și inamici, sincer în prietenia și ura lui, categoric în gestul ce răzbuna și copil în surâsul cu care se dăruia iubirii, Fane era un tip reprezentativ al romantismului bucureștean de odinioară. Pușcăriașul din Cotroceni avea o figură albă, cu trăsături feminine și ochii mari, negri și mereu umezi, adânci, scăpărători în clipa, repede uitată, a necazului dar învăluitori, timizi aproape, în fața femeilor.

— Un om cu viața mea, gospodin, cu isprăvile mele bune și rele, cu sufletul meu și cu dușmăniile ce le-am adunat în circă, poate să moară peste zece ani sau poate să moară mâine, ca un dine, într-un șanț!

Fărâme sau numai palide umbre ale marelui duh romantic de atunci, cu o lege a lui mai presus de legi și cu elanuri ce sfidau morala comună, cuțitarii cu o șuviță de păr lunecată provocător pe o sprinceană și ochii ascunși, pieziși, feroci în lovitura ce ucidea pe la spate și lași în fața unui bătauș mai puternic, îl iubeau pe Fane și îl urau, tocmai pentru că îl simțeau al lor dar nu asemeni lor. Încercaseră, nu o dată, să spargă sau cel puțin să înlăture oglinda în care se vedeau așa cum erau: mici, ticăloși, cu imperiul de isprăvi – în care se bănuiau stăpâni dar nu și prizonieri – redus la cele câteva ulițe și maidane din cartierul lor.

În pușcăriașul frumos din Cotroceni trăia vagabondul ideal, generos și dornic de petreceri de cari să se ducă pomina, de pe Grant la bariera Vergului și de la Puțul lui Crăciun pe dealul cu ape miraculoase sau la Obor – petreceri

cu femei frumoase, cu vin bun și lăutari, epilogate cu o plimbare la șosea, cu mopsul pe capră, lângă muscal, ca un stindard.

Haimanalele își aveau legile și logica lor de viață. Erau stăpâne absolute pe o mahala. Între o bandă și alta era dușmănie de moarte. Cuțitarii își respectau, reciproc, hotarele cu maidane și cârciumi și nu plecau în altă „țară” decât atunci când voiau să provoace.

Fane, însă, călcase întotdeauna aceste imperative categorice în viața celorlalți.

Considera orașul o cetate supusă. Un suflet ca al lui nu avea loc să-și deschidă aripile numai într-un cartier. Încercase, deseori, să-împace tovarășii din toate culorile bucureștene, ca să realizeze, sub comanda lui, o republică a tricourilor. El începea cheful la Pricopoaia, îl continua pe Filantropia și-l termina la Obor sau pe Dudești. Golanii, însă, nu înțeleseră visul atotcuprinzător al pușcăriașului frumos din Cotroceni. Voiau să rămână stăpâni în lumea lor, se simțeau jicniți de prezența lui Fane – mai ales că el avea ibovnice în toate mahalalele – și se adunau, în consfătuire, prin cafenele sau pe un loc viran, ca să hotărască ce au de făcut și cum să răzbune ofensa.

Insul cu o misiune așa de dificilă și plină de pericole, uneori – pericole pe cari era mândru că le poate sfida – intra în cârciumă înjurând și lovind cu bastonul în șirul de sticle, îmbrăcate în foiță, din rafturi, se așeza, nepoftit și obraznic, la masa celor din Cotroceni, cerea băutura anume pentru el și le comanda lăutarilor cântece pe placul inimii.

Fane se uita la el, lung, palid, indiferent la gândul scandalului ce va urma sigur dar trist că tovarășii din mahalaua în care venise să petreacă au rămas proști și departe de gândul lui de înfrățire și-i obliga pe prieteni, cu un semn, să se facă că nu văd sau că nu înțeleg provocările mosafirului nepoftit.

— Am gust – se ridica el de pe scaun, în cele din urmă, adresându-se noului venit – am gust să petrec cu voi!

Haimanaua pleca, imediat și surprinzător supusă, cu un docil și abia îngânat: «bine, coane Fane» și se întorcea, nu peste mult timp, cu toată banda.

Cârciumarul adăoga o masă sau mai multe, după numărul celor veniți, iar pușcăriașul frumos comanda, pentru dușmani, fripturi în sânge și vin în căldări. Dălcăuții mâncau cu poftă și închinau în cinstea «conului Fane», care ti privea, zâmbind fără gând, cu brațul petrecut pe după gâtul ibovniciei și cu cei câțiva prieteni credincioși aproape.

Cuțitarii erau sinceri, în urările lor de sănătate și noroc în dragoste.

Fane ciocnea paharul – un pahar al lui, din care nu mai bea nimeni și păstrat cu sfințenie de cârciumar – cu fiecare, îi săruta frățește și dacă vreunul din ei avea tricoul rupt sau era netuns, îi strecura în palmă, fără să vadă ceilalți, o piesă de argint. Șoptise, nu o dată, că-i rușinos, pentru un tânăr, să umble jerpelit și cu lațe de spoitor. Tricoul și freza cu smocul de păr pe-o sprinceană erau unicele dovezi de noblețe ale romanticilor cu șişul ascuns în mânecă, dispuși oricând să moară de dragul amantei sau apărând iubita unui tovarăș, din orice mahala ar fi fost. Un imperativ drastic, Înscris în inimi, îl descalifica pe cel ce se purta cu o femeie, oricare, inelegant – o eleganță a lor, cu legi aparte și de neînțeles pentru ceilalți orășeni – sau se dovedea că nu fusese în stare s-o apere.

Sunt cavalier – era o lozincă, firește rareori respectată riguros, a tuturor cuțitarilor bucureșteni.

Când, întâmplător, o fată sau o bătrână avea un necaz într-o suburbie vecină, haimanalele îi făceau gardă de onoare și o însoțeau până la hotarul dintre cele două lumi. La despărțire, cineva rupea o bucată din tricou și o da mărturie, ca să afle tovarășii din cartierul megieș cine le apăraseră sora, ibovnica sau mama.

Recunoscători, aceștia îi invitau pe salvatori într-o cârciumă, le dau să bea și să mănânce și-i conduceau, până la ei acasă, cu armonica, în timpul petrecerii, gazde și mosafiri, la fel, legau batiste albe de cureaua pantalonilor – semn că e pace...

Fiecare cartier avea, în țesătura vestmântului, culmi anume.

Haimanalele din mahalaua cu nume rușinos purtau tricouri în dungi orizontale albastre și albe, cei de pe Grant în dungi perpendiculare albe și roșii, cei din cartierul Sfânta Vineri-Pleșoianu în pătrățele albastre și roșii, iar cei de pe Basarab (de dincolo de pod), Banul Manta și Filantropia, în dungi perpendiculare albastre și roșii. Fără îndoială că fiecare culoare simboliza ceva și voia să mărturisească un gând.

Fane, singur, în București, îmbrăca – sub cămașa de mătase – un tricou pe care și-l comandase special, în pătrățele negre și roșii, cu gulere albastru și șnururi albe, pentru că: «dragoste și moarte, fraților, altceva nu există!» Tovarășii lui din Cotroceni aveau, de asemeni, tricou în pătrățele roșii și negre

dar fără guler și fără șnur – semn distinctiv și galon acordat numai pușcăriașului frumos...

– Să bem, fraților – închina el cu dușmanii poftiți la masă – pentru suflet, pentru noroc, pentru femei și pentru aleluia...

Se ridica unul din cuțitari, să răspundă sincer.

– Coane Fane, te iubim acum, când stăm unii cu alții alături și ciocnim un pahar cu vin. Da' mai e o lege, pe care o calci, că ești mai al dracului ca noi! Așa cum ne vezi, să ne lași s-o apărăm, când s-o sparge cheful. Matale ai spus că-i o dragoste și-o moarte... și că haimanaua nu se lasă atinsă la bătătură nici de sfântul sfinților măsii...

Loiali, în ura și prietenia lor egală, tinerii îl rugau:

– Spune, nenicule, cât suntem în bună pace, cum vrei să te cinstim? Știm să cântăm, să facem jocuri, bătându-ne în cuțite și să ne vărsăm sângele, la o poruncă a ta, ca să vezi cât ne ești de drag...

– Lasă, că în cuțit o să văd eu, în curând, cum vă bateți. Acum, dacă mă iubiți, să-mi cântați, fraților! Cântați, mă, că mi se despică inima de fericire și nu se știe ce-o să fie cu mine peste un ceas...

În cârciumă era un aer închis, greu de gânduri, de vin și fum de tutun. Haimanalele urlau, răsturnate pe scaune și prinse pe după gât – cu ochii mici, pierduți în gol – cântece de obidă și de dragoste, în timp ce Fane rămânea în picioare (el singur în picioare) cu bărbia în piept, mai frumos și mai înalt în tristețea lui nemărturisită.

Măguliți că un tovarăș ca el le ascultă și respectă suspinele și ofurile – fiecare mahala își avea melodiile ei – dușmanii se apropiau de pușcăriaș și-l rugau, cu privirile înlăcrimate, să le permită să-l îmbrățișeze.

– În ziua când o să te omorâm – ofta unul din ei – doi ani o să purtăm cenușe în cap și n-o să bem un strop de vin. Ibovnicele noastre au să lege funde negre în păr, iar lăutarii au să-ți cânte cântecul, ca o psaltire în biserică...

– Lasă, mă frăție – încerca Fane să surâdă – că nu s-a născut încă insul care să mă omoare pe mine! Acum să bem și să glumim, că o viață, o dragoste și o moarte avem! Mulțumescu-vă de acum, pentru tristețe, când o fi să mor și săruta-le-aș ochii ibovnicelor de la voi din mahala, că au să poarte funde negre în păr, după mine. Bre, da' mai e până atunci – facu-i morții sufletul scuiptoare...

Asta era singura lui înjurătură.

Glasul îi tremura. În figura zâmbitoare, numai ochii erau umezi.

— Vin, jupâne – cântă țigane...

Cârciumarul umplea din nou căldările de pe masă și schimba toate talgerele de lemn, pentru alte momițe și fleici în sânge. Lăutarii bătrâni și cu har în meșteșug lunecau arcușul pe coarde, ca o părere, topiți în melodia sălbatică și unică, iar haimanalele ascultau, oftând, încovoiate pe scaune, cântecul pușcăriașului frumos din Cotroceni. Fane și-l făcuse singur, în primele luni de închisoare și obidă. Era o gloriificare a sufletului cu care se mândrea dezmoștenitul de oriunde – suflet înflăcărat, generos, încrâncenat în ură și muiat în surâs, pentru că în dragoste fără margini fusese plămădit și fără robia legii, ca pasărele, ca vântul și ca florile de pe o margine de drum.

Toți lăutarii bucureșteni îl știau dar n-aveau curaj să-l îngâne, vreodată, fără porunca stăpânului în tricou. Cântecul acesta era ca o pecete peste frăția ce se încheia între o bandă și alta sau ca o provocare, când cuțitarii din mahalaua în care venise să petreacă pușcăriașul frumos, scăpărau priviri piezișe, necruțătoare...

Acum era semnal de luptă.

Fane spărsese paharul de zid, cu un chiot în care era răs și sudalmă, își desfăcuse funda de la gât, cu un gest nervos, dezbrăcase haina și lepădase cămașa de mătase, ca să rămână – în fața haimanalelor – o haimana la fel, cu inima în zale roșii și negre. Era mai frumos acum, mai mlădiu și mai subțire: un trup fraged de copil cu neastâmpăr în priviri și flăcări mici în goana sângelui.

Prietenia înceta, ura începea să aibă cuvânt.

Fane lupta întotdeauna în tricou, ca un erou înfășurat în stindard. Faima culorilor pe cari le purta intra din nou în joc. Victoria lui era victoria tuturor cotroceniștilor...

Potrivnicii se împrăștiau prin mahala, pe după colțul străzilor și pe maidane și așteptau, cu ochii crânceni și cuțitul ascuns în mânecă. Fără îndoială că, iarnă sau vară, tricoul era și pentru ei o armură imperios necesară. Un fluierat strident, prelung, cu două degete pe limbă, anunța începutul ostilităților.

Fane se oprea în ușa cârciumii, să-și ridice pantalonii cu un gest specific, făcut numai în aceste ocazii de mare încercare și pleca după dușmanii proști și dragi, urmat de lăutari dar și de prieteni, deși aveau poruncă să nu se

amestece în scandal, oricât de mare ar fi, la un moment dat, pericolul în care s-ar afla.

Când îi apărea în cale un inamic, la o răscruce sau pe un loc viran, el întindea palmele, să se vadă că luptă fără armă.

Cavaler, potrivit arunca șișul păstrat, până atunci, în mânecă.

Pușcăriașul frumos din Cotroceni avea loviturile lui sigure: pumnul repezit de sus în jos, cu putere, între ochi sau izbitură directă în inimă. Pocnit, insul se da câțiva pași înapoi, îngenunchea și se făcea covrig la picioarele învingătorului. Se întâmpla, uneori, ca o pușlama – de frică sau cu gând vădit de asasin – să nu renunțe la cuțit. Era un moment de încordare, în primul rând pentru omul înarmat, care știa că joacă – pe viață și pe moarte – o carte mare.

Fane nu se intimidă. Se apropia de dușman cu pasul egal și ferm, liniștit în aparență și se uita în ochii lui, drept, fix. La prima tentativă de atac, cu o agilitate surprinzătoare și cu un calcul precis al mișcării, pușcăriașul din Cotroceni îl dezarma pe nemernic și-l arunca, prins de mijloc și învârtit pe umăr, cu capul în jos. Dacă nu-l lua duba de la Morgă, îl îngropau rudele peste câteva zile.

Lăutarii cântau, în timpul luptei, iar prietenii celui neînvingător îi pansau pe răniți cu fășii rupte din tricouri – din tricourile lor în pătrățele negre și roșii – și îi trimeteau, în camioane sau pe brațele mahalagiilor, după împrejurări, acasă ori la «Salvare».

Fane, trecând prin mahala, lăsa în praf câțiva desfigurați și umplea camera de gardă a spitalului apropiat cu haimanale învinețite.

După scandal, victorios și trist că lovise, cu pumnul, în inima de sub tricouri și că vărsase sânge de frate mai mic și neînțelegător, nevinovat poate că nu se putea ridica până la visul lui de înfrățire, se înfunda cu tovarășii toți într-o cârciumă din Cotroceni, se îmbăta după întâiul pahar cu vin și începea să plângă, cu o durere în el din durerea celor învinși.

Povestind, Fane își culca tâmpla pe pantoful mic și scump al amantei – gest omagial pe care rusul îl înțelese.

— Numai femeile m-au priceput, batiușca Ivan! Uite de ce le-am iubit pe toate, la fel, ca pe icoane!

Vorbise rar, ca o poruncă.

— Să știi, gospodin, că în ziua când mi s-o urî cu viața, de-o femeie am să mă las ucis. O să fie moartea mea, atunci, ca papucii aduși de matale Salomiei

mele: cadou, ultimă recunoștință pentru dragostea cu care m-au fericit atâția ani – săruta-le-aș, de dincolo de moarte, sfârșul sânilor!

Se oprea la fereastră, cu profilul în lumină și nu-i mai păsa de lacrimi. Își desfăcea gulerul, larg, cu un gest mic, nervos, ca în clipa lui de ciudă și de sfidare a dușmanilor din cârciumile mahalalelor, ca să se vadă, sub albul de mătase al cămășii, tricoul în pătrățele roșii și negre, purtat peste tatuajul ce simboliza – pentru el și toate haimanalele bucureștene – norocul și rostul pe lume: o inimă, străpunsă de o săgeată...

— Dragoste și moarte, gospodin! Altceva nu există pe lume!

Care ți-a fost folosul că ai încercat să schimbi rostul lumii rusienești? Ai fugit și-ai venit aici, să-i cârpești papucii țigăncii lui Gore, pentru câteva copeici. Iartă-mă, gospodin, că nu vreau să te umilesc, da tare mi-e necaz pe matală în clipa asta! Ai crezut că țarul nu-i lasă pe mujici să fie fericiți? Și, pentru ei, ai dat cu piciorul la avere și cine știe dacă n-ai lăsat în urmă și o dragoste... Vezi că ți se umezesc ochii? Hai, batiușca Ivan, cântă ceva – cântă pentru Sonia, pentru Liuba sau pentru Marusia din inima dumitale...

Ivan psalmodia o romanță în care o ruscă de departe lumina necuprinsul cu privirile, îl legăna cu sufletul, îl parfuma cu răsuflarea și sprijinind zărilor pe gene, luneca pe cer o inimă ca o lună hoinară.

Fane asculta cu ochii închiși, trântit pe covor, la picioarele amantei.

Ea traducea, uneori, versul cu tristeți.

Răsare soarele și-apune

Și-n închisoarea mea-i tot noapte —

Durerea cine mi-o va spune?

Ibovnicul se ridica în genunchi, cu brațele deschise, ca o cruce înfiptă între Ivan și Salomia și striga, scuturând capul.

— Vezi, asta mă roade și pe mine, batiușca! Crăp ca mâine și duc cu mine taina în mormânt. N-o să aibă cine să spună lumii tot ce am visat frumos și tot ce am închis în mine, cu scrâșniri de durere sau de revoltă.

Pușcăriașul avea presimțire că-i e sfârșitul aproape.

— Ai să vezi, gospodine, după ce-oi muri eu, că nu mi-a fost viața în zadar, că n-am trăit numai pentru scandal și petreceri. Mi-am avut și eu bulgărul de

soare, am îngrijit și am crescut și eu un suflet fraged. Sufletul ăsta o să-mi aprindă o lumânare la căpătâi.

Singură Salomia știa de cine era vorba și nu se supăra – tot așa de bună amantă și soră.

Opt ani, ea fusese, de asemeni, sora și duhovnica lui Ivan. Necazuri mari nu avusese el niciodată. Trăia mai presus de vecinii din casa cu nebuni, cu gândul peste hotare, așteptând din primăvară în primăvară o veste mare, de la tovarășii rămași acasă sau de la fugarii risipiți în lume. Se mai considera încă, după opt ani de speranță zadarnică, un mosafir, o umbră vremelnică printre noi. Viața tuturor trecuse pe lângă el ca o apă, fără să-l atingă. Anii de muncă și de lipsuri, în mahalaua cu nume rușinos, aveau să rămână, în curând, pentru el, ca o amintire urâtă.

Ivan visa o deșteptare sărbătorească.

Visând, începuse să adune, de timpuriu, fire albe pe tâmple...

În noaptea de Anul Nou, rusul intrase pentru întâia oară, în casa de pe Grant, cu sufletul plin ca un ciorchine, dornic să afle pe cineva care să-l asculte. Nu mai putea să sugrume adevărul în el.

Când l-a văzut în prag, uriaș și palid, sprijinit de zid să nu cadă, Salomia a scăpat paharul din mână.

— Vai de mine, ce-i cu dumneata, gospodin?

Fane l-a prins repede de subsuori și l-a așezat pe un scaun.

— Gospodin, dragă gospodin, Ivan!

Rusul tăcea, cu capul greu între umeri. Lacrămile îi picurau, mari pe covor. Pușcăriașul îl crezuse rănit într-o încăierare cu pungașii și căuta cu palma, sub rubașca descheiată la gât, urmele de sânge. Proprietăreasa încerca să-i ridice fruntea și să-l privească în ochi, convinsă că numai așa va întrezări zbuciumul ce-l gonise de acasă, pe o noapte cu viscol cumplit și-l adusese, pe neașteptate, la ușa lor.

— Ivan ai venit să spui la voi că el omoară ala grec spurcat!

Salomia își îngropase fața în palme.

— Vai de mine! Iar a fost scandal în șandramaua aia cu nebuni? Am să-i dau foc, să scap mahalaua de balamuc.

Fane singur zâmbise. Acum înțeleșese ce rană ascunde rusul sub rubașcă.

— Lasă, Salomio, nu mai da foc la case, că destul s-au aprins călcâiele lui Ivan. Nu-s casele de vină! Marea vinovată e Maro, nevasta grecului.

Surprinși, deopotrivă, stăpâna și cârpaciul s-au uitat la el, lung, cu nedumerire. Amantul se plimba liniștit prin cameră, fumând.

— Eram sigur că așa are să se-ntâmple!

Se apropiase de Ivan, îi prinsese capul în palme și-l privise drept, cu un surâs ca o lumină palidă pe figură.

— Ei, gospodin, așa-i că mai e și altceva pe lume, afară de țar, de mujici și de Vladimir Ilici Ulianov? Acuma crezi că dragostea e ca o băutură amară și vine cu gust de moarte?

Îl sărutase pe frunte, ca pe un copil, după o faptă bună.

— Începi să fii un om, pentru că începi să simți ce-i aia dragoste adevărată! Bravo! Până azi mi-ai fost drag și atât. De acum încolo, încep să te admir! Ai știut să alegi! Prea e tânără Maro și prea seamănă cu Salomia mea, ca să nu merite iubirea unui om ca tine...

O poveste pe care Fane o trăise.

— Fă ca mine, rusule! Când am văzut-o întâia oară pe Salomia, alături de lepădătura aia bătrână de Hagi, ca o căprioară lângă o mârțoagă de saca, am simțit cum mi se tulbură sângele. Uite, mi-am zis, cum îi place vieții să-și împerecheze progeniturile! Ia să-i dăm noi vieții un dos de palmă peste gură! După o săptămână, mârțoaga a fost scoasă la reformă...

Când era lângă Fane, Salomia se estompa. Trăia în umbra lui, prin gândurile, elanurile, necazurile și bucuriile lui. Inteligentă, întrepidă, înfruntând primejdia cu un surâs împietrit în colțul gurii și înlăturând piedicile cu tact, stăpână pe sine și în orice împrejurare, ea își croise un drum în viață, în urcuș anevoios dar, sigur, cu o voință îndărătnică. Alături de pușcăriașul frumos din Cotroceni, însă, avea un sentiment bizar de contopire, de anihilare a voinței, de volatilizare a gândului, de părăsire pe brațele lui ca într-un leagăn.

Exista pentru el și prin el.

— Dacă zice dânsul așa, batiuşca, așa este!

Ivan încercase, slab, să se apere. Tot ce spusese Fane i se păruse o glumă – oricum, la care nici nu se gândise.

— Asta nu dragoste!

Pe Maro, mărturisise rusul, o văzuse de câteva ori și numai în trecere. De doi ani, de când o adusese simigiul în țară, grecoica apăruse rar în simigerie, deschisese geamul de patru ori și zâmbise copiilor, răspunsese o singură dată,

prin semne, țigăncii lui Gore, care o întrebase, tot prin semne, ce mai face și se plimbase, mai ales seara, păzită de cei doi ilfoveni, pe maidanul cu basculă. Poate că era o singuratică, poate. N-o lăsa bărbatul să iasă în lume, de frică să n-o piardă. Sigur era numai faptul că Maro, timp de doi ani, privise soarele printre gratii.

Ivan presimțise că se petrece ceva neobișnuit în casa grecului dar nu încercase să afle. El trăise cu munca, nevoile și gândurile lui, cântând când era trist sau vesel și așteptând o veste cu minuni, de la tovarăși.

E adevărat că, uneori, simțea o tulburare, un neastâmpăr în el. Arunca rașpelul și calapodul și pleca afară. La simigiu erau ferestrele deschise. Ivan o bănuia pe Maro ascunsă înăuntru, după perdele. Dar nevasta lui Tino nu se uita anume la el. Ar fi fost în stare să jure că vecina se oprise la geam ca să asculte ciorovăiala vrăbiilor prin plopi sau să vadă cum se scutură florile mărilor ce crescuse, prin ce minune nici rusul nu știa, în fața ușii lui.

Oricum, el încercase să se smulgă din tulburare. Fugea pe maidan, să se joace cu copiii și să uite, sau se încuia în magazie, încovoiat pe ceaslovul cu slovă fără înțeles pentru mine.

Dacă juca printre rânduri numele grecoacei, scris cu raze parcă, erau de vină numai ochii obosiți, că lăcrimau. Maro i se părea un cuvânt ca o muzică în suflet. Îl strigau vrăbiile prin copaci, îl amintea clopoțelul pus la ușa simigieriei, îl păstra gândul, ca pe un joc și îl susura chitara de deasupra patului, când se izbeau razele soarelui de coarde.

Ivan îngâna în el, ca o împăcare: Maro e un nume ca o cădere de stropi în havuz, când e apusul fântână de culori.

Se mai întâmpla uneori, îndeosebi noaptea, când lumina lumânării se revărsa peste pagini înflorite, ca o amăgire, să i se pară că grecoica seamănă cu toate sfintele din gravurile ceaslovului. Ea fura părul blond al Măriei din Magdala, ochii limpezi și buni ai preafericitei Atanasia din Antiohia, ovalul figurii cuvioasei martire Anisia, gura senzuală a sfintei fără nume, din visul zbuciumat al tinerilor mucenici și trupul plin de ispite al frumoasei Pelaghia, care dintru început, de viclene vedenii atrasă, preacurvisse...

— Cum se împacă în matală, gospodin, Vladimir Ilici Ulianov cu sfrijiții din bucoavnă – îl întrebase Fane odată, râzând.

Ivan n-a răspuns. Pușcăriașul frumos din Cotroceni n-ar fi înțeles ce minune făcuse Maro. Grecoica întorsese gândul crâncen al răzmeriței spre cer și-l

limpezise. Pur ca o figură de legendă păgână, rusul învinsese duhul ticălos al trupului și stăpânise, sugrumase în el, orice îndoială bicornică. Își recâștigase ceasul de odihnă și de reculegere, din clipa când simțise că toate sfintele din ceaslov trăiau în el prin nevasta covrigarului. Bucoavna pe care sta aplecat nu mai era o carte moartă, acum. Ivan se uita în ea ca într-o apă cu umbra în adânc. Din ispita de la doi pași, el furase și păstrase numai sufletul, în care se recunoscuse și contopise.

Ascultându-l, Salomia privise lung, cu înțeleș, spre amantul cu surâșul competent. Pricepuse și ea, în sfârșit, de ce vrea rusul să-l omoare pe Tino.

— Ei, batiușca, ți-am spus eu, de adineauri, că e dragoste la mijloc! Și încă ce dragoste...

Gospodin încercase încă o dată să se apere, de astă dată cu îndârjire. Se lovea cu pumnul în frunte și se chinuia să-i convingă pe amândoi că nu din pasiune pentru grecoaică se hotărâse să-l suprime pe simigiu.

Maro se dedublase, pentru el. Între nevasta lui Tino și Maro din visul lui Ivan era o mare deosebire. Sufletul ei, afirma cârpațiu, se desprinsese din trupul pe care bărbatul îl culca alături de el, în fiecare noapte – evadase din viața tuturor, se eliberase din pumnul lui de țărână și apropiind secolele, înviase în gravuri și în visul celui ce-și învinsese, de asemeni, pumnul lui de țărână.

În acest dublu concubinaj, trupesc și idilic, al frumoasei de dincolo de gratii, drumurile nu se încrucișau. Rusul n-o râvnise niciodată pe femeia simigiului iar acesta, prost și bătrân, nu bănuia aventura nocturnă a sufletelor.

Mai mult, Ivan se întreba, uneori, dacă unda muzicală din visul lui era, în adevăr, duhul grecoacei sau numai un ecou din muta mare fierbere a nopților de primăvară, când dragostea e a tuturor și a nimănu. Salomia și Fane ar fi răs, fără îndoială, dacă el le-ar fi mărturisit că se îndrăgostise de umbra sufletului său, purificat în aceste nopți cu limpezimi și răsfrânt în gânduri, ca un tânăr pelerin aplecat – în ceasul cu liniști al amurgului – peste o apă cu oglinzile adânci sub sălcii.:

Maro fusese numai fondul luminos pe care se profilase această umbră a sufletului.

Ivan nu ar fi cerut mai mult de la viață.

Întâmplările din ultima vreme, însă, stricaseră jocul cu umbre și lumini.

Începând să-și cunoască vecinii, rusul se convinsese că toți erau deopotrivă de răi, pentru că erau la fel de proști și se hotărâse să rămână departe de

frământările și veselia lor întristătoare. Dar femeile din casa cu nebuni îl disperaseră.

Revoluționarul ce luptase odinioară pentru libertate și respectul aproapelui, a fost deseori silit, și nu fără tristețe, să despartă vrăjmașele prinse de păr, prin lovituri. Se rușina, ridicând mâna și se certa că – din tovarăș al omului de pretutindeni – ajunsese gardian în ospiciul de pe șoseaua Basarab.

Firește că, în procesul acesta de conștiință, Ivan își acorda circumstanțe atenuante. Bătând, fostul soldat al lui Vladimir Ilici Ulianov pacifica. Altminteri, cumetrele fără stăpân ar fi fost în stare să se desfigureze, să-și dea foc la catrafuse sau să se înece una pe alta, apăsându-se cu capul în butoiul cu apă de ploaie.

Primele scandaluri din casa simigiului îl impresionaseră dar Ivan nu intervenise. De ce n-o apăraseră pe Maro, de ce nu gândise niciodată că e destul de puternic ca să-l reducă la tăcere pe grec cu un singur pumn, cum nu vibrase el în fondul acela de umanitate ce-l apropiase, odinioară, de spânzurătoare și-l înfrățise, în urmă, cu câinii maidanelor, cu găzele și cu licărul stelelor? Precis nu ar fi putut răspunde...

Spectacolul acesta oripilant al distrugerii și al martirizării, crescut în sălbăticie de întuneric și de panica tuturor, îl paraliza. Rusul se simțea mic, inutil, murdar, ticălos în ticăloșenia ce-l înconjură și se prăbușea pe scaun, plângând, cu sufletul greu de nedumerire, de spaimă, de revoltă și de îndurerare.

Cu timpul, însă, ca un animal ce adulmecă furtuna, Ivan începuse să presimtă scandalul cu câteva ore mai înainte. Umbla fără astâmpăr, de colo până colo, s-o vadă pe Maro, s-o roage să fugă, să se ascundă. Intra pe la vecini și nu știa ce caută, întreba nimicuri și nu aștepta lămuriri, pleca pe poartă, cu gând să se ducă undeva și uita unde. Se întorcea în magazie, ca – după câteva minute – să plece iar prin curte, neastâmpărat, neobosit, neînțeles în el și de mahalagii.

Toamna și iarna, îndeosebi, chiriașii din casa cu nebuni se culcau devreme.

Ivan rămânea singur, să tremure în beznă, fără să știe anume de ce și să aștepte – o așteptare de fiecare clipă și cu fiecare clipă mai chinuitoare.

În aceste momente de încordare și de răsucire a nervilor, iadul din căsnicia simigiului împrumuta, în fantezia bolnăvicioasă a omului ce trecuse de atâtea

ori pe lângă moarte, nepăsător, un rost anume, nelămurit încă sub frunte dar limpezit în sentimentul bizar de intensificare maximă a vieții, când lucrurile se însuflețesc, iar umbrele încep să se materializeze și să aibă glas.

Ivan avea impresia, cum asculta, atent, în întuneric, că se adună și cresc, de pretutindeni, amenințări. În fața lor, Maro din vis tremura ca o frunză, terorizată – alături de el și în carnea lui – de o mină sortită să lovească din ascuns. Se multiplica vedenia din vis, în jocul de oglindă aburită al privirilor umede, nesigure sau cealaltă Maro, roaba dintre gratii, presimțind Furtuna aproape, venea să caute un adăpost sigur între cei patru pereți de scânduri? Oricare ar fi fost taina, rusul nu măi deosebea visul de viață, nu mai știa care-i frumoasa din gravurile ceaslovului și care umbra fugară din cuibul grecului...

Le îmbrățișa, pe amândouă, cu același suflet și încerca să le apere de primejdie cu o rugăciune la fel.

Magazia lui, în aceste nopți de împletire a luminii cu întunericul, era amvon.

În timp ce vecinii, cu somnul încă rămas în gene, încercau să spargă ușa simigiului, ruga pe care o murmurase cărpaciul în el se schimba în cântec, mai sfâșietor în nopte cu cât erau mai stinse chemările de ajutor din odaia zăvorită. Țipase Maro sub lovituri sau țipa numai arătarea din visul singuraticului? Rusul răspunsese, pentru Salomia și Fane, numai cu o lacrimă...

Dar, în ultima noapte cu scandal, vecinii nu mai auziseră melodia ca o sfâșiere.

Se rupsese o coardă în Ivan, se răsturnaseră înțelesurile de până atunci și se cristalizase în el un adevăr nou, lapidar, definitiv. Ca să poată înțelege și prietenii din Grant adevărul acesta, gospodin explicase încă o dată misterul din gravurile ceaslovului. Îngemănându-se cu visul lui luminos, Maro începuse să fie, ca în porunca biblică, de o ființă cu Ivan.

Trăiau unul prin altul – o singură inimă, un singur gând, o singură suferință.

Bătându-și femeia, simigiul îl martiriza pe rus. Din sufletul lui chema ea ajutorul vecinilor, în carnea lui suferea loviturile, în cântecul lui își striga plânsul, în fața icoanei lui își aduna în palme, ca pe mărgele, lacrămile.

Batiușca postise o săptămână și se gândise ce să facă.

Se hotărâse: trebuia să-l omoare pe Tino, ca s-o salveze pe Maro și să-și libereze visul...

CAPITOLUL XI

Joc cu păpuși, cu inimi și cu flori

Terminând spovedania, Ivan se ridicase de pe scaun, liniștit. Mărturisind gândul tot, se împăcase cu el și cu oamenii. În conștiința lui, crima se consumase. Cum va fi ucis grecul, era o problemă secundară, un fapt ce va decurge de la sine – simplu, banal...

Fane, însă, nu-l lăsase să plece.

— Stai, batiușca, poate că mai avem ceva să ne spunem. Te ascultai, până acum ca un duhovnic. Am înțeles vorba dar am înțeles și ce-a rămas, dincolo de vorbă, nespus. Acum e rândul dumitale să mă ascuți. E o viață de om la mijloc. Suntem datori, prin urmare, să stăm la o parolă serioasă. Mai ales că dragostea asta te-a cam întors pe dos. Când ți-am povestit, acum un an, cum am ucis un dușman, ai sărit în sus de revoltă și ai țipat la mine, că nu are nimeni dreptul de viață și moarte asupra aproapelui! Și-acum arzi de nerăbdare să pleci la Tino, ca să-l omori. După cum vezi, gospodin, vine scârba de viață la om, din când în când, îl prinde de chică și-l duce la oglindă: «așa ai fost ieri, omule!» Pe urmă, tot de chică, îl duce la altă oglindă: poftim, așa ești acum!» Insul face ochii mari, de vițel la poartă nouă și nu se mai recunoaște – nu mai știe care-i el, cel adevărat! Pilda asta, ca să afli că nu-i lege în lume să stea în picioare ca o lumânare la nuntă – că omul e ca floarea cu pălărioara cu funde galbene în vârf: se schimbă după vreme și se întoarce după soare...

Ivan scăpase șapca din mână.

— Nu te mai frământa, gospodin și – mai ales – nu încerca să înțelegi, acum, tot ce am să spun. Ascultă și lasă înțelesul pe mâine, când vei fi singur și mai limpede la cap. Știi cum suntem noi, în clipa asta? Ca la «lanseu». Ai auzit, vreodată, de «lanseu»? E un dans cu figuri grațioase, jucat de perechi multe. Nu se poate să nu-l cunoască și nobilii moscoviți! Spovedania dumitale, batiușca, a fost ca o muzică și ca o poruncă. Ne-a împins, fără veste, în «lanseu». Avem, până acum, o pereche Ivan-Tino, în figură simplă de dans și alta Salomia-Maró, în figură pe care n-o știm cum are să iasă...

Vorbind, Fane privea peste umăr la amantă și zâmbise.

Competent în cauză, el însuși erou principal al unei crime pasionale ce făcuse vâlvă, cu câțiva ani în urmă, pușcăriașul apreciasse că nu era nevoie să moară Tino, ca s-o salveze Ivan pe Maro și să-și descătușeze visul.

Faptul în sine era prea simplu ca să merite o vărsare de sânge, mai ales că între rus și adorată era o piedică de nimic ca simigiul. Câteva palme, date la timp, ar fi fost tot așa de hotărâtoare. Singura necunoscută, în calculul ce-l făcuse Fane, era Maro. Mai precis: sentimentele ei probabile pentru cârpaci. Firește, în datina simplă a vieții, oricine e bucuros să scape de schingiuri și să-l urmeze pe salvator, mai ales când binefăcătorul e un om ca gospodin.

Haimanaua, însă, știa bine că femeile au o logică a lor și anapoda. Surpriza nu era exclusă. Orice hotărâre, luată mai înainte de a se cunoaște gândul și înclinările grecoaiței, ar fi fost – prin urmare – riscantă. Concursul Salomieii, singura în măsură să provoace o mărturisire și să întrevadă, cum spusese Fane, îndeosebi ce va rămâne dincolo de vorbă, nespus de Maro, era indispensabil.

Întâmplător, în noaptea aceea, stăpâna caselor se încăpățânase să rămână numai amantă, cu alte cuvinte: o femeie cu o logică a ei și anapoda.

Mândră și generoasă deopotrivă, gata oricând să intervină energic și să-și apere protejării cu orice risc și împotriva oricui, ea ascultase spovedania lui Ivan cu o liniște de piatră. Ochiul ager al pușcăriașului nu descoperise, sub masca pe care și-o impusese iubita, clocotul lăuntric. S-ar fi putut spune că martirajul suferit de grecoaică, timp de doi ani, n-o impresionase de loc.

Mirat, Fane o provocase prin aluzia ce o făcuse la «figura Salomia-Maros» și încercase s-o convingă, indirect, că – în hora cu dragoste și moarte pe care-o începuse rusul cu Tino – ea era datoare să rămână factor determinant și să impună, prin Maro în primul rând, o limpezire a misterului din casa cu scandal.

Meșter păpușar, el trăsesese sforile abil. Cu o singură comandă, ridicase între cei doi inamici, ca o barieră, un proces de conștiință și o angajase pe ibovnică, în figură compusă, cu grecoaică, înclinând planșa pe care jucau cele patru marionete, voia să realizeze prin surprindere, în ritmul precipitat al dansului, un trio Ivan-Maros-Salomia. Rămas singur, simigiul nu mai interesa. Împrejurările îl aruncau peste bord, ca pe orice epavă...

În adevăr, gospodin ar fi încercat inutil să cuprindă cu gândul prăpastia ce-o adâncise Fane în el.

Prins de umăr și dus în fața oglinzii în care zâmbise, auster, revoluționarul și omul de odinioară, rusul, simțise cum îi cresc în suflet – ca bălăriile cu suc otrăvitor, printre pietre și grămezi de moloz – remușcărilor.

Începuse o luptă surdă între dragoste și ură, între Ivan din amintire și cel de acum. Se adunau întrebările sub frunte și își încurcau firele. Dacă o adora în adevăr pe Maro, prin ce joc ascuns, prin ce salt neașteptat, născuse iubirea în el o dușmănie așa de apriga împotriva simigiului? În ce tainiță a inimii își risipise lumina, ca o făclie cu flacăra stinsă în țărână, gândul curat, voinic, cu care îmbrățișase, de atâtea ori, pământul și mângâiasse nefericirile altora, cu un sfat înțelept sau cu o faptă bună ca un adăpost pentru un copil al nimănu, pe care-l culegi din viscolul de afară și-l aduci lângă soba caldă? Ce băutură amară îl adormise în el, în ultima săptămână de post și rugăciuni, pe Ivan de altădată și-l crescuse, în umbră și atotputernic, pe Cain? Copleșit, rusul ridicase din palme, spre Fane, ochii mari, întrebători, rugători.

Cerșise de la el un răspuns, de care să se prindă, strâns – să și-l facă reazim.

Prietenul, ca și cum i-ar fi citit tot zbuciumul în priviri, a surâs trist.

— Ce să-i faci, Ivan Fedotici Karasoff? Așa suntem: inimă de om, inimă de câine, la fel! Unde-i dragoste mare, e și ură. Una o răscumpără pe alta și amândouă fac un om. Sau, cum ar spune Salomia: o scârbă de om...

Stăpâna casei cu nebuni, însă, nu-l ascultase.

Spovedania chiriașului o îndârjise. N-o înfiorase gândul că uriașul amenințase să-l ucidă pe Tino, așa cum nu o înduioșase suferința grecoacei. Se înfuriase, însă, aflând că Maro, timp de doi ani, se încăpățănase să-i ascundă necazurile.

Salomia se gândise, întotdeauna, cu genele umede, la fata frumoasă și săracă, rămasă departe, sub cerul legănător de la Candia. O adusesse lângă ea, nu fără sacrificii, s-o scape de nevoile și de mizeria din insulă, s-o simtă aproape, s-o apere, s-o învețe, să-i dezvăluie rând pe rând tainele vieții și s-o urce, pas cu pas, spre fericire.

Maro, însă, de câte ori o întrebase Salomia cum se poartă grecul în casă, zâmbise vag și răspunsese invariabil, cu ochii în pământ: «bine, tare bine, nici nu visam așa noroc!» Prin urmare, în loc să vadă în ea o binefăcătoare și să și-o facă duhovnic, o mințise – o înșelase. Era, fără îndoială, o prefăcută, o nerecunoscătoare ce nu meritase nici dragostea și nici sprijinul ce i-l acordase.

Salomia se hotărâse să și-o smulgă din inimă, ca pe un spin.

— Maro e mai scârboasă ca o broasca râioasă! N-o mai cunosc...

Era un avertisment, pentru Fane, că n-o mai interesa spovedania lui Ivan.

Amantul, însă, nu dezarmase. Nu era dispus să renunțe așa ușor la planul ce-l făcuse. Știa că supărarea ibovniciei – supărare ce nu rezolva nimic, de altfel – era vremelnică. Maro, oricât ar fi vrut ea să și-o smulgă din inimă, nu era o streină. Mai curând sau mai târziu, era datoare să se amestece în căsnicia simigiului și să încerce, într-un fel sau altul, să pună capăt scandalurilor. Pe de altă parte, pușcăriașul ambiționa să împiedice crima prin orice mijloace. În acest scop, o întrevedere Salomia-Maró, după opinia lui, era imperios necesară. Altminteri, nu s-ar fi putut realiza acel trio Salomia-Ivan-Maró, prin care plănuise, cu o singură lovitură, să-l înlăture cu desăvârșire pe Tino și s-o oblige, în același timp, pe grecoaică, să rămână lângă rus, în figură nouă...

Convins că orice amânare ar încurca și mai mult firele și ar face imposibilă o ieșire din greul impas în care se aflau, Fane nu șovăise să forțeze împrejurările, ca s-o oblige pe ibovnică să ia, numaidecât, o hotărâre energetică.

— Ascultă, gospodin Ivan, venind spre noi, să ne spui necazul cu scârba de plăcintar, știai că Salomia e soră cu Maró?

Vorbise leneș, răsturnat în fotoliu și fumând, aparent fără să acorde importanță cuvintelor. Privise, însă, pe furiș, spre-amantă, ca să poată aprecia efectul ce o să-l aibă această destăinuire, firește neașteptată. Surprinsă, Salomia ridicase fața din palme, smucit și se uitase la el fără gând, plină de întrebări și fără o întrebare anume pe buze. În urmă, întorsese capul spre cărpaci, încet, cu teamă parcă. S-ar fi părut că aștepta de la el o lămurire.

Gospodin se luminase și a răspuns simplu, cu un sentiment pe care avea să-l lămurească mult mai târziu.

— Dacă așa este, cum el spune, atunci Ivan omoară de doi ori ala grec spurcat!

Fane s-a silit să ridă cât mai sincer, ca să poată da, tot așa de nepăsător și de candid în aparență, a doua lovitură.

— Ce-i mai frumos, batiușca, în toată afacerea asta, este că Maró nu știe că e soră cu Salomia! După cum vezi, o întreagă poveste, ca în *Rocambole*. Am s-o istorisesc, ca să te conving că Maró s-a purtat, în adevăr, ca o

nerecunoscătoare. Cred că tot ce vorbim acum, între noi rămâne și în inimi, ca în mormânt!

Fane nu era convins de ce spune.

Maro, pe care și el – ca Ivan – o văzuse de câteva ori și numai în trecere, îi rămăsese în amintiri ca un joc în luminiș și ca un cântec. În gând, el îi acordase toate circumstanțele atenuante. Salomia o judecase aspru. În definitiv, față de ea, nevasta lui Tino se considerase o streină. Nu-i spusese cât suferă din mândrie sau poate dintr-un sentiment de recunoștință și resemnare, apreciat de pușcăriașul frumos: nu îndrăznise să indispună cu o spovedanie din care s-ar fi desprins, cu fiecare cuvânt, cu orice cuvânt, cu orice lacrimă, o acuzare pentru binefăcătoare: ea îi alesese bărbatul, ea o adusese de la Candia și o zvârlise în iadul celor doi ani de chinuiri nemeritate!

Preferase să sufere și să tacă...

Afirmând, totuși, că grecoaica avusese o atitudine urâtă față de Salomia – afirmație pe care avea s-o rectifice la timp – Fane încerca să câștige, cu un sacrificiu infim, o victorie mare. De altfel, primă dovadă că era pe drum bun, o avusese, în loc să protesteze că dezvăluise, cu atâta ușurință, o taină păstrată cu sfințenie până atunci, amanta îl încurajase cu un zâmbet, convinsă că el nu urmărea altceva decât să-i explice lui Ivan cum și de ce fusese Maro o nerecunoscătoare:

— Să vezi cum a fost, gospodin. Mai întâi, știi că Hagi, acum zece ani, presimțind bătrânețile aproape, plecase la Ierusalim, să se facă sfânt. La întoarcere în trecere prin Constantinopol, norocul meu a fost s-o întâlnească pe Salomia. Fermecat, i-a căzut în genunchi, i-a cumpărat toate giuvaericalele din bazar, i-a promis luna și soarele și... în loc să aducă în mahala lemn sfânt și mirodenii, a adus amantă tânără și frumoasă pentru mine. Acum, firește că sângele apă nu se face, mai ales când e sânge grecesc! Nu spun asta ca s-o necăjesc pe Salomia, care – orice ar spune și mai presus de supărare – rămâne soră cu Maro, adică datoare s-o ierte și s-o apere, ci numai ca să înțelegi de ce, între ea și scârba de covrigar, s-a legat un fel de prietenie. Tino Stavros, că el e scârba de care vorbim, era acum trei-patru ani slugă la un simigiu din bariera Griviței și pleca, în fiecare după prânz, prin mahalaua Grantului, cu coșul plin de brânzoaice, covrigi, semințe și corăbioare. Sigur că mare aliș-veriș nu făcea el, dar era – cum s-ar zice – meserie națională. Știa el că e în mahala o poartă la care nu strigă zadarnic: cuuvriigi! Salomia apărea în balcon, azi să-i

cumpere câteva brânzoaice, pe cari să le împartă apoi la plozii de pe stradă, mâine să-l întrebe cum îl cheamă și de unde e de fel, iar poimâine, să-l cheme pe scăunel, la picioarele ei și să-și aducă amândoi aminte, oftând, de patrida. Salomia suspina de dorul cerului lăsat departe, Tino plângea că e slugă de aproape opt ani și că slugă o să moară! Așa se întâmplă că, într-o zi, dânei i se face milă de covrigar și se hotărăște să-l scape de sărăcie, să-l însoare și să-l facă stăpân pe o simigerie a lui, adică om! Am uitat să-ți spun că visul mare al covrigarului ăsta a fost: să deschidă o simigerie! Salomia avea la îndemână bani, să-l facă pe Tino stăpân pe un cuptor, o tarabă cu covrigi și gândaci și o sinie cu plăcintă cu brânză și carne. Era mai greu, însă, să-i găsească o grecoaică, să-l însoare. Stai să vezi, Ivan Fedotici Karasoff, că acum începe ca în *Rocambole*... Ca orice grec, tatăl Salomiei a fost căpitan de vas și – ca orice marinar – a iubit unde a putut și cu disperare. De la Pireu la Marsilia și de la Alexandria la Odesa rusienească, nu era popas unde să nu aibă cel puțin o amantă. Se întâmplă că, odată, la un drum, se supără marea, iar valurile îi ia corabia pe dedesubt și când în vârf, când în coadă, când pe-o coastă când pe alta, i-o duce alandala prin întuneric și niciuna, nici alta, pac: i-o lasă plocon, cu marinari și marfă cu tot, pe o coastă. Când se face lumină, vede căpitanul că se află lângă insula Creta. Noroc bun, zice un bătrân câine de mare, suntem la doi pași de Candia. Marinarii încep să repare pânzele și catargele rupte de furtună – munca și tărașenia asta avea să țină câteva zile – iar căpitanul pleacă în târg. Se înțelege că nu l-a mai scos nimeni, zece zile, din casa unei ibovnice tare săracă și tare frumoasă! Uitase căpitanul și de marfă și de corabie și de marinari – ca să nu mai vorbim de nevasta și fata din Pireu... Ce să facă marinarii, săracii? Așteptau! În a zecea noapte, disperați că stăpânul nu li se mai întoarce, pun la cale o lovitură de care să se ducă pomena! Pleacă opt din ei și cei mai voinici, în târg, dau năvală în casa ibovnicei, îl leagă pe căpitan Paminonda burduf, îl iau în cârcă, îl duc în corabie, ridică ancora și hiada-hai, în larg, până nu se mai vede insula. L-au ținut legat până a doua zi la prânz, că le era frică să nu sară nebunu' în mare și să se întoarcă, înot, la Candia, lângă amantă. Corabia lui Paminonda, la al doilea drum, în ciuda vânturilor și a cârmei, și-a croit singură cărare pe spinarea valurilor, spre Candia. De atunci, cinci ani la rând, căpitanul și-a văzut amanta regulat. Taina o știa numai marinarii și o păstrau cu jurământ. Acum să lăsăm să treacă anii

și să ne aducem aminte că-i noaptea de revelion. Tot pălăvrăgind, ascultând și oftând, am uitat să ciocnim, creștini ce ne aflăm, o stacană plină...

Vinul era limpede și aromat.

Nerăbdător să afle ce se mai întâmplase cu căpitan Paminonda, rusul sorbise paharul până la fund. Băutura îl înviorase. Ca un balsam peste rana ce-o adâncise pușcăriașul frumos în el, cu tăișul veninos al muștrărilor, stăruia vestea nouă și revelatoare. Ivan îngâna în el, repetat: «Maro e soră, e soră bună cu Salomia!» Nestăpânit, cu toate gândurile smulse și zvârlite în sus, ca un stol de hulubi spre soare, și-ar fi sărutat – pe gura senzuală a proprietăresei – visul de dragoste...

Maro se împodobise, în închipuirea ce colorase primăvărativ viața pe care rusul începuse s-o vadă ca printr-o sticlă roză, cu o cunună nouă: era rudă cu Salomia – prin urmare, dragoste din dragostea sinceră ce-l întâmpinase și-i zâmbise, pentru întâia oară, apropiat și cald.

Stăpâna caselor, cu toate amintirile prinse buchet în inimă, dusesse paharul la gură cu mâna tremurată și-l sorbise tot, cu buzele arse de sete lăuntrică, uitându-se – cu ochii întredeschiși – spre ibovnic. Începuse oare să presimtă jocul primejdios, realizat în bună parte sau rămăsese, în privirile cu lumina ascunsă, ca o ceață peste ape, necazul pe sora mică și necredincioasă? Surâsul, oricum, fluturase incert...

Bând, Fane închinase pentru dragoste și moarte și mângâiase sufletul dușmanilor cu o înjurătură în care paraua galbenă a mușetelului era sortită să răscumpere raiul, pentru mamele ce crescuseră și încălziseră la sân viperele umane ce-l așteptau, pe maidane și la coifuri de stradă, cu mâna încleștată pe cuțit.

Salomia se înfiorase.

Amantul îi vorbise deseori, în ultimele luni, de moarte: o presimțise tot mai aproape...

Geloși că pușcăriașul frumos din Cotroceni îndrăznise să vină în mahalaua lor, unde se considerau stăpâni absoluți și le furase, de sub nas, cea mai frumoasă ibovnică, donjuanii grantiști se juraseră să-l suprime. Fane nu se speriasă. Avea inamici mult mai crânceni, în alte părți. Le trimisese vorbă, flăcăilor cu breton și pantaloni bufanți peste gheata cu elastic și scârțâitori, să aibă răbdare, că au să scape de el în curând. Recunoscători, într-o seară cu lună hoinară printre nori, tinerii se îmbătaseră și veniseră să-i cânte, sub

geamul iubitei, cu mandolinele. Impresionat, el îi întrebă: «pace, fraților?» «Pace», răspunseseră haimanalele. Era un angajament solemn că ura va fi sugrumată în inimi, în noaptea aceea. Pușcăriașul din Cotroceni coborâse în mijlocul lor, fără frică și plecaseră, în turmă, prin mijlocul drumului, să se înfunde în prima cârciumă. Se îmbătaseră, cântând și se îmbrățișaseră. Unul din donjuani se simțise dator să justifice dușmănia cu care îl urmărise pe Fane, până atunci, gata să-i mănânce din colivă! «ce să fac, dacă-i așa frumoasă gagică matale, că mă scutură frigurile când o văd?» Osânditul îi pusese mâna pe umăr, ca un gest de binecuvântare păgână și recunoscuse: «adevărat, fraților, e așa de bună și frumoasă că n-o să-mi pară rău că mor pentru ea!» În urmă, băuse pentru ibovnică și în sănătatea amantului de mâine al Salomieii, oricare o fi el și vărsaseră toți vin pe masă, pentru sufletul celui ce va pieri, când i-o fi scris, de mâna biruitorului.

Până una-alta, cavaleri, inamicii grantiști se ținuseră de cuvânt. În zori, îl aduseseră teafăr, cum îl luaseră, cântând, înfrățiți, prinși pe după gât cu brațele. Armoniștii speriaseră somnul mahalagiilor cu *Valsul dimineții*. Dar, în clipa când ușa de la casa amantei se închisese, masivă, în urma tovarășului de petrecere, mâinile se încheștaseră din nou pe cuțit, cu o ură egală, neșovăielnică, tot așa de sinceră în sălbătăcia ei ca și lacrima ce-o plânseseră, cu câteva clipe mai înainte, vărsând vin pe masă...

Fane retrăise scena, privind pierdut în ochii iubitei. Salomia era în adevăr frumoasă și sfârșitul aproape. Simțindu-și genele umede, el scuturase capul, cu un gest de voință și zâmbise vag spre Ivan, care aștepta – cu paharul în mână – dornic să asculte altă întâmplare cu dragoste.

— Și așa, gospodin, simte căpitan Paminonda, într-o noapte, că bate moartea la geam. N-ar fi putut să moară, că avea o taină și un păcat pe suflet. Față de cine să-și descarce conștiința, că nevasta îi murise iar popa îl împărtășise și plecase să se culce? Singură Salomia îi rămăsese la căpătâi. Bătrânul i-a făcut semn să-și apropie urechea de buzele lui reci și i-a șoptit: «la Candia ai o soră – o cheamă Maro și e fata Glicheriei, văduva lui Iani. Să nu-i spui că-i ești soră, că te-ar dușmăni pentru tot răul ce i l-am făcut, lăsând-o aproape cinci ani fără sprijin (că sărăcise și căpitan Paminonda, bietul, după ce i se înecase corabia...) dar să veghezi de departe, ca un înger păzitor și s-o ajuți după puteri. Să știi că altă pomană nu-ți cer!» Căpitan Paminonda a zis, ce spusei eu acum, și și-a dat sufletul, împăcat, ca un pui de găină...

Firește că adorata și-a șters o lacrimă și că paharele, din nou umplute, au fost băute pentru odihna răposatului sub o țărână cât mai ușoară.

— La câțiva ani după ce-l îngropase pe bătrân, Salomia plecase la Candia, se interesase de Glicheria lui Iani, de departe și vorbise cu Maro. Streina frumoasă de la Pireu și fata blondă de la Candia se împrieteniseră așa de mult, în cele câteva zile petrecute împreună, că nu miraseră pe nimeni, la despărțire, darurile ce i le făcuse Salomia. Venind cu Hagiul în București, dânsa n-o mai văzuse pe sora vitregă aproape șapte ani. Dar îi scrisese, de câteva ori și primise răspuns liniștitor. Maro era nevasta visată atât de Salomia, pentru covrigarul pe care voia să-l scape de sărăcie și de slugărit. I-a dat bani și l-a trimis la Candia, cu scrisoare, s-o aducă pe sora vitregă. Așa a ajuns Tino, gospodin Ivan Fedotici Karasoff, simigiu cu avere și nevastă care, orice s-ar spune, nu-i de nasul lui de palicar jegos și hodorong!

Ascultând, Salomia începuse să-și muște pumnul mic, nervoasă. Amantul se făcuse că nu o vede. Povestind, cu amănunte pe cari ea însăși le uitase sau nu mai voise să și le aducă aminte, el reușise – în primul rând – s-o reîntoarcă la sentimentele bune de altădată, pentru Maro și să i-l apropie în amintire și fără masca de acum, pe covrigarul murdar de odinioară.

— Și-acum, gospodin – continuase Fane – să uităm până una-alta de necazul dumitale, ca să lămurim alt caz. Să zicem, ca Salomia, că sora n-a știut să se poarte, c-a fost o nerecunoscătoare. Ea, oricum, e un copil pe lângă noi, care avem scaun la cap și suntem datori să stăm strâmb, ca să judecăm drept. La urma urmei, de ce să nu credem că surorii de la Candia i-a fost rușine să se plângă unei streine – că Salomia, în gândul ei, e o streină

— Sau că... mândră și ea, cum a fost căpitan Paminonda și cum e Salomia, n-a vrut să facă pe miloaga lumii, povestind tuturor o nefericire pe care oricare din noi n-ar ști cum s-o ascundă, pentru că ne simțim prea tari, uneori, ca să mai avem nevoie să ne căineze mahalaua... Acum să vedem ce-i cu Tino, cu sluga asta pe care Salomia a prins-o de păr și a smuls-o din sărăcie. Era el dator, mai mult ca Maro, să fie recunoscător față de Salomia? Era! Știa el ori ba, că Maro e sora Salomiei? Te cred! A uitat-o el pe Salomia, bătând-o pe Maro? Nu mai încapе îndoială...'

Fane lovise cu pumnul în masă, cu o enervare prefăcută și se ridicase, cu un gest nestăpânit.

— După cum vezi, gospodin, Salomia are motive tot așa de temeinice să se simtă bătută și umilită în carnea și în sufletul lui Maro!

Momentul a fost hotărâtor pentru destinul simigiului. Mândria grecoaicei de la Pireu reacționase imediat și energic. O slugă fusese trimisă la Tino, să-l aducă fără întârziere.

— Spune-i să vie de bună voie, că o să fie mai rău dacă mă duc eu la el!

Ivan se speriasse. Tremura la gândul că va sta față în față, în acel ceas al răstălmăcirilor în conștiință și al încercărilor, cu un om pe care îl condamnase la moarte. Nu știa dacă o să-i cadă în genunchi, să-l roage umilit să-l ierte pentru tot răul ce-l gândise numai, despre el, sau dacă o să-l frângă în mâini, ca pe un nimic. Apele tulburate de Fane nu se limpeziseră încă. Tino era fratele lui, în numele cerului și era, în egală măsură, dușmanul ce-i biciuise visul și o canonise pe Maro.

Rusul își căutase șapca, să plece. Uriașul prefera să fugă de insul mărunt și slab. Avea nevoie de câteva ore de reculegere. Un drum în noapte cu figura în plin viscol, l-ar fi liniștit, dar – pentru a doua oară – amicul îl oprise.

— Am lămurit necazul Salomiei și l-am pornit pe un drum sănătos. Acum să vedem ce facem și cu necazul dumatăle, batiușca...

Fane știa cum o să se desfășoare scena dintre stăpâna de pe Grant și plăcintar.

Ivan trebuie să rămână, să fie martor la întâlnirea pregătită cu un scop anume. Îl interesa, în primul rând, pe pușcăriașul frumos din Cotroceni, repercusiunile pe cari o să le aibă, în sufletul clătinat al rusului, ciocnirea dintre amanta lui și simigiu.

Erou al unei isprăvi romantice ce făcuse vâlvă pe vremuri, Fane precisase – de câte ori avusese ocazia – că nu lovise într-un moment de surescitare, de uitare de sine. Dimpotrivă, el își suprimase potrivnicul cu sânge rece, după un plan pregătit în amănunt. Era convins că sunt încurcături în viață pe cari numai gestul final, categoric, bărbătesc, le poate limpezi. Nu ar fi fost, prin urmare, nici împotriva crimei din gândul cărpaciului, dacă motivul în sine, cei doi eroi și elementele secundare din spovedania lui, ar fi corespuns, în adevăr, canoanelor unui ceremonial așa de tragic.

Așteptându-l pe Tino, pușcăriașul îl învățase pe Ivan decalogul unei crime pasionale.

Niciodată să nu te sinucizi pentru o femeie – pentru că viața ta e una, iar ibovnicele frumoase ca florile și ca muștele: pe toate drumurile...

Să nu omori pentru oricine! Singura măsură, la această poruncă, o are sufletul tău. El singur o să-ți spună dacă ființa pe care ai pus ochii merită sau nu cinstea unui sacrificiu așa de mare – pentru că, adevăratul sacrificiu îl face insul ce lovește, nu cel care moare.

Să nu ucizi pe oricine! Un om ce se respectă își alege victimele. Luptă cu un egal al tău și nu fugi, pentru nimic în lume, de un dușman mai puternic ca tine! Lupta între două forțe egale e cinstită. Lupta cu un ins mai tare, te onorează numai pe tine, cel slab. Dar să nu faci prostia să cinstești un omuleț ca oricare altul, cu ura ta! În cazul cel mai bun, ia-l de urechi din patul ibovnicei și aruncă-l, ca pe o cârpă, pe fereastră. Dacă se întâmplă ca insul să te supere, dă-i o bătaie bună, pe urmă urcă-l într-o birje boierească și du-l la spital, să zacă șase luni cu fața în sus, până s-o convinge că nu-i de nasul lui să joace țintar cu inima ta...

Caută să eviți crima! Nu te purta ca un borfaș prins asupra faptului, care ucide de frică, să scape de vistavoi, de bătaia soră cu moartea ce-l așteaptă sigur în beciul prefecturii și de închisoare și nici ca un tâlhar la drumul mare, gata să sugrume ca să prade. Tu nu omori ca să-ți sature setea de sânge, așa cum nu lovești ca să te răzbuni. Fii cinstit și luptă deschis, ca un cavaler. Orice dragoste începe cu o luptă. Învingi sau ești învins. Dar să nu ridici mina decât atunci când te-ai convins că, între tine și potrivnic, numai moartea poate să aibă ultimul cuvânt.

Nu umili omul pe care-l înfrânghi! Nu ești pușlama de maidan, să-l înjuri când îl vezi învins și nici țață cu inima acră ca o prună crudă, să-l scuipi. Respectă moartea ce ar fi putut să te frângă pe tine, în locul celui ce se clatină, lovit și îngenunche, cu sângele smuls gâlgâit din inimă. Dacă dușmanul cere un răgaz, prin tine, de la moarte, dă-i-l fără multă vorbă, întinde-i mâna, la despărțire și spune-i încă o dată: «frate-meu, soarta a vrut ca unul din noi să piară – asta e și nimic altceva»...

Să nu lovești la necaz ca fricoșii, ca bețivii și ca nebunii! Ai fi un criminal, iar fapta ar rămâne în vânt. Să nu uiți că și tu, care dai și cel ce mușcă țărâna, aduceți un prinos dragostei și morții. Ești dator, prin urmare, să fii limpede la cap și convins că isprava ta e un cântec – întâiul și cel mai crezut – în pragul ibovnicei de mâine...

Nu ucide pe la spate – era o poruncă pe care rusul, ca orice nobil moscovit, a înțeles-o fără altă lămurire a fostului erou și pușcăriaș...

Dă lovitura hotărât și precis, ca să nu-ți chinui victima! Ivan a făcut un semn c-a înțeles de ce nu e uman – și mai ales – nu-i elegant să-ți torturezi potrivnicul. Cizmarul cu sânge albastru și haimanaua romantică din mahalaua Cotrocenilor se întâlniseră sub semnul blazonal al unui suflet la fel de generos...

Spune-i femeii că ai ucis pentru ea! Te va iubi, ca pe un învingător, cu toată viața trupului înfiorată în umbra morții. Asta e singura dragoste adevărată și plină. Va ține până dincolo de pragul peste care, sufletele amândouă, vor trece cu zborul îngemănat...

Dacă dulcinea, dimpotrivă, nu va înțelege sacrificiul ce l-ai făcut, nu-ți aduna sentimentul de adorare în scuipat, ca să-l zvârli, ca pe o piesă de cinci franci, la picioarele proastei. Prindeți sufletul între dinți și mușcă-l până la țipăt, că te-a înșelat și, ajuns acasă, trimite-i muierei un coș cu flori și o cutie cu toate chibriturile stinse – semn că tot ce-a fost s-a dus...

Interesau, deocamdată, din acest decalog, numai cele două porunci preliminarii: caută să eviți crima și să nu ucizi pe oricine! Fane își luase sarcina să împiedice omorul și să-l convingă pe rus că simigiul nu merita onoarea unui gest obișnuit numai între cavaleri.

Speriat că stăpâna îl chemase, amenințătoare, la o oră așa de târzie și obosit de viscolul cu care luptase, neputincios cum era, din greu, Tino se oprise în prag, mai mic, mai slab, abia răsuflând și străveziu, cu zăpada topită pe figura cât un pumn de copil.

A fost un moment de încordare.

Ivan se strânsese pe scaun, cu spaimă din spaima ce-l scutura pe simigiul. Fane aprinsese o țigară și fuma, răsturnat în fotoliu, cu spatele dinadins întors spre intrare. Amanta lui crescuse, dreaptă, cu toată mândria în atitudinea ca pe soclu a corpului, cu scârba și tot necazul în pumni și în jocul pieziș și scăpărat al privirilor.

Plăcintarul încremenise.

Fără cuvânt, proprietăreasa s-a apropiat și i-a dat o palmă. Lovit cu putere, grecul s-a clătinat. Prins de piept și proptit împins în ușă, a fost întrebat dacă știe de ce-i bătut. Pentru că amuțise, Salomia i-a repezit un pumn, cu sete, în nas. Plin de sânge, Tino s-a prăbușit la picioarele ei. Mâna ce se încleștase pe

un sifon, să sfărâme țeasta compatriotului de la Vlahoclisura, a fost repede și la timp dezarmată de rus.

Fane întorsese capul și-l întrebase pe cârpaci, liniștit, arătând mototolul plângător de la picioarele ibovnicei:

— la spune, nobile Ivan Fedotici Karasoff. Merită pricoliciul ăla cinstea să fie ucis de un bărbat întreg, ce se respectă?

Gospodin nu-l ascultase. În fața nefericitului cu sângele curs peste gură și sub bărbie, până la sân, îl sugrumase în el pe Cain. Reînviase austerul cu gândul plin în pravoslavnică îmbrățișare a suferinței umane. Surprins de sălbătăcia cu care se răzbunase Salomia și înduioșat de suspinul fratelui ce-și culcase fruntea, în cădere, pe pantoful ei de atlas, rusul a îngenuncheat lângă Tino, l-a luat în brațe ca pe un copil și a plecat cu el spre casă, prin mijlocul străzilor, cu părul fluturat și figura biciuită de viscol.

Lacrămile se amestecaseră cu fulgii de zăpadă prinși o clipă în gene, topiți și prelinși apoi pe umerii obrazului, până la barbă.

Barba lui, ca mătasea porumbului...

CAPITOLUL XII

Vis pentru toți necăjiții pământului

Pumnul Salomei îl cumințise pe simigiu și ne asigurase patru luni de liniște.

Maro scăpase de chinuri iar noi dormisem, în răcoarea luminoasă a nopților de primăvară, somn plin, fără griji și fără tresăriri de spaimă în întuneric – mai ales că, în tot acest timp, avusesem norocul să nu se mai aprindă nicio fabrică și să nu mai moară nimeni, între transmisiuni sau sub roțile locomotivelor.

Tino nu suflase un cuvânt de pățania din noaptea revelionului. Proprietăreasa n-o chemase pe Maro, să-i spună cum o răzbunase și s-o certe că o considerase o streină și n-o rugase s-o apere de bruta cu palmele voinice pe coada lopeții cu covrigi de cocă. Nu voise să se laude cu o ispravă pe care sora vitregă nu i-o ceruse. Fane, pe de altă parte, nu acordase o importanță prea mare unei întâmplări banale. Convins că e dator să împiedice o crimă inutilă, el se încăpăținase să-l convingă pe Ivan că grecul nu era omul care să merite omagiul unui gest ce sanctifică în dragoste, prin moarte. Încântat că reușise, a doua zi se grăbise să uite tot, prins de alte griji și necazuri, numai ale lui și de neînălțurat.

Simigiul se obișnuise, după întâia săptămână cu gândul că nu era așa de mare umilința ce o tăcuse, din moment ce mâna care-l lovise era de cucoană și încă de cucoană binefăcătoare. Rar, când își aducea aminte, nu fără tresărire, de bătaia îndurată în casa de pe Grant, sugruma în el amestecul de ură și revoltă ce-l încerca și convins, palicar mărunțel și deștept cum era, că o răzbunare, până una-alta, ar fi fost imposibilă, ridica din umeri cu o nepăsare voită și scuipa printre dinți, subțire și departe, cu pumnul strâns ascuns sub șorțul alb.

Singur Ivan nu putuse să uite...

Primăvara, ploioasă și rece, mă împrietenise cu el și cuibul de scânduri unde se desfăcuse, ca un evantai, visul de dragoste și cântase o suferință pe care n-o înțelesese nimeni în adevăr.

Întrebasesm și nu știuse nimeni să-mi răspundă de ce nu se mutase cârpaciul, cu opt ani în urmă, într-o cameră de zid, de pildă în locul lui Bela

sau al Mădălinei picior-de-lemn. Aflasem numai că rusul, în ziua când îl adusese Salomia de mână și-l recomandase chiriașilor ca pe un om de încredere, înfipsese o surcică în pământ, măsurase doi pași spre fund și iar înfipsese o surcică. De la aceste minuscule semne de hotar, spre gardul lăturalnic, legase o sfoară de trei laturi și le comunicase apoi celor de față, prin proprietăreasă, că locul dintre sfori era, până una-alta, casa lui.

Proști, mahalagiii au râs ca de o glumă fără haz și nu au priceput.

Gospodin își lucrase magazia singur, într-o săptămână, după un plan ce-l făcuse în prima noapte, cocoțat pe stiva de scânduri și în lumina nestatornică și mioapă a câtorva luminări. Seara, după ce se întorceau de la fabrică, vecinii încercaseră să-l ajute, prietenește. Ivan, însă, le-a interzis să pună mâna pe unelte sau să atingă un leat. El visa să învie un colțișor din imperiul pravoslavnic în curtea cu poreclă rușinoasă și ambiționa să-și vadă visul împlinit numai prin munca lui. Mângâiase căpriorii, la rând și cu dragoste, își culcase obrazul pe fiecare grindă albă și netedă și bătuse cuiele în șipci cu sfială, cu frică parcă să nu le doară rana ce-o adâncise, cu orice lovitura de ciocan, vârful înfipt.

Minunea de lemn crescuse sub ochii tot mai mari de uimire ai chiriașilor, cari începuseră să o asemene, în fantezia lor crudă, când cu o corabie uriașe, adusă la mal de pescarii de pe Volga – voinici și cântând în amurgul ce colorase apele adânci – când cu o țărănuță, rumenă, cu mijlocul strâns în scurteică de culoarea vișinei putrede și așteptând – cu fața întoarsă spre necuprinsul maidanelor și acoperișul lăsat peste ferestrele albastre ca o palmă dusă streșină la frunte – să i se întoarcă dragostea plecată la drum lung, în troica trasă de șase cai cu zurgălăi.

Câteva zile fusese pelerinaj. Toată mahalaua venise să vadă și să admire «casa mișcătoare a rusului». Safta le povestise cumetrelor, cu fantezie și orgoliu, că la ea în curte se mutase un strein bărbos care-și făcuse cuib cu duh necurat sub temelii. La o singură comandă a stăpânului cu cizme ca moțul curcanului în culoare, diavolul muta coșmelia de lemn după plac: la poartă sau pe maidan, în mijlocul străzii, lângă pompa de apă sau pe acoperiș, pe orice acoperiș! Ea botezase magazia «casa mișcătoare a rusului» și așa îi rămăsese numele, până în ziua când Ivan, aflând de la Salomia ce se zvonise prin vecini, se necăjise și amenințase că-i dă palme undeva, ca la plozi cui o mai îndrăzni să spună povestea cu duh necurat.

Proprietărea sa talmăcise, pentru gură-cască și bârfitori, cuvântul protejatului sau.

— Oameni buni, gospodin Ivan zice că a fost o proastă sau o nebună, vecina care a crezut că ar fi dracul cocoșat sub casa lui. Mai mă roagă, gospodin Ivan, să vă spun că și-a croit o casă ca în țara și după placul lui. Să nu-i mai ziceți magazie sau șandrama ori chițimie, că dânsul se supără și n-o să vă meargă bine, că-l vedeți cât e de voinic. Casa lui, în Rusia, e botezată «izba» și așa să-i spuneți și voi, că altminteri să știți că e prăpăd...

Safta se mâniase c-o batjocorise rusul, ca un mitocan, în fața lumii. Ivan nu bănuia ce reclamă îi făcuse țigancă, închipuind o poveste fantastică, pe care mahalagiii o crezuseră cu ușurință. Nimeni nu se impresionase, auzind că gospodin era boier moscovit și luptase pentru binele poporului și numai copiii se speriaseră, aflând cum umblau spionii țarului după el, pas cu pas, în așteptarea unui moment prielnic, să-l fure în balon nevăzut și să-l ducă la spânzurătoare. Zvonul că sub magazia lui de scânduri ar fi un încornorat cu gheb, însă, cutremurase și ocolise cartierul, din casă în casă. Dacă omul acesta, răsărit ca din pământ pe strada cu nume voievodal, nu avea iarba fiarelor, ca să frece și să desferece toate lacătele, era în orice caz un cizmar cu meșteșug diavolesc, învățat să coasă peticele la papuci cu sfoară de argint și să pună tocure de oțel la cizme.

În prima săptămână, nu rămăsese nevastă serioasă în mahala, să nu-i aducă ceva la reparat. La început, femeile veniseră din curiozitate, să-l vadă pe strein, să-i audă glasul și să-i atingă, cu buricul degetului, casa cu duh. Cumetrele guralive s-au convins, la moment, că Safta nu mințise. Ivan era un meșter de pe alt tărâm: știa să lucreze, ca nimeni altul, curat, frumos și durabil.

Rusul muncise, din zori și până se întuneca, săptămână după săptămână și an după an, până în noaptea când primul scandal de la simigiu îi sugrumase pe buze cântecul vesel, tineresc, pe care Sultana și Domnica, mai romantice atunci și fecioare, îl ascultaseră, de atâtea ori, suspinând.

Adevărul e că, până în primăvara ce ne mințise cu un soare ce nu mai era al copilăriei noastre și mă apropiase de Fana cu un fior încă neînțeleș în carne, eu nu privisem, atent, casa minunată. Îmi era dragă pentru că îmi era rusul drag. Mă uitasem numai la el. Omul era totul pentru mine, prin el prețuiam și

admiram frumosul ce-l înconjură. Nu bănuiam că, la rându-i, magazia poate fi o oglindă în care să surprind și să iubesc stăpânul cu o fărâmə de suflet rămasă pe fiecare șipcă, în toate podoabele și în orice nimic, cu sau fără rost, din încăpere.

Se apropia Săptămâna-Mare dar ploile nu încetaseră încă.

Dacă după-amiezile mi le petreceam lângă mama, privind-o pe Fana cum coace și ascultând-o vorbind serios, despre necazuri și soartă, diminețile erau plicticoase și lungi. Fata scutura odaia bătrânilor și a surorilor, alerga după cumpărături și nu mai avea timp să vină pe la noi. Puica, de asemeni, trebuia să deretice și să facă mâncare. Nimeni nu mă asculta, nu era nimeni dispus să-mi răspundă. Eram un încurcă-lume, o piedică în drumul tuturor. Bătrâna mă gonea de colo până colo.

— Fugi d-aici, Puișor, că mătur.

Nici în sală nu eram mai norocos.

— Nu-mi sta-n cale, drace, că mi se arde rântașul.

Îmi venea să mă urc pe casă și să joc într-un picior.

Din nefericire, ploua – ploua parcă în necazul meu, din cerul aproape și cobe.

Dar, într-una din aceste dimineți insuportabile, m-am supărat crunt și am ieșit în curte, să mă plimb prin burniță, bombănind. Eram așa de necăjit, că, pentru întâia oară, am avut curajul să mă reped la Gașperiuță, s-o prind de ceafă și s-o tăvălesc prin băltoacele șanțului.

Răzbunam vrabia devorată de animalul nesuferit – o răzbunare ce era, în același timp, un avertisment pentru mama și Fana, că nu mai sunt un titirez pe care să-l zvârli de colo până colo, că nu se joacă nimeni cu mine, când mă înfurii...

Ivan, care m-a văzut chinuind dihonă cu ochii despicați, a fost uimit de voinicia mea și m-a chemat la el în «izba», să mă bată pe umăr și să-mi dea, încurajare pentru actul meu eroic, o cutioară cu bomboane.

Casa de lemn era așa de strâmtă înăuntru, că stăpânul nu dormise niciodată întins. Se scula fie pe-o parte, cu picioarele îndoite, fie pe spate, cu tălpile cocoțate spre tavan. În locul puțin din încăpere, aglomerase o mulțime de lucruri nefolositoare. Avea o pasiune de copil să colecționeze cutioare frumoase, panglici, poze colorate din reviste streine, nasturi de sidef, scrisori, fotografiile ale oamenilor mari și articole de ziar, referitoare la viața din Rusia.

Lucrase, cu mâna lui, pentru toate aceste nimicuri scumpe, o ladă ca un coșciug, urcată peste raftul cu calapoade, papuci, sufertașe cu mâncare și maldăre de piele și talpă.

M-au pasionat îndeosebi pozele cu orașe mari. Oameni mici, ca niște gândaci, treceau în umbra unei catedrale cu o cruce strălucitoare în vârf și înfiptă în soare. Norii erau întotdeauna cenușii iar hulubii albi zburau în stoluri, ca o cunună de trandafiri, în jurul turelor cu dantelă de piatră și sfinți uriași în firide. Un pod lung, după calculul meu de atunci, ca de la noi până la Ciurel, se arcură peste o Dâmboviță din poveste, cu apele de un albastru limpezit, ireal. La un capăt și altul deosebeam felinare fără număr, oameni de bronz, cu pelerine la fel pe umeri iar dintr-o trăsură minusculă, un copil flutura pălărioara spre mine.

Am fost trist că Ivan nu știa cine e și cum îl cheamă.

Rusul, însă, mă asigurase că trecuse de câteva ori peste podul acesta cu un nume ce mi-a fost imposibil, atunci, să-l pronunț, îmi arătase, în poză, birtul unde mâncase – un local fără stăpân cu catastiv și fără Tănăsică – și mă călătorise, istorisind, prin orașul în care nu erau sacagii, iar cizmarii se plimbau duminica, prin grădini necuprinse, gătiți cu joben și mănuși, ca boierii români, în timp ce feciorii lor aruncau portocale la elefanți sau se ridicau până la nori și mai sus, într-un scrânciob imens, cu vagoane în loc de bănci.

Uimit că sunt în lume plozi cari au așa de multe fructe că nu mai știu ce să facă cu ele și le aruncă la animale, întrebasem dacă e o deosebire între lucrătorii de la noi și cei din orașele minunate de departe. Ivan m-a privit un moment, surprins. Cum rămăsese cu ochii mari la mine, i-am văzut gândurile trecând, prin lumina lor umedă, ca niște nori prin luciul unor oglinzi gemene. Mi-a răspuns, lăsând calapodul alături și zâmbind trist, că oamenii ar trebui să fie egali și mi-a promis că, mai târziu, când voi fi mai mare, o să-mi spună de ce, între mine și copilul cu pălărioară, din ilustrația cu pod arcuit peste apa colorată albastru, era o prăpastie.

Tristețea, muzicală în glasul lui profund, mă învăluise, învățasem la școală țări și continente, aflasem că, dincolo de cerul ca un cort uriaș, aruncat peste mahalaua cu nume rușinos, erau alte târguri și o rânduială mai bună, dar nu-mi spusese nimeni, până atunci, că era o deosebire între muritori, că destinul aruncase o barieră între mine și copilăria de departe...

Aproape în fiecare noapte, de atunci, visam că plec cu Fana în trăsură, prin orașul din poză. Eram amândoi gătiți și cumiți. Fata își risipise flori în păr, ca îngerii și-i tremurau volănașele albe, ușoare, diafane, ca aripioarele. Eu purtam pantofiori de lac, baston și costum de marinar, cu guler răsfrânt pe umeri, iar vântul îmi flutura panglica de la beretă. Ne plimbam pe străzi largi, curate, cu clădiri monumentale – străzi pe cari eram sigur, în somn, că le mai văzusem cândva, cine știe când. În trecere, îi arătam Fanei birtul unde mâncase Ivan, în anii lui de vagabondaj. Toată lumea mă cunoștea și mă saluta. Eram serios și înclinam capul ușor, mulțumind zâmbitor. Ajunși la grădina publică, o luam pe aleea principală – cu sora mică de mână – s-o găsim pe mama. Știam că ne așteaptă pe o bancă, tânără și cucoană, frumoasă și bună ca visul ce mi-o dăruia, în altă viață și vremelnic, Puică fără necazuri și fără gândul morții în ștreang, ca să scape de «câini». Uneori mă jucam cu fata, aruncându-ne portocale. Zvârlite, în arcul ce-l făceau de la mine la ea, fructele se schimbau în flori sau în capete de îngerăși, ca icoana de la noi din casă. Alteori stam pe bancă, amândoi, lângă bătrână și vorbeam, umbre în visul paradisiac, de necăjiții pământului.

— Oare ce-o fi făcând, acum, Puișor-mare – întrebam. S-a întors de la fabrică, obosit și s-a culcat devreme. Dar Iacov, ce-o fi făcând Iacov? Doarme în sală, murdar pe picioare, cu cămașa ruptă...

Ne întristam că l-am lăsat singur pe tata – ca vraja să se curme brusc, ca o prăbușire în gol.

Mă deșteptam întotdeauna obosit, copleșit, dezgustat de mine, de sala strâmtă și joasă, de ploaia de afară, de viața în care regretam că m-am întors. Îmi apropiam tâmpla de geamul rece și

— Fără gând limpezit sub frunte – ascultam cum îmi plânge cineva în inimă, fără lacrimi, fără glas, poate copilul din vis, poate toți copiii cu visul la fel.

Mama și Fana se uitau la mine lung, nedumerite, îngrijate.

— Ce-o fi cu el, cerule milostiv?

Erau desculțe, amândouă și în fuste de stambă. Umblaseră prin noroiul din curte și se murdăriseră pe picioare. Le regăseam: slabe, necăjite ale pământului. Nu mai păstrau nicio urmă din splendoarea visului.

— Ce-i cu mățăluță, Puișor de paisprezece ani – mă întreba bătrâna, mângâindu-mă. Spune, dragule, ce-i cu îngândurarea matale de bunic inimos și mintos: Un necaz? Să-l știm. Îl doare ceva pe Puișor-mic?

Fana suspină în prag.

— O fi bolnav și nu spune...

Nu știam ce să le răspund. Mi-era milă: de mine, de ele. Eram sigur că au să râdă, că au să râdă plin, cu dinții albi și superbi, când le voi povesti visul. Le sărutam, la amândouă, mâinile harnice, fustele ieftine, ochii umezi și mă furișam afară, cu plânsul prins în dinți.

CAPITOLUL XIII

Măr înflorit între Cain și Abel

Singur Ivan nu uitase scena din noaptea revelionului.

Plecând de pe Grant, cu Tino în brațe, uriașul se simțise umilit, vinovat, nemernic, că se gândise să omoare un ins pe care o femeie îl lovise, îl prăbușise însângerat la picioarele ei și-l obligase, ca o recunoaștere a ticăloșeniei ce o făcuse, maltratând-o pe Maro, să-i sărute vârful pantofului de atlas.

Salomia răzbunase sângele și amintirea căpitanului Paminonda, ultragiat de fosta slugă a covrigarului din barieră. Fane, însă, trăsesse sforile păpușilor cu alt scop și nu bănuia ce rană va adânci, în inima rusului, figura finală a dansului acela cu dragoste care cere moarte – cum cer apele tulburi om, în sărbătoarea cu nume fatidic, să-l ducă la fund, menindu-l duh străveziu al bălților încremenite sub lună.

Afară, în viscolul ce încurcase potecile și ascunsese drumul, Tino se făcuse mic în brațele lui Ivan. Salvatorul îl strânsese la sân și-l acoperise, cât putuse, cu pulpanele paltonului, să-l ferească de frig și de ninsoare. Așa cum îl purtase pe străzi, de la Salomia până acasă, lipit de el, îi simțise inima zvâcnindu-i lângă inimă, ti înfrățise, în imensitatea albă a nopții, același ritm de viață. Se recunoscuseră, o clipă, oameni și poate se iertaseră, pentru ura egală din gândurile ce nu și le spovediseră încă. Rusul, care vorbise întotdeauna de om – oricare, de oriunde – cu religiozitate, se bucura acum că-l biciuie vântul, că lunecușul de sub zăpada izbită în garduri, ca o spumă de valuri, îi fură piciorul și-l clatină. În viscolul ce-i împleticise pașii, îl orbise cu pumni de pulbere albă și-l trântise în nămeți, în gerul ce-l scuturase și-l pătrunsese până la oase, în broboanele mari de sudoare de pe tâmple și în usturimea genunchilor răniți, cu fiecare cădere, în colțuri de gheață, el binecuvânta începutul de suferință.

Știa că numai așa, prin durere, va ispăși crima pe care o gândise.

Cu fiecare prăbușire în troiene, îl ridica pe grec spre cer, ca pe-o ofrandă și sugruma în el un strigăt, ca o dezlegare în conștiință: «iată-l, Doamne, pe fratele meu Abel, viu, regăsit, ocrotit»...

Dar, în ciuda acestui început de ispășire, scăpărase – în vifornița ce amenința să smulgă acoperișurile și gardurile toate

— Alt gând rău. Rusul se bucura că, ducându-l pe Tino acasă, o să se afle, pentru întâia oară, aproape de Maro. Speriată că-și vede bărbatul bătut, vânăt și plin de sânge, firește că ea o să-l întrebe pe Ivan ce se întâmplase, că o să-l roage s-o ajute să-și dezbrace omul, să-l spele și să-l doftoricească. Gospodin nu știa dacă o să-i spună adevărul sau o să fie nevoit să mintă o întâmplare cu niște haimanale ameițite de băutură și agresive. Nu-l interesa, până una-alta, dacă era dator sau nu să ascundă pățania simigiului. Gândul că va fi aproape de ea, că o să-i răspundă ceva la întrebări și că o s-o întrebe la rându-i ceva, îi urca tot sângele și năvalnic, în inimă. Întâmplător, în timp ce au să-l dezbrace pe grec, mâinile lor se vor atinge fatal, capetele li se vor apropia, poate își vor simți răsuflarea, caldă, întretăiată. Un moment, Ivan și-a permis neiertata cruzime să binecuvânteze pumnii Salomeiei și să-l strângă pe covrigar la sân, cu mai multă dragoste, recunoscător: suferința lui și loviturile proprietăresei aveau să-l apropie de Maro, mai curând decât visase.

Ajuns în poartă, însă, cârpaciul a avut o mare surpriză. Tino, care i se cocoloșise până atunci la piept, ca un plod, bucuros că e adus acasă pe sus și ferit de viscol, i-a sărit fără veste din brațe, ca o zvârlugă și amenințându-l cu pumnii mici, l-a scuipat în barbă.

— Tu, Ivan – a țipat el cu ură, ridicat în vârfuri și pricolici – na, scârbă!

Rusul se rezemase de zid, mut, incapabil să facă un gest, în timp ce grecul, lovind cu piciorul în ușă, își striga sluga, să-i deschidă.

Simigiul înțelesese, cu întâiul pas făcut în salonul binefăcătoarei lui, de ce fusese chemat în plină noapte, cu amenințări. Gospodin, care-l privise o clipă peste umăr, e demascase: el era trădătorul, el povestise martirajul surorii vitrege – din cauza lui fusese lovit, umilit, obligat să lingă piciorul ce-i apăsa capul, prins între zid și covor, sângerat, învinețit. Tino se răzbunase la timp, cum putuse: cu o amenințare ridicolă de pumni mici și cu un scuipat mare, impur, ca o coptură.

Ivan, însă, văzuse în toată purtarea plăcintarului o altă palmă a cerului, ca o primă pedeapsă, pentru gândul rău cu care plănuise să se apropie de Maro și s-o înfierbânte cu răsuflarea și atingerile lui de copil uriaș și pățimaș. Cain se ascunsese în el, bănuia rusul, ca un animal cu botul culcat pe labe, în umbra unui desiș de pădure virginală. Trebuia să lupte, în el și prin el, să sugrume

bestia rămasă la pândă – să smulgă, din inimă și gând, păcătoșenia. Câteva săptămâni se condamnase singur la post și rugăciuni, închinându-și toată munca în folosul simigiului, căruia îi cumpăra zilnic o tavă cu corăbioare și brânzoaice, să le dea trecătorilor și plozilor din mahala, de sufletul morților.

— Faci un rugăciun, batiușca – îngâna el cu ochii în pământ, împărțind bunătațurile la barieră – faci pentru mine, tavarăși și pentru păcatele nostăr!

Mușcând cu foame din pomana rumenă și dulce, oamenii ridicau din umeri, cu îndoială și generoși.

— Păi... dac-o fi Dumnezeu pe undeva, n-are decât să te ierte, gospodine, de te-ai ticăloșit cumva, că eu n-am nimic împotriva...

Numai haimanalele de pe maidan, păgâne în credința lor oarbă în suflet și în viață, se închinau.

Nu știa, nu bănuia nimeni, în mahala și în casa cu nebuni, ce se întâmplase în adevăr dar toți erau convinși că, pe conștiința rusului, apăsa un păcat strigător la cer.

O auzeam pe Puica șoptind, de multe ori, cuminte și albă în fața icoanei:

— Îndură-te, Maică Precistă, de noi și de vecinul Ivan!

Lucrând, cârpaciul avea deseori tresăriri mici – un fel anume de ascultare în liniște și nelămurire. Uita să bată cuiul alb, de lemn și minuscul, înfipt în talpă ori scăpa rașpelul din mână, se transfigura și-i tremurau buzele, iar ochii, furați în gol și sticloși, adunau în adânc întristări.

— Pe cine vezi matala, gospodin – îl întrebam, șoptit, curios, înfiorat – când te uiți așa, nicăieri?

Răspunsul era întotdeauna la fel. Îl învățasem pe dinafară și-l ritmam în mine, ca pe un cântec trist și încă neînțeleș.

— Ce este asta, *ăm*, asta suflet de la *ămulel*... Rusule știi ce-i asta Evropa și vapor și soarele și un fior frămos. Ce este asta *ăm* și suflet de la *ămule*, nu știi Ivan ...

Ofta, arcuind sprincenele; clătina capul, ca și cum ar fi vrut să spună: «mare taină nu suntem noi în stare s-o lămurim» – și relua lucrul fără gust acum, fără spor, în silă aproape.

Mă ruga, de câteva ori pe zi, să-i spun ce face Tino, dacă e în prăvălie sau în casă, vesel sau supărat. Bucuria lui era bucuria mare, sinceră, unică a rusului. Când, dimpotrivă, îi aduceam veste că simigiul e supărat, se întrista, arunca lucrul din mină și pleca repede la vecin, să-l întrebe ce necaz are, să se certe și

să-i amenințe pe ilfoveni cu o păruială zdravănă, dacă din pricina lor se supărase grecul ori să-l roage pe fostul dușman, blând, cu mângâieri de frate, umilit aproape, să uite totul și să fie iar vesel. Tino se uita la el pe sub gene și pieziș, îi da răspunsuri mici, tăioase, mânioase. Uneori, striga la Ivan ca la slugi. Gospodin nu se supăra, ca altădată. Îl ruga, în cuvinte mai alese, mai blânde, în atitudini mai umile, să calce necazul sub papuc, cum ar călca un gândac și să râdă. Se obliga să răscumpere el paguba ce-o avusese din pricina ilfovenilor și era bucuros, numai ca să-i fie pe plac, să-i aducă lemne din pivniță, să-i care saci cu făină din pod ori să-i înșire, harnic și îndemânatic, pe lopată, covrigi de cocă.

Muncind, rusul îl învăluia pe Tino cu o privire caldă, umedă, luminoasă, de câine credincios, îl iubea ca să ispășească, prin dragoste, toată ura de odinioară și era fericit că are prilejul să se umilească în fața omului pe care-l jicnise cu dorința lui, cu vorba lui, cu fapta – a lui și a celorlalți.

Pricolici cu pumni de copil și venin în cuvânt și ispravă, grecul ar fi putut, în cele trei luni următoare întâmplării din noaptea revelionului, să facă orice din uriașul cu chip de icoană. Certat, Ivan nu răspunsese. Umilit, nu se supărase. Lovit, cu siguranță că nu ar fi reacționat. Nu ar fi fost de mirare ca rusul, convins că fiecare palmă a simigiului îl apropia mai curând de ispășire și cer, să ude cu lacrimi de recunoștință pumnul ce l-ar fi. Plesnit peste gură, în frunte, unde ar fi nimerit, în furia lui oarbă.

Gospodin o uitase pe Maro.

Grecoaica, însă, continua să se uite, neștiută, prin țesătura deasă a perdelelor, la mărul înflorit din ușa casei cu duh necurat cocoșat sub podele.

SE DESCHID TAINELE CA MUGURII



CAPITOLUL XIV

Surpriză în sobor de țate

În fiecare după-masă, la Safta în casă era taifas. Vecinele și nevestele din mahala, tinere, și bătrâne, se adunau bucuroase la sindrofie, să bea cafele, să afle ultimele cancanuri ori să asculte, înfierbântate, mute, cu ochii întredeschiși și pierduți, măscările spuse pe adevăratul lor nume de țiganca lui Gore, care prezida numeroasa asistență cocoțată în vârful patului, pe câteva perne, numai în cămașă, cu cărnurile răsfrânte și pulpele goale. Stând pe scăunele și împrejur, tovarășele de intrigă îi vedeau în plin, haotice și vână-roșiatice, ca moțul curcanului iarna, goliciunile.

Novicele și în genere toate femeile tinere, ce veneau pentru întâia oară la sfat, erau datoare, cu sau fără voia lor, să se supună unui ceremonial grotesc. Când nu voiau să se dezbrace singure și să se expună, goale, în mijlocul soborului de țate, în atitudinile – una mai scabroasă ca alta – pe cari le comanda gazda cu ochi răscolitori, ele erau prinse fără veste de mâini, răsturnate pe marginea patului, dezgolite și reduse la nemișcare, în timp ce Safta le despărțea picioarele mult și le cerceta, în amănunțime și expertă, toate tainele făpturii. În urmă, crucificatele erau poreclite de cumetrele curioase după impresia ce le-o lăsa fructul crud rareori sau răscopt, al corpului descoperit și cunoscut, de acum, cu toate comorile și metehnele. Poreclele erau așa: Cocoșel, Smochina, Floricica, Gura-ladului, Varza, Mugur-Mugurel, Batoza, Vrăbioara...

Fofoloanca sau – după numele din sobor – Mugur-Mugurel, era o băietană cu trupul ca o tulpină, înalt și leneș șerpuitor, măritată cu un strungar tânăr și ofticos, în primăvara când împlinise șaisprezece ani și rămasă văduvă în toamnă. Gavrilaş intrase în sanatoriu la o săptămână după nuntă iar nevasta urcase zilnic dealul Filaretului, să-i ducă iubitelui îmbărbătări, sticle cu lapte și flori...

Prostită de durere, Fofoloanca își uitase numele și rostul pe lume. O spăla, ca pe un copil și-i da să mănânce o bunică surdă și cocârjată, pe care sfinții și moartea o lăsau în pace, să nu-i rămână nepoata singură pe pământ. Când nu o chemau vecinele miloase la taifasul din casa țigăncii, umbla hai-hui pe străzi și pe maidane, absentă, cu pasul egal, somnambulic și ochii căprui – sperietor

de mari și de adânci, în figura de o paliditate mortuară – fără țintă și fără clipire.

Haimana, în pelerinagiul ei de fiecare zi pe lângă ziduri și pe toate coclaurile, cânta, se uita ore întregi la o buruiană și sta cu ea de vorbă ori se culca, în prada unui neastâmpăr neînțeles, cu tâmpla de pământ și asculta, atentă, uneori albă de spaimă, alteori cu trupul scuturat de un râs nestăpânit.

Incapabilă să lucreze ceva sau să se concentreze asupra unui gând, Fofoloanca rămăsese, din viața de odinioară, numai cu darul minunat al cântecului – unul singur și cel mai frumos, pentru că-i plăcuse lui Gavrilaş, care lăsase cu limbă de moarte să i-l susure lăutarii la mormânt.

Seara, după apusul soarelui, vădana dispărea din cartier. Alături de bunica speriată și în cărje, vecinele o căutau pe maidane și o strigau pe nume. Mahalagiii, întrebați, dau răspunsuri nesigure. Unii o văzuseră devreme, fugind printre bălării înalte ca o sălbătăciune, cu părul fluturat și sinii prinși în palme – alții erau siguri că, în ceasul amurgului, se strecurase printre plopi și pe lângă ruine, ca o umbră furată și frântă de vânt.

Oricum, bunica și vecinele căutau zadarnic.

Noaptea, însă, după ce trâmbițau cocoșii năvala duhurilor rele ale pământului, glasul puternic și rotund al băietanei răsuna din nou în mahala.

Mugur-Mugurel se urca într-un roșcov de pe stradă și cânta, ascunsă în întuneric și frunză rară – același cântec neînțeles de oameni, dar auzit și îngânat de Gavrilaş de dincolo de prag.

Femeile și copiii se adunau în jurul copacului și ascultau ori o sfătuiau pe nepoata babei să «mai lase din oftat, și pentru mâine» și să se ducă să se culce, că-i păcat de viața ei și nu s-a mai văzut făptură umană să cânte printre crăci, pentru lilioci, pentru licărul stelelor și morți.

Bica-mărunțica, o neastă tânără, grăsună și neastâmpărată, pe care soborul țațelor o poreclise Vrăbioara, se ținuse într-o zi, pas cu pas, după Fofoloanca – fără îndoială, după îndemnul țigăncii și al cumetrelor – să afle taina drumurilor ascunse sub coviltirul amurgului.

Mugur-Mugurel traversase, în fugă, printre camioane și pe sub vagoane, triajul și se oprise, gâfâind, cu tresăriri și țipete mici de spaimă, când fluiera o locomotivă la bariera B.M., lângă poarta cimitirului. Cum intendentul zornăia lanțurile lacătului mare, ea s-a furișat pe după salcâmi, a sărit gardul cu o

ușurință de pisică sălbatică și s-a oprit, trecând ca o umbră printre cruci și peste morminte, la groapa lui Gavrilaş.

— Mi se făcuse inima cât un gândac căzut pe spate – povestise Vrăbioara, în sobor – și tremuram, că se făcuse întuneric al dracului în cimitir și clipeau candelile, împrejur, ca niște ochi. Fofoloanca se schimbase la față. Se înfiora, în picioare, lângă mormântul bărbatului și asculta, cu tot trupul ca o coardă și ochii duși afund. Și cum sta așa, crescută parcă din cruce, o dată o aud că face: uhu-uhuhuu, ca o dihonie spurcată, nu altceva...

Vrăbioara, din acest moment de spaimă și în beznă, n-a mai înțeles lămurit ce se petrece dar a văzut-o bine pe nebună îmbrățișată strâns de un tânăr slab și frumos, cum era odinioară Gavrilaş, răsărit ca din pământ. Mugur-Mugurel și umbra se sărutau, gângurind ca hulubii și se mușcau de umăr, adânc – ca, în urmă, să se prăbușească amândoi, încleștați, pe groapa strungarului cu nume mângâiat. Vădana se dăruise necunoscutului cu un gemăt inuman de plăcere și-l înlănțuise, cu brațele și cu pulpele, ca un șarpe.

Târziu, când s-a trezit din buimăceală, Bica-mărunțica s-a pomenit singură în pustiul cimitirului. Firește, nu ar fi putut să spună, a doua zi, cum sta, ca o vinovată, în fața soborului, dacă scena erotică pe care-o istorisise se petrecuse aievea sau fusese părere numai. Se jura, însă, că găsisse crucea strâmbă și iarba culcată, răvășită.

Soborul se adunase în ședință solemnă, s-o judece pe Fofoloanca. Safta prezida, înconjurată de cumetrele Smochina, Gura-ladului, Varza și Batoza. Manda era o cotoroașă uscată, stafidită, cu taina pântecului – dezvelit o dată cu tot ceremonialul de țipete și haz – ca o smochină stricată. Cotoroașă mânca numai coji de pâine muiate în apă și era doftoroaia tinerilor cu boli rușinoase. Le da să bea gândăcei sau le fierbea rădăcini. Spre deosebire de Batoza, care era o țață numai osânză, cu o vârstă incertă, cu nume unguresc: Șari și cu o liotă de rubedenii în mahala, ce se lepădau de ea ca de diavol, din motive ușor de înțeles (întâmplare de pomină, să vezi matahala de cărnuri scâncind că au lăsat-o dușmanii «orfană pe pământ») Stanca-roiba era, în adevăr, singură pe lume și trăia, nimeni n-ar fi putut să spună din ce și cum, în belșug mare. Se șoptise că ar fi gazdă de hoți. Soborul o poreclise Gura-ladului, pentru că avea un glas puternic, spart, asurzitor, când se certa cu vecinele. Safta, când a aflat că tovarășa de cafeluță și măscări ar lucra cu borfașii, a ridicat nepăsătoare din umeri și-a îngânat, simplu: «la urma urmei,

oameni săraci, ne câștigăm sfânta pâine care cum putem și ne-a fost scris în frunte»...

Singură Ralița se revoltase că e pusă cot la cot cu o hoțoaică.

Un șir de mărgele turcești, primite de la Stanca-roiba, prin Safta și pe sub mână, o convinsese în cele din urmă și pe ea să tacă și să accepte tovarășia cumetrei cu existența dubioasă. Se zvonise că nici babornița cu smocuri rare și incolore de păr sub tulpan și cu volănașele de la rochia pe care o purta și iarna și vara înfoiate și verzi, de un verde crud de lintiță, nu fusese ușă de biserică în tinerețe. Dar era mult de atunci, așa de mult că nu avusese nimeni răbdare să-i dezgroape isprăvile.

Fofoloanca, adusă în fața tribunalului suprem, format din aceste cinci respectabile exemplare, răspunsese vag că se întâlnește în fiecare seară cu Gavrilaş, care era mort numai pentru că sta în cimitir.

— Oamenii, dacă m-ar prinde afară, m-ar bate cu pietre, că sunt proști și mă cred strigoi. Nu știu că eu trăiesc, Fofoloanco și am să mor d-adevărat o dată cu tine. Până atunci, tu rămâi nevasta mea și să vii la mine, că vreau să avem un copil, să-l facem tot strungar, da să nu mai moară de oftică...

Țațele și cumetrele din sobor se uitaseră, lung, una la alta și toate la Mugur-Mugurel și se închinaseră, oftând. Oricum, vinovata fusese silită să povestească, în amănunt, cum o sărută și cum o culcă umbra răposatului în iarbă, dacă o iubește ca un bărbat sau ca un țap, dacă-i simte în adevăr spuma albă a dragostei inundându-i tainițele pântecului sau e numai o frământare stearpă a trupurilor.

Era o curiozitate pe care orice ascultătoare trebuia să și-o satisfacă.

După ceremonialul dezvelirii, orice adeptă a sfatului era obligată – între tovarășe de intrigă, de măscări și de cafeluță nefiind admise taine – să le mărturisească țațelor ce ascultau sugându-și buzele zgomotos și chicotind, de câte ori le iubesc bărbații pe noapte și cum, pe întuneric sau cu lampa aprinsă, mutește sau schimbând glume și înjurături.

Nemuțumite, deseori, de stângăcia cu care noua prietenă se dăruise soțului până atunci, bătrânele și mai ales țiganca cu garoafă o învățau meșteșuguri de dragoste. Proastele ce nu înțelegeau ușor simplele sfaturi erau urcate în pat și puse în numeroasele atitudini explicate, iar una din tinerele complice – îndeosebi Cicoșel sau Vrăbioara – mai competentă și

bucuroasă că are un prilej în plus de excitare, împrumuta atitudinile și uneori ritmica bărbatului.

Acesta era momentul așteptat, culminant, impresionant, al ceremonialului. Țațele țipau o bucurie sălbatică, strânse în jurul patului, plicuiiau palmele, morfolind în dinți un răs galben și scurt, întretăiat de îndemnuri, în timp ce novicea și sora competentă, înlănțuite, cu sânii striviți în îmbrățișare, oficiau – gâfâind, încolăcindu-se, mușcându-se adânc – un act sterp dar suficient de dezgustător ca să încânte și să scapere ochii aprinși ai spectatoarelor livide, prinse de după mijloc și strâns, înfigându-și una alteia, în carne, unghiile murdare.

Femeile, deseori cu sângele aprins inutil în încălecarea ce nu le spusese nimic, plecau aiurite să se ofere, cât mai curând, întâiului întâlnit, pe maidan sau într-un vagon gol din triaj. Firește, când nu era acasă Tănăsică. Sluga birtășului avea, pentru orice împrejurare, în privință, un preș, o pernă de birjă, o lumânare de spermanțet și un chibrit. Era suficient să facă Safta un semn convențional, ca alcovul subteran să se deschidă clandestin, să se lumineze suspect și să fie leagăn de dragoste voinică, plină, saturată.

Ultima obligațiune a novicei, față de sobor, deși nu mai puțin importantă pentru cumetre, era amânată numai în cazuri excepționale – în special atunci când serviciul prompt și copios al lui Tănăsică, în cuibul misterios, era imperios necesar.

Oricum, fie că solicitase ori nu îmbrățișările clăpăugului, tânăra era primită a doua zi, în casa țigăncii, cu mângâieri materne și poftită la loc de cinste, alături de Safta, să bea cafea din ceașca ei mare și groasă și să răspundă la ultima întrebare. Ea da lămuriri sigure acum, fără rușine, spunând lucrurilor pe numele lor lumesc și dispusă oricând să exemplifice descrierile, măsurând cu două degete pe tăblia patului, pe o cută a șorțului sau punând câteva chibrituri cap la cap, în lung. Asistentele ascultau atente, pătrunse de importanța momentului, serioase, într-o tăcere religioasă – ca în urmă, tot așa de serioase, apreciind cu un plus entuziast sau cu un minus întotdeauna regretat calitățile masculului, să facă fiecare comparații, unele optimiste, altele descurajante, toate la fel de sincere.

Când nu aveau niciun ceremonial de îndeplinit, femeile se adunau cerc, pe scăunele, în jurul patului pe care trona, cocoțată pe un maldăr de perne, ca o zeităte păgână cioplită cu barda într-o buturugă, nevasta lui Gore și o rugau să

spună isprăvi și întâmplări cu dragoste. Țiganca avea un repertoriu inepuizabil de povești erotice, cu simpli muritori, cu călugări și călugărițe, cu animale și mai ales cu armăsari boierești și iepe sirepe.

Nevestele tinere ascultau, cuprinse de după gât, fără suflare, cu ochii mari și immobili, scăpărând în lumina ca de temniță a încăperii strimte, joase, cu igrasia înflorind în jurul ramelor descleiate, cu fotografiile decolorate de umezeală și scorojite de soare.

Gore nu aflase încă ce se petrece, în lipsa lui, acasă. Se ducea la gară din zori, ca să nu piardă nicio plecare și nicio sosire de tren și se întorcea uneori după miezul nopții, întotdeauna destul de târziu, ca să-l găsească pe Paler venit de la fabrică, spălat, săturat și nu arareori, adormit. Când era liber, un semn convențional cu tibișirul, la poartă, le anunța pe vecine că taifasul se amână pentru a doua zi, iar țiganca îi da târcoale bărbatului, cuminte, harnică, serioasă, gospodărint, cântând, sprintenă. Omul avea motive temeinice, așadar, să afirme că: «nevastă ca a lui, mai rar»...

Dar, într-o după-masă, când era taifasul în plin haz, Safta s-a pomenit cu Gore în prag.

Hamalul era vânăt, tremura de mânie și-i dispăruseră ochii sub sprincenele groase, stufoase, fioroase. Femeile încremeniseră, gazda încerca să spună ceva și nu avea putere să-și descleșteze fălcile.

Soțul a întrebat, ca un tunet:

— Ce-i cu voi, fă, la mine-n casă?

Mai înainte, însă, ca Safta să poată îngăima un răspuns, el s-a repezit la garderob, l-a deschis, a căutat printre boarfe, s-a aplecat în genunchi și s-a uitat sub pat. În urmă, convins că nu era nimeni ascuns după tăblii, în perdele sau după uși, a plecat, cum venise, clocotind, vânăt, fugind aproape, cu șapca pe ceafă, înjurând printre dinți – bivol mătăhălos.

Țațele și cumetrele, încă sub impresia spaimei dar bucuroase că scăpaseră numai cu atât, se împrăștiaseră prin mahala, vindecate – pentru cel puțin o săptămână – de taifas și de gustul măscărilor, iar Safta, cum s-a întors Paler de la fabrică, i-a povestit în șoaptă, tremurând, scuturată de frica rămasă în oase și de presimțiri rele, cele întâmplate.

Deșirat, negru, răsucind ochii albi de câteva ori prin odaie, ca și cum ar fi căutat o dezlegare a întâmplării pe jos, pe ziduri și în tavan, spânul s-a poticnit în limbă, târziu, mai mult ca să spună și el ceva:

— Și... de zis, n-a... zis nimic...?

— Nu, da'... e sigur...

Safta nu avusese curaj să-și trădeze gândul tot. Nici nu era nevoie. Paler o înțelesese și tresărit, stăpânit la rându-i – un moment – de bănuiala ei, a privit-o lung, încremenit, palid sub funinginea ce i se prinsese, mască, pe figură.

Complici, în fața pericolului ce-i amenința deopotrivă, țiganca și turnătorul s-au apropiat, umăr la umăr și s-au prins de mână, strâns.

CAPITOLUL XV

Cocoșii anunțau triumful omului

Rob cu sufletul strepezit de suferință și supt de sărăcia de care i-a fost scris să nu scape până la mormânt, Oană venise cu plodul la oraș, să-l lase slugă la un negustor din mahalaua Beilicului.

Oană visase alt noroc pentru fecior. Destul se canonise el și trăsesese larga pe uscat, vită în ham sub biciul boierului, trăind o viață fără folos, fără sărbătoare în calendar, fără rost în lume și sub cer. Ca să răzbune umilințele pe cari le îndurase, își adusesese băiatul la oraș mare, să-l facă surtucar, adică om la casa lui, stăpân pe munca și pe banul lui, liber să poarte, cum și când i-o place, botine cu scârțâitori sau cizme cu carâmb ofițeresc și să-i spună târgoveții jupân Gligore. Toată viața lui, Oană purtase opinci numai iarna și rămăsese, după atâta amar de vreme, pentru vechil, pentru argații lui cu ifos și pentru țărani cu stare, un «mă Oană» și nimic altceva.

Se vede că avea și el, rob în jug cum era, un suflet, o minte deosebind răul de bine, vita de om și o simțire. Licărise și în el o fărâmă de vis, pe care încerca să-l trăiască, de dincolo de moarte, prin fecior.

Gligore era prostănac, mărunț și îndesat. Sălbăticiune voinică și leneșă. Intrând în oraș, se speriasse de un dric și de trompeta pompierilor de la Foișor și se împiedicase, bleg și adormit cu ochii mari înainte, de toate pietrele caldarâmului.

Negustorul din mahalaua Beilicului îl măsurase o dată, de sus până jos și-l uitase după ușă, convins că n-o să poată face nimic cu un Gligore așa de prostălău, dar Oană se rugase de jupân, de nevasta lui, de copiii lor, plânsese – îl înduplecase. Băiatul, după credința tatălui, era salvat – scăpase de jug, de vechil și de pelagră. Drumul spre botine cu scârțâitori și jupânie îi fusese deschis – mai era nevoie de un pic de minte și o lecuțică de noroc...

La despărțire, omul și-a îmbrățișat feciorul, plângând – parcă bănuia că-l ține pentru ultima oară strâns la sân – l-a mângâiat cu mâna aspră pe obrazul rumen și pufos ca o caisă și i-a ținut – cu lacrămile lunecând pe figură în neștire – un logos așa:

— Fătule, acu' să cheamă că io plec p-aci-ncolo, la jug și tu intri la stăpâni buni și la noroc. Gligore taicule, io – tu...

Oană tăcuse, încurcat. Toată noaptea nu dormise. Se gândise, răsucit în așternutul curat din casa negustorului, la ce-i va spune odraslei, în ceasul greu al bunului rămas. Părintele îl simțise pe Gligore, așa cum îl cocoloșise la piept, mic și nepriceput și-l podidise plânsul că-l lasă singur, într-o lume de jupâni și surtucari de toate neamurile și de nicio credință. Uitase sfaturile bune ce voia să i le dea, toate îndemnurile la muncă pe brânci și ascultare. Nici n-ar mai fi timp de vorbă lungă. Negustorul se sculase, iar prăvăliașii, mici și mari, începuseră robotul.

— Fătule. — repetase Oană – acu' să cheamă că io mă duc p-aci-ncolo...

Plecase, smuls repede de lângă băiat, să nu se mai întoarcă.

În adevăr, prin muncă și cu o fărâmă de minte și o lecuțică de noroc, Gligore ar fi putut să despartă apele vremii, să tragă o barieră între generațiile de până atunci, de robi la vechil, din tată în fiu și urmașii lui: feciori, nepoți și strănepoți, toți cu un destin al lor și urcând din treaptă în treaptă, în viața de clocot și prefaceri a cetății, pentru împlinirea unui imperativ social implacabil.

La temeliile tuturor familiilor cu nume și bună stare, din orașul mare sau mic, uneori mai adânc, alteori numai la o palmă sub pământ, doarme un Gligore prostănac, în izmene și netuns, speriat de trompeta pompierilor și împiedicat în toate pietrele străzilor, adus la târg de mână și cu sila, să intre prăvăliaș sau ucenic, să învețe un negoț sau un meșteșug.

Dacă n-au avut ei norocul să poarte botine cu scârțâitori și s-ajungă jupâni, vor avea acest noroc, cu siguranță, progeniturile născute în trepidația citadină, pentru cari părinții au muncit și-au agonisit, avari. Nepoții, dați la școală să câștige «o pâine mai ușoară, cu mai puține sudori», vor ajunge scriitorăși la tribunal sau în serviciile administrative și se vor muta, de la periferie în mahala.

Feciorul jupânului e domn, acum. Bătrânul a mers pe jos, cu pas mare și neobosit, de la prăvălie și până acasă. Urmașul se va urca în tramvaiul cu cai și va purta, neapărat, oricât de roasă în coate i-ar fi jiletca, guler tare și manșete. Va citi un ziar, se va crede om cult și se va recomanda, nepot al lui Ion și băiat al lui Ioniță, domnul Ionescu. Acest domn Ionescu va găsi motive temeinice să afirme că prăvăliașii sunt mitocani, negustorii șnapani iar țăranii și meșteșugarii analfabeți, agresivi și buni de jug sau de împușcat la zid. Va fi o

repulsie «instinctivă» firește și logică – așa de logică și de instinctivă, că n-o să aibă nimeni curajul să-i aducă aminte de Ion clăcașul și de Ioniță prăvăliașul sau jupânul.

Strănepoții, în virtutea aceluiași imperativ, vor aglomera titluri și vor parveni în vârful piramidei sociale. Ca odinioară Gligore prostănacul, care a ridicat o barieră, în clipa când s-a crezut surtucar, între el și opincari, spilcuitul cu monoclu, cu servitori în livrea și automobil la scara imobilului propriu, din centru, va ridica altă barieră, între toți surtucarii lumii și el, exemplar unic, intelectual și «conășule», ins cu veleități nobiliare și blazon familial rapid confecționat.

Oană de odinioară și Onișor de mai târziu, acum e un pompos Onicescu sau Onișorescu, dacă nu Onișoreanu și n-o să mire pe nimeni pergamentele ce vor atesta, oficial și istoric, că ilustrul urmaș al găngavului din mahalaua Beilicului e un demn strănepot al unui pârcălab de pe vremea cine știe cărui voievod glorios.

În relațiunile lui cu celelalte figuri distinse din moțul piramidei, Onișoreanu va fi grav, îmbuibat și imbecil – în politică se va dovedi reacționar, cumulard și șnapan – în fotoliul ministerial: decorat, inexistent și factor cultural, social sau economic. Oricum, se va retrage din guvern cu un depozit de câteva milioane, la o bancă elvețiană sau londoneză. Muritorii de rând, cobai, l-au salutat, îl salută și-l vor saluta pe stradă, cu plecăciuni.

Individul cocoțat pe grămezi de aur a fost, a rămas și va fi omul vremii și al țării lui...

S-a întâmplat, însă, ca Gligore – prăvăliașul Gore acum – să nu aibă, cum sperase Oană, pic de minte și lecuțică de noroc. Robotise în silă și numai suduit, batjocorit, lovit. Trăise, animal, să mănânce, să doarmă, fără licăr de gând în conștiință. Crescuse, buruiană de șanț. Intrase în armată vițel și se liberase gornist și fruntaș.

Orașul îl reprimise, slugă de la un stăpân la altul, din mahalaua Beilicului la Pricopoia și de acolo la Podul-Turcului-din-afară. Tovarășii îl învățaseră să-și facă freză, plutonierii îl bătuseră cu trestia de mare peste mână, până obișnuiseră degetele butucănoase pe plaivaz și plaivazul cu alfabetul, mușterii îl convinseseră că un surtucar serios poartă inele, larii pe pântec și baston. Tot de la plutonieri luase obiceiul înjurăturilor și prinsese gustul – înfricoșat cum fusese deseori de priviri crâncene și bătut până la sânge – să-i

înfricoșeze pe alții, cu priviri la fel și să-l bată, până la sânge, pe cel slab. Altceva nu știa, nu visa – nu era capabil să viseze. Univers redus la perspectivă de cârțiță. Ajunsesse, flăcău bătrân, să muncească pentru o strachină de mâncare și un culcuș pe țeale și fân, uneori pe două mese de cârciumă puse cap la cap, toamna și iarna în frig, tot anul supt de ploșnițe și perpelit de dorinți aprige pentru toate servitoarele culcate, cu ungurenii lor voinici și abia mustăcind, prin pod, prin magazii și deseori alături de el, pe alte două mese puse cap la cap.

Gore cunoscuse femeia, până atunci, în fugă, prin grajduri și pe lângă ziduri, câinește. Bestia pândea servantele în întuneric, le prindea de mână și le strângea până le răsucea, dezgolate și cu spatele la el, gâlgâind în gâttej un râs inuman. Descoperită, fapta fusese întotdeauna plătită de ibovnici cu o bătaie zdravănă, cu scaunele, cu parii și furcile și de câteva ori cu vărsare de sânge și spital.

Animal cu viața clocotind în el, Gore învinsese moartea cu ușurință și se reîntorsese, vindecăt, în lumea ce încercase de atâtea ori să-l zvârle, ca pe un corp strein – dornic de alte aventuri și de răzbunare.

Safta a fost întâia femeie ce i-a zâmbit în drum și i s-a dat de bună voie.

Țiganca, altădată cântăreață cu renume prin mahalale, cutreierase orașul, cu un taraf de lăutari după ea. Tânără, isprăvitoare pentru ochiul tulbur al bețivului, dispusă oricând să satisfacă dorința, a ei și a celorlalți, trecuse din pat în pat, mereu zâmbitoare, neobosită, întrebuițând un întreg arsenal de seducțiune și de potolire a simțurilor pe cari le înflăcărase.

În toamna când l-a întâlnit pe Gore, voinic, pățimaș, gata de orice sacrificiu pentru ea, Safta începuse să se simtă obosită, bătrână. Meserii n-o mai ascultau ca odinioară, zurbagiii din cartier nu se mai tăiau în cuțite de dragul trupului zvelt și plin altădată, vădaniei și singuraticii n-o mai căutau, patronii grădinilor de vară începuseră să facă mofturi, când o angajau. Steaua mahalalelor bucureștene de acum o jumătate de secol începuse să apună.

Se ridică alta pe orizont: Sultănica de la Pompacu-Fete, din suburbia Rahovei – o țigancă mai tânără, mai frumoasă, cu glas mai puternic și mai limpede.

Safta, în noaptea aceea cu burniță și vânt, s-a îmbătat, a bocit și – final logic pentru o carieră ce-și avusese strălucirea ei – a poruncit, cu un gest larg spre local: «cine zice că mă are dragă, să le spargă dibelele la lăutari, că eu

le-am dat pâine să mănânce, optsprezece ani!» Gore a sfărâmat viorile, cobzele și basul, cu picioarele iar țambalul, prins cu amândouă mâinile de margini și lovit cu putere de genunchi, s-a făcut țândări.

Sârmele vibraseră îndelung și bizar, în tăcerea ce se făcuse în cârciumă.

Țiganca a fost cucerită de ispravă. L-a luat pe nebun în brațe, plângând de entuziasm, l-a sărutat zgomotos pe gură și l-a dus acasă. Era bărbatul ei cel din urmă și cel mai drag. Dar, după întâia săptămână de miere și de extaziere paradiziacă și reciprocă, însurăței s-au pomenit fără bani, amândoi fără angajament și în pragul iernii. Ambițioasă, femeia n-a mai vrut să-și lase iubitul slugă la dârloagă. Cunoscuse, în timpul carierei ei amoroase, destulă lume bună. După câteva zile, Gore intră slujbaș la gară, cu uniformă albastră și număr de tablă, un 9 fatidic, prins în dreptul inimii. Se bucura de protecția domnului Stârcu. Protectorul, ceva mai mult, a binevoit să-l cunune cu Safta și să-i facă – în urmă vizite săptămânale...

Viața hamalului se scursesese, de atunci, între nevastă și peron. Insul știa să doarmă sforăind, să mănânce mult, să care geamantane cât mai numeroase și oricât de grele, de la tren la trăsură și de la intrare la vagon și să-și deștepte țiganca, de câteva ori pe noapte, cu îmbrățișări de urs.

Gore nu ceruse mai mult de la soartă.

În căsnicia ce se cimentase, cu zile și nopți la fel, se întâmplase – cu patru ani în urmă – o singură schimbare.

Soțul văzuse într-o seară, pe unul din peroane, un lungan în cioareci, stând pe o lădiță, cu bărbia în palme. Lunganul cânta, singur în pustiul gării. Omul a recunoscut glasul și s-a apropiat.

Paler, care făcuse armata în același regiment cu hamalul, fugise de sărăcia din satul natal, să-și caute norocul la București. Dar, ajuns în gară, obosit, strein, fâstâcit de trepidația ce-l înconjurase brusc și neștiind încotro s-o apuce, se! Așezase pe cutia de lemn în care își adunase tot avutul și așteptase, fără să se întrebe ce și cât o să aștepte.

Gore l-a poftit acasă, l-a hrănit bine și l-a culcat în patul din sală iar Safta l-a luat imediat sub aripa ei protectoare. Nu după mult timp, fostul camarad intra lucrător la turnătoria de pe șoseaua Basarab.

Hamalul era mulțumit de chiriaș. Paler mânca puțin, articula foarte rar un cuvânt și-o ajuta pe gazdă la treburile casnice. Se pricepea să facă focul cu surcele și hârtioară, să toace carne și să curețe cartofi.

Țiganca nu mai știa cum să-l laude...

Viața prăvăliașului de ieri se îmbogățise cu o nouă prietenie și era înviorată, săptămânal, cu partide pasionante de tabinet și petreceri dezlănțuitoare, în tovărășia domnului Stârcu, nașul cu uniformă de postav boieresc. Omul nu se pricepea să spună că e fericit (în vocabularul lui nu exista cuvântul fericire) dar începuse să facă pântec: o dovadă că-i ins fără supărări și-i merg toate în plin. Nu mai încăpea bucuria în el, de câte ori – umflându-se în burtă – își auzea vesta rămasă strimță pârâind, desfăcută din cusături.

Scris a fost, însă, să sufere și Gore, pentru că trebuia să vibreze și în el, o dată cel puțin, o coardă al cărui cântec, mic și revărsat în sânge și carne ca un venin, să-l apropie și să-l înglobeze în umanitate. Nu ar fi putut să-și aducă aminte, în neastâmpărul ce-l prinsese în ultima săptămână, în ce împrejurare și cine îi șoptise vestea rea, înmărmuritoare. La început zâmbise, apoi răsese, răsturnat pe scaun și nu crezuse. Dar râsul răsunase fals. Îndoiala se înfipsea în inimă, se adâncise, crescuse, îi otrăvise și-i robise toate gândurile. De câteva ori, la gară, uitând că poartă un geamantan pe umăr, se oprea fără voia lui, să se întrebe în el, cu mirare, cu durere, cu spaimă mută:

— Cum se poate asta, cum rabdă pământul? Safta! Tocmai Safta, să mă înșele cu... tocmai cu el, care – ca și copilul meu: încredere și pe puf – ca să zic așa...

În prima noapte, Gore s-a întors acasă mai devreme, a mâncat cu noduri și s-a culcat. Plănuia să se facă adormit, ca să poată prinde o șoaptă cel puțin. N-a știut când l-a furat oboseala. S-a trezit după câteva ore. Era liniște, firește o liniște suspectă. Hamalul a ascultat, încordat. I s-a părut, o clipă, că aude șușuieli în sală, unde știa că doarme Paler și a sărit repede din pat. Chiriașul sforăia, cu palmele lipite între genunchii aduși spre pântec. Întors în odaia lui, în vârfuri, a pipăit plapuma și s-a convins că țiganca fusese lângă el. Un moment, n-a știut ce să facă.

Se speriasse somnul. S-a așezat pe pragul dintre cele două încăperi, ghemuit și abia răsuflând, să nu le strice odihna celorlalți.

În sală era mașina de gătit. La gura mașinii fusese uitată, barda cu care Paler despicasă surcele de cu vreme, ca să aibă cu ce face focul, când s-o scula, în zori. Gore a măsurat tăcut, furat, cu ochii din ce în ce mai mari, și mai întunecați, tăișul alb. Turnătorul a îngânat ceva în vis, a clefăit de câteva ori și

s-a întors cu fața la perete. Tresărit, hamalul s-a uitat la el, cu un singur gând înfipt în țeastă și tot mai lămurit, mai robitor – ca privirile să i se întoarcă în urmă, singure, fulgerând, spre barbă și de acolo s-o caute stăruitor, în întuneric, pe Safta...

Când și-a revenit, Gore a simțit cum îi lunecă o lacrimă pe obraz – și n-a șters-o.

Era întâia lui lacrimă.

Omul, sugrumat până atunci în el, triumfase. Afară, cocoșii anunțau zorile...

CAPITOLUL XVI

Și nu ne duce în ispită

Stând pe piatra de la bordura peronului, cu ochii roșii de neodihnă și încă sub impresia momentului de grea încercare prin care trecuse, Gore recapitulase întâmplările de până atunci, cu speranța că va reuși, coordonând faptele și stabilind primele rezultate, să ajungă la un liman.

Un oarecare, un dușman sau frate – asta o s-o vadă el mai târziu – zvonise că nevasta îi pune coarne. Șoapta trecuse, ca orice veste rea, de la un ins la altul, până ajunsese la urechile lui. Hamalul ar fi voit, acum, să se convingă că nu crezuse gura lumii dar se simțise dator să încerce, prin orice mijloace, să afle care-i adevărul.

Acasă, în prima seară, se făcuse că nu știe nimic. Mâncase și se culcase. Când s-a deșteptat, a avut impresia că se petrece ceva neobișnuit în sală. «Gata, i-ai prins» – țipase cineva în el, bucuros. Sărise din pat și dăduse buzna dincolo. Nu era nimic. Se înșelase, i se păruse că aude șoșotiri. Așa te minte: uneori auzul, alteori sufletul, întotdeauna omul. Tot așa s-o fi înșelat și nemernica sau nemernicul ce spusese vorbă de ocară despre Safta, că se culcă cu Paler, când îi e bărbatul de serviciu. Pentru nimica toată, pentru bârfa goală a unui nebun sau a unei dușmance, el se gândise, cum sta pe prag, azi noapte, cu ochii la barbă, să-l omoare pe chiriaș ori să-l descânte de petrecanie țigăncii – deși «nevastă ca a lui mai rar»...

Înspăimântat de nebunia ce era s-o facă, Gore se ridicase automat de pe bordură și începuse să fugă în lungul peronului. Mișcarea îl înviorase. Era sigur, fugind, că femeia nu-l înșelase iar siguranța înflorise în el o bucurie zburdalnică de berbec țopăind prin iarbă. Niciodată nu simțise mai limpede, mai învăluitoare, veselia de a trăi în adevăr. Safta cu garoafă! Până în clipa aceea de încordare și pândă, nu se întrebasese ce însemnase fosta cântăreață în viața lui. — ce mână a cerului, întinsă oblăduitor...

Ar fi rămas, până la moarte, slugă – să muncească pe brânci, din zori până în noapte, ocărit de cucoana, bătut de jupânul și răs de mușterii și prăvăliași, pentru un codru de pâine, o lingură de fiertură și o țoală, culcuș de câine.

Safta își făcuse o pomană cu el, atunci, după isprava din cârciumă. Cum era să-l înșele ea, acum, după atâția ani trecuți, cum se trec toate în lume, frumos și la locul lor. Concluzia la care ajunsese i se păruse așa de logică și de temeinică lui Gore, că – pentru câteva ore, cel puțin – s-a lăsat convins că totul se reduce la o minciună, că țiganca nu l-a încornorat și nici n-ar fi capabilă de o ticăloșenie ca asta.

Câștigase parale bune în ziua aceea și mâncase în fugă, la prânz, între o plecare și o sosire de tren sau – cum obișnuiau hamalii să spună – între un «personal» și un «accelerat». Omul se simțea vinovat față de nevastă, că o bănuise, ca un tont, de o ispravă odioasă și plănuia să-și răscumpere vina, seara, când s-o întoarce acasă și i-o deșerta, în sort, câțiva pumni de gologani și băncuțe, să-i cheltuiască ea, cum i-o place. În trecere, o să-i cumpere acadele și rahat înfășurat în pistil, prăjitura de fiecare prânz a țigăncii.

Dar, cum sta rezemat de zid, istovit în adevăr de muncă și totuși regăsit și înviorat sufletește, Gore s-a auzit strigat pe nume. Un alt hamal, uscățiv și ciupit de vărsat, Lahu – ticălosul acela de «numărul patru» – se oprise în fața lui și-l măsură, cu ochii mici și urduroși:

— Ce mai... face, mă... coana Safta?

Întrebase scuișând departe și în lături, printre dinți și scărpinându-se, parcă dinadins și în batjocură, prin buzunarul spart al pantalonilor. Gore a simțit cum îi urcă un fior rece pe șira spinării, ca să rămână apoi înfipt în ceafă și s-a gândit să răspundă cu un pumn dat icnit, să-l facă mototol pe «numărul patru» sub roțile unei locomotive ce aștepta, tocmai atunci, sub presiune, în fața pavilionului regal. Dar îndoiala a mușcat din nou în inimă. Dacă Lahu știa, mult mai bine ca el «ce face» Safta în momentul acela? Era 5 după-masă. Paler o fi plecat, poate, cu o oră mai devreme de la fabrică, tocmai ca să aibă mai mult timp de îndrăgire și în mai mare siguranță. De la turnătorie până la pompă erau numai câțiva pași. Dar nici de la gară până în șoseaua Basarab nu ar fi prea mulți, dacă ar lua-o cineva pe linie, pe sub podul de la scărișică și prin fața magaziilor de mărfuri...

Gore se pomenise sărind câte două și trei traverse, printre șine. În câteva minute fusese acasă, gâfâind, cu părul vâlvoi. În schimbul ibovnicului, însă, găsisse un sobor de muieri. Totuși, căutase prin odăi, să se convingă că nu e nimeni, ca să aibă ce să-i strige în față – când l-o scuipa între ochi, ca pe

brotăcei, – nemernicului de Lahu și oricui o mai îndrăzni să se scarpine cu înțeleș, prin buzunarul spart, când o vorbi de nevasta lui.

Se întorsese la muncă bucuros că, în locul presupusului amant, surprinsese un cârd de găște adunate, cum fac – bănuia hamalul – și cucoanele mari, la o cafeluță și la o vorbă serioasă. Ar fi sacrificat tot câștigul lui, în gologani de aramă și băncuțe, de pe o săptămână, numai să-l găsească pe «numărul patru» la gară, să-i «aplice» o morală cum știa el și să-i dea un bobârnac în nas să-l treacă sudorile de durere. Din fericire pentru el, Lahu dispăruse. Gore a mai stat «să facă un personal, două accelerate și un fulger». În urmă, fluierând ca pe vremea haiducilor, cu șapca pe ceafă și zornăind banii mulți prin toate buzunarele, o luase alene spre cuibul casnic.

Safta și Paler îl așteptau la ușă, tăcuți, pe scăunele. Lampa n-o aprinseseră încă iar turnătorul, ca niciodată, era murdar și soios, cum venise de la fabrică.

— Da' ce-i cu voi, de stați pe întuneric până acum?

Gore întrebase blând și nu primise răspuns.

La masă, chiriașul ofta și nu mânca. Hamalul se uita la el cu coada ochiului.

— Nu te spălași, astă seară, tuciuriule. Ce-o fi cu tine, vericule? Te-aș pupa, mă – a râs soțul, cu gura plină – că tare mi-e drag când te văd așa, ca o curcă plouată, da' ești plin de funingine ca puiul dracului! Nu mai face pe mironosița, mă! Fugi și te spală.

Safta își mușca buza. Nu știa ce să spună și cum să ducă lingura la gură, numai să nu dezlănțuie furtuna pe care o bănuia clocotind sub veselia neobișnuită a bărbatului. Paler, din același sentiment de prudență, se sculase de la masă, să se spele dar – cu întâiul pas – s-a împiedicat în bardă. Necăjit, sfărâmând în dinți o înjurătură și fără să-și dea seama ce face, flăcăul a luat-o de jos și a pus-o pe masă, să nu se mai împiedice și altcineva. Aspirând adânc, Gore și-a mutat privirea, fără clipire, de la tășul alb la Safta și de la ea la turnător, care intra tocmai atunci pe ușă, cu ligheanul în mină.

Uitătură bărbatului a fost așa de semnificativă, că țiganka și-a auzit dinții clănțănind...

Stăpân, după o clipă, pe zvâcnetul inimii, hamalul își rezemase bărbia în palme și fluiera, cu ochii în întunericul de afară, un cântec de dragoste, de pe vremea când era nevasta lui astru, pe orizontul mahalalelor bucureștene.

CAPITOLUL XVII

Zburase peste lume un hulub alb

Necazurile din casa vecinului ar fi rămas fără ecou în mahala, dacă Domnica și Sultana, cari juraseră să se răzbune crunt pe țigancă, pentru praftorița ce le-o trăsese în ziua scuturatului, ar fi tăcut, satisfăcute numai cu nefericitele ce le adânciseră în inima lui Gore, cu o șoaptă spusă cui trebuia și la timp, asupra legăturilor amoroase dintre Safta și Paler.

Nevestele și țatele din sobor, înspăimântate de apariția hamalului în prag, se dezmeticiseră curând, convinse că nu se întâmplase nimic grav. Soțul scotocise prin bulendre și plecase. Se mai întâmplă să piardă omul, pe drum sau la slujbă, un portofel cu parale sau o țidulă. Cine ce are cu el, dacă insul vrea să-și caute lucrurile pe întinsul peronului, pe stradă și acasă? Logica femeilor, însă, fusese clătinată de altă șoaptă, care le ajunsese din urmă ca vântul și ca fâlfâirile de aripă. Gore nu pierduse niciun portofel, că nu avusese, o sărăcie ca el, așa ceva și nici n-o să aibă iar țidulele de la percepție și actele le ține consoarta, la loc știut. Hamalul le-ar fi cerut sau s-ar fi dus la cutia de jos a garderobului, să le ia singur. Șoapta, dusă de la o poartă la alta, împrăștiase adevărul în tot cartierul: bărbatul venise acasă, fără veste, ca să-și prindă nevasta în brațele ibovnicului.

Acum, toată lumea era sigură că țigancă îl înșelase, pe un tont ca Gore, cu un stâlp de telegraf ca Paler, iar vecinele și țatele – cari-i băuseră cafeaua până atunci și-o ascultaseră spunând măscări, ca apoi, una cu alta sau fiecare la rând, cu ocazia inițierii, trecând prin alcovul subteran al flăcăului clăpăug, să practice copios măscări la fel – începuseră s-o ocărăscă, s-o scuipe în gând și s-o blesteme că – iapă murgă, scoasă de mult din remontă și baldără bătrână – nu se săturase numai cu voinicia bărbată a hamalului, care – remarcă mahalagioaicele, dispuse abia acum să-i judece căsnicia în plină lumină – «era mult mai tânăr ca ea și, orice s-ar spune, vânos cum nu se mai află...»

La oloagă, în timp ce zvonul acesta se împrăștia cu repeziciune, era consiliu. Se adunaseră, în jurul căruciorului din care prezida Tinca, fetele amândouă, Domnica și Sultana, alături de Pascu, acesta fără cuvânt hotărâtor

în sfatul *ca* începuse șoptit. Prima lovitură mersese în plin. Gore se lăsase prins în plasă și încercase să se convingă de necredința țigăncii iar lumea, dornică de un scandal nou, care să învieze și sa satisfacă nevoia de vărsare a veninului acumulat din mizeria și necazurile cotidiene, începuse să fiarbă.

Era necesară acum, pentru victoria finală, o nouă lovitură: încornoratul să-și surprindă nevasta cu Paler în pat.

Scârbită, Fana fugise afară. Povestindu-mi ce pun la cale «scroafele tinere și porcii bătrâni», ea plânse și se jurase că nu se mai întoarce în cocină. Întâmplările din casa hamalului (fata mi le spusese în amănunt, așa cum le ascultase de la surorile mari) îmi reamintiseră o scenă cu Safta și cu nu aflasem încă cine, văzută odată la Gore în odaie. Nu trecuseră, de atunci, mai mult de două săptămâni. Era o sărbătoare, se înserase și mă dusesem să cumpăr tutun pentru bătrân. La întoarcere, am zărit lampa aprinsă la țigancă (bărbatul plecase devreme la gară) și, nu știu de ce, poate pentru că erau perdelele lăsate, m-am apropiat tiptil de fereastră și am privit, printr-o spărtură, înăuntru. Cineva, o matahală cu spatele întors spre geamul prin care mă uitam, se îndoise mult pe marginea patului, în timp ce picioarele Saftai bălăbăneau ritmic, strânse pe mijlocul insului necunoscut – cu talpa unui papuc spre tavan.

Speriat, am fugit acasă.

Mama a rămas cu ochii albi la mine, când i-am destăinuit isprava.

— Să taci, spurcăciune! Să nu mai spui la nimeni, Puișor-mic, că se face, păcatele mele și ale lumii, moarte de om...

Mă dezbrăcasem, tremurând în întuneric. Dincolo de zid, pe linia ce se curba, de la barieră pe lângă depou și prin dosul fabricilor de pe șoseaua Basarab, spre gară, făcea manevră un tren de marfă. Locomotiva fluiera asurzitor, repetat. Vagoanele se tamponau, trenul în trecere zguduia casa cu nebuni din temelii. Rama în care era fotografia bătrânului cu gura pungă a căzut, la un moment dat. În ligheanul cu vase. Am țipat speriat, iar mama, ca de obicei, a venit – numai în cămașă – să mă închine și să mă roage, pentru a doua oară:

— Să taci, spurcăciune! Să nu mai spui la nimeni, Puișor-mic, că se întâmplă nenorocire mare...

Adormisem cu lacrămile în gene, gândindu-mă la Puica, la Fana, la piciorul pe care încă nu i-l văzusem gol, cu dorința și cu ochii de atunci și la papucii

țigăncii. Am visat numai trenuri ce se urcau pe zidurile clădirilor uriașe din orașul cunoscut în pozele lui Ivan – garnituri interminabile de vagoane, ajunse pe acoperiș cu un capăt, frânte pe muchia streșinilor și rămase cu celălalt capăt pe pământ. Toate aceste garnituri, semănând cu matahala aplecată peste patul Saftei, ritmau în ciocniri și scrijeliri de tampoane, depărtându-se și apropiindu-se de ziduri, ca să intre în nenumărate coșuri de locomotivă în golul haotic și rotund al ferestrelor sparte – coșuri din cari răbufnea, uneori, un fum alb și parcă vâscos, oricum prelins în jos și fierbinte. În jurul fiecărui tren zburau papuci cu aripi de cioară.

Fana, care mă ascultase în prada unui neastâmpăr ce crescuse și-i jucase flăcări mici în priviri, a apropiat capul de mine și mi-a spus în șoaptă, cu râsuflarea caldă:

— Ca țiganca și ăla... am văzut la noi, cu Sultana și Domnica, fiecare cu o matahală a ei – și la grec tot așa, cu Maro da' nu cu Tino, cu altcineva...

Am avut impresia, un moment, că pierde zidul din fața casei cu nebuni, ca să surprind în fiecare cameră, de la fund până la poartă, câte o matahală frântă peste o margine de pat și că încep să joace – în necuprinsul mahalalei – papuci lipăind ritmic călcâiele femeilor crucificate.

— Ai să vezi la noapte – a continuat Fana, cu buzele umede și pentru întâia oară stăruitor lipită de mine – că o să mergem sus, în pod, după ce-o închide Tino simigeria...

Gândul că am să aflu, peste câteva ore sau mai curând, ce se va petrece cu Maro și cu altcineva, mă înfricoșase și mă robise. Prin mâna mică și caldă, ce i-o strânsesem în palmă, fata îmi transmisese ceva din neastâmpărul și înfiorările trupului simțit cald, lângă mine, de la pulpă și până la umăr. Aveam, ca niciodată, senzația că mă apasă o povară pe suflet și nu mă lasă să respir în plin. Târziu, cu tâmpla culcată în buclele prietenei ce-și aplecase capul – greu de atâta frumusețe – la pieptul meu, am îngânat ca o rugă și ca un cântec.

— Fano, mi-e dor de tine!

— Sunt lângă tine, Iacov!

Am îngânat din nou, de astă dată ca un plâns în suflet:

— Mi-e dor de tine, Fano și nu știu cum mi-e dor...

Se înserase și – în negura ce ne îngropase – mi s-a părut că văd, trecând în zbor, de la o zare la alta, peste toată murdăria pământului, un hulub alb.

CAPITOLUL XVIII

Două suflete și un singur mister

Așteptam, la poartă, nerăbdător să-l văd pe Tino strângând de pe tarabă țările cu brânzoaice și corăbioare.

Pe prag, în ușa simigeriei, stau umăr la umăr, vorbind în șoaptă, cei doi ilfoveni, amândoi voinici, albi, frumoși, cu mustăcioară blondă și brațe de oțel, încrucișate la piept.

Singur grecul învățase, din toată casa cu nebuni, să deosebească fără nicio șovăială, care anume din ei era Nedu și care Neicu. Locatarii, ca să nu se mai încurce, renunțaseră să le mai zică pe nume. Când era vorba de Nedu, știam că se spune întotdeauna ceva despre flăcăi amândoi. Nu-i cunoscuse nimeni prea bine, ca să poată face o deosebire între o făptură și alta. Poate nici nu era o deosebire. Safta bănuia că sunt frați gemeni iar noi am fi fost dispuși s-o credem, dacă simigiul nu ar fi dezmințit categoric zvonul acesta. Tino, dimpotrivă, ne asigurase că Nedu nu-i rudă cu Neicu, mai ales că primul era bulgar iar celălalt sârb. Ce mister, ce voință de sus îi apropiase și asemănase, le turnase sufletele în același tipar și le îngemănase caracterele? Toate tentativele țigăncii, de a le dezlega limba, rămăseseră zadarnice. Nici Sultana și Domnica nu putuseră să le smulgă taina. Orice li s-ar fi spus, ilfovenii ascultau, clătinau capul zâmbind și plecau mai departe. Singurul lor amestec, în viața din casa cu nebuni, fusese râsul plin cu care încurajaseră nerușinările celor două surori, în ziua scandalului neuitat cu Safta. Nevasta hamalului șoptise că ar fi oarecari legături de dragoste între ilfoveni și fetele de la bordel. Adevărul e că numai unul din ei o îmibuibase pe Tinca oloaga cu brânzoaice și corăbioare, dar nici Domnica și nici Sultana nu ar fi putut să afirme că ibovnicul frumos și săptămânal era Nedu sau Neicu. Cu fiecare din ele, ilfoveanul fusese deopotrivă de mut și de neobosit. Flăcăii mâncau dintr-o strachină, lucrau în același ritm al cântecului îngânat cu glas la fel și trăiau unul prin întristările și surâsurile celuilalt, cu sufletele ca un fruct în care urcase seva prin două crengi gemene. Se despărțiseră vremelnice și numai pentru bucuria, ca oricare alta, a trupurilor. Oricum, în timpul îndrăgostirii, profesionistele cu ponos avuseseră impresia că sunt, în același timp,

îmbrățișate de amândoi ilfovenii, cu trupurile contopite prin voinicia și neastâmpărul amândurora.

Nedu, Neicu și îndeosebi Maro, erau personagiile în adevăr, misterioase din casa cu nebuni.

Simigiul nu spusese nimănui că se însoară. Nevasta fusese adusă într-o noapte, fără veste. Abia a doua zi, la o masă întinsă în mijlocul curții, la care au luat parte și Salomia, Hagiul și pușcăriașul frumos din Cotroceni, grecul invitase vecinii, le anunțase fericitul eveniment și-i rugase să mănânce și să bea în sănătatea miresei ce nu coborâse în mijlocul muritorilor, deoarece era istovită peste măsură de drumul ce-l făcuse și de emoții ușor înțelese, în asemenea împrejurări. După cererile insistente și zgomotoase ale mesenilor, bine dispuși de vin bun și de cântece, ea catadicsise să apară la geam, dar cu un voal zvârlit pe cap și drapat, peste umeri, ca două aripi albe. Locatarii din casa cu nebuni priviseră, muți, un corp de o zveltețe sculpturală și abia putuseră deosebi, prin țesătura fină, în surâsul suav ce-i descoperise, dinții albi, strălucitori. Toate încercările ulterioare, de apropiere de Maro, rămăseseră zadarnice.

Grecoaica era domnița din poveste, închisă în turnul zmeului și păzită de câini năzdrăvani.

Ilfovenii, în plimbările puține prin fata simigeriei și pe maidanul cu basculă, pe cari stăpâna le făcuse cu același voal zvârlit peste figură, nu lăsaseră pe nimeni să se apropie. Numai plozii din mahala, adunați gălăgioși ca vrăbiile în jurul ei, reușiseră s-o înduplece să ciripească odată câteva cuvinte grecești – un fel de tzi-tzi-luir-tzii, al unei cănărițe tinere, în colivia inundată de lumină...

Toate răutățile și poveștile scornite, fatal, în jurul unei căsnicii așa de nepotrivite, între un plăcintar uscățiv și îmbătrânit de necazurile și umilințele acumulate în tinerețe și o fetișcană de frumusețe uimitoare, în care soarele de sud adunase comori și crescuse, de timpuriu, dorința aprigă de viață, nu prinseseră – spre dezolarea țigăncii, a cărei fantezie brodase, pe seama proaspetei vecine, câteva întâmplări de dragoste cu oarecari zburători ascunși prin pod, sub plapumă uneori sau în garderob.

Grecoaica rămăsese cu desăvârșire streină pentru mahalagii, ca o umbră, ca un nume și nimic altceva. Era logic să nu-i intereseze ce face umbra. Cu timpul, începuse și Safta să nu-i mai acorde nicio importanță.

Misterul în care se învăluiseră ilfovenii, însă, ațâțase deseori curiozitatea cumetrelor din casa cu nebuni și din cartier. Din păcate, toate scornirile relative la asemănarea lor, la felul lor curios de viață, la muțenia suspectă în care continuau, revoltător, să se complacă, la credința ce și-o păstrau unul altuia și amândoi față de simigiu, erau balonașe de săpun. Fantezia abilă a țățelor broda în vânt, de astă dată, cu un fir putred. Miștind cu dezinvoltură, în împrejurări similare, când voiau ca zvonul lansat să prindă repede și sigur, femeile șovăiseră, de câte ori fusese vorba de ilfoveni, să afirme că văzuseră «cu ochii lor» sau că auziseră «cum te aud și mă auzi». Le lipsiseră, prin urmare, tuturor acestor minciuni, un sâmbure de adevăr...

Fatal, curiozitatea mahalagiilor crescuse și mai mult, se transformase într-un fel de religiozitate iar flăcăii erau priviți cu mirare, cu o oarecare înfiorare în suflet, cu respect. Gore îi saluta de la distanță iar Bela le adusese, de la fabrică, meșină roșie, să le facă port-tabacuri. Singur Ivan clătina capul, oftând, cu umbră pe figură, când îi vedea.

Mă plictisem așteptând la poartă. În noaptea aceea, parcă în ciuda nerăbdării mele, Tino întârzia să închidă simigiera.

Supărat și ca să omor timpul, începusem să măsoz pași mici între roșcovi ori încercam, la noroc, zvârlind cu pietricele în sus și orbește, să lovesc sârmele de telegraf...

Ilfovenii s-au uitat la mine și au zâmbit. Eram, pentru întâia oară, onorat cu un zâmbet. Bucuros că mi se oferă un prilej neașteptat să-mi petrec vremea mai ușor și mai ales să schimb un cuvânt cu misterioasele personaje, m-am apropiat și le-am întins mâna, adresându-mă amândurora cu același «săru-mâna, nene, ce mai faci?» Au făcut haz, surprinși de dezinvoltura cu care le vorbisem și unic răspuns la întrebare, ca la o comandă, fiecare mi-a dat o brânzoaică. Am oprit una, iar pe cealaltă am rupt-o în două și le-am oferit-o, în părți egale, să se înfrupte, la rându-le, din ospățul la care mă poftisem singur. Am râs tustrei de ispravă, cu gura plină. Mâncând, mă întrebam care o fi Nedu și care Neicu și căutam o deosebire, în figură, în îmbrăcăminte, în gesturi, în numărul și forma dinților ce mi-i dezvăluia râsul, copilăros atunci, al celor doi flăcăi cu mustăcioară la fel, cu voințe și poate destine la fel. Mi-am spus gândul tare, fără voie, adresându-mă unuia din ei și neștiind anume cui:

— Nici eu nu semăn cu mine, când mă uit în oglindă, cum semeni matale cu dumnealui. Țiganca lui Gore a zis că e daravela dracului la mijloc...

Nedu a răs în amândoi ilfovenii, lovind palmele pe pulpe iar Neicu, în elanul amândurora, m-a luat în brațe și m-a ridicat, ținându-mă în glezne, până i-am ajuns cu tălpile pe creștet. În urmă, cu un efort ușor, m-a azvârlit în sus și m-a prins în leagănul mâinilor.

Dar acest sărbătorec început de caldă împrietenire a fost brusc întrerupt de apariția lui Tino. Grecul, rămas cu șervetul de la masă la gât, intrase grabnic și lipăind papucii, în prăvălie și le făcuse semn ilfovenilor, cu un gest mic, frânt, de nerăbdare parcă și de tremur nervos, să adune, tot așa de grabnic, tăvile de pe tarabă și să închidă.

Am fost convins, în momentul acela, că-l urăsc de moarte pe simigiu.

Tinerii, însă, mi-au întins mâna și am simțit, pentru întâia oară, cum îmi surâde, în ochii lor, prietenia.

— Noapte, bună, Puișor-mic.

Știau – nu bănuiam că știu și ei cum îmi spune mama, când are timp să fie bună cu mine.

Mi-a venit să plâng, ca la o despărțire din urmă și am rămas acolo, în picioare, cu brațele grele în jos, uitat, cu ochii duși în gol și înotând în lacrimi, până ce voința dușmancă a grecului a tras obloanele în fața mea, cu uruit ce mi-a scrijelit inima – ca un hotar între mine și prietenia ce îmi zâmbise și mă mângâiase pentru prima oară...

CAPITOLUL XIX

O noapte de pomină

Scara de la pod nu era la loc. A fost necesară o echilibristică nu tocmai ușoară, ca să ajungem sus. Fana mi s-a urcat în cârcă. Picioarele ei, cătușe, mi-au strâns mijlocul o clipă, puternic. În urmă, una din pulpe, dezvelită în efortul ce-l făcuse fata, să-mi pună talpa mică pe umăr, mi-a mângâiat obrazul, rotundă, mățăsoasă și caldă – așa cum o dorisem în visul cu febră ce mă chinuise în fiecare noapte din primăvara de atunci...

Uitasem cu desăvârșire taina ce ne adusese acolo și cum Fana îmi încălecase grumazul, am simțit, parcă lipită în ceafă, o dogoare ce mi s-a scurs repede în trup și m-a înfiorat până în creștet. N-am mai fost stăpân pe mine. Am făcut cerc, cu brațele, în jurul genunchilor și am început să-i sărut, pe rând, apăsând, robit, tremurând. Încercam un sentiment muzicalizat în mine, de risipire în atmosferă și de limpezire – acea limpiditate rară a clipei tot așa de rare ce smulge soarele din nori, după furtună și-i adună lumina în stropii mari de apă rămași, pe crengi și pe frunze, din ploaia ce-a trecut.

Fata mi-a înfipt degetele în păr, înfiorată și s-a dăruit, câteva momente, sărutărilor mele.

— Lasă-mă acum! Hai, repede sus...

În vârfuri, pe umerii mei, Fana a ajuns până la ușa podului, s-a prins cu mâinile de pervaz și cu o singură smucitură, în salt de pisică, a reușit să pună un picior în gura de întuneric de sub acoperiș. Victoria ne era asigurată, mai ales că tovarășa de ispravă găsisse, parcă anume lăsată acolo, o frânghie de rufe. Îndemânică, a legat un capăt de un cușac iar celălalt mi l-a zvârlit jos. Nu mi-a fost greu să mă urc, agățat de funie și cățarat cu tălpile pe zid, ca o dihanie.

În pod era întuneric compact. Aveam impresia că ar fi necesar, ca în apă, să întindem brațele înainte, cu palmele lipite și apoi să le desfacem în lături și spre spate, ca să ne deschidem cale prin beznă. Dus de mână de Fana, care îmi recomandase, în șoaptă, să calc ușor, atent, să nu ne audă cei de jos și să tac, mă împiedicam de boarfe și mă loveam cu fruntea de grinzi. Cu fiecare izbitură, fata își apăsa gura în palma mea, să-și poată stăpâni râsul.

Mormăiam, îmbufnat, ocări de oloagă. Mi s-a părut o veșnicie drumul făcut până la locul de pândă, în întunericul acela material, în tăcerea de mormânt, apăsătoare, ce mi se scursesese, prin ochi, în toată făptura. La un moment dat, am simțit-o pe tovarășe tresărit lipită de mine, căutându-mi capul bâlbâind cu palmele prin beznă și întorcându-mi-l cu mâinile nesigure, tremurând, spre umărul stâng.

Undeva, aproape sau cine știe unde, în imperiul acela al neființei, unde noi rămăsesem parcă singurele vietăți, după un cataclism, se aprinseseră două lumini rotunde, metalice, sfredelitoare.

Fana, care mă convinsese de câteva ori, până atunci și în împrejurări destul de critice, că nu-i fricoasă, nu-și putuse stăpâni clănțănitul dinților.

— Ce-o fi asta, Iacov?

Mă întrebasese cu o șoptă albă, bâlbâită.

Am rămas, nu mai știu cât timp, stană – atent să prind, cea mai mică mișcare a dușmanului cu făptură de vis rău, să-i înțeleg intenția din cel mai imperceptibil zgomot, din cea mai ușoară apropiere; A doua zi, cu siguranță cei de jos ne-ar fi găsit tot acolo, strânși în brațe, cu ochii holbați spre locul în care scăpăraseră luminile cu spaimă și săriți din minți, dacă bestia cu priviri rotunde și sfredelitoare nu ar fi sfâșiat întunericul cu o miorlăitură prelungă, lugubră, ca să dispară apoi, cu un singur salt și pe lângă noi, ca un duh necurat.

Fana a suspinat ușurată, cu trupul tot în destindere.

— Ptiu! O pisică... sări-i-ar...

Lac de sudoare și abia acum tremurând de groaza prin care trecusem, ani scrâșnit:

— Gașperîța! Să știi că mâine o omor...

Fata nu mi-a răspuns.

Nerăbdătoare să ajungă cât mai curând la locul știut, de unde o să vadă tot ce se petrece în casa simigiului, cu Maro și cu altcineva, ea m-a împins înainte, să ne continuăm drumul blestemat, mereu împiedicați în boarfe și izbiți de stâlpi sau de grinzi. Bâjbâiala asta prin noapte, spre o țintă ce aveam impresia că se află tocmai la celălalt capăt al lumii, mă obosise și îmi răsucise nervii. În fața ochilor, deschiși în beznă mari până la durere, ca să pot distinge ceva înainte, îmi jucau flăcări albastre, roșii și galbene, toate pornind dintr-un punct și desfăcându-se apoi, ca o floare uriașe, în erupții de forme și culori

uimitoare. Uneori mi se părea că, în întuneric, se înfiripă o palmă ce amenința cu fiecare clipire instinctivă, să mă lovească peste frunte. Palma, invizibilă dar simțită în haosul negru, la fiecare pas amenințătoare și cu fiecare pas mai terorizantă, mă schimonosise. Mă pipăiam, numai cu gândul, așa cum mă reflectam atunci în mine: cu corpul strâmb de încordare și cu figura ca o mască de lut crud, lățită prin apăsare...

Nu bănuiam că distanța din fundul curții și până la poartă poate fi așa de mare, așa de nesfârșită, când o parcurgi prin întuneric și nesiguranță.

— Unde dracu mă duci?

Țipasem, nestăpânit. Prinsă de umăr și scuturată brutal, fata a scâncit.

— Au, sălbaticule! Nu vezi c-am ajuns? Uită-te jos, la picior...

Simțisem, sub talpă, un capac de lemn, prin care simigiul, fără îndoială, se urca din casă în pod. În pătratul capacului erau câteva puncte luminoase: nodurile de la scânduri, scoase de Fana, mai demult, ca să poată privi, prin găurile rămase, în odaia greului.

— Culcă-te pe burtă – îmi șoptise – și uită-te înăuntru la cațaon. Da' să nu țipi, nebunule și să nu fugi, că – pe urmă... ai să vezi...

Stam alături de o Fană necunoscută până atunci. Fata ce se roșise altădată și refuzase să-mi arate piciorul, cum o rugasem, mai sus de genunchi, tremura lângă mine acum, toată scuturată de dorință, cu cămașa desfăcută larg la piept și lunecată pe umeri, cu fusta roșie răsfrântă mult în sus, să nu o murdărească de praf, când s-o așeza. Deosebeam, în întuneric, linia armonică a șoldurilor sărutate numai de soare și albul de vis al pulpelor, pe cari le știam, de curând, mățăsoase și fierbinți. Sfătuindu-mă cum să privesc prin gaura cu lumină, ea îmi mușcase sfârțul urechii sau îmi aplecase capul, să-mi apese obrazul și să-mi-l mângâie, lunecându-mi-l pe sânul mic, rotund, cărnos, zvâcnitor – ca și cum ar fi fost închisă în el o pasăre cu zbateri egale și puternice, nerăbdătoare să spargă mai curând colivia și să se elibereze.

Trăiam un vis halucinant, într-o atmosferă de fantastică genune, lângă o Fană lubrică, nerușinată, oricum bizară și îngânam mereu, surd, incapabil să-mi readun gândurile, să mă regăsesc, să pricep limpede unde sunt și ce-i cu mine, cu ea, cu noi:

— Ce faci, ce facem, ce faci?

Fata, însă, îmi apăsa capul spre capacul de scânduri, să văd și să nu țip, să nu fug...

— Taci, Puișor-mic și prost – asta e ceva care doare și face bine...

Ne uitam, culcați pe burtă și alături, prinși de mână, strâns, încleștat.

În casa simigiului începuse, de asemeni, un ceremonial lubric, bizar, sălbatic și frumos, țipător ca o lumină crudă înfiptă în ochi.

Goală, îngropată într-o risipă de flori și dantele, mai albă și mai perfectă în năvala de păr ce-i îmbrățișase coapsele și șoldurile, ca un aur topit, Maro se părăsise cu desăvârșire, într-o atitudine de totală contopire în extazul ce-i furase privirile umede, adânci, pline de strălucire inumană.

Tot așa de gol, dar scheletic, strâmb, arătare cu picioarele diforme și capul mare, clătinat pe gâtul sperietor de subțire, Tino se plimba cu pași egali în jurul patului pe care se crucificase nevasta, el însuși într-o atitudine de extaz, spunând în grecește, într-un ritm anume, elegiac, poate un «cântec al cântecelor», închinat formelor sculpturale în cari «nicio vină nu găsisese», poate o rugăciune păgână – oricum, un simfonic sufletesc în adevăr transfigurator, ce începuse să-l îmbrace pe simigiu într-o haină luminoasă ce-l înfrumuseța, îl diafaniza, îl imacula. Era, în glasul lui robit, când adorare, când chemare pătimășe, când închinare și resemnare consolatoare, când elan în întraripări de sălbătăciune a creștelor ascunse în nori.

Maro, ca în orice oficiere mistică, da răspunsuri în același ritm elegiac, cu brațul întins ca un strigăt al cărnii ori frânt, ca o aripă oboșită, în renunțare.

Uitasem de mine, de lume și de casa cu nebuni.

Visul necrezut mă furase pe un nor plutitor, legănător. Psalmodiam ca Tino și-o ascultam în suflet pe Fana, susurând ca sora de la Candia. Eram, tot, o melodie în mine și pretutindeni, iar podul se înșorise – parcă auzeam puii de rândunică în cuiburi, ciripind în somn și sub aripa caldă.

Dar lumina în care se petrecuse, până atunci, ceremonialul acela păgân ce înveșmânta trupurile și le sanctifica prin cântec, se micșorase fără să prindem de veste. Glasul lui Tino se făcuse din ce în ce mai aspru, iar răspunsurile femeii tot mai scurte, mai țipate, mai animalice. Maro începuse să se convulsioneze peste flori și dantele, să întindă mâinile tremurătoare și să cheme – ca totul să se transforme, în curând, într-o imagine halucinantă, dezgustătoare și rară: lângă ea apăruse, gol de asemeni și athletic, unul din ilfoveni, nu știam cine, dar cu siguranță «celălalt», care – abia acum înțelesesem – nu avusese nevoie să se culce, la rând, cu Sultana și Domnica.

Flăcăul a pus un genunchi pe pat, s-a aplecat spre stăpână, i-a petrecut palmele pe sub coapse și a ridicat-o spre el, încet, ca pe-o povară fragedă, ușoară, scumpă. Un moment, s-au privit în ochi și aproape, muți, nemișcați, ca în urmă, la o poruncă lăuntrică pe care numai ei știau s-o asculte, să se cuprindă cu brațele, strâns, puternic, brutali. O dată cu țipătul bestial al trupurilor încleștate și rostogolite pe covor, lumina s-a stins și – în întunericul deplin ce se făcuse – l-am auzit pe Tino guițând, miorlăind și țopăind în jurul celor ce oficiau dragoste.

Am fugit, împleticindu-mă prin beznă, scuturat de oroare, plin de dezgust și murdar – pe mâini, pe figură și pe suflet – de toată murdăria umană pe care-o privisem.

Mă oprisem în ușa podului, să-mi umplu plămâniile cu primăvara de afară.

CAPITOLUL XX

Deșteptare fără cuvânt

Dormisem fără spaimă și fără vis.

Când m-am deșteptat, însă, în lumina plină a soarelui ce inundase sala și-am înțeles că va trebui să mă scol, azi ca și ieri, dar cu un suflet mult mai fărâmițat și să mă amestec în lume, în viața cum o știam din casa cu nebuni, să ascult – oriunde – măscări și să văd – pretutindeni – o mascaradă la fel, am simțit o scârbă adâncă de mine și de tot ce mă înconjură, o strepezire în tot corpul și o sete ca o arsură în inimă de liniște și nemișcare, o dorință mută și crâncenă de întoarcere în somn fără popas – să nu mai mă trezesc...

Mă usturau ochii de lumină. Pleoapele mi se lăsaseră grele, umflate. Am înțeles, în aceste momente de legănare în prag, că sufletul doare, că există și doare. Cine mi-l pândise, ce spaimă-l zdruncinase așa, de nu mai știam cum să-l adun? Mă chinuia, în toată risipa lui, sub frunte și în îngemănarea genelor, în zvâcnetul ca o părere al sângelui și în iasca buzelor.

Puișor avusese, cu câțiva ani în urmă, hulubi. Unica și marea lui pasiune. Toamna, când începeau ploile reci și iarna mai ales, puii golași – căroră aripa porumbiței nu mai vrea să le fie adăpost – amorțeau de frig. Tata, în fiecare dimineață îi aducea în casă: muți înțepenți și pierduți, alții cu viața rămasă în ei ca un grăunte. Pe aceștia din urmă îi lua în palme, îi apropia de gură și sufla asupra lor, cu toată căldura plămânilor, a răbdării și a dragostei lui pentru duhul mic, ca un fir de praf, al zburătorului de mâine, pe care bătrânul – de cele mai multe ori – reușea să-l fure morții.

Unde era Puișor-mare, acum, să-mi adune sufletul sfărâmat și să mi-l încălzească, făcător de minuni, ca pe un pui golaș de «cânepiu» sau de «belgian»? Puișor-mare, care avea să urce în curând la cer, cu toți hulubii gângurindu-i pe umeri, să-i ducă prinos lui Dumnezeu și să-i rămână Lui, tovarăși în eternitate...

Nu mă deșteptasem atunci, pentru prima oară, cu dezgust în mine și de mine, de tot ce mă înconjură. Mă încercase, deseori – îndeosebi toamna și iarna, când era vreme urâtă și știam că am să stau în casă, să mă prostesc privind fără gând și fără rost, cu nasul lipit de geam, cum se târăște și se zbate,

sub amenințarea brațului ridicat al barierei, prin noroi sau în lapoviță, în burniță sau în viscol, existența umilă și aspră a cailor mărunți, în hamuri de sfoară, a căruțașilor și hamalilor – sentimentul acela de nedumerire, de răsucire a sufletului și de refuz, de inutilă întoarcere în vremelnicia altei zile, în care nu mă aștepta nimic nou, nimic frumos, surprinzător, revelator.

Fugind pe maidane, încercam să mă spăl de dezgustul de mine și de viața cocoloșită în acareturile cu faimă proastă.

Toată mahalaua era o casă cu nebuni.

Mă convinseseră anii, în trecere, de acest adevăr dureros. Mă încăpățânam, stând de vorbă cu Fana, deseori, să fac o deosebire, să trag un hotar între imperiul copiilor și ținutul oamenilor cumsecade și serioși, cărora mama mă obliga să le sărut mâna, deși-i disprețuiam profund, organic. Dar, în toate acele dimineți de tristă întoarcere din vis, aveam ceva de care să mă prind, un motiv de înviore: știam că voi evada în larg, pe coclauri, unde voi fi stăpân pe mine și liber să-mi aleg jocurile și isprăvile, animal zburdalnic, fără întrebări și nedumeriri. Era suficient s-o aud pe sora mică în curte, ca să mă regăsesc, să sar de sub plapumă, să-mi leg strâns brăcinarul larg al pantalonilor și să plec, cu ea de mână, printre bălării – amândoi îmbujorați și sprinteni, în soarele pe care-l bănuiam numai al nostru și al măcăcinilor.

Soarele, însă, în dimineața aceea, nu răsărise și pentru mine. Cântecul ce-l ascultasem, ca să recunosc după un efort. – glasul Fanei, în loc să mă învioreze, mărise și mai mult dezgustul din mine și refuzul de întoarcere în mușuroiul tuturor. Îmi amintisem, abia acum, de isprava din pod. Toate imaginile din noaptea de pomină și oroare mi-au trecut, cu o repeziciune uimitoare, prin fața ochilor, inutil strânși și apăsați cu podul palmelor. Ca să nu le mai văd, am scuturat capul și m-am răsucit, scâncind în pat. Încercasem să fug, să mă ascund de mine, cum mă strânsesem tremurând, în așternut.

– Pușor-mic și leneș, care doarme la ora asta! Copăcel, dragul mamei, că mâine sunt Floriile. Sus, Pușor-mic, c-au venit fetițele cu Lazărul.

Auzisem aproape, ca o scuturare de clopoței, voci mici, cristaline. În monotonia exasperantă de până atunci era, în sfârșit, ceva atrăgător, frumos – frumos pentru că era nou, neștiut, mai prețios cu cât fusese mai nebănuț, mai neașteptat.

Acum mă chema ceva la viață.

Am zvârlit plapuma de pe mine și am alergat la ușă.

Fetițe cu beteală și voaluri albe, mai albe în soare, cântau, prinse de mină, în cerc, vestind învierea lui Lazăr – el, unul singur, care înviase...

Cum stam, cu ochii mari și umezi, în fața copiilor cu zvon și joc vestitor de credință și minuni, am avut impresia că mi se scutură flori de măr peste suflet – sufletul meu, aplecat spre pământ și fraged, ca o ramură de salcie...

CAPITOLUL XXI

Popas sărbătoresc

Mă regăsisem în atmosfera duminicală a căminului, între cutioare și orașe de carton, copil – un Puișor cu gânduri și joacă fără vină, odihnitoare.

După prânz, bătrânii au făcut un tabinet. Tata se descălțase și sta grecește în pat. Puica trăsese un scaun aproape. Aruncasem o pernă, între amândoi, să aibă pe ce întinde cărțile. Scriam tablele, într-un catastiv al ofticosului de la birt și controlam, chibiț cu priviri furișe, ce figuri erau jos și în mâinile partenerilor. Bătrânul juca neatent, mai mult ca să omoare timpul. Mama, dimpotrivă, voia neapărat să câștige, ca să-l oblige pe Puișor-mare, în final, ca unul ce pierduse partida, să intre mototol sub masă și să strige «sunt ageamiu» sau «cucurigu» de trei ori, ceea ce însemna o umilință gravă, deoarece – recunoscând că «nu știe să joace 101» – renunța la un prestigiu cu care orice respectabil cap de familie ambiționa să se împăuneze.

Pentru că aveau și bărbații din casa cu nebuni și din mahalaua cu nume rușinos, ambițiunii și prestigii personale.

Gore, de pildă, se lăuda că-i om serios. Bucălan, potcovarul de lângă grajdul fabricii de alături, era recunoscut și respectat ca un neîntrecut mâncător de ardei iuți. Țiganul puneă o lingură de boia și semințe, într-o farfurie de ciorbă. Stârcu rămăsese cartofor invincibil, iar Paler știa, mai bine ca orice gospodină harnică, să facă surcele și să aprindă focul cu un singur chibrit și fără gaz turnat în hârtioara cu cenușe. Era deseori pomenit, ca o pildă de ins economicos, un oarecare Modârlă, din mahalaua cărămidarilor, care se hrănea cu un sfert de pâine pe zi și o prună, jumătate la prânz și restul seara. Toți, însă, se încăpățâneau să adaoge, la gloria lor personală și renumele de buni jucători în cărți. Tabinetul fusese decretat «distracție serioasă», de familie și de oameni deștepți. Stosul și «treizeci și una» erau stricăciune de cafea, pentru pungași. Rișcă jucau numai căruțașii, hamalii și sacagiii, iar barbutul, adus de curând în mahala, le pasiona îndeosebi pe Sultana și Domnica și, în genere, pe cucoane – fiind «ceva» curat și onorabil, deoarece nu cere multă deșteptăciune și încordare.

Tata nu dorise niciuna din aceste glorii câștigate scump și păstrate cu sfințenie, uneori din tată în fiu. El era tâmplar mecanic la fabrică și Puișor-mare acasă, pentru mine și mama. Altceva nu-l interesa.

— Să mă lase-n pace, cu nimicurile lor. Îmi ajung necazurile și frământările mele...

Nu era, bătrânul, un singuratic, un ursuz, o inimă acră de om, cu care să nu poți face o glumă dar se convinsese – ca și Ivan – că între el și mahalagii nu era posibilă o apropiere.

— Nu știi cum, dar e ceva care ne desparte...

Tata învățase tabinet de dragul mamei, s-o mai distreze. Nu știau, ei și nimeni în cartier, ce să facă și cum să omoare timpul, într-o sărbătoare. Vecinii se pomeniseră ucenici, prin fabrici și ateliere și îmbătrâniseră muncind. Viața lor adevărată era între curele și mașini. Acasă veneau să mănânce, să înjure nevasta sau s-o îmbrățișeze și să se culce. Numai duminica își dau seama ce goală și searbădă li-i existența.

— Of, de-ar trece și sărbătoarea asta...

Unii plecau la cârciumă, să se îmbete ieftin cu țuică și să nu mai știe nimic, până a doua zi, iar alții se plictiseau de moarte lângă plozi sau consoartă și căutau motiv de ceartă. Firește, încheiau săptămâna cu o păruială casnică sau cu o tăvălire strașnică prin praf sau mocirlă, după cum era anotimpul.

Tata, între scandal și beție, prefera să-l cheme pe gospodin rusul la o cafea și la o parolă despre «ce mai e nou în țara rusienească» sau să joace un tabinet cu Puica, pe câte cinci parale ori pe «cine pierde cântă cucurigu». Făceam un haz așa de mare, când îl vedeam, voinic cum era, intrând cu capul sub masă, că Puișor-mare, de multe ori, pierdea dinadins, numai să ne audă râzând din toată inima. În după-amiaza aceea de Florii, odihnitoare, bătrânul era neatent, spre deosebire de mama, care combina cărțile de joc, pentru figura din mână, numărând fiecare punct cu degetul, băbește.

— Soro dragă, până să aduni matala pe opt și cu cinci, trece baba cu colacii...

Puica se oprea din numărătoare, păstrând arătătorul – udat pe limbă – pe punctul la care socotise și se uita la tata cu superioritate.

— Dacă ești dumneata mai fricos ca mine și știi să aduni ca pe apă, de ce pierduși dama, adineauri, aruncând-o jos ca un găscan cu fundă la gât, în loc s-o iei cu șapte ochi și cu șase?

— Păi de, nevastă, vorba lui Gore: carte parșivă, domnule...

Se înserase, fără să prindem de veste. Puișorul cântase de câteva ori cocoșește și capitulase fără multe mofturi, recunoscând că-i «ageamiu». Victorioasă, mama renunțase să-și mai piardă timpul cu un partener așa de slab. Aprinsese lampa și trecuse în sală, să pună masa.

Tata, în fiecare după-amiază duminicală, închipuia un joc pentru mine. Tabachera era un lup – un cocoloș de hârtie, o capră, un nasture, o varză. Dunga adâncită, cu palma, prin mijlocul pernei, era gărlă.

— Așaa, Puișor-mic, poftim la panoramă! Asta e gărla și aici, pe un mal, ești matale, cu o capră, un lup și o varză. Vrei să treci pe celălalt mal. Buun. Da-n barcă – să zicem că cutioara asta e barca – nu poți trece o dată tu și varza sau numai lupul și tu. Puișor-mic, noi știam că dihonă ele lup o mănâncă pe capră iar căprița mănâncă varza. Cum faci matale, să le treci pe câte una dincolo și să le ai pe toate, tefere?

Mi se părușe ușoară dezlegarea și am strigat imediat, cu ifos.

— Trec întâi varza, să n-o mănânce capra.

— Bine-ar fi, da' rămâne dihonă de lup și o mănâncă pe capră.

Mă încruntasem, atent, cu ochii la tabacheră, la cocoloș și la nasture. Problema, abia acum, începuse să mă intereseze. Nu știu cât am stat cu fruntea în palme, căutând o altă dezlegare. Când am ridicat să răspund, bucuros că reușisem în sfârșit să ies din încurcătură cu varza și lighioanele, fără nicio pagubă, am zărit-o pe Fana, peste umăr. Sta pe scaun, în locul mamei și se uita la mine, fix, cu un surâs imperceptibil pe figură.

De la isprava din pod nu ne mai văzusem și nici nu căutasem să ne întâlnim. Se ridicase între noi, de atunci, o stavilă: un sentiment încă nelămurit, de jenă, de spaimă sau de repulsie, de oroare pentru tot ce descoperisem sau de reciprocă imputare, pentru fapta urâtă ce o făcusem, privind ca răufăcătorii în casa simigiului. Oricum, pentru mine, Fana era acum fata ce mă luase de mână și mă dusesese în pod, să-și dezgolească pieptul și șoldurile fără rușine, să vibreze patimă, să aspire patimă, să-mi apese obrazul pe sânul ei tare, plin, cărnos, rotund și mic, care se ceruse strivit, frământat, mușcat – să mă aprindă cu promisiuni și să-mi aplece apoi capul spre gaura din capacul podului, ca să urmăresc, în toată splendoarea și murdăria ei, mascarada împreunării dintre Maro și unul din ilfoveni, în fața bestiei scheletice și

încovrigate ce dansa, guița și miorlăia, în spasmul erotic pe care i-l dăruia gândul că un flăcău athletic și frumos îi fecunda nevasta.

Dar, fără voia ei, Fana îmi pricinuisese o altă mare amărăciune.

Așteptând la poartă, să văd cum trage greul oblonul la simigerie, vorbisem cu ilfovenii, mă jucasem cu ei, simțisem cum îmi surâde, în mâna ce mi-o întinseseră la despărțire, prietenia și începusem să-i admir, să-i iubesc.

Acum îi pierdusem pe amândoi.

Semănau și ei cu toți oamenii cumsecade și serioși din casa cu nebuni. Nu era nicio deosebire între flăcăii cu mustăcioară blondă și Gore, Tănăsică, Safta, oloaga, Mădălina picior-de-lemn și țațele din sobor...

Îl plânsesem, fără lacrimă și-i îngropasem alături, în suflet – așa cum o plânsesem și pe Fana de odinioară.

Sora mică, însă, nu mă înțelese.

În adevăr, o rugasem odată, cu o privire în care scăpărase dorința, să-mi arate piciorul gol. Simțindu-i, în noaptea aceea de pomină, carnea fierbinte și mătăsoasă mângâindu-mi obrazul, îi îmbrățișasem nestăpânit genunchii și-i sărutasem pulpele, cutremurat de o poruncă lăuntrică. Totuși, în pod, în timp ce mă chema, cu fiecare dezgolire și mi se dăruia, cu orice cuvânt, am ascultat în mine un dușman sau un frate ce țipase, oripilat în fața trupului gol și se încrâncenase în refuz – în refuzul brațelor de a înlănțui mijlocul ademenitor, în refuzul cărnii de a dori carne, în îndărătnicia cu care imaginea ce mă obsedase, atâta vreme, întârzia să mi se contureze în fantezie și să mi-o înflăcăreze.

Streinul acesta, abia a doua zi descoperit și recunoscut tovarăș bun, îmi înclinase de câteva ori capul pe umărul fetei și suspinase în mine, o dată cu mine:

— Mi-e dor de tine, Fano și nu știu cum mi-e dor...

Acum știam – îl înțeleseam, ne înțeleseam: o căutam, goală și pură în toată superba ei perfecțiune, ca în anii copilăriei, strălucind în soarele stăvilărilor și despiciând aerul, ca o săgeată și ca o arătare de vis paradiziac. O așteptam, imaculată prin renunțare la orice podoabe, pentru ochiul care s-o vadă și să n-o umilească, pentru gândul care s-o pipăie fără s-o atingă, pentru sufletul care s-o admire, s-o cânte și să i se închine – poate așa cum se închina, în una din pozele văzute la Ivan, împăratul tuturor rușilor, la picioarele domniței din poveste...

De unde răsărise lângă mine, prin ce vrajă ascunsă, făptura întunericului, copila nerușinată, lubrică și arzând în bezna ca o făclie a dorinții, fata ce știa că patima înfiptă în trup și răscolind, carnea încinsă, e «ceva care doare și face bine?» Unde era Fana de odinioară? Murise și ea, poate, o dată cu soarele, alături de Ciuf-Ciufulici și între mă răcini...

N-am priceput ce mai căuta vedenia din pod în atmosfera aceea duminicală a căminului, după ce tata cântase «cucurigu» și, în timp ce eu încercam să trec un cumătru lup, o capră cufurită și o varză înfoiată, peste o apă adâncită în albul de madipolon al pernei.

Îmi îngropasem fața în mâini, să n-o mai văd.

Dar fata a vorbit.

— Nu-i greu, Puișor-mic. Faci așa: treci dincolo de gărlă capra, că lupul nu mănâncă varza. O lași pe mal, te întorci, iei varza, o treci dincolo, da' ai gri ie să iei capra înapoi, să nu mănânce varza, până vii tu să iei lupul. Așa, care va să zică: ai trecut varza, da' te întorci cu capra înapoi, o lași pe mal și treci acum lupul pe malul cu varză. Pe urmă revii să iei capra pe care o lăsaseși adineauri, fără teamă că lupul o să mănânce varza și treci pe celălalt mal și cu ea...

Bătuse din palme, veselă că mă scosese din impas și râsese, ca un răsfăț pentru mine:

— Gataa! A văzut Puișor-mic...?

Tresărisem: vocea cristalină de altădată, bucuria senină a copilăriei. Nici urmă din glasul întretăiat de patimă, din hohotul acela deșuheat cu care îmi zgâriase sufletul, în întunericul de infern al podului...

Am întors capul repede și am privit-o drept, atent, fără să clilesc, în plină figură. Mi se păruse că totul e o mistificare și voiam s-o surprind, s-o descopăr – sub cea mai ușoară tresărire, în cel mai ascuns licăr al ochilor, în cea mai imperceptibilă cută a obrazului – pe sălbatica de sub acoperiș.

Mi-a surâs Fana de totdeauna:

— Ce mai faci, Puișor de patrușprezece ani...?

Mă întrebases sinceră, candidă, angelică, cu surâsul, cu zvâcnetul inimii, cu fluturarea genelor, cu mâinile și cu tot trupul – ca și cum nimic nu se întâmplase...

MARO, IDOLUL DIN VIS



CAPITOLUL XXII

Moartea sta la pândă în barieră

Săptămâna Patimilor începuse cu post, cu vreme frumoasă și cu presimțiri. Pornisem, pe drumul calvarului ce ne-a fost scris să-l îndurăm în această săptămână sfântă și bogată în nenorociri, încă de duminică seara. Nici nu ne așezasem bine la masă și am fost smulși din casă de semnalele fabricilor din împrejurimi.

Când am ieșit afară, cerul era un rug.

Flăcările mistuiau magaziiile de mărfuri de lângă depoul de mașini.

Strada era din nou un furnicar al demenței.

Mahalagiii plecaseră, cu copiii de mână, spre locul incendiului. Alergau buimaci, tremurând și numai în cămăși sau cu o țoală aruncată pe umeri și țipau, se chemau pe nume, se ciocneau în neastâmpărul ce-i cuprinsese și se încăierau fără motiv. Sirenele fluierau mai prelung acum, crescând panica. O explozie cutremurase geamurile. Oamenii se trântiseră, ca la o comandă, în praf. Plozii începuseră să plângă, speriați. Nevestele strigau, cu mâinile înfipte în păr și nu știau încotro s-o apuce. Bunicele se închinau și boscorodeau rugăciuni, să aibă grije sfinții de mahalaua cu nume rușinos și s-o scape de prăpăd.

Numai cerul era senin și sus.

Șovăisem, pentru întâia oară, la poartă. Eram obosit de tot acest spectacol halucinant și ridicol, deopotrivă, în tragicul lui orb. Sirenele nu mai mă impresionau. Fuga de turmă rătăcită prin întuneric, a mulțimii, mă indispusese. Focul nu mai mă interesa. Priveliștea aceea magnifică, a flăcărilor și a distrugerii, nu mai mi-ar fi spus nimic.

Mă întorsesem în casă, bombănind.

— Să le ia dracu de fabrici! Să ardă toate o dată, până-n temelii și să mă lase, să ne lase-n pace...

Necăjit, mă plimbam de colo până colo, cu plânsul stăpânit.

— Poftim: nu tu casă, nu tu masă, nu tu sărbătoare. Niciun pic de odihnă, de liniște! Iar a plecat, săracu Puișor-mare, nemâncat. Cine știe când se-ntoarce, ud, obosit, flămând...

Nu mai mă putusem stăpâni și țipasem, la Puica și la Fana, lovind cu pumnul în masă.

— Să-i ia dracu' de patroni, cu fabricile și cu magaziile lor!

Ce ne pasă, că le ard lor averile? Să ardă, până-n temelii! Să cânte buha, la miezul nopții, pe ruine...

Bătrâna încremenise.

— Maică Precistă, da' de ce strigi matale așa la noi, Puișor?

Ce suntem noi vinovate, dacă...

Mă rușinasem și mă certam singur. Recunoscusem, în mine, că mama are dreptate. De ce urlasem la ele, ca un sărit din minți? Pe toți ne apasă blestemul la fel. Crescusem și eu, sub soare și în neguri, cu tristețile și cu revoltele lor. Cei mari, însă, avuseseră timp să învețe să tacă, să se resemneze, să sufere fără murmur.

Fana, care mă privise tot timpul nemișcată, mi-a înțeles gândul și mi l-a spus tare, cu dojană.

— Răule! De ce-o mai necăjești, săraca? Las-o-n pace, că nu-i mai încap amărăciunile în inimă și nu mai are lacrimi să le plângă...

Plecasem afară, umilit în mine și vesel că fata bună de odinioară o apăraseră pe bătrână și-o mângâiasă. O dezmierdasem și eu, parcă, prin mâna, prin cuvântul cald, învăluitor, al tovarășei de vis și de isprăvi.

Fana rămăsese în casă cu suflet din sufletul meu, lângă Puica și sub ochiul de monstru, triumfiular, din icoană.

Strada era plină de gură-cască. Fabricile continuau să cheme ajutor, să deștepte mahalalele vecine și să le precipite, turme tot așa de oarbe și de demente, spre locul sinistrului. Se auzeau goarneau pompierilor și se întretăiau glasuri surde, departe. În toate geamurile jucau, cu răsfrângeri repezi, limbi de foc.

Mă înfiorasem, fără veste și mă pomenisem fugind prin mijlocul drumului, stăpânit de o presimțire: îl lăsasem pe tata, pentru prima oară, să plece singur la un incendiu, să urce pe scări de pe cari ar fi putut să alunece, cu capul în jos, ori să umble pe acoperișuri ce amenințau, dintr-o clipă în alta, să se prăbușească în jărat, cu pompieri, cu tulumbe și cu norocul copiilor rămași fără sprijin...

Mă amestecasem în lume și îmi făcusem loc, cu un umăr împins înainte și lovind cu pumnii, întrebasesm, căutasem, trecusem prin cordonul jandarmilor,

Îl strigasem pe nume, mă t smulsesem din mâna unui gardist ce se încăpățâna să mă întorcă la cordon – eram în sfârșit lângă tata, pe un vagon de marfă împins până sub grinzile, aproape arse, ale magaziilor.

Acum nu mai mi-era frică de nimic, convins că simpla mea prezentă îl apăra de orice pericol. Înger păzitor, alături, îi sta dragostea mea – o dragoste peste care, mă încurajam singur, nicio nenorocire n-ar fi putut trece.

Dar moartea își fâlfâise aripa, peste jocul flăcărilor.

Doi hamali fuseseră uciși de explozie. Pompierii îi culcaseră alături, pe câteva lăzi goale. Oamenii se uitau la ei, cu ochii mari, fără cuvânt, poate fără gând.

O femeie alerga, numai în cămașă, printre ruine, ca o arătare, țipând și n-o întreba, nu avea nimeni timp s-o întrebe ce are și pe cine caută.

Au să afle mâine, când vor scoate de sub lemnăria prăbușită un trup negru, de nerecunoscut, răsucit în flăcări.

Magaziile de mărfuri, vechi, de scânduri, arseseră până în pământ.

Ne întorsesem acasă în zori, mergând pe lângă ziduri, cu pasul rar, încovoiați, uzi, flămânzi, murdari de fum.

Mama și Fana ne așteptaseră, palide, cu cearcăne la ochi, zâmbitoare și bune.

– Dar tu, fato – o întrebase tata, uimit că rămăsese toată noaptea lângă Puica – până la ora asta, să nu te duci să faci nani?

La masă, adormisem cu lingura în mână, ca să-i visez pe hamalii uciși și să-l întreb pe Puișor-mare, plimbându-mă cu el prin orașul din poza lui Ivan, de ce sunt oamenii săraci și de ce mor așa de crâncen și fără folos – ca găngăniile.

Când m-am deșteptat, a doua zi, pe la prânz, toată casa cu nebuni era în fierbere.

Trenul surprinsese, la barieră, o lucrătoare cu copilul în brațe. Femeia fusese mutilată, plodul scăpase ca prin minune. Acum sta în picioare, între linii și chema, cu mâinile întinse: «mama, mama» – în timp ce acarii adunau bucăți de carne, de pe traverse și de sub roțile negre.

Vrăbioara văzuse cum se întâmplase nenorocirea și se lovea cu palmele peste față, povestind – de spaimă, de milă, de oroare.

Ascultasem, cu fruntea îngropată în perne. Fana suspina, mușcând un colț al șorțului. Îmi venea să cânt, să urlu, să dau cu pumnii în zid. Începuse să se

umple paharul și în mine. Mi-am ascuns capul sub crucea brațelor și-am plâns, fără lacrimi.

Gașperită apocaliptică, locomotiva își făcuse datoria. Copilul dintre linii, rămas singur pe lume, îmi scâncise în inimă ca vrabia: cip-cirip, ca să omagieze un Dumnezeu ce ne scrisese fiecăruia, în frunte, un destin...

Vecinii și cumetrele se adunaseră în jurul Vrăbioarei, să afle tot și în urmă să comenteze, să blesteme sau să bocească. Pentru unii era de vină trenul, care trece ca o nălucă prin barieră și nu mai ai timp să fugi, când îl vezi venind – pentru alții, vinovată ar fi fost nenorocita ciopârțită, pentru că nu se uitase pe unde merge.

Numai Tănăsică filosofase: «ceasul rău, coană, ascultă-mă pe mine»...

— La urma urmei, toți suntem datori c-o moarte – oftase cineva, cu resemnare.

— Așa o fi, da' vezi că omu' i-al dracului – continuase spălătoreasă, cu ochii întorși dușmănos spre Tinca oloaga – crede că n-are moarte! Tu-l vezi cu un picior în groapă și el, sări-i-ar ochii, tot nu se lasă! Roade dușmănia în el, roade-l-ar viermii odată, să mai scăpăm de-o pacoste...

Safta a înțeles de cine-i vorba și-a început să se lamenteze.

— Aia e, soro, aia eee... că tu ești femeie cinstită la casa dumitale și vine dușmanca și bagă intrigă la bărbat, că te culci cu nu-mai-știu-cine și nu-mai-știu-cuum...

Țiganca se trântise jos și se jeluia ca la mort, trăgându-se de păr și legănându-se, de la mijloc în sus. Sultana și Domnica intraseră repede în casă, pufnind de râs. Vrăbioara își adusese aminte că mai sunt țate în mahala, dornice să afle cum se întâmplase nenorocirea de la barieră și s-o căineze pe victimă. Plecase, durdulie și tristă, cu pasul mic și grabnic, să bată la altă poartă. Tănăsică, filosof, ridicase din umeri, convins că lacrimile femeilor nu scoală morții și nici nu-i cumințesc pe cei vii! Intrase în birt, scuipând, nu mai înainte de a lovi o dată cu pumnul în zid – o dovadă că-i amărât și înjură, în gând, de papucii Maicii-Domnului. Lângă Safta rămăsese numai Mădălina picior-de-lemn.

Bocetul țigăncii fusese molipsitor pentru ea.

Spălătoreasă se așezase alături de vecina jalnică și începuse să-și dezgroape răposății, cu o chemare cântată la fel, parcă pe o singură coardă de contrabas.

— Pătru-al mamei, Pătru... Todeaș al sorii. Todeaș... Și iar Pătru-al mamei, Pătru...

Ascultând cum plâng femeile două, mă simțisem umilit – o umilință pe care am înțeles-o mai târziu: mă duruse gândul că suferința omenească poate să se manifeste așa de hilar.

Fana mă chemase lângă ea, pe gard să văd ce se mai petrece la barieră.

Știam – la toate nenorocirile de cale ferată se proceda la fel.

Se aduna mahalaua, în jurul bucaților de trup puse una lângă alta și ascunse sub un sac: capul laolaltă cu picioarele și cu inima smulsă printre coapse. Lângă mormanul acela de măruntaie și oase, cu siguranță că un hamal sau; un căruțaș milos, cu frică de ce va fi după moarte, cumpărase și aprinsese o lumânare de ceară, în timp ce cantonierul – superstițios – arunca – înjurând – cu pietre în câini, să nu-i lase să lingă sângele de pe traverse ori să înfulce o bucată de carne uitată, cum se întâmpla deseori, între șine.

Plutea în atmosferă, în aceste momente, ceva ca o fâlfâire și ca un zvon.

Locomotivele fluierau cu sfială. Se anunțau parcă, una pe alta, înfiorate, că iar a fost frânt, sub botul cu gratii, un câine al vieții.

Pășările, în trecere – mai grabnică trecere acum – piruiau. Bănuiai că zboară să ducă veste tristă la cer.

Tremurau altfel până și frunzele plopilor. Aveam impresia că le aud șoptind, ca pe niște călugărițe cutremurate de spaimă, în ceasul monahal al amurgului.

Curând, trenul avea să plece mai departe, cu un suflet nou prins de coșul mașinii și fâlfâind ca un steag, în timp ce copilul va întinde pentru ultima oară brațele după namila asasină, să cheme zadarnic: «mama, mămica»...

Tot ce urma, era o știută și tristă poveste...

Mahalaua noastră continua să răscumpere, cu moarte înfricoșătoare, codrul de pâine strâns și amestecat cu praf și păcură, în pumnul mâinii protestatare, ruptă din trup și zvârlită, răsucit alături de șina pe care osul, strivit de roată, lasă numai o ușoară pulbere albă.

— Bine începem săptămâna – oftase mama – și încă săptămâna asta sfântă! Azi noapte foc și câțiva inși pierduți în pârjol, acum nenorocire. Maică-Precistă, după prânz și la noapte ce s-o mai întâmpla? Apără-ne, Sfântă Născătoare și ne izbăvește de cel rău...

Puica proorocise ca o buhă pe clopotniță.

CAPITOLUL XXIII

Safta s-a dat huța în leagănul dracului

La plecare, Safta îl oprise pe Gore în prag.

Hamalul uitase să se pieptene și-i lunecase părul, de sub cozoroc, pe sprâncene, ca la un parlagiu.

Superstițios, soțul se supăraseră că-i «taie drumul» și tocmai luni, pentru un nimic. Oricum, nu se împotrivise ca nevasta să-l ferchezuiască la minut, convins și el că nu șade frumos să te duci la gară, om ce te afli, ca o haimana fără simțire, mai ales când știi că o să ai de-a face numai cu domnișori, conași și cucoane.

— Ce focului, Gorică – îl certase țiganca, în șoaptă – că nu ești fleac de meșter, ca scârba de ungur, să pleci la sirvici cum o fi...

Hamalul așteptase docil, cu șapca în mână, ca la fotograf. Safta l-a încheiat la toți nasturii de la bluza albastră, i-a scos, peste guler, ca un fel de fundă, ciucurii roșii de arnici, de la cămașă și alegându-i în cărare șuvițele aspre, a scuiat mult în palme și i-a netezit freza. În urmă, neobosită și tot așa de grijulie, s-a lăsat pe vine și i-a lustruit, cu un colț al șorțului, bocancii – să-i facă lună.

Surprins, înduioșat, intimidat parcă de atâta dragoste, Gore îngânase blând, zâmbind galeș.

— Ia lasă, mă nevastă, că n-au să mă facă ginere, la gară.

— Tu să taci – îl certase suspinat țiganca, holbând la el ochii tulburi, bulbucăți de nesomn – eu o casă am și pe tine! Nu-s ca altele – continuase ea, arătând cu un semn mic și numai de el înțeles, spre pălimarul surorilor – alege-s-ar prafu' de ele, că nu mă lasă-n pace...

— Da dă-le-ncolo – încercase bărbatul s-o mângâie, bănuind că femeia avusese altă ceartă cu fetele oloagei – fă-te că nu le-azi și intră-n casă.

— Nu le-aud eu, da' vezi că le-aude alții!

Prost, Gore nici acum n-a înțeles.

— Și dacă? Gura mahalalei? Dă-o la dracu de mahala, că gura lumii numai pământul o astupă! Vorba cântecului: lasă lumea, neică, să moară și să facă

haz – spusese omul, de astă dată el cu imputare în glas – numai tu să nu te dai huța în leagănul dracului...

Jocul începuse să fie periculos. Erau la un pas de mărturisire, deci de păruială crâncenă ori de împăcare în conștiință. Lași, s-au mulțumit amândoi să râdă și să se spioneze cu coada ochiului.

— Stai că era să uit, uita-m-ar...

Safta vorbise, scuturând fire imagine de praf de pe umerii hamalului.

— A zis Paler că dânsul, săptămâna asta, o să robotească până la 9 seara, că fabrica lui are comenzi multe de sărbători.

Gore privise gânditor, cu un singur ochi, ca un cocoș în soare, spre plopii în care se deșteptaseră, gureșe, vrăbiile.

— Și ce-i cu asta – întrebuse – ce-mi pasă mie de Paler...

Țiganca ar fi fost în stare să jure că nici ei nu-i pasă că slăbănogul o să lucreze trei ore în plus, pe zi.

— Ți-am spus numai așa, omule, ca să... să știi dacă-l așteptăm cu masa și pe dânsu sau... mâncăm singuri și-i oprim lui, în sufertaș...

— Să-l așteptăm, fă Safto – hotărâse soțul, cavaler și milos – mai ales că, săptămâna asta, o să avem și noi dever destul de bun: se duc boierii în conced, de sărbători, care pe unde are și el rude și e familist.

Hamalul plecase alene, pe lângă fabrici, spre gară. Îl înduioșase, deopotrivă: grija cu care îl gătise nevasta, ca niciodată și destinul lui Paler, condamnat să muncească încă trei ceasuri, pentru câțiva gologani, în iadul din turnătorie. Era, în această târzie înduioșare, un reflex al muștrării de conștiință. Față de amândoi, recunoscuse Gore, se purtase urât. Se îndoise de credința femeii și de devotamentul fostului camarad de cazarmă, îi spionase, le urmărise fiecare gest, încercase să le răstălmăcească anume orice cuvânt și era gata să le crape capul cu barda...

Abia acum pricepând aluzia făcută de Safta, în timp ce-i lustruia bocancii, la fetele oloagei, cari «nu o lăsau în pace», hamalul se certa în gând că nu avusese curajul, încă din ajun, să spună toată tărașenia, mai ales că presupușii vinovați – de data asta era convins – înțeleseseră ce gânduri îl frământă.

Duminică, după amiază, tustrei se încuiaseră în casă, că numai de mosafiri nu erau dispuși atunci și nu scosese o vorbă. Safta sta în odaia mare, pe pat, cu mâna la falcă și întoarsă cu spatele, fierbând, gata să facă explozie la cel

mai mic cuvânt și să plângă de ciudă că are un bărbat nătântoc, ce se luase după gura spurcată a vecinelor, iar Paler ofta din adâncul inimii, în sală, lung și frânt de la mijloc, cu coatele pe genunchi și pumnii la tâmple.

Hamalul se plimba prin casă, în papuci și cămașă de noapte și se uita la ei. Era trist, că numai el le adusese necazul pe cap și-l încerca, în același timp, gust de glumă. Îi venea să râdă nestăpânit, cu lacrimi și răsturnat pe scaun, de nevastă și de slăbănog, că erau proști și se oftcau pentru nimica toată.

Gore se apropiase de câteva ori de turnător, să-l tragă dezmiardător de păr, să-l îmbrățișeze și să-l roage să-l ierte că ascultase zvonul și-l crezuse capabil de o trădare ce ar fi meritat, în adevăr, o lovitură de bardă în moalele capului.

— Mă, Paler – plănuia hamalul să-i spună, după ce l-o îmbrățișa – iacă, recunosc, am fost un prost și-un nemernic. O vorbă ca asta, mă, că ți se culcă nevasta cu altcineva, o crezi de oriunde-ar veni, că te frige la ficați când o auzi și nu mai stai să judeci. Am crezut și eu, mă, și m-a perpelit îndoiala și gelozia, de-mi simt inima și acum, ca o bubă coaptă. Ba, o dată, ca să-mi fie și mai mare rușinea pe urmă, am venit acasă fără veste, să vă prind în ticăloșie și să vă lovesc la mir cu barda. Găsii numai un cârd de muieri la taifas. Ge mai tura-vura, mă Palere și tu, fă Safto, acum văd că n-a fost nimic și... hai s-o lăsăm încurcată și să ne împăcăm. De azi încolo, mama din groapă să vie să-mi spună așa și pe dincolo de voi și n-o mai cred...

Dar, apropiindu-se de Paler, parcă i se uscau buzele. Trebuia în adevăr curaj, pentru o mărturisire așa de dureroasă și de umilitoare. Încercase, oricum, să-i convingă, prin felul cum le vorbise, blând, zâmbitor, de toate nimicurile, prin hărnicia cu care aprinsese focul în locul chiriașului și pusese masa, ca să n-o mai supere pe Safta, prin sticla de vin (făcuse el cinste...) și prin glumele – cu și fără haz – ce le spusese în timp ce mâncau, că el nu are nimic cu el, că – dimpotrivă – se simte vinovat și-i pare nespus de rău că le-a bănuțit buna credință.

Melancolic, după câteva pahare de vin și cu gust de vorbă, pentru întâia oară privind în el ca într-o fântână limpede, Gore își recapitulase viața, o mângâiase pe țigancă și o binecuvântase, pentru tot norocul ce i-l purtase și pomenise – atunci, după mai mult de treizeci de ani de uitare – de Oană, de tatăl rob la vechil și mort de cine știe când, căruia – recunoscuse el, cu glasul umed – încă nu se învrednicise să-i dea un covrig, un merișor și o cană cu vin

de pomană, că i-o fi foame și i s-o fi ars gura de sete, pe cealaltă lume, săracu Oană...

Safta și Paler se priviseră lung, tot timpul și tăcuseră, cu încăpățănare.

Hamalul se îmbătase, plânsese și adormise cu capul pe masă. Luni, cu întâiul cântat al cocoșului, el a avut un semn de iertare. Când a deschis, alene și tulburi, ochii cârpiți de urdori, l-a văzut lângă pat pe turnător, lung și palid, cu o ceașcă de cafea în mână. Slăbănogul se sculase devreme și nu uitase să răscumpere, cum se pricepuse, dovada de frățietate și hărnicia cu care Gore, în ajun, despicasese surcele și făcuse focul, în locul lui.

— Cafeluța matală, nene – îngânase Paler, bâlbâit și așezase ceașca lângă tabachera neagră de carton presat, cu o figură colorată de rege pe capac, pe un scăunel tras repede lângă pat, să-i fie toate la îndemână.

Omul n-a avut timp să se mire sau să articuleze un cuvânt de mulțumire. Fostul camarad plecase la turnătorie, mut, misterios, fără să-l simtă cei din casă. Hamalul se uitase lung, prostit, când la ceașca de cafea, când la ușa pe care dispăruse chiriașul, în timp ce Safta, culcată lângă el, ofta din adânc și în somn, cu plapuma trasă peste cap.

Oftatul ei îi sfredelise inima.

Țiganca încă nu-l iertase. Îl muștra, din somn, cu tristețe. Nimeni altul, mai bine ca el, nu ar fi înțeles-o, în momentul acela. La plecare, însă, tot așa de surprins, Gore avusese alt semn de iertare: grija cu care-l gătise nevasta și-i lustruise, ca niciodată, bocancii.

— Tot bivol am rămas – oftase pe drum, cu gândul lăsat acasă. E adevărat că am liniștit-o, spunându-i că nu-mi pasă de gura lumii. A fost o mărturisire, da' și-o amenințare, când i-am zis că: numai tu să nu te dai huța în leagănul dracului! N-am făcut bine că i-am spus așa, da' nici rău – se încurajase singur

— Că, la urma urmei, ca bărbat, e bine totdeauna să te știe muierea de frică. Bine a zis cine-a zis că, pe nevastă, cu ce a lăsat Dumnezeu s-o bucuri, da' cu ochii s-o bagi în răcori...

Se deștepta în el soțul convins, ca oricare altul în mahala, că numai privirile crâncene și pumnul asigurată cumințenia, hărnicia și credința femeilor.

Trecând pe lângă zidul fabricii de mobilă, Gore ascultase cântecul infernal al mașinilor industriale.

— A dracului muncă – îi compătimise el pe meseriași, generos ca niciodată – amară pâine... Lucrezi în praf, urlă mașinile până-ți face balamuc în cap,

mănânci pâine cu praf, bei apă cu praf, tragi în tine praf și când scuipi, simți surcele pe limbă...

Oricum, apreciasse hamalul, erau. Mult mai de plâns cei de la turnătorie.

— Sufletul lui Paler, săracu, o fi negru ca un fund de ceun...

Destinul fostului camarad de arme îl înduioșase iar. Se muștra aspru, că nu se gândise mai de mult să-l scape de iadul cu macarale și forme, cu căldură leșinătoare și fum.

Gore fusese o singură dată în atelierul în care lucra slăbănogul și se cutremurase, ascultând clocotul – ca în pântec de animal apocaliptic – al cuptoarelor și privind muncitorii dezbrăcați până la brâu și murdari, pierduți în nori de funingine dezbrăcați până la brâu și murdari, pierduți în nori de funingine sau încovoiați, cum purtau pe umeri tiparele aburind peste focul alb al metalului topit, clocotind, sfârâind, scânteietor.

Când a ieșit în curte, din sala topitoarelor, s-a oprit să-și umple plămâni cu aer proaspăt și-l binecuvântase pe domnul Stârcu, de la gară, că-i asigurase un serviciu ușor, curat, în plină lumină.

Hotărât, Paler trebuia smuls din turnătorie și scos la soare, în larg, mai ales că insul, în ultimul timp, se înverzise, se cocârjase și începuse să tușească sec, a colivă.

— Săracu, ar fi păcat să moară...

Dar, în sentimentul acesta de sinceră compătimire pentru soarta prietenului, a scăpărat un moment și fără veste, îndoiala. De ce nu-i spusese slăbănogul în ajun, în după amiaza aceea plictisitoare sau seara, la masă, că va lucra trei ore în plus, în Săptămâna Patimilor? De ce nu-l anunțase cel puțin dimineața, când îi adusese cafeaua la pat? El îi mărturisise, până atunci, ca unui duhovnic, supărări mult mai mari. N-ar fi avut niciun motiv, tocmai acum, să i se plângă, prin Safta, de un necaz așa de mic.

Gore se oprise, scuturat de un fior, cu ochii mari în gol: unic răspuns, la întrebări, îi apăruse în minte scârba de «numărul patru», să-i râdă-n nas și să se scarpine, în batjocură, prin buzunarul spart al pantalonilor.

— Tu nu vezi, mă, îmbroboditule – vorbise Lahu, în gândul lui Gore – că e minciună cu coadă la mijloc? E sigur că nu le mai ajung îndrăgostirile pe furiș și cu frica-n sân. Acum scornesc alta: că are turnătoria comenzi, să le rămână încă trei ceasuri de nerușinare.

Hamalul se pomenise fugind și se năpustise orb, clocotind, desfigurat, pe poarta cu firmă – ca să iasă, peste câteva minute, liniștit, fluierând, cu șapca trasă pe-o sprinceană. Omul îl întrebase pe portar, se convinsese: țiganca nu mințise!

Fabrica lucra, în Săptămâna Patimilor, până la 9 seara.

Acum știa precis ce o să-i răspundă lui Lahu. Avea o dovadă în plus că Paler e un tânăr cinstit și un prieten devotat, iar Safta o tovarășe cum nu se mai află. Se isprăvise cu îndoiala, cu frământările lui și cu neadevărurile clevetitorilor. Era și el un om fără supărări, un bărbat stăpân pe casă, pe norocul și pe nevasta lui, liber să cânte cum i-o place și cât i-o dori inima, prin mijlocul străzii. Nu-i mai pasă de lume, de toți gură-cască și de toate lepădăturile orașului, ce se opriseră în drum și se uitau, cu nedumerire și haz, după omul ce urla, țopăia în jurul felinarelor și agita mâinile în aer, nestăpânit.

Fericit ca niciodată, chemase lângă el un covrigar și un bragagiu și dăduse de pomană trecătorilor – să fie morților și pentru sufletul lui Oană – marfa cumpărată cu doi pumni de gologani de la grecul, mirosind a brânză râncedă și a gândaci roșii, și de la insul cu fes și șalvari, rumen ca un bigi-bigi și cu un surâs ca o zaharica.

Ajungând însă la gară – înviorat și împăcat cu el, mulțumit că-l săturase pe robul de dincolo de prag cu covrigi, cu bragă și cu dulciuri – Gore i-a văzut pe hamali strânși grămadă, pe scara de la intrare, povestind și râzând cu gura mare. Pasul i-a șovăit. A presimțit că despre el vorbesc. Nu știa ce să facă. Ar fi fost mai cuminte, poate, să intre pe lângă oficiul poștal și să treacă, pe la predarea bagajelor, spre peronul de plecare. Firește: ocolindu-i, însemna că fuge, că nu are curaj să le strige adevărul în față, pentru că se simte cu musca pe vârful nasului. De cine și – mai ales – de ce să fugă? Acum, când se convinsese de cinstea celor de acasă, era – dimpotrivă – obligat să-i apere, să-l înfrunte pe Lahu și să-l umple de sânge, pe el și pe oricine ar fi îndrăznit să-i spună un singur cuvânt în răspăr.

Vecinul se apropiase de turma clevetitorilor cu pasul sigur, apăsător, hotărât, dar hamalii tăcuseră deodată și împrumutaseră, risipiți, figuri indiferente. Singur «numărul patru» rămăsese înfipt în calea lui, cu mâna în buzunar. Gore s-a uitat la el, liniștit, cu ochii mici. Calm, l-a prins de umăr, l-a smucit spre el, l-a scuiat între ochi, l-a dat în lături și a trecut mai departe, cântând, cu șapca trasă pe-o sprinceană. N-a mai stat să asculte amenințările strigate de

dușman, în urma lui, cu gura strâmbă de ură. Uscățivul era liber să îndruge verzi și uscate. «Numărul nouă» știa sigur că nu-i adevărat. Toată gara, tot orașul dacă i-ar fi spus că Safta se culcă cu Paler, nu s-ar fi clintit în credința lui. Ar fi fost în stare să râdă de prostia lumii și să-i facă, orașului întreg, cu tifla...

Omul, după întâmplarea cu Lahu – pe care-l umilise în văzul tuturor, ca un avertisment pentru oricine o mai îndrăzni să îngâne un cuvânt de batjocură despre nevasta lui – lucrase singur, harnic, îndărătnic, până la prânz, nepăsător de ura ce o strânse în rândurile albaștrilor, surd pentru toate șoptele rele și amenințările prinse, în trecere, de la un hamal sau altul. Amenințările nu-l înfricoșau, șoptele rele îl făceau să râdă – un râs nestăpânit, smuls din el și risipit în toată ființa, ca o înviorare.

Mâncase, ca să le facă dușmanilor venin, la un birt de peste drum de gară, feluri scumpe și se cinstise, răsturnat pe scaun și râgâind de îmbuibare, cu vin, cu cafeluță și țigări de cinci parale una.

Se întorsese la peron mai dornic de muncă, zâmbitor, ușor, cântând. Dar, după câteva ore de alergare de la intrare la garnitura trenului și de la vagon la trăsura conașului, cocârjat sub geamantane, Gore simțise cum se adună oboseala, ca o furnicare, în genunchi și cum urcă în el, ca o apă moleșitoare, învăluitoare. Se vedea singur, i se părea toată munca zadarnică și-l prinsese scârba: de el și de semeni, de gară, de toată forfota plecărilor și sosirilor. Se întreba, pentru prima oară, încotro o fi călătorind tot furnicarul acela de lume și cu ce rost o fi venind, mulțime tot așa de buimacă la ducere ca și la întoarcere – de unde iese atâta omenire și ce duh necurat o împinge din urmă, ca pe-o turmă pestriță? Fără răspuns în el și cu buzele arse, a intrat în restaurantul de ultimă clasă, să cadă istovit pe un scaun, oftând și să ceară un pahar cu vin.

Damian era un om serios. Albaștrii îl ascultau și-l respectau. El făcuse, de multe ori, «pace între dobitoace». Hamalii se certau ușor și cu înverșunare, pentru orice nimic. Știau să-și fure mușterii sau să se înșele când – lucrând doi-patru laolaltă, pentru același călător – împărțeau bacșișul. Se lua de păr pentru un gologan de aramă, sfâșiindu-și bluzele, ca să termine scandalul – abia răsuflând și plini de sânge – în fața tovarășului chemat să-i împace cu un cuvânt de mustrare blândă, ce-i rușina în adevăr pe beligeranți și cu o nouă împărțire, egală până la para, a câștigului cu bucluc. Dacă vreunul din ei avea

un necaz, acasă ori cu vecinii, Damian îl ruga să-i spună, pe cinste și în conștiință, fără părtinire, tot ce se întâmplase, și-l asculta atent, cu înțelegere, ca un duhovnic. Sfaturile pe cari le da el erau păstrate cu sfințenie de hamali și se întâmpla să le prindă bine.

— Ce-a fost cu «numărul patru», mă, omule?

Când l-a văzut pe Damian lângă el, cu ochii umezi de bunătate, Gore a simțit nevoia unei mărturisiri.

Așteptase, căuta de mult un prieten, căruia să nu-i ascundă nicio cută a sufletului. Se voia priceput, ajutat cu o vorbă spusă din inimă, îndrumat.

— Acum, când știu, când am văzut cum te văd și am înțeleș cum mă înțelegeți, că n-a fost altceva decât gura lumii la mijloc, nu mai rabd! Azi l-am scuiapat pe Lahu, da' mâine, dacă nu se astâmpără – să i-o spui asta – îl fac tocană cu satârul și-l dau la câini. Să se ungă cu sfântul mir pe frunte, ăla care i-a scos vorbă de ocară Saftai, când o fi să-l afli...

Damian îl ascultase îngândurat. Suferise și el mult în viață, mai ales din pricina femeilor. Suferința îl învățase să vadă limpede, cuprinzător, să pătrundă cu gândul până la ascunzișul sufletului omenesc. El știa de unde vin necazurile tovarășului de muncă, Lahu singur îi povestise cum aflase că țiganka se culcă cu Paler, în lipsa bărbatului.

Lângă Podul Izvor, pe malul stâng al râului cu apă dulce și galbenă, erau odinioară șase-opt case mici, cu bolovani pe acoperișuri, să nu fure vântul tablele roase de rugină și desprinse din încheieturi de furtuni. În fața gardurilor de scânduri într-o rână, pe trotuarul celălalt, stau toată ziua, alături și cocoțați pe fiarele cheiului, olteni cu coșurile goale pe umeri, soldați, haimanale bătrâne și adolescenți vicioși.

Femeile apăreau în răstimpuri la porți, să schimbe glume porcoase cu bărbații de peste drum, să-i cheme cu promisiuni și să-i atragă cu dezgoliri repetate. Oltenii și soldații se tocmeau în gura mare și se înjurau amical cu prostituatele, ca să dispară apoi, unul câte unul, în întunericul greu mirositor al odăițelor cu un pat, o lampă și un lighean de tablă. Când se întorceau, după câtva timp, în stradă, bărbații erau primiți de tovarășii de pe chei cu râsete, cu batjocuri și glume ce zgâriau auzul rarilor trecători.

Sultana și Domnica lucrau în schimbul de noapte al stabilimentelor amoroase. Lahu o cunoscuse pe sora mare întâmplător, în bordel și-i rămăsese credincios, încântat de trupul plin ce i se dăruia întotdeauna cu

dragoste. Se împrieteniseră repede și așa de sincer, că «numărul patru» nu șovăise să se facă un instrument al răzbunării, în mâna ibovnicei lui săptămânale.

Damian nu ar fi crezut zvonul rău, pornit de la o destrăbălată ca oricare alta. Mai mult: dacă totul s-ar fi redus la șoapta ce-i uimise și bucurase pe hamali, tovarășul de muncă nu ar fi șovăit o clipă să-l apere pe presupusul încornorat cu toată căldura și cu tot prestigiul de care era sigur că se bucură printre albaștri.

Se pare, însă, că el aflase altă taină din căsnicia lui Gore, neștiută de Lahu și cu atât mai puțin de Sultana. Altcineva din gară, la un pahar cu vin, făcuse o mărturisire senzațională în legătură cu nerușinările din casa cu nebuni. Damian, care era la o masă vecină îl auzise pe acest altcineva cum se lăuda că n-a rămas meșteșug al îndrăgostirii să nu-l încerce cu țiganca și n-a fost gust destrăbălat să nu i-l satisfacă...

Tovarășul a înțeles că adevărul, spus fără înconjur, ar despica inima omului înșelat de nevastă.

— Gorică, nentule, recunosc că gura lumii e-a dracului, că Lahu e un porc și Paler un om cumsecade. Asta e una la mână, mă, și istoria cu femeia, cu Safta și cu oricare din lume, e alta. Că, vezi tu: noi o cunoaștem pe nevastă numai de la brâu în jos. Ce diavoli ascunde în inimă și ce gărgăuni în cap, asta n-o s-o știi tu sau eu și nimeni altul. La cine fuge cu gândul, când o culci sub tine, pentru cine-i bate inima și pe cine-l vede în tine, n-o să afli nicicând, cum n-o să afle dracul amnarul și gresia gospodinelor. Nu zic să-i pui vardist la inimă, da' nici să ai încredere oarbă în nevastă...

Damian vorbise rar, cu ochii în pământ, bătând darabana pe masă.

— Pacoste mare pe noi, când ne mușcă îndoiala din inimă. Rău e când te înșală nevasta și n-o afli, da' e mai foc când o prinzi. Ce-am folosit eu, c-am prins-o pe Marioara? Stau de zece ani, ca un cuc și-mi cântă pustiul la cap, ca o cobe! O să mor, frățioare, ca un câine și n-o să aibă cine mă jeli – că rude n-am, copii n-am...

Gore nu și-a putut stăpâni înduioșarea. S-a sculat de la masă, fără cuvânt, și a dat buzna afară, pe un coridor, să nu-i vadă nimeni ochii umezi.

Hamalii își încruciau drumurile, cu pasul grabnic, încovoiați sub geamantane, cu valizele în brațe și cu sfoara pachetelor prinsă în dinți. Așa munciseră, asini sub povară, an după an și așa vor muri, mâncând prost și

ducând dorul unui pahar cu vin, ca să adune – ban lângă ban – o avere de care n-au să știe ori n-au să aibă timp să se bucure.

La ce bună și truda asta pe brânci? Tot cu o băncuță legată în colțul basmalei pleci pe lumea ailaltă...

Gore era obosit, dezgustat. Spovedania lui Damian îl duruse. Se deșteptase cineva în el și striga vieții ce clocotea împrejur: lasă-mă-n pace, mi-e dor de liniște, de odihnă, de reculegere – în ceasul ăsta vreau să fiu numai al meu! Hamalul se ștersese cu batista, apăsător, de la frunte la bărbie, ca și cum ar fi vrut să adune toată oboseala prinsă pe figură ca o funingine din turnătoria lui Paler și plecase spre casă, încet, încovoiat, pe lângă ulucile negre din dosul gării.

— Asta așa e – oftase – cum a spus săracu Damian: pe nevastă n-o cunoști decât de la brâu în jos...

Adevărul îl descurajase.

Scuturase capul, cu un gest de voință, să sperie gândurile, să scape de ele și se pomenise, fără să-și dea seama, mergând repede, cu pasul mare, prin mijlocul străzii. Se oprise nedumerit, apăsându-și – cu podul palmelor – ticăitul neastâmpărat al inimii. Cine și de ce-i mărise și grăbise pasul? Era devreme, sta aproape, acasă îl aștepta un tabinet cu Safta și altceva nimic. Se hotărâse să intre în prima cârciumă, în fața fabricii de pe calea Plevnei, să asculte o vorbă, să închine un pahar de vin cu un cunoscut și să mai întrebe ce se mai aude prin lume. Dar, în graba cu care pornise din nou, uitase de cârciumă și se trezise, gâfâind, la poartă

Sultana, rezemată de zid, se uita la el cu dispreț, poate cu milă, oricum cu neastâmpăr în priviri. Îl așteptase anume, știa că are să vină, sau era o întâmplare oarbă? Pensionara bordelului de pe cheiul gârlei i-a făcut semn să se apropie, cu degetul la gură și privind în curte, să n-o vadă cineva și i-a șoptit, liniștită, fără să acorde importanță cuvintelor.

— Să nu te duci în casă că Safta dumitale nu-i singură...

Gore n-a înțeles, un moment, ce vrea să spună sora mare sau s-a părut că nu înțelege. Încremenise cu ochii albi la ea și nu știa ce să facă cu mâinile. Îngâna, repetat, că «Safta nu-i singură în casă» și se întreba, nedumerit, cu un sentiment curios de clătinare în el, dacă faptul acesta poate să aibă, în adevăr, o importantă, mai ales acum, când se convinsese că nevasta nu-l înșelase și nici n-ar fi capabilă de așa ceva. Aflase că, în lipsa lui, țiganka adună vecinele

la o cafeluță și la taifas și nu se necăjise. Nu era o pagubă și nici mare stricăciune. Femeile – filosofase el, înțelegător – nu sunt păsărele, să le închizi în colivii. Au și ele slăbiciunile și parigoriile lor.

Hamalul ar fi fost dispus să ridice din umeri, cu nepăsare și s-o asigure pe Sultana că nu are niciun motiv de supărare dacă țiganca lui, în momentul acela, stă de vorbă cu o vecină serioasă. Îl intrigase, însă, felul cum îi vorbise fata de la bordel. Îl îngândurase gestul frânt și ascuns cu care-i făcuse semn să se apropie de ea și-l speriasse fulgerul mic ce-i scăpărase în priviri, când îl anunțase că Safta nu-i singură în casă. Era ceva suspect: în surâsul cu buzele subțiri al profesionistei, în tremurul frunzelor de roșcov și în ciripitul vrăbiilor, în somnul picotit al calului mic de la sacaua oprită la pompă și în uitătura prostită a piciului ce sta în fața tăvilor cu brânzoaice rumene. Fără înțeles, sau prea plină de înțelesuri, i se păruse acum și graba cu care venise de la gară, mai devreme ca niciodată: parcă-l luase cineva de mână și-l adusesse, fără voia lui, până la poartă..;

Gore se întrebase, pentru a doua oară, dacă Sultana îl așteptase anume sau era o simplă întâmplare că o găsisse afară. Privind-o drept, ca și cum răspunsul i-ar fi fost scris pe figură, își adusesse aminte, nici el nu știa prin ce salt al gândului, de Paler. Slăbănogul, fără îndoială, era la fabrică în ceasul acela al înserării. Turnătoria lucra până la ora nouă, muncă în plin clocot. Omul era sigur de asta. Îi spusese portarul, de dimineață, că întreprinderea are comenzi numeroase și o să toarne, zilnic, trei ore în plus, stâlpi pentru tramvaiul fără cai.

Hamalul a fost convins, un moment, că Safta nu poate fi în casă cu Paler.

Dar îndoiala și-a făcut repede loc în inima lui. Dacă-l mințise omul de la poarta cu firmă, învățat de chiriași și în bună învoială cu țiganca? Nu ar fi fost exclus, de asemeni, să facă ore suplimentare numai o echipă de lucrători, fără ajutorul hamalilor, deci și fără Paler. Oricum, încă nu era ora șase. Fostul camarad, prin urmare, nu plecase de la fabrică. Nu ar fi putut să iasă pe la intrarea principală, unde se face control, dar nu-l împiedica nimeni să sară gardul din dos și să vină acasă pe linia ferată, trecând prin spărtura gardului dinspre maidanul cu basculă. Încremenit și mic în fața fetei de la bordel și căutând un răspuns liniștitor atâtor întrebări ce se ridicau lăuntric, ca niște flăcări și-l usturau, Gore își reamintise cuvintele lui Damian:

— Pe nevastă o cunoaștem de la brâu în jos nu zic să-i pui vardist la inimă, da' nici să ai încredere oarbă în ea...

Soțul simțise, silabisind în gând adevărul spus de tovarășul de la gară, cum tremură și se stinge în el ultima fărâmbă de nădejde.

Sultana, care-l privise până atunci cum se frământă, cu o liniște diabolică, a înțeles că omul din fața ei a rămas fără reazem și n-a șovăit a doua lovitură – dată sigur, cu calcul și cu pricepere profesională.

— Adică... pe mine – ca să nu mai vorbim de lume, care află și râde – mie puțin îmi pasă dacă Safta dumitale e acum cu un ibovnic în casă! Asta – arcuise fata de la bordel sprâncenele, convinsă că așa pare și mai nepăsătoare, o nepăsare plină de dispreț— ca să zic așa: te privește personal! Nu zic, sunt proastă că-mi pare rău de matale, ca vecină, da' nici nu mă amestec unde nu-mi fierbe oala...

Gore o întrebase stins, alb, cu pământul legănat sub picioare:

— Paler?

— Altcineva – a râs Sultana – mai simandicos... Numai să nu încerci să intri, c-au pus zăvorul, mi se pare – să nu-i prindă careva...

Hamalul s-a năpustit în ușă, urlând, a smuls-o cu un brânci

— Sfărâmând geamurile – din balamale și s-a pomenit, gâfâind, desfigurat, cu degetele încleștate, în pragul dintre sală și odaia mare. Safta țipase scurt și se ghemuise, goală, după perne iar domnul Stârcu, nașul cu uniformă de postav, încremenise lângă pat, cu brăcinarul pantalonilor căzut pe ghetе și cămașa ridicată, cu amândouă mâinile, într-un gest instinctiv de apărare și de falsă acoperire a goliciunilor, sub bărbie. Gore i-a privit o clipă, buimac, burta goală, păroasă și zvâcnetul bărbat și rotund de sub pântec și i s-a părut că vede crescând, din portarul de la gară, o rămă uriașă ce-l încolăcește, îi pârâie oasele în strânsoare, i se făcuse nod în jurul gâtului și-l atârână, ca pe un spânzurat, în cârligul din mijlocul tavanului.

Recules din spaima ce-l îngălbenise, Stârcu își ridicase pantalonii și începuse să se îmbrace, bombănind o amenințare la el.

— Haimana... am să te dau afară de la gară...

Prostit, dezarticulat, risipit cu desăvârșire sufletește, hamalul se prăbușise lângă mașină, în sală, și plângea, lovindu-se cu capul de scânduri.

— Cu matale, nășicile, n-am nimic – poți să pleci, nășicile, că n-am nimic cu matale...

Gore îl lăsase, în adevăr, să plece, dar la poartă îl așteptau Sultana și Domnica, să-i toarne un vas cu necurățenii în cap. Ud și murdar, ibovnicul o luase la fugă, gonit din urmă de copiii din mahala, până la podul gării, cu huiduieli, cu râsete și bolovani.

Când s-a întors Paler de la fabrică, târziu, tuciuriu și flămând, a găsit-o pe Safta în vârful patului, îmbufnată, legată la cap cu felii de cartof...

Gore plecase de acasă – nu știa nimeni unde.

CAPITOLUL XXIV

Blestemată zi a mai fost atunci

Mahalaua aflase drăcovenia din casa hamalului. Șoapta zburase de la o poartă la alta, cu repeziciune, iar cumetrele se adunaseră pe bănci și scăunele, în plină uliță, să comenteze zgomotos, s-o ocărăscă pe Safta că a fost și a rămas târâtură nesățioasă și să povestească în amănunt, cu figura pudică și vorba nerușinată, scena dintre țigancă și portar, în momentul când a năvălit bărbatul în casă.

Strada avea un aspect de iarmaroc – un adevărat târg al clevetirilor, unde fiecare conștiință era o tarabă plină cu turta dulce a șoaptelor cu multe înțelesuri, cu muzicuțele măscărilor sau cu stambele ieftine și colorate țipător, ale răutăților. Oricât de spart și de puternic ar fi fost glasul cu care Stanca-Roiba încerca să-și domine vecinele, oricât de neastâmpărată voia să fie Bica-mărunțica și parcă în ciuda Raliței, ce se agita pe un scăunel și da din mâini, slabă și murdară în rochia ei cu volănașele înfoiate și de culoarea lintiței, totul se pierdea în murmurul de stup uriaș al mulțimii, în pantomima unică a grupurilor de porți, cu gesturile la fel și împletite, în balta cu miros urât a sufletului colectiv.

Sufletul acesta impur și dement, de care nu mă apropiasem până atunci, pentru că trăisem numai în robia casei cu nebuni și în necuprinsul maidanelor, urla și se da peste cap ca un saltimbanc, în orice nevestă sau cumătră din mahalaua cu nume rușinos.

Șoseaua Basarab, cu zidurile mari și fumurii de fabrică alături de casele mici, cu gardurile trântite și cu cerul viu colorat în fund, peste podul gării, de răsăritul apropiat al discului lunar, părea un decor imens de panoramă, în care se juca una din cele mai triste și mai dezgustătoare farse ale vieții.

Roșcovii sălbatici semănau, în ceasul acesta al îngemănării dintre zi și noapte, cu niște candelabre imense și întoarse. Așteptam să se aprindă, în ele, lumini colorate și mici, de serată dansantă sub cort.

Firește, cele mai revoltate erau țatele din sobor, care o blestemau pe Safta crunt și porcos. Gore nu scăpase, de asemeni, de ocări. Femeile îl învinuiau că se purtase, cu nevasta și ibovnicul de la gară, ca un tont. Bătrânele erau de

păreră că hamalul trebuia să le toace capul la amândoi, cu barda, în timp ce tinerele opinau că ar fi fost mult mai nimerit să-i măcelărească sub pântec cu un brici, să nu mai aibă cum se îndrăgosti. O zvăpăiată cu fantezie și aventuri fără număr țipase că s-ar fi dus pomina, dacă încornoratul i-ar fi purtat, legați cot la cot, prin mahala, să-i înjure bărbații, să-i scuipe nevestele cumsecade și să facă haimanalele mascări cu ei, la fiecare răspântie.

Oricum, mahalaua aștepta de mult un scandal și era în fierbere acum: se frământa, se pasiona, trăia din plin...

În casa cu nebuni, în acest timp, era o liniște suspectă. Bela se încuiase în odăița lui și renunțase să cânte la vioară. Ivan lăsase perdelele, iar Mădălina, deși se întunecase, nu avea curaj să aprindă lampa în casă. Noi mâncam tăcuți, copleșiți de întâmplare, cu tresăriri mici, de câte ori ni se părea că auzim mișcare la ușă. Așteptam, din moment în moment, să se petreacă în curte ceva înfiorător. Liniștea de afară era deseori sfâșiată de râsul nestăpânit, bucurat, provocător, al surorilor două, vesele până la nesimțire de victoria ce o câștigaseră.

Mama îngâna o tristețe cunoscută:

— Of, ce lume, în ce lume am ajuns să trăim...

Tata asculta râsul de afară, ridica din umeri, descurajat ori se scutura, cu dezgust.

— Scroafe! Scroafe și altceva nimic...

Acum știam cine a fost matahala ce-i ridicase papucii țigăncii spre tavan și-i lipăise de călcâi, în seara când mă uitasem, printr-o spărtură a perdelei, în casa hamalului. Mă bucuram că Safta fusese prinsă, eram trist pentru Gore și mă revolta bucuria nerușinată și crudă a fetelor de la bordel.

După-masă, Fana a venit la noi, chicotind, să ne povestească pățania vecinei cu garoafa. Renăscuse, în ea, fata din pod. Vorbea cu o voluptate stranie în ochii întredeschiși, neatentă la cămașa ce se desfăcuse la piept și la fusta ce i se ridicase, cum sta pe pat, peste genunchi și dispusă să repete, ca nevestele și țatele de pe stradă, cu figura pudică și gestul mai nerușinat ca vorba, toate mășcările ce ocoliseră mahalaua.

Mă întrebam, ascultând-o, cu același dor vag lămurit în mine, ca un ecou îndepărtat de muzică tristă și obsedantă: unde era Fana ce-mi destăinuise, plină de dezgust, cu câteva zile în urmă, ce pun la cale «scroafele tinere și

porcii bătrâni», fata care-mi plânsese cu capul pe umăr și se jurase că nu se mai întoarce în cocină?

Am țipat, nestăpânit, lovind cu pumnul în masă, brusc răsucit în mine de ciudă că nu o regăsesc pe tovarășa din vis și din viața de odinioară și în egală măsură de revoltă și scârbă pentru toate nerușinările pe cari le spusese, printre hohote zgârietoare de râs, în fața bătrânilor.

— Nu mai bârfi, spurcăciune! Taci din gură, că te bat!

O amenințam, pentru întâia oară, și mă uitam la ea cu ochii scăpărând. M-a durut gândul că o ameninț și o privesc dușmănos – o durere încercată la fel, de câte ori o vedeam pe Mădălina picior-de-lemn înfigând mâinile în părul ei frumos, ales în cărare la mijloc.

Sora mică, însă, era străină acum de suferința mea și nu s-a lăsat intimidată. Venise din cocină, cu sufletul dezgolit și prins în toate mășcările auzite de la cei bătrâni – era și ea, în momentul acela, o Tincă veninoasă și o Sultană fără rușine.

— Ce să le fac eu – mi-a răspuns, sărind în picioare și vorbind precipitat, cu ochii închiși și cu figura ca o mască – dacă sunt proști? Tu nu vezi că niciunul nu-i mai cu scaun la cap? Ivan face papuci de atlas pentru Maro – pentru aia care...

Încremenisem lângă masă.

Fana ar fi fost în stare să spună tot ce văzusem în pod în noaptea de pomină, ca să facă dovada că, în adevăr, Ivan n-ar fi mai deștept ca Gore, din moment ce nu era nicio deosebire între țigancă și grecoaică. Speriat că bătrânii îmi vor afla isprava și scos din fire de bestia mică și albă, ce vocifera – în timp ce mama și Puișor-mare, surprinși, nu știau cum s-o împace – m-am repezit la ea și i-am astupat gura. Fata a încercat, zbătându-se gemut în brațele mele, să se elibereze. Cum știam ce va urma, dacă o vorbi, nu mai mi-am dat seama ce fac și orbește, cu disperare, hotărât s-o reduc oricum la tăcere, i-am dat doi pumni în figură.

Fana s-a clătinat o clipă, amuțită, cu sângele gălgâind din nas și s-a prăvălit la picioarele mele, mototol. Mama a țipat, îngrozită și s-a grăbit s-o ridice, iar tata – pentru întâia oară, în viața pe care o petrecusem alături și puișori – m-a lovit peste obraz cu mâna lui mare, mângâiată și dragă.

— Să ieși afară, să pleci de la noi din casă – măgarule, zurbagiule și asasinule!

Scena a fost așa de neașteptată și s-a petrecut cu atâta repeziciune că nici eu singur, revenit după o clipă, smuls din vârtejul ce mă amețise și stăpân pe mine, nu am înțeles precis ce se întâmplase. Numai obrazul îmi era o flacăra. Palma primită îmi rămăsese pe figură, ca o pată. Nu am putut să suport gândul că Puișor mare m-a bătut și m-a târât până în curte cu pământul nesigur sub picioare, ținându-mă de zid, de ușă, de scaune.

O auzeam pe mama, ca în ceață și departe, blestemând viața și norocul.

— Of, c-a dracului zi a mai fost...

Dar calvarul nu se sfârșise.

Casa cu nebuni, furată târziu de un somn zbuciumat, plin de spaime, a fost deșteptată în plinul nopții de un strigăt prelung.

Sărisem în picioare, buimac, în întunericul din sală. Am avut impresia, în moment, că aud semnale de alarmă. Am așteptat, încremenit în prag, nesigur. Nu știam dacă țipase cineva sau mi se păruse, dacă fluierau în adevăr fabricile. Afară s-au precipitat pași, câteva umbre și-au întretăiat fuga și am ascultat în urmă, lămurit, chemarea disperată a țigăncii.

— Săriți! Săriți, oameni buni, că iar o omoară câinele, săraca...

Am înțeles: după ceremonialul erotic cunoscut, începuse un nou scandal în casa simigiului.

Era noapte cu frumuseți de basm – ca să ne vedem mici și mai murdari, în mușuroiul tuturor scârnaviilor.

Chiriașii se adunaseră la ușa greului, ca de obicei, și-l rugau, tot așa de milogi.

— N-o mai bate, domnule Tino, c-o omori, săraca... și e păcat...

Ilfovenii apăruseră la poartă, umăr la umăr, glumind în șoaptă, râzând, nepăsători de furtuna ce răsturna cuibul stăpânului.

Am avut, atunci, o primă și mare nedumerire: unul din ei era ibovnicul grecoaicei, îl văzusem din pod, cum o îmbrățișa. Ce taină, ce învoială se făcuse între slugă și jupân, ce mister mai presus de înțelegere îl obliga pe flăcăul voinic s-o lase pe Maro martirizată de coropișnița umană, neputincioasă și sadică? Nepăsarea asta începuse să mă revolte.

Eram convins că milogelile vecinelor nu vor îndupleca inima simigiului. Știam, de asemeni, că Paler, Pascu și Bela vor încerca zadarnic să spargă ușa cu drug de fier pe dinăuntru și în curmeziș. Gore nu era acasă, să amenințe cel puțin, tata nu mai vrea să se amestece, după cum spusese odată: în tărăța

porcilor, iar Ivan nu învățase altceva decât să plângă la icoană și să prindă glas după ce Maro n-o să mai aibă putere să geamă – sfâșiind întunericul cu un cântec în care suferința lui nu ar mai fi avut nimic nou să ne spună.

Rusul mi s-a părut, atunci pentru întâia oară slab, prost, ridicol. Îmi era silă: de el, de cei trei mototoli ce dau târcoale ușii, fără s-o atingă. Scena dintre mine, Fana și Puișor-mare mă clătinase sufletește. Gândul că, după câteva luni de liniște, vom reîncepe seria scandalurilor săptămânale și a nopților de neodihnă și de teroare, mă îngrozise.

Cu plânsul clocotind în mine, îmi venea să-mi înfig degetele în păr și să urlu ca un câine prost la lună sau să-mi sfâșii cămașa și să le strig celor din casa cu nebuni – lor și vieții, laolaltă:

— Destul! Nu mai pot să văd, nu mai pot să aud, nu mai pot să rabd...

Tremurând, plecasem spre poartă, să-i rog pe ilfoveni, să-i implor s-o salveze pe stăpână sau să le țip în fața toată scârba, toată revolta, toată ura ce mi-o inspirau.

Dar, după primii pași, m-am oprit surprins.

Ivan smucise ușa și apăruse lângă mine, uriaș, cu părul vâlvoi și ochii tulburi. Renunțase în sfârșit la icoană și se hotărâse să nu-și mai cânte durerea pe care nu i-o înțelesese și nu i-ar fi putut-o nimeni înțelege. Tino o martirizase destul pe nevastă, în carnea cârpaciului, în visul lui de dragoste și în întruchipările din ceaslovul cu sfinte...

În odaia simigiului s-a auzit o trosnitură, ca o sfărâmare de scaun izbit în ziduri, iar Maro a țipat, pentru ultima oară, înnebunită.

Crescut în el și alături de noi, Ivan s-a repezit în ușă, cu umărul. Tăbliile au pârâit și au căzut. Cârligul ce fixa drugul de fier a fost smuls cu ușurință, prin una din spărturi, și rusul s-a năpustit înăuntru. Încremeniseră toți chiriașii din casa cu nebuni, pe lângă ziduri, umbre. După o clipă de liniște, parcă o eternitate, gospodin a apărut în prag cu Maro – goală – pe brațe. Tino se prinsese cu amândouă mâinile de un picior al lui și – târât ca un mușunache – se ruga printre sughituri de plâns:

— Lasă, Ivan – lasă nevasta...

Sora de la Candia, pe brațele lui batiușca, în lumina lunii, era sculpturală și pură.

CAPITOLUL XXV

Casa cu nebuni – casa cu năluci

Când a venit, în zori, chemată de ilfoveni, să vadă ce se întâmplase în timpul nopții și să ia o măsură care să pună capăt scandalului, Salomia a găsit toată mahalaua adunată la poartă și pe gardul dinspre maidanul cu basculă. În curte era un adevărat pelerinaj. Țațele și cumetrele, numai în cămăși și papuci, urduroase și nepieptănate, cum săriseră de sub plapumă, intrau la rând prinse de mână și în vârfuri, să vadă drăcovenia făcută de «omul cu casa mișcătoare». Unele se speriau, cu palma la falcă.

Bătrânele suspinau de mila grecului, iar codanele se mușcau de mână ori își astupau gura cu pumnii, să nu râdă în hohot.

Salomia încremenise. Tabloul era de un pitoresc în adevăr crud. Simigiul, legat în curele și sfori de trunchiul mărilor din fața atelierului lui Ivan, leșinase sau numai adormise crucificat sub coroana de flori albe. Cum Tino era gol când îl smulsese rusul din casă, cineva îi legase un șorț dinainte. Era o imagine de un ridicol tragic. Te revolta, te înduioșa și te amuza, în egală măsură. Gospodin se culcase pe pragul casei lui, istovit, încovrigat, ca un dulău credincios la picioarele unei stăpâne. Prin fereastra deschisă, stăpâna se vedea dormind în patul cârpaciului.

— Ce-i asta – întrebase Salomia – nu mai înțeleg nimic...

Ilfovenii au lămurit-o, în șoaptă.

Ivan, după ce o scăpase pe Maro de loviturile bărbatului, o adusese la el, o spălase de sânge și o lăsase – învelită în cearșaf să se odihnească. Amețită de spaima prin care trecuse și de pumni, grecoica adormise repede: somn zbuciumat, cu înfiorări și gemete surde, de durere și oroare.

Tino, prins în brațe de vecini și trântit în așternutul cu flori răvășite, să se astâmpere până a doua zi, când – afirmase Ivan – va veni Salomia să-i afle isprăvile și să pună, într-un fel sau altul, capăt balamucului, se zvârcolise, sărise din pat și revenise la ușa rusului, furios, să-l amenințe cu spume la gură ori să-l roage, plângând, umil, milog, să-i dea nevasta. Batiușca l-ar fi lăsat să strige și să joace tontoroii, pricolici și umbră cu ochii injectați, în jurul casei

de scânduri, dar cu fiecare strigăt al lui, Maro tresărea în somn și se apăra, cu brațele întinse și tremurând, de bestia ce continua s-o terorizeze și în vis.

Scos din fire, gospodin se repezise afară, la grec, să-l fărâme. Din fericire, așa cum îl ridicase, prins de gât și de picioare, să-l trântescă de pământ, și-a simțit brațele slabe. Simigiul, în mâinile lui, era o cârpă, o otreapă cu lacrimi, brusc, urât mirositoare. Pe rus l-a cutremurat scârba: de găngania pe care era s-o omoare și de el...

Abia acum își adusese aminte de porunca a treia din decalogul învățat de la pușcăriașul frumos din Cotroceni: să nu ucizi pe oricine!

Cald, murdar pe mâini, de pe pulpele moi și tremurând ca o piftie, Ivan l-a aruncat pe covrigar în țărână și i-a rugat, pe Bela și Paler, să-l lege de măr și să-i astupe gura să nu mai sperie somnul, și așa destul de chinuit, al frumoasei din adăpostul sigur al atelierului, pentru că – a doua oară – dacă pune mâna pe el, nu mai scapă cu viață...

Bela și slăbănogul au înțeles că sfatul e cuminte și s-au supus.

Tino, crucificat de copacul spre care Maro privise deseori, cu un dor nelămurit în suflet, se zbatuse îndelung în curele și sfori, morfolind în gingii cârpa ce-l sufoca. Istovit, lăsase capul pe un umăr: leșinase sau adormise numai...

Slugile asistaseră, tot așa de nepăsătoare, la pătimirile simigiului. Inclinand fruntea, ca o renunțare din urmă, sub cerul ce se împodobise – parcă numai pentru el – cu flori de măr, grecul îl blestemase, în amândoi ilfovenii, pe același ucenic slab din fire, lepădat de trei ori de stăpân mai înainte de cântatul cocoșilor.

Pudică, țiganca își desfăcuse șorțul și acoperise goliciunile celui răstignit.

Fapta o transfigurase.

Uitând isprava cu portarul de la gară și rana ce-o adâncise în inima lui Gore, cu câteva ore mai înainte, Safta avea atitudini și priviri de sfântă cu nume uitat acum, răsărind cu năframa pe brațe în calea Omului cu suferința scrisă în început de veac, pe un drum în care umbrele celor de odinioară vorbesc românește cu îngerii și-i dau binețe Atotputernicului cu trei măști pe figură: a Lui, a Fiului sacrificat și a Duhului sfânt – coborât în dimineața aceea, în chip de stăncuță, pe umerii fostei cântărețe...

Ivan, satisfăcut că pricoliciul fusese în sfârșit redus la tăcere, se așezase pe pragul casei de scânduri, hotărât să aștepte liniștit, împăcat în conștiință și

dârz, ca o strajă lângă comoara de care nu-i era nimănui iertat să se apropie, lumina răsăritului și sfatul bun, de stăpână și soră, al Salomieii.

Vecinii, de asemeni cu somnul speriat, se retrăseseră pe scăunele, în fața ușilor, să aștepte ca batiușca, dar nici ei singuri neștiind ce, poate o întâmplare mult mai covârșitoare sau o poruncă de la cineva de sus și de departe, liberatoare din atmosfera aceea de bâlci și de sanctuar. Dar, cu întâia trâmbiță a zorilor, chiriașii obosiseră. Pleoapele, grele de toată neodihna de peste noapte, se închiseseră fără voia lor – ca să surprindă soarele, peste o oră sau mai puțin, o privescătoare rară, uluitoare.

Ivan adormise cel din urmă, iar ilfovenii, cumiți, plecaseră s-o anunțe pe Salomia.

O mahalagioaică venise, cum se luminase, să-și ia papucii dați în ajun la cârpit. Văzându-l pe Tino atârnat, ca o stafie, în copac și pe vecini adormiți în lungul peretelui și la fel, pe scăunele, cu bărbia în piept, femeia s-a speriat și a rămas câteva clipe rezemată de zid, încremenită, mută, interzisă. Nu era sigură dacă vede în adevăr, sau e prada unei arătări scornite de un duh necurat, pe care cântecul cocoșului nu-l gonise încă pe pustii locuri. Când și-a revenit, a plecat spre poartă, în vârfuri, prelinsă pe sub gang, de frică să nu deștepte vedeniile și s-o înconjoare cu miorlăiturile și cu dansurile lor de iad. Ajunsă la poartă, însă, a luat-o la fugă și nu s-a oprit până acasă, unde și-a chemat vecinele, peste gard, și le-a povestit, palidă, tremurând, tot ce văzuse.

Zvonul se împrăștiase ca un miros nedorit, de la o stradă la alta, iar mahalaua pornise în pelerinaj spre curtea cu «stafia spânzurată», să vadă – după cum afirmase cumătră cu papucii – ceva ce «nici nu gândise»...

Salomia privise îndelung, aproape cu înduioșare, tabloul acela necrezut. Era liniște și răcoare, în aerul tare, limpede, înviorător, al dimineții. Vrăbiile, deșteptate de mult în plopi și pe sub streșini, nu începuseră totuși gâlceava lor matinală, obișnuită, asurzitoare. Nici ele nu îndrăzniseră, parcă, să strice somnul trudiților din casa cu nebuni. Proprietăreasa, de asemeni, ezitase să-și deștepte chiriașii. În șoaptă, ea îi rugase pe ilfoveni să-l dezlege pe Tino ușor, nici să nu simtă, să-l ducă pe brațe în odaia lui și să-l culce.

Scăpat din sfori și curele, grecul se prăbușise gemând, râcâind pământul cu degetele. Abia avea putere să îngâne, ca o implorare:

— Stăpâna, stăpâna noastră, stăpâna...

Salomia, lângă el, vorbise blând.

— Taci, Țino, că ai să scapi, în curând, de necazuri! Am să ți-o iau pe Maro, ticălos bătrân – am să ți-o iau...

Era o amenințare crâncenă, în glasul ei muzical, pe care numai ilfovenii au înțeles-o, cum rămăseseră – palizi și umăr la umăr – cu simigiul ghemuit la picioarele lor, în țărână. Proprietăreasa le-a surprins tremurul ușor al buzelor, s-a încruntat și i-a dojenit pe amândoi, cu o privire la fel.

— Doi flăcăi voinici, ca voi și să lăsați o stăpână ca Maro, bătută de un vierme...

Numai unul din ei a oftat.

— Aici e o poveste, e o taină la mijloc! Când am s-o spun – dacă... Stăpâna ne rugase să nu ne amestecăm, când...

Tânărul tăcuse, mai palid, cu ochii în pământ.

Salomia își înăbușise clocotul lăuntric, să poată spune, cu glasul tot așa de blând, o amenințare la fel de crâncenă.

— O să văd eu ce taină. Am s-o întreb pe Maro, o să înțeleg, poate o să vă scap și pe voi de necazuri...

Ilfovenii au încercat, îngânându-se unul pe altul, o altă apărare, dar ibovnica pușcăriașului frumos nu-i mai ascultase. Le strigase peste umăr, cu dispreț:

— Slugi! Slugi și nimic altceva...

Ivan tresărise în somn și se ridicase surprins, zâmbitor. Tot așa de zâmbitoare, cu recunoștință și dragoste de soră în privirile cu care îl învăluisese, Salomia s-a apropiat de el și l-a sărutat pe frunte.

— Gospodin, gospodin, ești un copil, un copil uriaș și drag...

Târziu, după ce Maro – îmbrăcată în grabă – plecase cu sora vitregă, în trăsura ce le așteptase la poartă, spre casa boierească din mahalaua Grantului, cârpaciul intrase în atelier să se așeze pe scaunul mic și să reia munca, înviorat, cu mai multă râvnă. Glasul binefăcătoarei, însă, îi rămăsesese în suflet ca o undă: «Gospodin, ești un copil uriaș și drag!» Rusul îi îngânase cuvintele, de câteva ori, cu ochii închiși și se înfiripase în el un început de cântec. Transfigurat, aruncase sculele și se întorsese spre raftul în care-și păstra amintirile, să ia chitara. În picioare, în fața patului, Ivan nu și-a putut stăpâni, însă, un strigăt: așternutul păstrase conturul corpului sculptural al grecoacei...

Fără să-și poată aduna privirile risipite pe cearceaf, el a întins mina, automat, spre icoană și a întors-o cu fața la perete.

Acum avea la ce să se închine...

CAPITOLUL XXVI

O floare albă și otrăvitoare

Mahalaua aflase – cum și de unde, nu interesa pe nimeni – că Salomia se hotărâse să termine cât mai curând cu balamucul din căsnicia simigiului. Până una-alta, se știa sigur că Maro nu se mai întoarce în casa cu nebuni. Tino primise ordin să se mute până în sărbători, să plece unde i-o place, cu tăvile lui de corăbioare, cu șirurile de covrigi și cu dovlecii copti.

– Capră râioasă – strigase proprietărea din balcon, la plăcintar, care încremenise la poartă, cu pălăria în mână – să știi că te-ai șters pe bot de nevastă! Maro rămâne aici, la mine și... am să-i găesc eu alt noroc. Până atunci, să nu te mai văd – să pleci, cu slugi cu tot. Fugi, ticălosule și să nu te mai găesc pe Basarab, că te spânzur cu capu-n jos, de roșcovul din fața prăvăliei!

Vecinii aflaseră, de asemeni, că ilfovenii au râs când au auzit de porunca Salomiei – ca să amenințe în urmă, întunecați.

– Tino o să plece, noi nu. Sau, dacă plecăm, mai luăm pe cineva. Oricum, Ivan o să rămână cu buza umflată. Noi n-am fost slugi la Tino pentru gologani. Am avut altă învoială, pe care a știut-o Maro și n-o s-o mai afle nimeni. Așa că, dacă plecăm, Maro vine după noi...

Fantezia țațelor și a cumetrelor din cartier era liberă, acum, să brodeze după plac, să închipuie întâmplări și să dezgroape taine. Ilfovenii, deși nu spusese nimic precis în jurul înțelegerii pe care «numai Maro o știa» – înțelegere ce o legase pe fosta stăpână de slugi sau numai de una din ele, pentru totdeauna, cu asentimentul și poate după îndemnul bărbatului – neliniștiseră mahalaua și ațâțaseră la culme, curiozitatea femeilor. Toate scornirile și clevetirile plecau de la o întâmplare ce-și afla, abia acum, un înțeles revelator. Nimeni nu uitase că flăcâii apăruseră, în casa cu nebuni, în ziua când și-a adus simigiul nevasta tânără.

Adevărul acesta lămurise misterul.

Acum se știa de ce și din pricina cui suferise Maro maltratările, se aflase taina – nepătrunsă doi ani – din căsnicia grecului uscățiv și bătrân.

Tino era compătimit, iar sora de la Candia și presupușii ibovnici ocăriți crâncen, de bătrâne și de bărbați. Dar, după câteva ore, codanele și inițiatele din sobor au redus la tăcere ura și clevetirile celor în vârstă, schimbând vântul simpatiei generale. Marele vinovat, în cele din urmă, rămăsese covrigarul, care ar fi fost dator să nu se însoare, pricâjit și stors de vlagă cum era, cu o fată frumoasă, dornică de viață, cu sângele clocotind de neastâmpăr și carnea arsă de dorinți.

— Ce, fă – strigaseră codanele generoase la babornițe – era să se usuce Maro, ca o sfântă Filoftee, numai ca să nu-l înșele pe brânzoiu de palicar? Cine l-a pus să se înhame la trup tânăr, când nu era în stare decât să-i morfolească, în gingii, sfârcul țâțelor? Brava ilfovenii! Ea numai draci, ei ca niște tauri: asta zicem și noi că-i dragoste...

Isprava țigăncii lui Gore fusese uitată cu desăvârșire, cel puțin deocamdată.

Mahalaua, după ce judecase căsnicia simigiului și stabilise vinovățiile, avea să răspundă la altă întrebare: ce-i cu Ivan, de ce spusese cei doi flăcăi că rusul o să rămână cu buza umflată și o să fluiera, iffliu, după fosta nevastă a grecului? Zvonul că el ar fi fost, cu ani în urmă – când se întâlneră prin streinătați – ibovnicul Salomei, începuse din nou să preocupe cartierul, firește în legătură cu ultimele întâmplări din casa cu nebuni.

Acum nu se mai îndoia nimeni că Safta avusese dreptate, pe vremuri, să afirme că gospodin venise în țară convins că ibovnica de odinioară îl aștepta cu parale și îmbrățișări. El se făcuse cizmar ca să înlătore orice bănuială a lumii și – mai ales – a pușcăriașului din Cotroceni, de care Salomia promisese solemn că o să scape cât de curând. Dar, între timp, proprietăreasa se gândise, muiere isteată cum era, că n-ar fi rău să-și păstreze amândoi bărbații – pe Fane amant de casă și de lume, iar pe Ivan iubit tainic, cu îmbrățișări furișe și îndrăgostiri repezi, găfâite, chinuite, pe după ușile acareturilor boierești de pe Grant, când era ibovnicul celălalt plecat, sau în întunericul chițimiei cu duh necurat, de câte ori venea să-i încerce rusul papuci de atlas. Opt ani, apreciau mahalagioaicele, batiușca avusese timp să se convingă, deopotrivă, de primejdia jocului ce-l făcuse Salomia cu inima lui și a pușcăriașului frumos din Cotroceni și de nestatornicia sentimentelor ei. Obosit, scârbit, convins că – în cele din urmă – jocul acesta o să aibă un final sângeros (pentru că ar fi fost imposibil ca Fane să nu simtă, într-o bună

noapte, că-i înșelat), Ivan se hotărâse să termine, într-ul fel sau altul, cu o dragoste de pripas.

Rusul amenințase așa:

— Ori îl lași și trăim cinstit, pe față – ori te las și plec în lume...

Femeia nu știa cum să scape de adoratul cu tricou și nu vrea, pentru nimic în lume, să se despartă de gospodin, care era cărturar cu rude mari în țara moscoviților. Nu se împăca numai cu boieria ce i-o asigurau casele ciocoiști de pe Grant, trăsura cu doi armăsari murgi și cu slugile patru, pălmuite după plac și fericite, totuși, că tirania le dă să mănânce o dată pe zi și numai de post. Ea ambiționa să se simtă mai cucoană, cu fiecare îmbrățișare a lui Ivan. Visa să ajungă – prin dezveliri pe după uși și proptiri în zid – os moscovit și nobil, dacă nu împărătesc...

Salomia învățase din tinerețe, pe când era la Constantinopol – că nici ea, afirmau vecinele strânse la sfat, nu fusese o poamă mai bună ca sora de la Candia – că rușii nu știu de glumă, când spun o vorbă și nu se pricepea cum să facă să-l lege pe cărpaci de inima ei, cât mai strâns, să-l păstreze cu orice sacrificiu și în ciuda tuturor pericolelor ce-o amenințau.

Cumetrele, în taifasul lor, erau sigure că proprietăreasa, dacă ar fi avut o fată, nu s-ar fi sfiit s-o mărite cu gospodin numai ca să nu-l piardă. Firește că nu ar fi fost ea singura ibovnică din lume ce și-ar fi făcut amantul ginere. Una din nevestele tinere, Paulina-cu-pistrui, pe care soborul din casa țigăncii o poreclise Cocoșel, fusese servitoare la o maioreasă din centru și se convinsese că – între boieri – schimbul de ibovnic, de la mamă la fiică și de la amândouă la alte rubedenii, se face cu ușurința cu care ai întreba: «cum o mai duci, fante?» – ca să ți se răspundă la fel și tușind a colivă: «mulțumesc dumitale, sănătoșel...»

Maro – frumoasă și prostănacă, după părerea țățelor – fusese sortită să joace, între Ivan și Salomia, rolul fetei de măritat. Boieroica de pe Grant făcuse un plan minunat, pentru că – de acest adevăr era sigură, acum, toată mahalaua – tărășenia cu scandalul de la simigiu, voinicia neașteptată a cărpaciului și crucificarea lui Tino de copac fusese pusă la cale, în deplină înțelegere cu gospodin, ca să poată ea, a doua zi, s-o ia pe grecoica tânără acasă, s-o descoase, s-o încânte și să i-o facă plocon.

Batiuşca se învoise la jocul acesta – bucuros că o să aibă încă o amantă, mai fragedă şi mai frumoasă – fără să bănuie că – prin Maro – Salomia îl lega pentru totdeauna de fusta ei.

Vântul simpatiilor se schimbase din nou.

Tino era o biată victimă, acum, iar ilfovenii ce-l ameninţaseră pe Ivan că o să rămână cu buza umflată împrumutau, în fantezia tuturora, aureole de trimişi ai cerului, veniţi pe pământ să facă dreptate cu sabia, cu pumnii şi poate cu o răpire misterioasă.

Era, în egală măsură, în romanul acesta închipuit de soborul țătelor, minciună şi adevăr. Oricum, minciuna era mult mai frumoasă ca adevărul.

Salomia, în cele câteva luni de linişte, se convinsese că nu mai are niciun motiv să se amestece în căsnicia surorii vitrege, mai ales că – după întâmplarea din noaptea revelionului – ea nu se îndurase să-i trimită un cuvânt de dojană sau de recunoştinţă, pentru pumnul ce o scăpase de la maltratări. Se bucura că reuşise, cu atâta uşurinţă, să astâmpere bestia mică şi sălbatică, ascunsă în grec. Ivan, în tot acest timp, era fericit de asemeni că poate să răscumpere ura de odinioară cu dragoste şi umilinţă, bănuind că numai aşa va putea să-l sugrume în el pe Cain şi să se mântuie de păcatul lui gândit numai. Tino rămase stăpân la el în casă şi-ar fi putut să continue, fără supărare, ceremonialul păgân de dragoste, pe care – alături de ilfoveni – numai eu şi Fana îl ştiam şi-l tăcusem, ca pe o boală ruşinoasă sau o diformitate a sufletului.

Ultimul scandal, însă, deschisese din nou rănilile şi le adâncise.

Salomia o luase pe sora de la Candia la ea, hotărâtă să nu mai lase os din osul căpitanului Paminonda batjocorit de pumnul slugii de altădată. Porunca ei fusese deopotrivă de energică şi clară: plăcintarul să se mute cât mai repede, iar ilfovenii să plece cu el sau să se ducă, singuri, unde le-o place. Maro va rămâne sub aripa ei protectoare o lună, un an, oricât, până i-o găsi alt noroc. Se gândise, cum era şi logic, la Ivan, pe care – în opt ani – învăţase să-l aprecieze şi să-l respecte. Rusul ar fi fost, în adevăr, după opinia ei şi a lui Fane, un bărbat admirabil pentru copila din flori a corăbierului de la Pireu. Se convinseseră amândoi, după spovedania din noaptea revelionului, de dragostea lui fără margini şi erau siguri că – la prima întâlnire – Maro o să-l îmbrăţişeze pe salvator cu dragoste la fel şi recunoştinţă.

Prietenii de pe Grant stabiliseră planul prin care voiau să asigure fericirea viitorului cămin. Gospodin va fi ajutat să-și deschidă în locul simigiei, un atelier de încălțăminte ca în oraș, cu vitrină, ucenici, lucrători și comenzi. Pe firmă trebuia scris neapărat: «Cizmăria Meșterului Ivan – la Căpitan Paminonda – reparațiuni și comenzi de lux». Până la nuntă (o să aibă loc, oricum, cât mai curând), batiușca o să se mute singur în odăile lui Tino, iar sora vitregă o să rămână lângă stăpâna acareturilor cu balcon și slugi, ca o fină frumoasă și cuminte. Ce vor mai face, după cununie, au să vadă după ce vor sta de vorbă și cu Ivan, ca să-i cunoască – în amănunt – dorințele și felul cum înțelege să-și cimenteze viața nouă.

— Mă rog, s-ajungem noi până acolo...

Maro, însă, îi deziluzionase din prima zi.

La toate dovezile de dragoste ale Salomiei – îmbrățișări și daruri, promisiuni și lacrimi de bucurie că sunt și vor fi alături de atunci încolo – ea răspunsese cu o privire speriată, streină și rareori cu un surâs vag. Sta ascunsă prin colțuri, mută, nu tristă dar nici veselă: absentă. Trăia cu gândul în altă parte. Sufletește, nu o lega nimic de casa boierească și de oamenii ce-o înconjurau, până la plictis, cu o afecțiune ce nu le-o ceruse. Fane se grăbise să-i spună – ca odinioară lui Ivan – toată aventura căpitanului Paminonda cu Glicheria, văduva lui Iani din Candia, iar gazda, îmbrățișând-o, strigase fericită:

— Surori! Suntem surori, draguțo...

Maro se eliberase, cu un gest scurt, din îmbrățișare și îngânase cu glasul alb, privind afară, pe strada plină de praf și de plozi numai petice:

— Nu știam că suntem surori. Mi se pare că ai fost bună cu mine – mulțumesc...

Salomia nu-și putuse stăpâni revolta.

— Cum, asta e tot ce ai să-mi spui, acum, când ne regăsim surori? Nicio lacrimă, niciun semn de bucurie, niciun sărut? Ce inimă de piatră, ce suflet de lighioană ai, progenitură a Glicheriei și a altcuiva nimeni?

Ea a râs, pentru întâia și ultima oară i-a râs în față, ca un mârâit, cu capul dat pe spate și dinții strălucitori în corola gurii.

— Frumoasă sălbăticiune, îngânase Fane, îngândurat.

Maro rămăsese, în adevăr, sălbăticiunea pustiului de piatră și de nisip din insula copilăriei. Zburdase ca o iadă și crescuse ca un fruct, în soarele fierbinte

al amiezilor și în vântul ce înțepa obrazul, aducând amurgul multicolor pe grumajii valurilor șopotitoare, verzi sub coamele de spumă. Țipase scurt și speriat, ca păsările mării și alergase pe bancurile de nisip cu brațele deschise și ochii închiși, să i se pară că zboară, între mizeria de acasă și splendoarea depărtărilor marine, pe cari fata fără stăpân lopăta cu gândul – spre apus până la țărmurile de poveste ale cântatului Rodos, iar spre miazănoapte până la dantelăria insulelor egeice – ea nu învățase altceva decât să fie și să rămână o sălbăticiune. Copila din flori a căpitanului Paminonda nu se amestecase în jocul plozilor, nu avusese prilej să se înduioșeze, nu simțise nevoia unei îngemănări de suflet și nu cunoscuse motiv de tristețe, în primii ani ai adolescenței, numai singurătatea mării și legănarea zărilor pe valuri o neliniștiseră și numai soarele îi despicasă în carne mugurul dorinței: ca o beție în priviri, ca o sete în toată ființa, ca o poruncă de arcuire sub cer, cu pântecul gol.

Maro se îngropa în nisipul fierbinte, ca să-și admire apoi formele pe cari le păstra culcușul de pulbere și să le cânte, fără cuvinte, îngenunchiată, cu părul căzut peste față, până la pământ.

Sălbăticiunea se bucura că trăiește liberă și singură. Tino o găsisă hoinărind pe țărături, cu doi ani în urmă, când debarcase la Candia cu scrisoare de la Salomia pentru Glicheria, să-i ia fata și să i-o aducă în țara unde curge lapte și miere, să-i facă un rost în lume. Maro plecase fără împotrivire cu streinul scheletic, ademenită de poveștile lui despre orașul în care o aștepta frumoasa din Pireu, cu daruri și găтели sclipitoare și bucuroasă că va călători zile și nopți – mai ales nopți – pe valuri, pe creste: peste mări, peste munți.

Drumul fusese ca un vis pentru ea, ca să se deștepte obosită și tot singuratică, într-o casă – mică pentru sufletul despletit deseori pe tot cuprinsul mării – dintr-o mahala murdară și săracă de târg oriental ca oricare altul.

– Frumoasă sălbăticiune – îngânase Fane și atunci, mai îngândurat, cu privirile mai fierbinți.

Maro trecuse – peste câteva zile numai – din salonul binefăcătoarei spre cuibul casnic, unde o aștepta simigiul, cu pasul ușor tremurat, dar stăpână pe zvâcnetul inimii.

Când a văzut-o goală în fața lui, parcă răsărită din spuma mării, Tino a ținut de admirație și deznădejde și și-a scuiat și lovit cu pumnii făptura uscată.

— Sunt mort, mort pentru corpul tău tânăr, de care nu mai pot să mă bucur!

Supt de suferință și stors de mizerii, de timpuriu, covrigarul era mort – în adevăr – pentru toate comorile și minunile ascunse în trupul fraged.

— Iartă-mă, Maro, iartă-mă...

Ea îl asculta fără gând și se uita la el fără să-l vadă, sfâșiind voalul și mototolind în palmă floarea de lămâiță. Beteala îi lunecase pe șolduri și-i încolăcise gleznela ca un șarpe de aur.

Greul i-a mărturisit că o luase de nevastă pentru că numai așa putuse să scape de slugărit. Neputincios și sterp, nu putuse face altceva decât s-o binecuvânteze: ea îi rupsesse lanțul robiei, prin ea ajunsese stăpân pe o simigie. Visul lui, de când trăia: să aibă un cuptor și câteva tăvi cu corăbioare și brânzoaice pe tarabă...

Maro își scuturase părul pe umeri și răspunsese abia dezlipind buzele, în tăcerea de cavou a camerei nupțiale.

— Ai să mă pierzi, Tino, și-ai să pierzi, o dată cu mine, taraba cu brânzoaice și corăbioare...

Vorbind, își prinsese sânii în palme, cu trupul tot destins. Era, în gestul acesta, o poruncă și un țipăt.

Simigiul a înțeles. Plângând, s-a târât până la ușă și a deschis-o. În prag aștepta, blond, zâmbitor și athletic unul din ilfoveni.

Femeia a tresărit, înfiorată și l-a privit lung, tremurând, pe flăcăul voinic.

— Bine, Tino, primesc târgul. Stinge lampa, repede și ieși afară.

Cocoloșit în întuneric, într-un colț, greul ascultase și suferise, ca un scuipat în obraz, toată bucuria nestăpânită a trupurilor goale, tinere, încleștate. Mirii oficiaseră dragoste, tăvălind sub ei până l-au strivit, în nebunia întâiului spasm, sufletul ca un crin înfășurat în otrepe al mortului întârziat.

Dar sufletul acesta strivit, ultragiât, o diviniza pe Maro. Renăscut, a doua zi, în soarele după-amiezii, el cântase făptura de vis

— Din visul ce-i rămăsese, curat, frumos și încă neîmplinit.

— Te ador, neprețuito – din toată durerea și cu toată nebunia și umilințele mele de azi noapte, te ador...

Tino smulsese sufletul din Nedu, care rămăsese numai un trup frumos și voinic. Prin el palpita, se zbuciuma și se bucura – îmbrățișând cu mâinile

puternice ale slugii – iubirea vie a vrăjitorului cu înfățișare de vierme și de batjocură. Adorata nu-l recunoscuse, pentru că nici suferința și nici lacrima lui n-o cutremurase. Numai credința ei de mâine o să despice taina de acum și o să-l mântuiască.

Maro îl privise lung, prin întredeschizătura ochilor leneși și zâmbise vag:

— Tu ai fost mirele meu din prima noapte și vei rămâne mirele meu de totdeauna.

În serile următoare, apariția ilfoveanului, în pragul dormitorului, fusese precedată de ceremonialul pe care-l văzusem în noaptea de pomină, din pod și de simfonicul sufletesc, transfigurator – acel cântec al iubitei «la care nicio vină nu găsisese», ascultat alături de Fana. Era, în glasul elegiac al bătrânului, un omagial pentru formele desăvârșite ale femeii și un act de prezență, în același timp, al duhului dogoritor ce-l înviora pe Nedu și posedea, prin el, cu o forță îndoită, ființa ce i se dăruia cu toată beția dragostei.

— Din tinerețea neobosită a unuia și din sufletul blând și pierdut de fericire, al celuilalt, mi-am făcut un bărbat întreg așa cum îl visam.

Singură, în fața surorii vitrege, Salomia ascultase palidă, uimită, scârbită, copleșită. Maro își povestise viața, sinceră până la nerușinare, încolăcind reptile în adâncul privirilor. Simțea o nevoie organică să se răzbune: pe viață, pe dragoste, pe oameni, pe memoria căpitanului Paminonda și pe tot pământul. Se răzbuna din ură și ura din perversiune, cu tot sufletul acela crescut cotropitor, ca să poată îmbrățișa și robi cu ramurile bărbății amândoi, într-o încleștare contopitoare.

— Urăsc, cu toată nebunia și patima cu care m-am dăruit sufletului viu, din trupul mort și tinereții fără suflet!

Maro era ca un crin cu suc de cucută urcat în tulpină.

CAPITOLUL XXVII

Ivan era un copil uriaș și altceva nimic

Ivan se gătise cu rubașca de mătase și cizmele roșii, înfășurase în jurnal papucii de atlas lucrați de curând pentru Maro, în taină, și plecase repede spre Grant. Era sigur că Salomia îl chemase să-i spună o veste bună, hotărâtoare în viața lui.

Încuiat toată ziua în casa de scânduri și prosternat în fața cearceafului ce-o învelise pe grecoaică și-i păstrase, ca un tipar, linia muzicală a formelor, rusul se gândise, pentru întâia oară, la destinul lui. El își recapitulase viața, pas cu pas, din ziua când renunțase la avere și pornise, cu toiagul în mână, să colinde imperiul țărilor și să limpezească în el marea taină a vieții și a nefericirii umane și până în noaptea aceea de scârbă și de grea încercare, pe care Tino o stropise cu murdăria trupului schilav, scuturat de spaima morții. Fapta mare, de odinioară, a renunțării la toate bunurile trecătoare ale pământului și suferința ce-o îndurase pe drumuri, suflet obidit alături de milioanele de suflete la fel, îl apropiase de adevărurile existenței. Aceste adevăruri revelatoare, însă și gândul înaripat de mai târziu, că luptă și se sacrifică pentru binele tuturor, în vârtejul revoluției așteptate ca o sărbătoare liberatoare, rămăseseră palide amintiri după opt ani de muncă și de frământări sterile în promiscuitatea morală din casa cu nebuni.

Pelerinul ce cutreierase, cu pasul apostolic, depărtările pravoslavnice, trăise parcă în altă planetă, cu alt suflet, peste care se scuturaseră elanurile, ca florile în toamnă și-l îngropaseră.

Revoluționarul rămăsese în Ivan, cu toată răzvrătirea din scriptura lui Kropotkin clocotind în învelișul cuvântului, dar credința, în izbânda apropiată a mișcării, se clătinase.

Viața de univers miniatural și prozaic a mahalalei bucureștene, fără orizont și fără elanuri, redusă la nimicurile mari ale intrigilor de la o poartă la alta, îl înconjurase și murdărise, când nu putuse să-l rănească. Dragostea lui de oameni încercase inutil să îmbrățișeze turma îndobitocită de trudă și mizerii, cu traiul ca o tăvălire în cocină. Destinele – cu întregul lor cortegiu de pătimiri și nerușinări – se desfășurau într-un ritm curios, neînțeleș de intelectualul

slav, obositor, copleșitor pentru omul cu frăgezimi de simțire și de gând, iar moravurile îl opriseră, cu toată eroica împotrivire a luptătorului ce nu ucisese omenia în el, pe boierinașul rămas ascuns în cine știe ce cută a inimii.

Zvârlit departe de o umanitate pe care și-o apropiase și înțeleșese și ajuns, epavă, în pragul unei lumi cu care se convinsese, nu fără amărăciune și curând, că nu are nimic comun, Ivan încercase să se apere de viața ce amenința să-l fure și să-l ducă la fund, să-i mutilizeze sufletul și să-l asemenea celorlalți, izolându-se în colțul de țară și de lume ruscă, închis între cei patru pereți ai casei de scânduri. Dacă, în primii ani, nu trecuse dincolo de acești pereți niciun zvon din frământarea oarbă dimprejur, ajunseseră totuși câteva vești triste de la tovarășii risipiți prin toate metropolele europene.

Revoluția se amâna pentru mai târziu – poate pentru un târziu pe care putini au să-l trăiască...

Ivan se privise în oglindă și se întristase: albise pe la tâmple, îi slăbiseră vederile, nu mai cânta ca odinioară.

— Îmbătrânesc și n-am să mai văd steagurile roșii fluturând în zare – am să fiu în mormânt și n-am să le mai văd...

Rusul încerca, îndărătnic, să domine aceste momente de descurajare. Se încleșta cu disperare de orice veste îndoielnică, venită de departe, ca să ridice în el, cu ultimele resurse de optimism, colonada între trandafiri a entuziasmului pentru ziua mare a mântuirii, anunțată pentru o dată cât mai apropiată de alt revoluționar, de la Berlin sau din cuiburile elvețiene (poate tot așa de descurajat ca și Ivan), într-un articol de fițuică tipărită clandestin și cu mari sacrificii, în hrubele unui oraș mic, necunoscut și ospitalier sau într-o scrisoare în care pâlăia, cu siguranță, ultimul licăr al credinței. Era un entuziasm febril, simptomatic – clocotea sub rânduri, în articole și scrisori, un strigăt de durere pe mormântul visului ce murise sau se amânase pentru altă dată, acel altă dată pe care presimți că n-o să-l mai ajungi. Gospodin se încăpățâna să nu audă acest strigăt de durere, de departe și din el. Se străduia, dimpotrivă, să smulgă din învelișul fiecărui cuvânt o taină, să interpreteze într-un anumit sens epistolele primite și să afle articolelor din jurnal un tâlc inexistent. Se certa că s-a descurajat așa de repede și se învinuia, se umilea, se detesta că a fost și a rămas un soldat și un tovarăș prost, nepregătit să întimpine cu stoicism loviturile și să rămână, neclintit,

neștrămutat, în lupta pentru dezrobirea umanității slave de sub jugul țarismului.

Seara târziu, însă când lăsa din mână sculele și papucii, obosit cu ochii roșii de neodihnă și de încordare în lumina mioapă a lămpii cu petrol, tot entuziasmul voit de peste zi era risipă – cum erau risipă gândurile, peste sufletul frânt Ivan se vedea singur, cu desăvârșire singur, într-o lume ce n-o să se întrebe niciodată, poate ce elan își fluturase aripile peste ea, ca o binecuvântare a duhului răzvrătit din casa de scânduri.

Acum îi da perfectă dreptate pușcăriașului frumos din Cotroceni. Ce însemnase viața lui de până atunci, între calapoade și petice și la ce-o să se reducă, până cine știe când – poate până în pragul mormântului – traiul lui de singuratic neînțeleș, sălbatic din frică în fața sălbătăciei oamenilor din mahalaua cu nume rușinos? Cususe și avea să coasă, cât va mai trăi, pentru câteva parale, papucii țigăncii lui Gore sau își trecuse vederile prin urechile acului, o dată cu sfoara cernită, ca să repare o cizmă murdară, mirosind a iuft și a sudoare – încălțămintă de om sărac, plină de toată mocirla străzilor și de tot băligarul grajdurilor.

Rusul îl asculta deseori pe Fane în el, ca o dojană.

— Care ți-a fost folosul că ai încercat să schimbi rostul lumii rusești? Ai dat cu piciorul la avere și cine știe dacă n-ai lăsat în urmă și o dragoste...

Ivan scutura capul, să nu-și mai aducă aminte de nimic și relua lucrul, dar adevărul amantului de lângă stăpâna de pe Grant răsuna în el ca o poruncă și-l lega de mâini, cu un fir nevăzut.

— Dragoste și moarte, gospodin – altceva nu există pe lume...

Cuiul, alb și liliputan, rămânea înfipt în talpa muiată de mâna subțire în apa murdară din vasul de tablă de sub masă. Acul își uita sibiașul în petice, Rașpelul cădea, greu, peste cutioara cu cioburi de geam...

— Dragoste și moarte – poate ai lăsat în urmă și o dragoste... Cântă pentru Sonia, pentru Liuba sau pentru Marusia din inima matală...

Fane nu știuse ce spune. Nu trecuse, până atunci, prin viața și prin inima tovarășului moscovit, nicio Sonie blândă ca în tragica întâmplare a lui Rodion Raskolnikov, nicio Liuba romantică, fiică a unui mare latifundiar din a doua capitală a imperiului pravoslavnic și cu atât mai puțin o Marusie bizară, brună, cu priviri de noapte și cu blazon. Ivan nu avusese timp de dragoste. Ce nebun îl convinsese că unui revoluționar perfect nu-i e permis să aibă un suflet, o

dorință, un vis mai presus de idee și tot așa de prețios, poate, ca și cauza sfântă a libertății și a egalității? Acum toate întrebările erau fără rost. Rusul străbătuse, prin zbuciumul ultimilor optsprezece ani, surd pentru orice altă chemare, orb pentru orice semn ce nu i-ar fi vorbit de ideal, de jertfă, de baricadă sau de paradisul uman de mâine, pentru care se hotărâse să lupte până la ultima picătură de sânge, sub egida celor patru cavaleri ai apocalipsului roșu...

Abia acum, când se simțea singur și la căpătâiul visului bănuț mort pentru el, după ce făcuse un drum anevoios de încercări mari și de suferință, sângerat în toți spinii traiului aspru, nesigur, scos din lege și împotriva tuturor legilor imorale și asatine, înțelegea Ivan ce hain fusese cu destinul și cu sufletul lui – floare fără culoare și fără parfum, păstrată în umbra unei austerități de asprime monahală.

Rusul le privise pe femei ca pe niște tovarășe de luptă pentru binele comun. Le considerase surori și pe fetele de stradă, cunoscute întâmplător în orașele pe unde colindase și posedate nu fără muștrări.

Le vorbise, oricum, de societatea viitoare, în care trupul lor ultragiut nu va mai fi exploatat, ca o marfă, pe tabla cetăților-bordel și nu uitase să le roage, în genunchi, plângând de mila sufletului pierdut, să plece cu el în lume și să spele, prin suferință, păcătoșenia de până atunci.

— Și Isus a salvat-o pe Maria din Magdala...

Femeile îl ascultaseră tăcute, unele zâmbind, altele obosite, toate pornite de mult pe toboganul profesiei, ca să-l mai poată înțelege. Multe îl certaseră, ca Salomia, că e un copil uriaș și atâta tot.

— Am să vă chem într-o zi – prorocise el, despărțindu-se de nefericitele cu tarif fix, întâlnite prin toate târgurile pământului europenesc. Veniți, surioarele mele, am să vă spun, dați fuga la mine, oițele Maicii Domnului, că a căzut jugul și au mușcat țărâna exploatatorii. Și o să veniți, bucuroase, întinerite, regăsite, reînviată, să creștem armata liberatoare a Noului Mesia, care-i va bate cu vorba, cu cnutul, cu sabia și cu trăsnetul pe toți nebunii, saltimbancii, pungașii și asinii cu sau fără fireturi, panglicuțe și decorații.

Din armata Noului Mesia nu au să facă parte, în niciun caz, nevestele și țatele din cartierul cu numele tăcut. Ivan le disprețuia, pe toate, pentru că erau vulgare și proaste și practicau imoralitatea cu nevinovăția cu care mâncau sau se scăldau, goale, laolaltă cu bărbații, în gărla orașului. În mistica

lui revoluționară și romantică, sufletul slav rezervase paradisul de mâine numai cocotelor stigmatizate – ca în romane...

Ofensată de disprețul nemeritat al cârpaciului din casa cu nebuni, mahalaua se hotărâse să se răzbune fără milă. Zvonul vieții de afară pătrunsesse în adăpostul de scânduri cu întâiul țipăt de groază al grecoaipei și se înfipsese în inima rusului ca o cange.

Ivan era prizonier și urma să fie, În curând, păpușă ca oricare alta, în mâna întâmplărilor.

Romanul de dragoste începuse, cum era și logic, pentru un auster ca el, cu frânturi de viață suprapuse imaginilor din ceaslovul cu imaculate mirese ale cerului ortodox, cu renunțări și concubinaj sufletesc, cu lacrimi cântece și umilințe, ca să închidă primul capitol cu spovedania din noaptea revelionului – noapte pe care numai recunoscuta scrupulozitate a pușcăriașului frumos din Cotroceni, în afaceri pasionale, nu o voise cea din urmă din viața lui Tino, ce știa – fără voia lui – să-și maltrateze nevasta în carnea și în inima vecinului din izba. Ce este sufletul nostru, se întrebese deseori Ivan dar fără să încerce să afle un răspuns, convins că taina e mai presus de prostia lui de simplu muritor

....

Aparent irațională, fapta din ultima noapte cu scandal îi nedumerise pe vecini. Doi ani, gospodin nu se amestecase în balamucul din căsnicia simigiului. Se mulțumise să se roage la icoană sau să cânte, convins – afirmau fetele oloagei, în hazul tuturor – că i-ar fi cântecul alifie unsă peste rănilile și vânățiile grecoaipei, ca să n-o mai doară sau n-o mai usture. Ce este sufletul lui Ivan, se întrebaseră acum chiriașii, în fața covrigarului gol și legat de mărul înflorit.

– Are scatii la cap – constatase Pascu, în cele din urmă – e sigur că are păsărică la cap! Asta e: cine zice rus, zice nebun.

Paler se făcuse mai lung, de nedumerire și mai palid.

– Adică, mă vericule, cum vine asta – se întrebese și turnătorul, după ce se culcase, zgribulit în plapumă și cu palmele lipite între genunchii strânși –, până mai ieri îi rabzi toate toanele, îl lași să te faci, niciuna nici alta, ca pe-o albie de porci și-odată te prinde furia și-l apuci de picioare, să arunci cu el în pământ, să nu mai zică nici aleluia...

Tănănică dăduse sentința.

– Ascultați-mă pe mine: e daravla dracului ta mijloc...

Țațele și cumetrele au fost, bucuroase, de părerea flăcăului clăpăug, care le înțelese și le mărturisise gândul.,

Fantezia lor încercase să smulgă taine din ultima întâmplare, scornind minciuni aproape de realitate. Ori, adevărul lui Ivan, pe care-l căutaseră atâta vreme, era limpede acum, sincer, dezrobitor: îl urâse întotdeauna pe Tino și o dorise pe Maro cu toată patima celor optsprezece ani de rară cuminecare în dragoste. Jocul cu sufletul femeii dorite, venit să ceară adăpost și să se ascundă, cu spaima și durerile toate, ca într-un cuib, în singuraticul din casa cu duh necurat, era frumos și mincinos – cum erau frumoase cuvioasele din ceaslov, pe cari dorința puternică a bărbatului le însuflețise, împodobindu-le cu farmecul robitor al grecoacei. Tot așa de frumos și de mincinos fusese și jocul cu Abel, din noaptea siberiană a revelionului, pe care Cain – prea laș ca să asculte strigătul inimii și să-l urmeze – îl ura cu toată apostolica dragoste ce-l îndemnase să-l salveze pe covrigar de sub loviturile Salomei și să-l apere pe drum de biciul viscolului.

În muștrările de conștiință, în dorința lui de ispășire prin rugăciuni și pomeni la barieră, cu brânzoaice și corăbioare, nu era altceva decât fuga austerului pravoslavnic de adevărul cărnii! cu care luptase patru luni, încercând s-o învingă prin tot acel șirag de umilințe îndurate cu stoicism de la simigiu.

Totuși, în clipa când țipătul grecoacei ne speriasse din nou somnul, Ivan n-a mai putut să sugrume în el adevărul acesta. Ușa pe care, doi ani, vecinii au încercat fără folos s-o deschidă, sărise în țândări sub izbitura, ca de frunte de taur, a umărului cu puteri înzecite.

Tino își jucase ultima carte și cea mai riscantă în casa cu nebuni.

Când a luat-o pe Maro în brațe, s-o apere de soțul furios, cârpaciul a simțit și a crezut că femeia începe să fie a lui, că destinele li se vor împleti până la moarte.

Rusul juca întâia carte pe masa murdară a vieții din mahalaua cu nume rușinos, o carte – cum avea să spună Gore, nu așa de târziu – parșivă. Își pontase toată viața, fără nicio șovăială, sigur de câștig. Era așa de convins, sălbatic convins, de logica isprăvii lui neașteptate, că o dusese pe sora de la Candia în izbă și o culcase în așternutul lui, nu mai înainte de a o înfășură în cearceaful de mătase purtat pe toate drumurile, ca să aibă tovarășii în ce să-l îngroape, în cazul când l-ar ucide un spion al țarismului – pentru că Ivan în

ultimul timp, bănuia că soarta lui a fost hotărâtă: ori vede flămurile roșii desfășurându-se în zare, ori moare asasinat din porunca bestiilor imperialiste.

În noaptea aceea, însă, uitase pentru întâia oară și cu desăvârșire, de visul lui revoluționar și de trimișii împăratului. Era alt om acum. Își alesese și cucerise femeia lui de mâine și de totdeauna, azima sufletului și izvorul răcoritor pentru însetarea trupului și și-o alesese tocmai din mahalaua disprețuită profund aproape opt ani.

Viața de afară îl biruise și triumfase adevărul pușcăriașului frumos din Cotroceni: dragoste și moarte, altceva nu există – adevăr pe care gospodin îl amuțise în el atât amar de vreme.

— Dragoste – strigase Ivan în ziua aceea, privind cearceful în a cărui strălucire se adânciseră formele iubitei – altceva nu există decât dragoste!

Uitase, în febra apropierii de visata fericire, că mai e și moarte...

CAPITOLUL XXVIII

Sunt fericiri pe cari nu le putem înțelege

Fane plecase dinadins de acasă, după ce povestise, pentru Maro, aventura romantică a răposatului căpitan Paminonda.

— E mai bine să vă las singure, Salomio. Eu sunt, oricum, un strein pentru ea sau – ca să nu te superi – aproape un strein. Pe când voi: femei și pe lângă asta, pentru prima dată una în fața alteia, surori. Sigur că o să aveți multe să vă spuneți. Să nu te miri că nu s-a bucurat, cum te așteptai, când i-am spus că e soră cu tine. Eu sunt vinovatul. Sunt oameni cari nu pot să-și arate bucuria în fata tuturor. Nu mă îndoiesc că ți-ar fi leșinat în brațe de fericire, dacă i-ai fi spus tu, între patru ochi, că-i ești soră. După cum vezi, e mai bine să plec, ca să vă puteți îmbrățișa. Mai e ceva: de față cu mine, nici tu nu o să poți vorbi deschis de Ivan, de dragostea lui și de planul ce l-am făcut, să i-o dăm de nevastă și să-i cununăm și nici ea nu ți-ar putea răspunde, fără sfială, din toată inima. Sălbăticiune cum o vezi, ar fi în stare s-o ia anapoda, numai așa, ca să nu cred eu că moare după un bărbat frumos și voinic ca gospodin. Așa ceva se spune numai de la o inimă la altă inimă de femeie...

Maro, după ce plecase Fane, se spovedise în adevăr, dar spovedania ei sinceră, crudă, nerușinată o revoltase pe Salomia, deși nu era mare deosebire între aventura ei cu pușcăriașul frumos din Cotroceni și concubinajul în partida dublă al surorii vitrege. Nedu – ca și Fane – corectase viața, cu singura deosebire că ilfoveanul își împlinise fapta chemat de simigiu și în comun acord cu el, în timp ce stăpânul romantic al mahalalelor bucureștene forțase destinele sau, cum se exprimase ei: plesnise viața, cu dosul palmei, peste ochi. Salomia își făurise un iubit pe placul inimii, adăogind, la frumusețea și tinerețea amantului, averea lui Hagiu. Maro și-l confecționase pe al ei însuflețind voinicia primară a ilfoveanului cu dragostea elegiacă, desprinsă de pământ, a pricoliciului cu schilodena trupului transfigurată de cântecul ce prologa ceremonialul nocturn al încălecării. Singura notă discordantă, în tragedia la fel a celor doi încornorați, era faptul că Tino martirizase, pe când Hagiu fusese și continua să fie martirizat.

Spovedania de la o inimă la alta nu le apropiase pe surori, cum sperase Fane, iar Maro, în loc să-i cadă gazdei în brațe, leșinată de fericire, îi strigase în față, ca o dojană și ca o amenințare, singurul adevăr ce mai avea să i-l spună.

— Urăsc – urăsc cu toată nebunia și patima cu care m-am dăruit sufletului viu, din trupul mort, și tinereții fără suflet...

Salomia, deprinsă să fie stăpână, să ridice fruntea în fața oricui, cu un gest imperativ de voință și să înfrunte, plecase capul învinsă, vinovată, în fața surorii vitrege, care-și țipase dușmănia cu figura prelungă, strâmbă, de o paloare inumană dar fără să se miște de pe scaun și fără gest, ca o statuă cu glasul smuls din piatră și de dincolo de moarte. În ochii ei mari, aprinși, reînviase căpitanul Paminonda, s-o acuze și s-o afurisească pe sora mare că-i împinsese fiica din flori pe povârnișul ticăloșeniei – el, ticălosul iubeț de odinioară, cu toate păcatele trecute prin moarte și uitate în pragul cu prapuri, cu pomeni și veșnica pomenire cântată pe nas de popi și de dascăli mahmuri.

Salomia își uitase mândria și revolta. Plângând, o îmbrățișase pe Maro și-l implorase în gând, pe răposat, să n-o mai blesteme cu ura lui de mort, că nici ea nu are altceva mai bun pe lume decât o dragoste...

— Iartă-mă, iartă-mă surioară! Nu bănuiam, nu știam, n-am avut cum să aflu că Tino... Un an și mai bine am stat cu el de vorbă, mi-a spus tot ce avea pe suflet, ca unei stăpâne, a plâns cu fruntea în țărână, la picioarele mele și m-a rugat, m-a implorat să-l ajut, să-l scap de viața ticăloasă de până atunci, să-l fac om. Era grec ca mine, ca noi și trebuia, m-am simțit dator să-l ascult, să-l scot din sărăcie. Mă convinsese că e blând și iubitor, că e darnic și cinstit. Mi s-a părut tânăr, încă în putere. I-am dat bani „v-am dat bani, ultimul ban, v-am făcut stăpâni pe o simigerie și pe viața voastră. Te visam bogată și fericită la casa ta. Maro, surioară, nu bănuiam că te arunc în suferință de iad. Doi ani ai fost lângă mine și n-am știut, n-am avut de unde să știu, n-a venit nimeni să-mi spună patimile tale...

Firește că totul se sfârșise acum.

Tino va fi gonit ca un nemernic, din prăvălia de pe Basarab. Să plece, să-și ia șirurile de covrigi și tăvile cu corăbioare, să se ducă unde i-o place. O să ajungă iar slugă. Mai rău să-l văd! Maro n-o să-i mai fie nevastă. Se sfârșise calvarul. Sora mare o luase, de acum, sub aripa ei ocrotitoare. O să-i croiască ea altă soartă. A fost o proastă, recunoaște. Norocul frumoasei de la Candia aștepta, la doi pași și ea nu-l văzuse, trecuse pe lângă el, oarbă zăpăcită. Ivan

nu era, ca Tino, o slugă nerecunoscătoare. Dovedise, dimpotrivă, că e neam boieresc, moscovit cu mâini de domnișoară, cărturar, cinstit, harnic, om de viitor, un suflet rar, de sfânt. O iubea pe Maro. Se convinsese și Fane, de mult, de sentimentele lui. Rusul o câștigase pe grecoaică prin dragoste și prin voinicia cu care spărsese ușa blestemată. O smulsese de sub pumnii tiranului, o luase în brațe și o dusese la el, o culcase în așternutul lui și o păzise la ușă, ca un câine credincios. Doi ani suferise, fără murmur – doi ani o plânsese și o cântase, în neodihna lui albă. În noaptea revelionului venise să-i spună Salomiei, ca unei rude apropiate, că nu mai poate să îndure calvarul. Se hotărâse să-l omoare pe Tino, ca s-o scape pe Maro de chin și să-și libereze sufletul din suferință – sufletul lui de sfânt, care ar fi fost în stare să nu ceară nicio răsplată pentru fapta care ar fi putut să-l îngroape, pentru totdeauna, în ocnă. Alături de Ivan, nevasta lui și aproape de o soră mare, bogată și ascultată, o să fie și ea în sfârșit fericită – o fericire meritată, pentru că o câștigase prin doi ani de durere mută, cum fusese mută suferința și dragostea rusului.

Vorbind repede, printre lacrimi, Salomia o sufocase prin îmbrățișările, o imobilizase și nu-i lăsase timp să articuleze un cuvânt. Maro o ascultase, păpușă în brațele ei voinice, fără voință, fără gând, aproape fără înțeleș, cu mâinile în poală, cu toată făptura moale. Așteptase să-și epuizeze ultima fărâmă de dragoste și să invoce toate argumentele în favoarea unei viitoare căsnicii cu Ivan, ca să-i poată răspunde alb, nemișcată, cu ochii mari în gol și fără gând, fără viață, ca un manechin cu obraz de cârpă și articulații de gumilastic.

— Tino a fost mirele meu dintâi și va rămâne mirele meu de totdeauna. Nimeni n-o să știe să mă iubească, nimeni ca el: cu sufletul lui și cu tinerețea lui Nedu.

— Ce mire – se încruntase Salomia, dispusă să se înfurie din nou, cu ușurința cu care se înduioșase și plânsese, cu câteva clipe mai înainte – de care mire n-ai gust să te desparți? De bătrân sau de cel tânăr, de sluga ce mi-a lins vârful papucului sau de sluga slugii? Unde-i Tino cel blând, cel iubitor, cu sufletul mare și robitor? Bestia ce te maltrata în fiecare noapte, nu-i așa? Asta-i era dragostea mare! Pumnii și palmele cu cari te-a umplut de sânge și te-a învinețit doi ani de zile. Ce te mai ține lângă Tino? Ești nebună ori sângele căpitanului Paminonda n-a reușit încă să sugrume în tine gustul robiei din

inima de neam prost a Glicheriei de la Candia? Ai să faci așa cum zic eu! Dacă ești nebună, te leg și smulg de pe tine, cu mâna mea, cea din urmă fâșie de carne din carnea ta de roabă a mamă-ti.

Salomia se opri în fața surorii vitrege, clocotind, crescută în furia cu care-i vorbise, amenințătoare, gata s-o prindă de umeri și s-o scuture, brutală, dar Maro nu se speriasă. Se ridicase din fotoliu, ușor, aparent liniștită. Numai privirea sfredelitoare, se înfipse în sufletul boieroaiței de pe Grant și i-l înmărmurise.

— Nu mă despart de Tino – silabisise, cu rezonanțe metalice în glas – n-o să poată nimeni să mă despartă de el. Tino m-a bătut pentru că e mirele meu și stăpânul meu. Eu le-am poruncit ilfovenilor să nu se amestece. Tino martiriza în mine tinerețea ce mi-o dăruise prin Nedu, pe el îl chinuia în carnea și în sufletul meu. Vrea să ucidă în mine diavolul ce nu ne lăsa sufletele să se îmbrățișeze pentru totdeauna. După plăcerea pe care Nedu mi-o deștepta și sătura, bătaia lui Tino era ca o baie rece, înviorătoare. Nedu, când mă lăsa din brațe, parcă-mi lua sufletul. Tino, cu loviturile lui, mi-l reda. Bătaia de la el era ceva ce mă durea și-mi făcea bine. Nedu îmi sătura trupul, Tino îmi astâmpăra sufletul... Crezi că strigam de durere? Nu, surioară! Sunt fericiri așa de mari, că țipă în noi ca păsările de noapte...

Metalul din glasul tăios cu care despicasă primele cuvinte, se topise. Ochii, prelungi la început și scăpărând ascuns, se umeziseră și mari, fixați în gol, adunau în privire o lumină de vis și de pace, dar fără împăcare cu sine. Mâinile ce râcâiseră până atunci, cu degetele nervoase, mătasea veștmântului, se încrucișau acum în poală, în odihnitoare părăsire. Capul, greu de strălucirea părului și de gânduri, se înclinase ușor pe un umăr, iar zâmbetul

— Poate întâiul ei zâmbet cald – îi întipărise pe figură o nevinovăție de imaculată arătare. Maro se spovedise, în cele din urmă, în șoaptă:

— Sunt fericiri pe cari tu niciodată n-ai să le înțelegi, surioară. Eu, care am crescut între mare și cer, în pustiul țârmurilor, nu-i de mirare să par o ticăloasă pentru cumiștenia ta de femeie ca oricare alta, iubită la timp și mereu la fel, azi ca și acum zece ani, mâine ca și peste zece ani.

Numai pentru Tino, ea era o fărâmă din marele suflet al neînfricoșatului și mereu triumfătorului Eros, care domină și fecundează natura. Acolo, pe malurile fierbinți de la Candia, își făcuse un chip din lutul ce-l frământase cu mâinile și-l apropiase, rece și ud, lipicios, de sâni și de pântec, să-l încălzească,

să înduplece pământul să ia forma pe care o doreau palmele, strângând înfiorate rotundul cu lunecări de reptilă prin inelul larg al celor două degete unite cap la cap. Se culca dezgolită, în nisipul dogoritor, lângă chipul cioplit și-l împodobeă, în gând, cu toate misterele neastâmpăratului animal, până când simțea cum începe s-o domine, să crească și să i se încolăcească în jurul mijlocului ca un șarpe, să-i frigă pulpele, să-i sugă sânii și s-o pătrundă, ca un răcnet triumfal, ce i se părea că scutură sub aplecarea de jur împrejur a cupolei celeste. Eros de pe malul mării o posedă și o fecunda sufletește. Tino avea sau îi împrumutase ea, cu forța dorinței, ceva din puterea de vrajă a chipului cioplit de la Candia. Îi robise și înflorise gândurile. Numai când îl simțea pe el alături, mic și uriaș, își deschidea și încolăcea brațele în jurul lui Nedu. Într-o seară – era devreme și soțul sta în prăvălie – flăcăul se năpustise la ea în odaie, o culcase sub el și... n-a fost nimic, nu i-a spus nimic, absolut nimic. Dimpotrivă, o brutaliza, animal și sterp. A simțit că-l urăște și – cum o crucificase pe marginea patului – a adus un picior printre brațele lui și l-a izbit cu călcâiul în gură, cu putere, cu sete, cu dezgust. Noaptea, însă, când a venit uscățivul vrăjit lângă ea, ilfoveanul a fost Pan și i-a cântat, păstor și țap, pentru toată pofta cărnii cu mugurul pântecului deschis și zvâcnind.

— Să știi, surioară: eu am să mor, pentru dragoste, în clipa când o muri Tino. Asta e tot ce avem să ne spunem. Nu te mai încrunta și nu încerca să mă înțelegi. Ți-am spus că sunt fericiri mai presus de omenesc și de pricepere. Nu a țipat încă, în tine, bucuria sălbaticului Eros și nici nu ai trăit, ca mine între Tino și Nedu, ca între dragoste și moarte, Ar trebui să plângi cum am plâns eu doi ani, de mila lui Tino, în timp ce Nedu îmi sătura trupul și să simți, în fiecare noapte, cum se adună și urcă în tine un strigăt de oroare, de câte ori te deștepți prin somn și te vezi culcată alături de un schelet a cărui atingere te cutremură de dezgust. Cine știe? Poate că eu am pus dorință și vigoare în Nedu și l-am însuflețit pe schilavul de simigiu, ca să trăiască amândoi prin mine – așa cum, prin mine, mințindu-mă poate, mi-am făurit, ca altădată pe malurile Candiei, un paradis ce nu-i altceva decât o vale a plângerilor. Oricum, nu am de ce să-ți fiu recunoscătoare! Văd, simt că mă urăști în clipa asta din urmă surioară. Mi-e milă de tine, profundă milă. Ești și tu o femeie ca oricare alta, soră prin tot ce clocote în mine suflet și sânge din sufletul și sângele lui Paminonda. Pentru că eu, nu tu – numai eu îl port în inimă și-n gând, în carne și în suflet, pe căpitanul Paminonda...

Seara, venind acasă, Fane le-a găsit pe surori îmbrățișate, cu ochii plânși.

Salomia și Maro se recunoscuseră, se împăcaseră și aveau să se despartă, peste o oră, pentru totdeauna poate...

CAPITOLUL XXIX

Un suflet mare a trecut

Fane, căruia Salomia îi povestise tot ce se întâmplase și-i dezvăluisese – așa cum îi fusese mărturisită – taina din casa simigiului, evitase să dea un răspuns precis.

Om al hotărârilor energice și imediate, șovăia – pentru întâia oară – în fața unei încurcături la care cu tot spiritul lui de prevedere și cu toată competența, nu se așteptase. Era și el convins, alături de amantă, că ar fi cazul să se procedeze energic, fără întârziere. Nu mai aveau niciun motiv s-o rețină pe Maro la ei în casă, cu atât mai mult că ea le strigase în față, cu pumnii strânși și ochii scăpărând: «plec, lăsați-mă să plec la Tino și Nedu!». Era pierdută. Voia să se întoarcă la bătaia și la mizeria de până atunci și nicio putere din lume n-ar mai fi putut s-o împiedice să-și urmeze destinul cărnii și al sufletului ei de sălbăticiune a pământului și a iubirii. Orice sfat, pentru aducerea ei pe calea fără spini a vieții, ar fi fost de prisos, așa cum era inutilă tentativa de-a o reține, cu forța, într-o existență de care nu o mai lega nimic. Își smulsese fericirea din ticăloșenia în care era, deopotrivă și roabă și stăpână.

Salomia o plânsese ca pe-o moartă.

— Simt, presimt că n-am s-o mai văd niciodată! Sora, surioara mea, pe care n-am s-o mai văd...

— Pe ea să n-o plângi – oftase Fane, plimbându-se cu pasul rar pe cele patru laturi ale covorului persian din mijlocul salonului – pe ea să n-o plângi, pentru că o să-și urmeze soarta și poate și blestemul ei, cu toată zburdălnicia animalului frumos și prost sau numai nebunatic, ce și-a aruncat conovățul pe cap, ca să i se pară – ca în poveste – ovăzul pe care-l mănâncă, bulgărași de aur și jărat. Dragostea, când ești tânăr mai ales, are atâtea taine și înțelesuri! Cine știe, poate că e o fericire pe care iubirea i-a dezvăluit-o numai ei. În dragoste și în fericire nu e hotar, pentru unii oameni și cu atât mai mult pentru o ființă ca Maro, care a trăit trista și neașteptata întâmplare din noaptea nunții. Tu o plângi, ca pe o moartă, da' eu sunt convins că o să ni se mai încrucișeze o dată cărările. Abia atunci vom lămuri taina unei fericiri de care și Maro se îndoiește uneori, numind-o vale a plângerilor. Noi am făcut-o

nemernică și ea poate să fie o sfântă, prin suferința ce a tăcut-o și-o tace cu resemnare. Tot ce am spus și tot ce vom spune despre ea, acum, au fost și rămân vorbe goale. Adevărul îl vom afla mult mai târziu. Până atunci, altceva, alt gând mă cutremură pe mine și nu mă lasă să văd limpede, ca să-ți dau sfatul bun pe care mi-l ceri. Ivan! Ce ne facem cu Ivan? Să știi că gospodin o să sufere cumplit, când o auzi că surioara asta frumoasă de la Candia se întoarce la simigiu. Dar când o afla că ticăloasa a fost și rămâne ibovnica slugii? Rău, tare rău îmi pare de batiușca, săracu'...

Maro, însă, nu așteptase să dispună Salomia de destinul ei – destin ce și-l alesese singură și apărasede cu îndărătnicie, împotriva tuturor ademenirilor din viața ce-i fusese promisă.

Ea îl chemase pe Nedu și hotărâse, în bună înțelegere cu el, ce vor face. Proprietăreasa îi gonise din casa cu nebuni? Nici grecoaica n-ar mai fi rămas, după tămbălăul din ultima noapte. Mai ales acum, când adevărul tot fusese spus, fără șovăială, drumul surorilor vitrege trebuia să se despartă. Nu le mai lega și nu le mai apropia nimic. Se urau poate, ca femeii sau numai se disprețuiau – oricum, se căscase o prăpastie între amândouă. Ce l-ar mai fi legat, de asemeni, de mahalaua cu nume rușinos pe Tino? Bârfelile de acum ale țățelor și cumetrelor, în jurul căsniciei lui sau amintirea anilor mulți și umilitori, de muncă fără folos, slugărind pe la toți covrigarii din barieră? Erau nevoiți să plece, din cartier și chiar din oraș, în altă parte, oriunde, la Brăila sau la Galați, mai curând la Constanța, să înceapă tuspătrou o viață nouă, într-o lume nouă.

Se mirau că au putut să trăiască, doi ani, în balamucul de lângă pompa de apă.

La Constanța vor fi pe țărmul mării.

Maro o să primească vapoarele venind cu amintiri de departe, tocmai din apele egeice, fluturându-și sufletul în vânt ca o batistă și le va conduce, la plecare, până au să se facă, în zare, mici ca niște coji de nucă verde, cu ochii întredeschiși și umezi de nostalgie.

— Acolo, în port – se înflăcărase ea și-l înflăcărase și pe ibovnic – vom fi mai aproape de Candia și de adevărata dragoste. Tu o să fii mai neobosit, Tino, mai stăpân iar eu mai darnică pentru amândoi. Vom trăi cu adevărat sub aripa lui Eros. Dorul de ducă o să ne învingă după câțiva ani și-o să ne urce într-o navă cu care o să despăcam depărtările. Abia atunci, când voi sări pe malurile

din insula în care am copilărit, am să vă pot striga: iată, am ajuns în paradis – bucurați-vă, jucați-vă în apă ca delfinii, țopăiți ca iezii și iubiți-mă cum vă place...

Greul, căruia Nedu plecase în fugă să-i spună ce plan făcuseră, nu se împotrivesc. Răspunsul adus de la el, peste câteva minute, era un chiot de triumf și o binecuvântare pentru stăpâna ce se gândise, cu atâta celestă înțelepciune, la viața lor de mâine.

Sfatul simigiului era ca Maro să nu piardă timpul pe Grant. Să plece imediat, cu Nedu. În orașul de pe țărmul mării, nevasta și ibovnicul vor închiria o prăvălie sau se vor pune în legătură cu grecii din port, să afle printre ei un viitor tovarăș de negoț. Tino va rămâne în București cu Neicu, să desfacă simigieria, să vândă sacii de făină și lemnele, rafturile și cărămizile cuptorului, mobila, tăvile și lopețile. După o săptămână, vor veni și ei la Constanța, unde – bătrânul era convins – vor începe în adevăr o viață nouă, norocoasă, plină de belșug și luminată de dragoste.

— Așa facem – se hotărâse Maro – luăm primul tren.

Vestea unei plecări așa de grabnice, spre un oraș de departe, o întristase pe Salomia.

— Simt, știu că e bine să ne despărțim, eram sigură, după spovedania pe care mi-ai făcut-o, surioară dragă, că n-o să mai putem rămâne, prea mult una lângă alta – suspinase ea – da' nu bănuiam c-o să te duci așa de departe și așa de curând. Ar fi fost bine, drăguțo, să mai stai. Mi-ar fi plăcut să te știu aici, undeva în București, în altă mahala dar aproape, mai aproape de mine, să pot să trimet pe cineva, din când în când, să vadă ce mai faci, dacă ai nevoie de ceva sau ești bolnavă...

Adevărul țipase în ea, cu întâia lacrimă.

— Oricum ai fi, oricum aș fi, suntem surori!

Maro abia dezlipi buzele, cu o liniște evident impusă.

— E mai bine să plec – cât mai curând și cât mai departe...

Erau inutile suspinele și ar fi fost de prisos orice stăruință.

Fane a vorbit calm dar destul de răspicat, pentru amantă.

— Las-o să plece! Noi nu mai plângem! Cu soarta nu se ia nimeni de păr și n-o s-o înduplecăm tocmai noi, cu o biată lacrimă... Ea o să plece și – cu asta – am isprăvit cu noi, cu întristările și cu plânsul. Da' mai e cineva. Ar fi frumos și mai ales creștinește, să nu-l uităm...

Se oprise lângă fotoliul în care se îngropase Maro, cu ochii în pământ. Nu știa cum să-i spună, în cuvinte puține, ca în pragul oricărei plecări, ce durere va lăsa în urmă, ce dramă o să se petreacă într-un suflet uitat de surori.

— Acum, când destinele au fost hotărâte și nu ni le mai poate schimba nicio putere din lume, am să vă spun și am să vă rog și eu ceva. Nedu e tânăr și n-o să mi-o ia în nume de rău, iar tu ești femeie – frumoasă și femeie – și sunt sigur că ai să mă înțelegi. Afară de noi patru, a mai fost cineva prins în hora asta blestemată, cineva pe care suntem datori să-l ferim de o lovitură prea crudă.

Fane nu-și putuse stăpâni glasul, vorbind de Ivan. Nu avea timp și-ar fi fost de prisos, acum, să-i povestească întreg romanul. Maro era rugată numai să nu uite că rusul o iubise doi ani, mut și că pătimise, tot atât de mut, pentru ea, pentru suferința sau numai pentru presupusa ei suferință din nopțile cu scandal. Oricum, era o dragoste la mijloc, o nefericire pe care adorata era obligată s-o răscumpere cu un surâs, cu un cuvânt de mângâiere și de încurajare în același timp, ca să i se pară lui despărțirea cât mai ușoară.

— Mâine sau la noapte, când o auzi că ai plecat fără veste, fără să-i spunem, ar bănuși că totul a fost pus la cale, că eu și Salomia l-am trădat și nu vrem, nu vreau să-mi încarc sufletul cu durerea lui, cu...

Își mușcase buza și tăcuse, cu pleoapele lăsate repede peste ochii împăienjeniți de tristețe. Amanta îl vedea pentru întâia oară plângând.

Frumos și tânăr, cum spusese pușcăriașul tot așa de frumos din Cotroceni, deci de două ori dator să fie bun și înțelegător, Nedu se înduioșase mai mult de lacrimile lui Fane decât de soarta lui Ivan. Oricum, o asigurase pe Maro că gospodin e un om tare cumsecade.

— Nu mă sinchisesc eu acum de dragostea lui, da' știu că – în fiecare noapte – după zavera din odaia stăpânilor, cânta de-mi sfâșia și mie inima, că nu știam de ce cântă...

Cinstit, ilfoveanul spusese adevărul așa cum îl simțise: el recunoscuse că batiușca e un om cumsecade, dar nu-l interesa durerea lui, din moment ce-i era ibovnica la mijloc – așa cum îl întristase cântecele lui, pentru că nu știa de dragul cui suferă...

— Bine, să-l chemăm – se îndurase Maro, în cele din urmă – poate că am să-l fac și pe el să mă urască...

Nu era o amenințare pentru Ivan, în surâsul – același surâs provocator, plin de amărăciune și dispreț – înțeles numai de Salomia.

— Cine te urăște – se încruntase stăpâna caselor, din nou dispusă de ceartă, după ce-și plânsese toate lacrimile – de ce ai spus că ai să-l faci «și pe el să te urască»? Ai mai făcut oare pe cineva, aici să... te urască și pe cine? Acum, că ne despărțim nu mai avem ce să ne ascundem, poți să vorbești mult mai limpede.

Sora de la Candia n-a răspuns. Sta nemișcată în fotoliu, cu palmele una peste alta în poală și ochii închiși. Începuse să nu mai facă parte din lumea ce o înconjura. Sunetul, eliberat, i-o luase înainte, spre țărmurile spălate de spuma valurilor...

Ivan nu știa ce se întâmplase.

Cântând, deschisese poarta cu umărul, strângând la sân papucii de atlas înfășurați în jurnal și urcase scările ușor, sprinten. Era așa de convins că Salomia îl chemase să-i comunice o veste bună – o singură veste bună: căsătoria cu Maro – că nu observase trăsura așteptând la poartă, cu sluga pe capră și nici nu se întrebuse al cui o fi și cine avea să plece cu geamantanul cu care cobora Nedu pe umăr, în timp ce el urca spre salon.

Flăcăul îngânase, râzând în el și privind – oprit pe o treaptă – în urma rusului, o glumă răutăcioasă.

Ivan nu-l auzise.

Acum nu-l mai interesa nimic. Era la doi, la un pas, de fericirea ce-l aștepta, spre care venise fugind, cântând, orb și surd pentru tot zbulciumul vieții – viața pe care o lăsase în stradă, lângă trăsura, ca pe-o cerșetoare murdară și obraznică.

Urcase câte trei trepte odată, dornic să ajungă mai curând, să audă – cu o clipă mai devreme – știrea minunată.

Salomia, însă, îl întâmpinase în prag, palidă, cu ochii plânși. Fane îi strânse mâna mut, ocolindu-i privirea, vădit emoționat. Gospodin a presimțit că se petrecuse ceva neobișnuit. Cu repeziciune de fulger, i-au trecut prin minte cele două imagini de afară: trăsura de la poartă, cu sluga pe capră, ca un cioclu și ilfoveanul coborând cu geamantanul, ca un sicriu de copil pe umăr. Cum nu știa ce să facă mai întâi: să întrebe cine pleacă sau să sărute mâna femeilor, cu ceremonialul cunoscut, rusul rămăsese în picioare, lângă ușă; cu ochii în pământ, rupând fâșii din jurnalul în care împachetase papucii de atlas.

A urmat, pentru toți, o clipă de tăcere apăsând umerii: cu tavanul, cu acoperișul și cu cerul tot, nevăzut și imens.

Maro urmărise, atentă, orice mișcare a cârpaciului din casa cu nebuni, mirată, înduioșată parcă de stângăcia lui de urs copilăros. În adevăr, ascultase și ea, după fiecare scandal, cântecul ca o durere strigată în noapte și întrebase, nu fără înfiorare, ce suflet neînțeles, fără noroc, poate singur pe lume, nu-și află odihnă și împăcare nici sub pologul înstelat al slavilor.

Privind uneori, prin țesătura perdelelor, la măruț înflorit din ușa atelierului, ea așteptase să vadă pe cineva și nu știa pe cine, apropiind totuși în gând taina copacului cu coroană albă de misterul inimii fără astâmpăr și fără cuib, cu spovedania în cântec.

Acum, când aflase adevărul, ea zâmbise – cu ochii umezi – visului de dragoste ce-i zburase doi ani, ca un flutur, în jurul frunții.

— Îmi pare rău, gospodin Ivan, îmi pare nespus de rău...

Maro muzicalizase cuvintele, fără un înțeles anume lămurit în gând. Nu ar fi știut să spună dacă regreta numai că lasă o rană în sufletul omului, ce o binecuvântase în suferința lui mută, sau se întristase că nu mai era posibil o întoarcere din drumul ce și-l alesese singură. Vădit tulburată în momentul când îl văzuse intrând, ea simțise, cu inconștiența animalului tânăr și vibrând de neastâmpăr, că rusul ar fi putut fi mirele visat, în care să psalmodieze duhul vrăjitoresc din simigiu și tinerețea clocotitoare din Nedu. De ce, atunci, nu o ascultase pe Salomia, de ce nu așteptase să-l vadă pe Ivan, mai înainte de a se hotărî să plece cu Tino și ilfovenii la Constanța, de ce sugruma în ea îndemnul puternic de a rămâne lângă gospodin? Nu afla niciun răspuns. Fane spusese: «cu soarta nu luptă nimeni, nu o îndupleci cu o lacrimă și nici n-o răstălmăcești cu un răspuns ce poate să nu spună nimic, la urma urmei». Maro nu se mai îndoia că plecând spre orașul de pe malul mării asculta o poruncă implacabilă: încă nu-și împlinise destinul alături de greul uscățiv, nu sorbise toate amărăciunile sau nu culesese, de pe ramura cu întâile daruri ale vieții, toate florile grele de soare și primăvară. Robită acestui destin crud pentru orice durere omenească, era nevoită să-și sfărâme visul ce începuse să se înfiripe și să sângere inima cârpaciului sub pasul pe care o să-l facă – plecând – cât mai ușor...

Sora de la Candia n-a mai avut timp să ascundă lacrima ce-i tremura în gene, mare în limpede.

— Iartă-mă gospodin, acum, când stăm pentru prima dar nu și ultima oară unul lângă altul, iartă-mă că te fac să suferi fără voia mea...

Tresărit, Ivan își adunase privirile de pe covor și le ridicase, cu pleoapele grele de toată șovăiala gândului nelămurit încă, spre Maro, ca să le mute apoi, nedumerit, întrebător, la prietenii amândoi. Fane, însă, își rezemase capul de pervazul ferestrei și se uita afară, tăcut, poate fără să vadă. Salomia a făcut un efort să suradă, a vrut să spună ceva dar i-au tremurat buzele.

Rusul era sigur, acum, că se apropie de o nefericire. Vestea rea plutea în atmosferă, o citise pe figurile celor doi amanți, cari continuau să păstreze un mutism ce i se. Părusa diabolic și în ochii prea limpezi și prea buni ai grecoacei. În adevăr, ea spusese că stau pentru prima dată dar nu și pentru ultima unul lângă altul, dar Ivan nu tresărise, pentru că nu înțelegea sau i se părusese că nu era nimic de înțeles în aceste cuvinte. Sensul trecuse pe lângă el sau se izbise în el și se prăbușise, alături, ca o pasăre amețită.

Laș în fața primejdiei ce se apropia, se prinsese cu mai multă disperare de gândul că Salomia îl chemase ca să-i spună o veste bună, că prezența lor în salon nu avea alt rost, pentru că alt rost – în logica lui din momentul acela – nu exista și nici nu ar fi putut să existe. La început nedumerit, acum vădit indispus, obosit, enervat de atitudinea lui Fane și a ibovnicei lui și chinuit de ochii mari și limpezi, prea mari și prea limpezi, cu cari Maro continua să-l învăluie tăcută la rându-i și misterioasă, el smucise capul în sus, cu un gest de voință și de regăsire în sine și se hotărâse să se așeze pe un scaun și să aștepte câteva minute, o oră, oricât, până se vor convinge ceilalți că farsa lor sinistă nu mai poate fi împinsă mai departe. Maro, însă, îi făcuse semn să se apropie. Îl așezase în fotoliu și rămase în picioare, în fața lui, îi prinsese tâmplele în palme și-l privise lung, cu dragoste, cu nețărmită și întristată dragoste.

— N-am să te uit, n-am să te uit niciodată, gospodin! Ai fost bun cu mine ca un frate, m-ai plâns ca un logodnic și m-ai dorit ca un mire. Îți mulțumesc și-mi pare rău, gospodin, îmi pare nespus de rău...

Ivan o ascultase nemișcat și se uita la ea cu ochii mari și aiuriți, ca un copil speriat pentru că nu înțelege ce se petrece cu el. Fane, care trăise odată o despărțire tot așa de dureroasă, nu și-a mai putut stăpâni plânsul. Salomia îl trecuse în altă cameră, să-i aducă aminte de ce spusese: «nu se ia nimeni de păr cu soarta și nici n-o înduplecăm cu lacrimă sau cu un suspin»...

Maro se transfigurase, vorbind. Tremurând, lipită stăruitor de rus, ea îi apăsase capul pe sân, să-i simtă batiușca zvâcnetul plin al cărnii și poate să-i

asculte inima ce nu mai putea, în momentul acela de neașteptată întâlnire a sufletelor, să mintă.

— N-am să te uit, n-o să mai pot să te uit – îngânase, ca o mărturisire sub aripa morții și ca o poruncă de dincolo de ea – m-ai robit și mi-ai înveninat sângele cu o dorință ce n-o să rămână neîmplinită. Am simțit, în clipa când te-am văzut intrând pe ușă, ca o dogoare în sânge și am înțeles că ne căutăm de mult și că ne vom mai întâlni acum, sau în altă viață ne vom mai întâlni! Am să te chem și – plângând am să te aștept, să lămurim împreună, cu toată patima, cea din urmă și cea mai sfântă taină...

Sărutul ei, ca o frunză de mușcată apăsată pe gura unui mort, îi pecetluisese sufletul lui Ivan cu semnul unei nefericiri ce nu iartă în pragul mormântului – semn prin care Maro însăși se condamnase...

Târziu, când a auzit trapul cailor de la trăsură în pietrișul drumului și au înțeles că sora vitregă s-a dus – plecase, în adevăr, fără un cuvânt de adio cel puțin – Salomia și Fane, precipitați în salon, l-au găsit pe gospodin încremenit în fotoliu, desfigurat de o durere pe care nu mai avea glas s-o spună și cu ochii mari, de o strălucire inumană, pierduți în neantul ce i-l căscase în față, haotic, albul cu flori și ghirlande ale tapetului.

Rusul rămăsese cu brațele încrucișate strâns la piept, peste peticul mototolit de jurnal din care Maro luase papucii de atlas. Pe obraz îi luneca o singură lacrimă și nu a lui – picurată, la despărțire, din geana ca o aripă de flutur a surorii vitrege.

Fane a șoptit înfiorat, în tăcerea salonului:

— A trecut un suflet mare, pe lângă noi și l-a luat pe aripi și pe gospodin. Ivan era, în încremenirea lui de chip cioplit în piatră, surd și orb.

SUFLETE CU RUFEELE MURDARE



CAPITOLUL XXX

Mierla și cucul gălbior

După întâmplarea cu nevasta și portarul de la gară, Gore plecase de acasă buimac, clătinându-se pe lângă ziduri și hotărât să nu se mai întoarcă.

Fără să aibă curajul să-i povestească pățania, Safta l-a trimis pe Paler să-i caute și să-i aducă omul, iar slăbănogul umblase două nopți și fără folos, prin coridoarele gării, în vermina peroanelor și prin cârciumile din împrejurimi, să-l afle pe fostul camarad de cazarmă și să-l roage – cum îl învățase țiganca – să nu mai facă «pe disperatul, că șade rușine de lume», altminteri.

Gore, însă, intrase în pământ.

Hamalii, întrebați, ridicaseră din umeri, iar domnul Stârcu – de care turnătorul se apropiase, într-una din seri, plin de amărăciune, să-i spună că el nu mai înțelege nimic sau că nu și-a crezut prietenul așa de nesperios încât să-și ia câmpii, din senin – îl gonise fluturând palma la el, de departe și amenințând.

— Fugi, fugi d-aici, haimana – că te dau afară și pe tine...

Spaima ce-l cutremurase, în momentul când se pomenise cu Gore în prag, desfigurat de furie și gata să-l frângă în mâini, îi întipărise domnului Stârcu în minte fraza cu care îl reduse pe soțul încornorat la tăcere. Rămăsese convins, de atunci, că «haimana» și «te dau afară» sunt cuvinte vrăjitorești, pline de o forță magică al cărei mister numai el îl aflase. Se bănuia invincibil, de câte ori le pronunța.

Paler se oprise nedumerit, cu capul împins înainte de gâtul subțire, cu trupul ca un arc și picioarele frânte de la genunchi. Nu se aștepta la o primire așa de puțin amicală din partea nașului, căruia îi număraseră de atâtea ori spații peste umăr și-i scrisese tablele de la tabinet, cinstit, cu plaivazul muiat bine pe limbă și apăsător stăruitor pe hârtie, să nu mai aibă nimeni un motiv de ceartă.

— Na, ăsta ce-o mai fi având cu mine – se întrebă el, întors în loc și mutat de lume de colo până colo, în forfota de la intrarea peronului – că nu-i făcui nimic, păcatele mele! După ce că umblu de două nopți, ca un vardist, după o haimana ca Gore, mă mai ia și el cu «fugi», cu «haimana» și cu «te dau afară». Mare scofală dacă mă dă afară, c-am ajuns să scuipe rugină și să ronțâi cărbuni

în măsele, de când m-au băgat în iadul de la turnătorie, el și cu Safta, sări-le-ar...

Demn, în revolta lui sinceră de amic jicnit fără niciun motiv, și-a readus capul în poziția normală, a întins picioarele, și-a destins trupul și a plecat spre ieșire, bombănind și înalt, bălăbănind mâinile și târșâind potcoavele de la cizme pe cimentul de pe coridoare, cu un dispreț demonstrativ pentru Stârcu și pentru toată gara lui, pe care – în momentul acela de nestăpânire a gândului și de necaz clocotind lăuntric – o blestemase s-o vadă cuprinsă de flăcări, ca să scape orașul de hamali, de portari și mai ales de tren – animal hidos ce trecea de două ori pe noapte prin bariera Regiei, urlând asurzitor și scuturând coșmeliile Salomeiei din temelii, ca să-i sperie lui somnul puțin și trudit, de turnător cu sufletul plin de funingine.

— Gata – se hotărâse el, plecând spre Basarab – asta e ultima dată când mai umblu după nebun. Dacă-i place țigăncii! Dacă nu, să tocmească un vardist să-i caute omul! Nu mai pot. Ziua la muncă, seara pe drumuri și pe unde umblai, numai pui de pupăză...

Acasă, povestind țigăncii scena surprinzătoare de la gară, se bătuse cu pumnii în cap și blestemase ceasul rău ce-l apropiase de ea și i-o făcuse ibovnică.

Sosise, pentru cei doi amanți, ora muștrărilor de conștiință și a incriminărilor reciproce.

Convins că Gore plecase în lume de disperare, aflându-le isprava, turnătorul a plâns și a blestemat-o porcos pe Safta, pentru că se urcase peste el, în pat și-l silise să-și înșele fostul camarad de cazarmă.

— Tocmai eu, fă – se jelise vinovatul – tocmai eu să-i fur nevasta! și încă ce nevastă! Că m-a cules de pe drumuri, ca un milog – că mi-a dat culcuș și-o fiertură și m-a omenit ca p-un frate iar eu, în loc de mulțumim «dumitale, vere», am fost porc, ticălos de porc: i-am necinstit obrazul și l-am gonit din casă, din casa lui.

Paler plânsese la fel și în prima noapte.

Gore avusese, în ultima săptămână, o purtare ciudată. Slăbănogul trecuse, îndeosebi în Duminica Floriilor, prin răcorile morții. Toată după-amiaza, stând în sală, frânt de mijloc și cu tâmplele prinse în pumni, el numărase pașii omului ce se plimba prin casă oftând și lipăind papucii.

Bărbatul se apropiase de câteva ori de el, cu intenția precisă – bănuia – să-l prindă ca pe un ticălos de păr, să-i ridice fata din palme și să-i strige, scuipându-l cu dezgust între ochi «știu, nu te mai ascunde, ofticosule, că știu tot!»! Tresărind, strâns în el de spaimă ca o gânganie, când îl simțea pe hamal mai aproape, își închinase limba în gură și aștepta un singur cuvânt sau numai un semn al tovarășului înșelat, ca să cadă în genunchi și să-i spună, fără înconjur, cum se întâmplase mascarada.

Recunoscând, după mărturisire, că e vinovat, se hotărâse să-l roage pe Gore să-l omoare fără milă, că viață sau moarte pentru el, de atunci încolo, o să fie totuna.

Hamalul, din fericire pentru amândoi sau numai pentru Safta, nu întârziase prea mult lângă el. Auzindu-l cum se depărtează, cu știutul lipăit de papuci peste pragul dintre sală și odaia mare, Paler ofta adânc, în egală măsură fericit că scăpase de păruială și trist că spovedania ce i-ar fi luat povara de pe inimă, se amâna pentru cine știe când...

Scena cu barda, pe care el singur o pusese pe masă, ca un început de împlinire a destinului, îl obsedase toată noaptea.

— Are să mă omoare – se înfiorase slăbănogul, în întuneric – să vezi că are să-mi facă de petrecanie! La urma urmei – se resemnase el – mare scofală c-o să urce dealul, la balanga-balang, o scârbă de turnător ca mine! Ducă-n mama dracului de noroc. Porc am fost, ca un porc am să mor, cu beregata sângerată de tăiș.

Oricum, n-ar fi vrut să moară ca un păgân, fără luminare și fără spovedanie. Trebuia să-l convingă pe Gore că-i rămăsese, în adâncul inimii, credincios. Isprava cu Safta se întâmplase fără voia și fără știința lui. Povestind, ar fi stăruit asupra fiecărui amănunt al nerușinării, convins că numai așa va descoperi și va pune adevărul în plina lui lumină.

Dacă spui ce s-a întâmplat – intenționa el să-și înceapă mărturisirea – n-o fac ca să scap de moarte. Mă spovedesc matale numai ca să înțelegi ce-a fost vis și ce-a fost ticăloșenie în mine, fiindcă vreau să mă duc la Maica Precista numai cu tainul meu de păcate și să pățimesc, cum mi-o fi scris, numai pentru el, adică pe bună dreptate – c-o fi un pic de dreptate în cer și pentru mine...

Paler visa într-o noapte – nu trecuseră mai mult de trei săptămâni de când îl găsisse Gore în pustiu peronului – că e la țară, în luncă, hoinărind cu Truda, fata văcarului, o codană cărnosă, proastă și pofțicioasă. El o prinsese de

mijloc. Ea îl înșfăcase de păr. Amândoi se rostogoliseră în iarbă – ispita cu ochii mari la cer și pulpele deschise larg iar slăbănogul cu fruntea în pământ, abia răsuflând și cu mâinile prinse în două smocuri verzi, cu întâia încordare a trupului. În spasmul visului, însă, el se trezise întins pe marginea patului și respirând greu, cu o matahală albă așezată pe pântec, săltând și apăsându-și cărnurile rotunde, încinse cu cea din urmă, mai îndelungă și mai sălbatică zbatere.

Aiurit un moment, rămăsese cu privirile holbate în întuneric și se întrebase dacă nu-i și acum pradă mășcărilor din somn dar – în locul covorului de iarbă – simțise sub palme, curând, preșul pe care-l știa întins pe pat. Trupul din luncă și plin, de codană zvârlugă, cu miros de fân în păr, nu semăna cu matahala transpirată din clipa cu spaime a deșteptării.

Dezmeticit, și-a dezlipit cu greu buzele arse de febra întâmplării misterioase și a întrebat, cu sfială, aproape plâns:

— Cine fuse?

Nu era nimeni în sală și nu i-a răspuns nimeni...

Gore, în odaia mare, sforăia.

Convins că totul nu fusese altceva decât un vis rău, turnătorul își ștersese pântecul cu poala cămășii, își închinase perna și se culcase, nu mai înainte de a scuipa de trei ori spre uși, bătând cu vârful limbii între buzele strânse, ca și cum ar fi suflat într-un muștiuc de goarnă – ca să nu-l mai frământa altădată și tot așa de murdar, poftele cărnii și ismele întunericului.

Mascarada, însă, se repetase și a doua noapte, de astă dată fără Truda și fără luncă.

Deșteptat din somn și înțelegând imediat cum stau lucrurile, el prinsese matahala de umeri, să nu mai fugă și o răsturnase în pat, ca s-o recunoască. Descoperită, țiganca îi astupase gura cu palma și trăgându-l smucit peste ea, îl îndemnase cu zvârcolirile trupului și cu șoapta.

— Taci, că Gorică e de sirvici! Nu mai fi prost, nu face pe cârpa cu mine, că mă vezi cum fierb și-ți scot ochii dacă mă mai morfoleşti așa, fără spor și fără saț.

Buimac, cu toate gândurile risipite de animalul ce se ridicase și poruncise în el, slăbănogul s-a dăruit visului scârnăv ce abia atunci începuse, în sala pe care o crezuse luncă și strângând cu amândouă mâinile, în locul smocurilor de iarbă, preșul ghemuit sub umerii Saftei. Ca un bou în jug, la plugul ce avea să

răstoarne brazda adânc și ascuns, fără popasuri, el înfipse capul, cu gâtul încordat, între sânii țigăncii, flăcău și scrâșnit. Nu uitase, însă, să mângâie cărnurile de sub el cu numele păstrat în suflet și drag: Truda...

În zori, după ce căzuseră unul lângă altul, peste plapumă, potoliți și extenuați, Paler și-a trecut brațul pe frunte, să adune broboanele de sudoare și a întreat, modest și suspinat:

— Cum a fost?

Turnătorul vrea să afle cum și de ce venise femeia peste el, în prima și în noaptea următoare. Era curios să cunoască motivul și preliminările aventurii ce împrumutase, pentru el – după ce trecuse furtuna și adormise bestia dorinții – proporțiile unei catastrofe.

Safta i-a spus o poveste simplă, în câteva cuvinte firești.

De când se mutase la hamal în casă, slăbănogul dormise dezvelit. Țiganca îi admirase, de câteva ori și tăcută, chinuită de poftă, ispitele nici în somn astâmpărate. Când n-a mai putut să reziste diavolilor mici și răscoliți în ea de obsesia pântecului ce-o chema zvâcnind și superb, s-a prelinș – tremurând – de sub plapumă și de lângă bărbat și s-a apropiat de patul chiriașului, să încerce cu trupul lui neadormit pentru dragoste, ceremonialul profesional oficiat în tinerețe cu cheflii pătimași pe cari-i imobiliza pe un scaun, în camera separată a unui local, ca să se așeze apoi, cu fusta răsfrântă și râzând, în poala lor, sub ochii complici și orbi ai lăutarilor ce cântau anume, pentru jocul erotic și inedit al frumoasei lor stăpâne, o sârbă din ce în ce mai îndrăcită, după ritmul dat de corpul săltat, apăsător și uneori răsucit pe axa cu toată flacăra albă sorbită în final, o dată cu acel tremolo epilogal și grav pe care-l executau numai ciocănelele țambalului și contrabasul, în timp ce vioriștii piculinizau, pe coarda subțire, un fel de ciripit paradiziac.

— Tu ești de vină – oftase Safta, plecând de lângă Paler, s-o găsească bărbatul în pat, când s-o întoarce de la gară – tu ai fost nemernic, ofticosule, c-ai dormit gol.

Surprins că țiganca aruncă pe umerii lui toată ticăloșenia, deși singurul lui păcat era c-o visase pe codana văcarului și revoltat de lipsa de cavalerism a ibovnicii negre, ce amenința să-i cadă pacoste pe cap, flăcăul s-a ridicat în cot și a țipat:

— Scroafă, mâine să nu te mai prind peste mine, că te spun lui Gorică!

În ciuda acestui avertisment, însă cu toate muștrările de conștiință de peste zi, el o așteptase și a treia noapte, perpelit de dorință și tremurând, iar Safta venise cuminte și caldă, mută și meșteră, să repete jocul, de astă dată în ritmul de contrabas din sforăiturile soțului cu somnul trudit.

Aventura continuase de atunci, ziua cu muștrări de conștiință pentru slăbănog, noaptea cu încleștări și figuri inedite din repertoriul vast de coregrafie erotică al profesionistei de odinioară, până în după-amiaza când năvălise Gore în casă, fără veste, să caute pe sub pat, prin garderob, pe după uși și dincolo de perdele, cu furia clocotind în pumni și în ochii ascunși sub sprâncenele groase.

— Știe, a aflat – plânsese cineva în Paler, vinovat și cu spaimă, când i-a spus țiganca isprava hamalului – ne-am dus, o să ne omoare!

Safta încercase inutil să-și convingă ibovnicul că nu era nimic serios, din moment ce soțul nu spusese încă de ce venise de la gară. Ea pledase, cu încăpățănare, pentru versiunea lansată, în primul moment, de cumetrele din sobor. Gore uitase un act sau o țidulă ori pierduse ceva pe drum, portofelul sau tabachera și venise, supărat cum e omul la pagubă – mai ales că găsise casa plină de vecine – să ia alți bani, sau să caute tașca de tutun pe care-o păstrase, amintire din anii de cazarmă, între rufe, în cutia mare a garderobului. Speranțele ei însă, au fost repede spulberate și tocmai când se aștepta mai puțin: într-o după-amiază de sărbătoare. Tăcerile bărbatului, uitătura lui piezișe, vorbele în doi peri și puține cu cari le sfredelise inima, o convinseseră – în cele din urmă – că bănuiala slăbănogului e întemeiată.

Acum era sigură că Gore știe tot. Firește, nu ar fi fost acesta un motiv să se lamenteze, ca amantul cu frigul morții pătruns în oase. Țiganca nu dezarmase. Aștepta furtuna, gata să se prindă cu dinții, cu mâinile cu toate tentaculele sufletului, de o unică și sigură barcă de salvare: negarea! Nu ar fi fost nimic mai ușor decât să plângă și să jure pe viitor și pe morminte, pe noroc și pe odihna morților, că ea nu știa și nu văzuse nimic. Cum nu era înlăturată surpriza ca slăbănogul să-și recunoască vina în fața hamalului, Safta – făcând un apel disperat la fantezia cu care, de atâtea ori, inventase și explicase viața altora – adunase argumente suficiente și destul de tari ca să-l convingă pe bărbat că Paler ar fi nebun sau – în cazul cel mai bun – vândut dușmancelor: fetele de la bordel...

Cinstit, turnătorul se resemnase să moară.

Adormise târziu, în noaptea de duminică, sigur că n-o să mai vadă lumina soarelui și cu tot plânsul, pe care-l adunase în el gândul apropierei de moarte, topit într-o singură lacrimă, uitată în gene, mare, luminoasă, ca o candelă de veghe aprinsă de suflet și pentru zborul lui din urmă și se deșteptase, în zori, surprins și fericit că scăpase de bardă, că mai avea cel puțin câteva ore de viață.

— Nu m-a omorât – se bucurase slăbănogul, stând pe scăunel, la gura mașinii, cu palmele lipite între genunchi – simte și el că n-ar fi drept să măucidă mai înainte de spovedanie. Asta e: să-i spui că, în fundul inimii, cu toată destrăbălarea în care m-a împins nevastă-sa, eu i-am rămas prieten credincios...

O primă dovadă că-i rămăsese, în adevăr, credincios și prieten, fusese cafeaua ce i-o dusesse la pat, o dată cu tabachera. Din ceașca plină se ridică, în aburi sufletul lui cinstit, strepezit de necazuri și plin de toată zgura iadului din atelierul de turnătorie, dar curat, iubitor și peste măsură de trist, pentru tot ce se petrecuse fără îndemnuri și fără voia lui.

La fabrică umblase toată ziua buimac, frământat de întrebări și se întorsese, seara, cu pasul mare și sigur, hotărât să-i spună hamalului ce și cum a fost cu țiganca și cu Truda, ca să scape o dată de muștrări, să nu mai simtă în jurul gâtului lațul tot mai strâns al privirilor lui piezișe și al tăcerilor prea pline de înțeles.

Acasă, însă, o găsisese numai pe Safta, urcată în vârful patului și îmbufnată ca o stăncuță bolnavă, legată la cap cu felii de cartof și oftând des, adânc, molipsitor.

Era după isprava cu Stârcu.

— Nu știu ce-i cu Gorică – mințise ea plângând sincer – că stam cu el la masă, adineauri și-o dată-l văd că-și ia șapca, zice: «plec în lume, fă Safto» și-a plecat...

Paler a făcut ochii mari, încremenit un moment pe scaun, apoi s-a lovit cu amândoi pumnii, o dată și puternic, în piept și a căzut mototol, pe pragul dintre sală și odaia mare bocind, ca o cumătră în Vinerea Mare, la cimitir.

— Cum să nu plece, sărăcuț de maica lui, când ne aflase mârșăvia? Safto, fă, meșteră la cântec și în dragoste, usca-ți-s-ar sânii pân-o face gospodin rusu papuci de moarte din ei, cum ne-ai mai mâncat tu norocul la amândoi! Gore,

frăgioare, plecași în lume, vericule, că n-ai avut inimă să mă omori! Mă lăsași în casa ta, cu cioropina ta, ciuguli-i-ar ciorile, puiul roșu-al cucului.

Inima țigăncii era pusă la mare încercare.

Un moment ea se gândise că ar fi mult mai bine să-i mărturisească slăbănogului aventura cu Stârcu, fără ocol și fără tremur în glas. Prin această mărturisire l-ar fi convins ușor că zbuciumul lui de până atunci nu avusese niciun rost, cum fără rost îi era și plânsul de acum, deoarece Gore nu-l bănuise și nici nu plecase în lume din cauza lui și n-ar fi fost exclus să și-l facă complice, alături de naș și împotriva soțului încornorat, pe care – prin orice mijloace – erau datori să-l convingă că mascarada de la gară fusese o părere sau o glumă, dacă nu cumva o minciună, o goală și nerușinată minciună scornită de surorile două, dușmance și târfe, cum le știa toată mahalaua.

Planul era în adevăr bun. Fusese experimentat cu succes, în câteva împrejurări la fel, cu ibovnici proști.

Țiganca, însă, se îndoia de bărbați și mai ales de Stârcu, om serios și niciodată dispus să se amestece unde nu-i fierbe oala. Insul cu uniformă de postav o avertizase din vreme și cavalier, demn și convins.

– Ascultă, fă Safto, acu' că-mi ești fină, n-am ce zice, ne putem drăgosti în lege, cum mi-o place și cum ți-o pofti inimioara și neică, mai ales, până-n pânzele albe, că o viață avem, da una s-o știi de la mine, fă: de-o fi la o adică, să miroasă ceva bivoul de Gore, pe mine să nu mă bagi în daravelă și în tărăța porcilor, că zic, neică, nu știu, n-am văzut! Asta, fă Safto, fiindcă una e să am de-a face cu tine, că te știu de când erai – ca să zic așa – artistă și alta e să fiu prins cu musca-n lapte de un nepricopsit de hamal – eu, care sunt cineva în gară și i-am dat pâine să mănânce.

Ori, fără concursul asigurat al nașului, fosta cântăreață risca să rateze planul. Dacă portarul de la gară se voia cu tot dinadinsul om serios, Paler era, dimpotrivă, copilăros, așa de copilăros că ar fi fost în stare să se supere, ca un prost, aflând că iubita cu garoafă mai avusese un ibovnic, ca și cum – filosofase ea – pierzi ceva dacă, în pușculița în care aduni tu băncuțele fierbinți ale dragostei, mai aruncă și altul, când poate și după puteri, câte un gologan de aramă.

Safta a simțit pentru prima oară, că-i urăște pe bărbați. Se convinsese, în sfârșit, că toți se poartă cu femeile ca porcii, profitori și lași, când nu sunt nebuni ca Gore sau miorlăiți ca turnătorul.

Slăbănogul, îndeosebi, o revoltase. Specimenul cu muzicuță și lacrimi continua să se bată cu pumnii în piept și să se lamenteze că-l înșelase pe binefăcător și-l gonise din casă, de la masa lui, de sub acoperișul și din plapuma lui, mai ales de lângă nevasta lui. Țiganca îl privise o clipă, cu dispreț și se întrebese, amintindu-și nu fără furnicare în carne, de nopțile neuitate petrecute în brațele flăcăului cu ispita trupului triumfală, cum poate fi o brânză așa de bună într-un burdof de câine pricăjit.

Exasperată, în cele din urmă, că Paler nu are de gând să termine cu bocetul, ea și-a smuls legătura cu feliile de cartof de la cap, a sărit din pat și-a început să se plimbe prin odăi, plângând la rându-i și rupându-și cămașa, disperată că mult iubise și mult muncise în viață și n-avusese noroc de un ibovnic așa cum îl visase.

Speriat de accesese ei neașteptate de deznădejde, flăcăul uitase cu desăvârșire de necazul și de lacrimile lui.

Safta știa să plângă convingător și original. Lega nu fără rost, bocind, toate frânturile de cântece triste, rămase în amintire din anii de glorioasă carieră, reușind astfel să-și spună durerea în stihuri – o nefericire de mierlă străină pe lume, cu singura mare deosebire că mierla poetului anonim avea «un frățior, pe cucul cel gălbior», pe când mierla cu clonc, din casa cu nebuni, era singură-singurică...

Prost și sentimental, Paler fusese ușor înduioșat și repede convins că e dator să joace, în greul impas în care se aflau, rolul cucului gălbior și plecase, flămând și după treisprezece ore de muncă în infernul cu fum și metal topit, să cutreiere străzile și cârciumile, ca să-i afle urma celui dispărut și să-l aducă la cuibul mierlei cu țâfna ispitelor nocturne.

Umblase mult și fără niciun folos și se întorsese, după praftorița pe care i-o trăsese portarul de la gară, cu o dovadă în plus că Gore fugise în lume din pricina lui.

Slăbănogul era sigur, deși contrazis de Safta, că hamalul îi spusese nașului de ce și din cauza cui și-a părăsit casa și norocul. Nu se îndoia, de asemeni, că domnul Stârcu, om serios și firesc revoltat că insul adunat de pe drumuri fusese capabil de o ticăloșenie așa de mare, se purtase cu el în consecință, strigându-i în auzul mulțimii: «haimana» și amenințându-l că-l dă afară, ca pe un nemernic.

Vinovat și resemnat de mult să suporte, în tăcere, urmările faptei rușinoase, Paler se mirase că portarul nu-l luase la palme, să-l învețe minte să nu mai doarmă altădată cu ispitele trupului goale și să n-o mai viseze pe Truda din luncă...

Ajuns acasă în zori, el o anunțase pe Safta că îl căutase pe Gore pentru ultima oară și, fără să-i mai aștepte răspunsul, se trântise în pat, îmbrăcat și adormise. Sărise în picioare peste o oră, smuls din somn de ceasornicul deșteptător și-i comunicase ibovnicii, mai înainte de a pleca la turnătorie, a doua hotărâre, mult mai serioasă, pătruns de toată solemnitatea momentului și căscând zgomotos.

— Asta nu-i drept să plece el din familie și să mă lase pe mine. Am să mă duc eu să se-ntoarcă el. Mai stau până sâmbătă, să iau leafa, să dau unde ce am de dat, la datornici și pe urmă o să vă las sănătoși...

Amenințată 3in nou să rămână singură ea se grăbise să plângă, dar slăbănogul nu s-a mai înduioșat.

— Plec, fă, plec!

Pe drum și în atelier, le spusese tovarășilor de muncă și prietenilor că i se făcuse dor de sat și de rude.

— Nu mai stau. Ori la oraș, ori la țară, tot un drac. Numai că aici scuipe cărbuni și acolo cânt din frunză.

La prânz, însă, în poarta turnătoriei, tocmai când pierduse orice speranță să-l mai vadă, se pomenise față în față cu Gore.

Slab, neras și cu ochii tulburi, hamalul îl așteptase, îl prinsese de mână și, fără cuvânt, pornise cu el spre podul gării.

Stăpân de un sentiment ciudat de spaimă și nedumerire, cu ochii tot așa de tulburi de neodihnă din ultimele nopți, Paler mersese ca o umbră – cu picioarele slabe de la genunchi și împiedicat – alături de omul pierdut și regăsit, pe strada plină de lucrători, de căruțe, de vrăbii și de roșcovi sălbatici.

CAPITOLUL XXXI

Maica Precista de pe strada Vespasian

Gore, plecând de acasă, nu știa precis unde se va duce și ce are să facă.

El prinsese odată un șobolan în cursă și după îndemnul unui vecin cu haz amar, îl stropise cu petrol și-i dăduse foc. Cuprins de flăcări, șoarecele se zbătuse în capcană și se izbise cu capul – furios, orb, disperat – de împletitura în sirmă, cu speranță că va găsi poate o ieșire din prăpădul în care-l aruncase gluma proastă și crudă a oamenilor.

Mergând Încovoiat și lovit de toți roșcovii sălbatici de pe stradă, în inserarea neuitată de atunci, hamalul Își adusese aminte de șobolanul pe care-l privise, nepăsător, cum arde. Era și sufletul lui, acum, ca o lighioană captivă și răsucită în flăcări, în hazul amar al întâmplării neașteptate...

Recunoscuse, în primele momente de disperare, zbătut în el și căutând orbește un liman, că singura ieșire posibilă din vârtejul amețitor ce-l prinsese ar fi în moarte – o sinucidere crâncenă și la îndemână: sub roțile întâiului tren ce ar fi intrat în gară.

Murind el, firește că Safta ar fi rămas ibovnica portarului de la gară, amândoi bucuroși că scăpaseră de pacoste dar – mai ales – amândoi nepedepsiți.

— Ar fi nedrept și-ai fi un prost – țipase cineva în Gore – dacă i-ai lăsa să se bucure, mai departe, de păcat și de batjocura ce ți-au adus-o...

Uitase de sinucidere, cu ușurința cu care se hotărâse să se arunce înaintea unei locomotive. Acum voia să se răzbune, o răzbunare, tot așa de cruntă ca și moartea ce și-o alesese, în primele clipe de deznădejde: să se ducă la gară sau acasă la Stârcu, să-l prindă de umeri, să-i frângă mijlocul pe masă și să-i rupă beregata cu dinții.

Gore văzuse scena judecății, în amănunt și o simțise, o trăise, gândind-o, în toată intensitatea ei. Clototind, cu ochii injectați, simțind de pe acum în gură gust de sânge, se pomenise alergând prin mijlocul străzii.

Dar, în fuga lui de animal flămând și dornic de pradă, soțul înșelat își adusese aminte de tovarășii de muncă, pe cari-i provocase și îndeosebi de Lahu, considerat acum singurul prieten adevărat, pentru că numai el, din

toată ceata albaștrilor, aflând de isprava țigăncii, se simțise obligat să-l dezlege la ochi.

Oprit, rezemat de un zid, hamalul a oftat și a simțit cum i se umezesc privirile.

— Săracu Lahu! L-am scuiapat și n-a zis nimic...

Dacă ar fi fost «numărul patru» lângă el, în momentul acela, i-ar fi îmbrățișat gleznele și l-ar fi rugat, sărutându-i bocancii, să-i apese capul de viperă în țărână – că altceva nu merită...

Îl chinuia și-l alerga din nou, pe străzi, nevoia să se umilească în fata tovarășului jignit sau la picioarele oricui. Era convins că numai așa și-ar regăsi și înviora sufletul.

Plănuia să-l oprească în drum pe întâiul trecător, să-l ia de mână și să se înfunde cu el – oricine o fi – într-o cârciumă, să-i comande băutura ce i-o place și să-l implore sau să-l oblige să-l asculte. Gore nu se spovedise încă la popi sau la oameni, pentru că niciodată nu-și simțise, ca atunci, inima prea plină și sufletul greu de adevăruri și muștrări, până la sufocare.

O bătrână cu figură prelungă, suptă, osoasă și încă voinică pentru părul alb și gura știrbă, îi răsărise parcă anume în cale, de după un colț de stradă.

El se oprise în umbra firavă a unui copac înflorit. I se păruse că baba, în trecere, îl privise adânc, încruntat și totuși fără ură, dar sfredelitor, cu ochii ei de ani optzeci.

— Rău te mai uitași la mine, bunico – oftase hamalul, încovoiat – rău al dracului! Bine-mi faci, că merit! Să știi că sunt un ticălos, un mare ticălos și un biet om...

Bătrâna, probabil, avea gust de vorbă, pentru că s-a oprit și i-a răspuns, cu toată înțelepciunea deceniilor de viață frământată și de înțelegere, prin durere, a tainelor ascunse în fiecare din noi.

— Dragul mării, toți suntem mari ticăloși, fiindcă suntem toți numai niște bieți oameni. Că să știi una și bună de la mine. Vin ucenicii o dată la Hristos și cică: «uite, Doamne, un ticălos, să-l ucidem cu pietre!»! Sfântu râde, că știa el ce știa și le zice: «bine, care din voi se simte cu sufletul curat, să ridice piatra și să-l omoare!»! Au tăcut ucenicii, săracii și s-au rușinat, da' mâna pe piatră niciunul n-a pus. Păi vezi? Aia e...

Gore n-a înțeles ce spusese bătrâna și a surâs amar, clătinând capul.

— Na, c-am brodit-o rău cu matale, bunico! Nu știam că ai luat calea bisericii.

Omul era convins că n-o să poată nimeni să-i vindece rana din inimă cu un cuvânt – mai ales un cuvânt de bătrână știrbă și botezată în apele morții. Numai o faptă, a lui sau a altuia, l-ar fi putut smulge din haosul în care simțise cum se afundă, cu cât încerca – mai disperat – să iasă la un liman.

— Lasă pilda, babo, că n-am ce face cu ea! Scuipă-mă, că-s nemernic sau arată-mi cum să scuip pe ticăloși, ucide-mă sau învață-mă cum săucid crâncen, să-mi astâmpăr setea ce mă arde la bojoci...

Bătrâna l-a ascultat fără tresărire. Figura i se luminase bizar și în afundul ochilor și-au ridicat, o clipă, cozile de flăcări, șerpilor gândului vecin cu nebunia.

— Iaca, omoară-mă pe mine, dragul mamei!

Surprins, Gore s-a zbătut o clipă în el, ca un șobolan în capcana aprinsă.

Femeia a înțeles de ce se frământă și a râs.

— Vezi, inimă slabă, că nu se poate? Voinic, cum te văd, tremuri de frică. Numai eu nu tremur. Speram să mor la șaptezeci și la șaptezeci și cinci și mă miram că nu se mai îndură sfântul să mă cheme la el. Așteptam să mor, da' nu mă pregătisem. Și așa, nopți la rând, am început să-mi dezgrop viața și-am făcut două grămezi, de-o parte și alta: aici fapte bune, aici păcate. Că știi cum e omul când moare? Parcă s-ar muta dintr-o casă. Cu mult înainte, gospodina ia în mână, una după alta, rufele murdare și perdelele și le spală, le cârpește, le calcă și adună în urmă preșurile de le scutură. Când vine camionarul să încarce, zice gospodina: «gata» și râde, că n-o mai ține nimic în casa unde a fost și n-o să mai fie. Ai înțeles? Aia e, dragul mamei! Spală rufele murdare din tine și pe urmă caută-mă, să teucid sau să te-nvăț cum să omori un creștin rumân...

Gore își prinsese tâmplele în pumni, chinuit.

— Of, bunicuțo, să ne ia dracu pe amândoi, că nu ne înțelegem! Cine mi te scoase-n drum? Cine ești matale, de vorbești în taine și fără înțeles pentru mine?

Bătrâna a răspuns solemn, crescută în ea și în înserare, încrucișând mâinile la piept.

— Eu sunt Maica Precista, fiule...

Hamalul se pomenise într-o cârciumă, abia răsuflând de fugă și de spaima ce-l gonise de lângă nebuna de pe strada Vespasian, cu buzele iască de sete și

broboane reci de sudoare pe frunte. Ceruse vin și băuse tremurând, pahar după pahar, să adoarmă – cu fiecare strop – un gând dușman, să sugrume, după fiecare sorbitură cu mai multă putere, suferința, să nu mai simtă nimic și să nu se mai simtă.

Se trezise, a doua zi, pe un loc viran din mahala. Nu știa și nu se întrebase cum ajunsese acolo. Dormise toată noaptea lângă un mărcin. Deșteptat, clipise buimac în soarele blând aromitor, înviorător, al dimineții de primăvară. Întins pe spate lângă buruiană, cu brațele deschise, el simțise cum îi zvâcnește sângele, mai cald, mai puternic, în făptura întinerită de odihnă și de lumina cu mângâieri a discului solar. Uitase tot ce se întâmplase și se bucura, animal năpădit de viață – o viață nouă, plină și mustind de seva pământului renăscut, ca în mugurii despicăți.

Beția și somnul strânsese și ascunsese, după ușa altarului păgân din suflet – pe care furtuna din ajun îl cutremurase cu vântul și-l spălase cu ploile – toate rufele murdare de cari vorbise bătrâna de ani optzeci, lucidă în demența ei de cotoaroanță știrbă și bisericoadă.

Gore se înfățișase, în inconștiența ce-l dăruia soarelui, cu firul fraged de iarbă și cu copacii, cu gânghăniile și cu bulgării de pământ, în cari se dezmorțeau rimele. Insul cu ambițiuni de persoană serioasă, care-și îmbâcsise câteva decenii părul aspru cu untdelemn și purtase inele, baston, lanț gros pe pântec și botine cu scârțâitori, numai să se convingă mahalaua cu nume rușinos că domnul Gorică e *cineva*, fusese uitat cum se uită toate minciunile. Un glas cunoscut îl strigase pe nume și omul de acum se ridicase, tresărit, în fața lui Damian. Tovarășul de muncă, în drumul lui spre casă, se oprise nedumerit și se apropiase, curios să vadă ce bluză albastră se lăfăia la soare, cu atâta nepăsare de sine și de lume.

— Ce-i cu tine, mă?

Trezit de întrebarea prietenului din beția ceasului feeric al deșteptării și al contopirii cu plantele și minereurile, în lumina cu minuni a soarelui tânăr, și-a reamintit – în zborul unei clipe – toată drama din ajun.

— Nu înțeleg cum am ajuns aici – a răspuns el, surd – da' să știi, frățioare, că am prins-o pe Safta! Am prins-o, mă, cu Stârcu de la peron – anafura mă-sii la amândoi!

Damian a tăcut un moment, privind – peste umărul lui Gore – o vrabie neastâmpărată pe o ramură înflorită.

— Și acum?

Tovarășul întrebase mai mult ca să spună ceva. Știa că nu va primi răspuns.

Retrăia și el, lângă omul ce se ascunsese de lume lângă un mărcin, cu frământările și toată suferința, o poveste la fel de tristă, cu o nevastă mult mai ticăloasă pentru că era mai tânără și mai frumoasă ca Safta. Cineva îl întrebase, atunci, ce are de gând iar el – ca și Gore acum – fără lacrimi și fără gând ridicase din umeri și nu găsisese niciun răspuns...

— Hai la mine – hotărâse, înțelegător și camarad – mergi la mine să mâncăm și să vedem ce-avem de făcut!

Porniseră alături pe strada cu gropi, cu rufe întinse prin curți și pomi ninși la porți, doi oameni înfrățiți și încovoiați de o suferință la fel.

Damian locuia pe o uliță strâmbă, noroioasă, într-o odăiță curată în care aglomerase un pat, o masă, un scaun, o sobă de tablă și o fotografie a la minut, în ramă de carton și melci, cu panglici decolorate, cu flori uscate și un smoc de betea, prinse cu ace de gămălie pe margini sau înfipte între melci. Sub poza ștearsă ce perpetua memoria iubirii defuncte era o icoană. Seara, când se închina, omul nu știa dacă se roagă la sfântul zugrăvit pe lemn sau la chipul necredincioasei tinere și frumoase, păstrat cu dureroasă cucernicie.

Gore întrebase, oprit cu șapca în mână în fata fotografiei:

— Ea?

Damian a îngânat după o clipă de șovăială, întorcând capul.

— Ea.

Oftase amândoi, cu o durere egală în inimă, dar numai musafirul a scrâșnit:

— Scroafe!

Mâncând, cei doi tovarăși au vorbit de neveste și de viața lor fără rost și fără noroc.

— N-ar fi fost bine acum – se întrebase trist Damian – să am și eu o casă ca oamenii gospodari? Plec de la gară și mă-ntreb, cu tot untul vieții în suflet: unde mă duc? Cine mă așteaptă? De cine mi-e dor? Deschid ușa și nu mai mă-ntâmpină nimeni ca altădată, vorbind repede și râzând, nu mă-ntreabă nimeni dacă mi-e foame și nu mai aud pe nimeni cântând. Asta, mai ales asta, mă omoară: că nu mai aud pe nimeni cântând...

Gore uitase să mănânce. Își amintise, cu un val cald de înduioșare în inimă, că și Safta lui cântă frumos.

— Viu acasă, singur – continuase Damian spovedania – și n-am cu cine schimba o vorbă, n-am cui spune un necaz sau o veste bună și mă culc, singur, sub plapuma rece. Urlă urâtul în mine și în odaie...

— Omul își ascunse repede fata în palme, cu umerii tremurați.

— Dacă știam una ca asta, n-o lăsam – n-o lăsam pentru nimic în lume!

— Cum nu era s-o lași – îngânase Gore, cuprins și nu fără negură în priviri – când... ai prins-o cu?...

Vădanul tăcuse. Era sigur că în spovedania lui simplă, tovarășul de necaz va găsi un răspuns pentru întrebări mult mai chinuitoare și că va înțelege, în curând, de ce nu poți și e bine că nu poți să te desparți de nevastă cu ușurința cu care dezbraci un surtuc, mai ales când femeia ți-a intrat în sânge și și-a făcut cuib în sufletul tău.

— Eu am vrut, m-am încăpățânat să fiu câine și am smuls-o din inimă. Ori, mă neică, obrazul îl mai speli de rușine, mândria ta de bărbat o mai cârpești pe ici colo, da' inima nu ți se mai vindecă...

Gore asculta, privind un timp în gol. Uneori se scutura ca de-o vedenie ori ridica ochii spre tavan și desfăcea, larg, gulerul cămășii: îl sugruma.

Damian redeschisese, în el, toate rănilor din ajun și-i scormonise gândurile.

— Ce să fac – țipase încornoratul din casa cu nebuni, cu pumnii la gură, să nu-l audă cei de dincolo de ziduri – cum să ies din încurcătură? Ce fac cu Safta și cu Stârcu, cum o să mă ierte Lahu, că l-am scuipat și Paler, că era să-l ucid cu barda și ce fac cu mine, cu vecinii, cu mine...

Damian înlăturase, cu sfatul lui bine gândit, multe piedici și necazuri din viața albaștrilor și se hotărâse să ia, pe umerii lui, o bună parte din sarcina ce-l împovărase pe Gore.

— Cu hamalii stau eu de vorbă. Nicio grije. Nu ți-au aflat pățania. Poți să vii în mijlocul lor ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Cu Lahu o să bem un pahar de vin și vă-mpac. L-ai scuipat c-a fost porc. Asta să-i fie paguba. Alții l-au umplut de sânge pentru cincii parale și tot s-au împăcat. Cu Paler al tău venim pe urmă la taifas. Ai auzit că te-ar înșela nevasta cu el și era să-i crăpi capul. Va să zică a fost o pricină. Să zică slăbănogul bogdaproste că nu l-ai ucis iar tu, tot așa că ai scăpat de păcat mare. Era să omori om nevinovat! Așa, de Lahu și de Paler nicio grije. Acu', rămâne să vedem cu Safta și cu Stârcu. Vorba e că ori o lași, și atunci îl dai în plata dracului pe Stârcu, ori îl omori pe portar și n-o mai vezi pe Safta, cum n-o să mai vezi soarele. Ar mai fi o cale: să te-ntorci la

nevastă, adică s-o ierți, și dac-o ierți, nu mai ai de ce să te gândești la Stârcu. L-ai uitat, cum ai uitat și fapta nevestei. Sunt, după cum vezi, trei întrebări și la oricare din ele ai să răspunzi cu altă întrebare: ce ai de gând cu tine? Pe urmă o să faci așa cum te-o îndemna inima...

Damian plecase la gară, după-masă, iar Gore rămăsese singur în odăița vădanului, să stea de vorbă cu el și să-și hotărăscă destinul cum i-o place.

Recapitulând întâmplările, simțise cum crește din nou, în el, întâia mare nedumerire.

Zvonul fusese că Safta s-ar culca, în lipsa lui, cu Paler. Bărbatul crezu și-l pândise, îl spionase, încercase să-i despice fiecare cuvânt. Era așa de convins că turnătorul poate fi ticălosul, că numai o minune îl scăpase de bardă, în întâia noapte de frământare. În seara când se năpustise în ușă, cu toată asigurarea Sultanei că nevasta e în casă cu altcineva, el era convins c-o să-l găsească pe slăbănog în brațele țigăncii. La portarul de la gară nu se gândise, i-ar fi fost imposibil să-l creadă așa de ticălos. Stârcu îl cununase, erau oricum rude. Când s-a pomenit, însă, în fața lui și l-a văzut gol, încremenit între pulpele tot așa de goale ale Saftei, Gore a simțit că fuge pământul de sub el, s-a clătinat și a căzut, dezarticulat, lângă masa din sală.

Scena fusese așa de neașteptată și de logică, în logica de atunci a hamalului, că tulburase în el toate Înțelesurile. Soțul n-a mai fost capabil să înfiripe un gând sau să reacționeze. Zvârlit alături de viață, văzuse imaginile răsturnate, ca și cum râma ce crescuse din pântecul nașului și-l încolăcise până la sufocare, l-ar fi spânzurat cu capul în jos, de cârligul din mijlocul tavanului.

Se miră și acum: Stârcu, tocmai el, ruda – se ospătaseră, jucaseră tabinet, se îmbătaseră și se îmbrățișaseră frățește...

Dacă în ajun, însă, era ferm hotărât să-i rupă beregata cu dinții, acum nu-l mai ura. Portarul era bărbat. În fața unui trup ce i se oferise și-l ademenise cu dezgoliri, i se întâmplase și lui Gore, de multe ori, mai ales în anii când era prăvăliaș, să uite și de Dumnezeu. Hamalul aflase încă de atunci, de la oameni serioși, că ispita trupului bărbătesc nu știe carte și nu are lege, spre deosebire de bobocul de trandafir învult al pântecului femeiesc, pe care-l considerase – după spusa acelorași oameni serioși – ca o poartă ascunsă în cetate, ce se deschide numai în fața stăpânului.

Știa o întâmplare ce făcuse vâlvă pe vremuri, în orașul în care feciorul lui Oană se speriasse de dric și de goana pompierilor. Gore și-o repovestise în gând, să se convingă și mai mult că Stârcu nu era vinovat.

Un flăcău voinic și prostănac de la țară, a cărui tinerețe dospind în trup nu știa carte și nu-i păsa de lege, violase fata ofițerului la care era ordonanță. Cum fapta nu rămăsese fără urmări, odrasla n-a mai putut la un moment dat să ascundă pântecul fecund și, strânsă de părinți, le-a mărturisit cine era tatăl copilului.,

Vinovatul a fost desfigurat în bătaie, legat cot la cot, dus la închisoare și de acolo la judecată.

Apărătorul lui din oficiu, o figură celebră în protipendada bucureșteană de atunci, a pledat în cuvinte puține dar cu o pildă menită să illustreze admirabil logica faptului în sine și să stabilească, în același timp, partea de culpabilitate a celor doi eroi. El ceruse sabia părintelui reclamant, o dăduse procurorului și-l rugase s-o introducă în teaca pe care i-o ținea înaintea. Dar toate tentativele magistratului rataseră, pentru că avocatul mișcase mâna în sus și-n jos, într-o parte și alta.

În sală era un freamăt surd de nedumerire și curiozitate.

— Poți s-o bagi?

— Nu pot.

— De ce nu poți?

— Pentru că nu mă lași.

— Cum nu te las?

— Miști teaca, domnule apărător și sabia trece pe alături.

— Dar acum poți – îl întrebuse din nou avocatul pe omul legii, ținând mâna nemișcată în fața lui.

— Pot, cum să nu – a fost răspunsul și procurorul, în adevăr, a introdus lama de oțel cu ușurință.

— Poftim; domnilor, așa a fost cu flăcăul inculpat și cu fecioara – a strigat apărătorul, triumfător. Ordonanța, n-ar fi făcut nimic cu sabia lui, dacă nu i-ar fi stat teaca fetei la îndemână, supusă...

Judecata era lămurită, iar pledoaria a fost întreruptă. Ordonanța, totuși, n-a scăpat de condamnare.

Gore aflate că avocatul, revoltat, scos din fire în fața nedreptății ce i se făcuse inculpatului, nevinovat după opinia tuturor, sfărâmasă crucifixul pe care jurau împlicinații, afirmând că nu mai există justiție în țara românească.

— N-ar fi fost drept – strigase și Gore acum, cu revoltă din revolta apărătorului de odinioară – n-ar fi fost drept să-l omor pe Stârcu! Scârba ce i-a pus teaca la îndemână e vinovată și pe ea am s-o omor...

Se mira că n-o sugrumase pe loc, în clipa când o prinsese cu portarul de la gară. Se liniștise, însă, la gândul că o pedeapsă nu vine niciodată prea târziu și convins că de moarte n-o să scape țiganca – o moarte tot așa de crâncenă: s-o prindă de umeri, să-i frângă mijlocul pe genunchi și să-i rupă beregata cu dinții...

Hamalul se cutremurase. Avusese impresia că i se zbate ceva sub frunte și țipă ca o pasăre. În ajun, trăind scena uciderii lui Stârcu, simțise gust de sânge în gură. Acum îl duruse sălbăticia cu care plănuise crima. Ca s-o omoare pe Safta, va trebui s-o prindă de umeri – încă fragezi, arămii și cuprinși cu palmele de atâtea ori, să-i fie dragostea mai voinică. Se gândise, de asemeni, cu melancolie, la mijlocul pe care o să i-l frângă brutal – șarpe înlănțuit deseori cu brațele, să țină trupul cald și posedat cât mai strâns lipit de el – și se întristase că o să-i rupă beregata câinește: gușa ei de pasăre măiastră ce încântase odinioară mahalalele bucureștene, ca să-l adoarmă numai pe el – în anii cu număr uitat – cu triluri și cu ofuri.

Gore, însă, nu se lăsase prins, prea mult, în capcana înduioșării. Scuturase capul, energic și izbise cu pumnul în masă, să-i fie hotărârea cât mai neclătinată.

— S-a dus, o omor!

Gândul că va ucide nu-l speriasă. Acum era un om care știa ce are să facă, un suflet împăcat cu el și cu lumea. Convins că va rezolva, prin crimă, toate problemele de conștiință ce-l frământaseră în ultimul timp și că-și va deschide – spălat de necazuri, eliberat – un drum nou, în existența lui de cineva ce se dorise respectat și temut, începuse să se plimbe liniștit și îngânând o frântură de cântec, în jurul mesei de brad și pe după lucrurile puține din casa vădanului. Se bucura că ajunsese, în sfârșit, la un liman și era fericit că înțelesese cine era adevăratul vinovat, în romanul lui casnic. Fără îndoială, ar fi fost mare păcat să-l omoare pe portar, în ajun era ferm decis să-l suprimă și

n-ar fi șovăit să-și pună planul în aplicare, dacă n-o întâlnea pe Maica Precista de pe strada Vespasian.

Gore, aducându-și aminte de nebună, a recunoscut că babornița îi spusese câteva adevăruri mari. Ascultând-o, cum sta prostit în fața ei, în umbra firavă a copacului înflorit, nu înțelesese nimic. Cuvintele, însă, i se întipăriseră în minte. Acum, după ce trecuse furtuna, aceste adevăruri se ridicau din adâncul sufletului ca nuferii din apă.

La început crezuse că povestea cu Isus, cu ucenicii și păcătosul nu are niciun rost, dar în clipa când i-a strigat bătrâna: «iacă, omoară-mă pe mine, dragul mamei», înțelepciunea din cuvintele Mântuitorului îi răsunase, în golul de sub frunte, ca o trâmbiță.

Dacă ești curat, ridică piatra și omoară-o!

Gore se simțise mic, murdar, nemernic, în fața femeii cu capul tremurând de bătrânețe și se răsucise în el, neputincios și scrâșnind, când îi explicase nebuna cu rufe curate în suflet de ce e mai tare ca el – ea: umbra vieții, în fața lui: bivolul ce nu tremurase în fața nimănu.

– Spală otrepele din tine și pe urmă caută-mă... să te-nvăț, cum se omoară...

Hamalul răsese, lovind cu palma în gol.

– Mă, că mare zăpăcită și Maica Precista asta de ieri! Să mă-nvețe ea pe mine cum se omoară, parcă – la așa ceva – mai trebuie și dascăl...

Aventurile lui de dragoste, din anii când era prăvăliaș și flăcău, cu servitoarele pe cari le pândise în întuneric și le răsucise – strânse de mână brutal – cu spatele la el și dezgolite, îl trecuseră de multe ori pe lângă crimă și moarte. Ungurenii îl loviseră cu ură, iar el se apăraseră, împotriva tuturor, lovind cu o ură egală. Numai sfânta întâmplare îl apăraseră de ocnă sau de masa de zinc a autopsiei.

– N-are omul nevoie să-nvețe cum se omoară – vorbise Gore singur, privindu-se în oglinda cu suport de pe mescioară. Înveți să ucizi cum te deprinzi să mergi, să mănânci și să te dai la trup de muiere...

Totuși, nu uitase că bătrâna din ajun avea o privire pe care nu o putuse suporta și-o putere lăuntrică de nebănuț, în făptura ca o umbră.

– Numai eu nu tremur – îl sfidase nebuna mistică – fiindcă sunt mai tare ca tine...

— Vrăjitoare – înjurase el, scrâșnind – vrăjitoare și nimic altceva. Ar fi fost în stare să mă facă să alerg călare pe mătură, prin gară și în lungul peroanelor, să nu mai pot pe urmă să scot capu-n lume de rușine...

Hamalul credea în strigoi și forța farmecelor. Fusese martor la o întâmplare ce-l uimise și-l înfricoșase, pe vremuri. Era prăvăliaș, atunci, la un cârciumar de la bariera Vitan. Negustorul, cu toată vigilența copoilor de la accizele comunale, se îmbogățise trecând mărfuri pe sub mână în oraș. Banda cu care lucra el era condusă de Frosa, zisă Jianca, o olteancă frumoasă cu suflet de haiduc. Îndrăgostit de ea, jupânul – un oarecare Ionică Cioropină – a uitat de prăvălie, și-a lăsat femeia cu cinci copii și s-a mutat la ibovnică, tocmai în mahalaua Belului, într-o casă de piatră ridicată între vii și la adăpost.

Mândica, nevasta cârciumarului, a făcut pomeni și a dat acatiste, a turnat cositor și a strigat-o pe Jianca pe gura hornului, fiindcă o asigurase o vecină că numai așa o omoară sigur pe teleleică.

Cioropină, însă, continua să rămână lângă amantă. Dragostea lor înduplecase mânia celestă, invocată de popi și învinsese farmecele.

Se făcuse vâlvă mare, tocmai atunci, în jurul unei vrăjitoare ce sta într-un bordei, pe apa Colentinei. Baba Hâda mânca rădăcini și lăcuste și era meșteră în sorociri și descântece, vindeca oamenii de turbare, tăindu-i cu un os ascuțit sub limbă, așa cum îi vindecase pe mulți de holeră, cu buruieni fierte și cu afumări, în trei nopți fără lună.

Manda s-a dus la ea în taină, întovărășită de Gore, un băietan tare sperios pe atunci și i-a spus de Ionică și de Jianca, de necazurile ei de vădană cu cinci plozi râmași pe cap. Babornița o ascultase morfolind o rădăcină în gingii, fără cuvânt. După ce și-a isprăvit cârciumăreasa, printre lacrimi, spovedania, vrăjitoarea a dat din cap în semn c-a înțeles.

— Bine, fă fato, să știi că la noapte ți-l aduc la ușă, călare pe mătură și nechezând.

O avertizase, însă, în șoaptă pițigăiată de buhă a infernului:

— Da' să știi să nu te sperii, când o să vezi în ce hal am să ți-l opresc la ușă, că dacă ți pi sau îl strigi pe nume, crapă inima în el și cade mort.

Baba fusese adusă într-o birje cu un cal sur, cum ceruse anume, până la prăvălia de la bariera Vitanului și călcase, în prag, cu călcâiul răsucit și miorlăind în mijlocul unei cruci făcute din grâu nou.

Se stârnise, încă din amurg, vreme rea.

La miezul nopții, când și-a început Hâda boscorodelile infernale, vântul şuiera pe sub streșini și se da peste cap furios, pe acoperiș, lovind tabla cu pumnii iar ploaia izbea cu putere în geamuri și luase cotețele cu orătării pe dedesubt, să le plimbe de colo până colo și să le fărâme de stâlpi și de ziduri. Căinii urlau a cobe, în întunericul compact de afară, iar găinile, toate, începuseră să cânte cocoșește.

Manda și Gore tremurau, albi, lipiți cu spatele de ușă.

Vrăjitoarea, stând grecește în mijlocul camerei, sub cârligul tavanului, de care legase cu sfoară un semn cabalistic de ciolane, mărgele și surcele, ceruse o tingire, o piuliță, o cămașă purtată în ultimul timp de Ionică Cioropină, un corn de bou și luminarea de la cununie, tăiată în bucățele, ca să le înșire apoi, aprinse și în cerc, în jurul ei. Dar elementul principal al preocupărilor era grămada de oase subțiri și albe, pisate de baba Hâda în piuliță, unul câte unul, în timp ce bolborosea frânturi de cuvinte și se freca de dușumele cu șezutul, ca o javră bolnavă de pântecariță verde. Oasele albe erau ale unei pisici negre, după care Gore cutreierase mahalaua câteva ore, din porunca scorpiei umane de pe apa Colentinei.

Când a intrat băietanul pe poartă, victorios, cu animalul de smoală în brațe, în curte da în fiert un cazan cu apă.

Bătrâna luase pisica de picioare, o scuiase în trei rânduri de câte trei ori, în bot și mai înainte ca Gore să prindă de veste ce are să facă, o zvârlise în apa clocotită. Lighioana se zbatuse, să zgârcise și-i plesnise ochii. Carnea, în cele din urmă, s-a desprins singură de pe schelet.

Gore, care asistase oripilat la scena sacrificării, era martor acum – nemișcat și alb, cu frig de moarte în suflet – la fantasmagoria crescută până la halucinație de furtuna de afară.

După ce terminase pisatul oaselor, vrăjitoarea se îmbrăcase cu cămașa lui Ionică Cioropină și începuse să bată în tingire cu putere, din ce în ce mai repede și mai tare, în timp ce sufla în cornul de bou ca într-o goarnă din nopțile de gheenă și de sfârșit de lume. În gura ei, cornul împrumutase un sunet ascuțit, strident și prelung. Era un amestec înfiorător de miorlăituri și de nechezări, de țipete repezi de cucuvaie și de lătrături, intensificându-se – în concertul acela de sabat – cu zgomotele sparte ale tânguirii lovite cu o forță uriașe, înviată în trupul scheletic parcă de o voință supranaturală.

Baba Hâda, la un moment dat, se desfigurase și făcuse spume la gură. Era un semn că se adunau în ea spiritele rele pe care le chemase cu pumnii, cu cornul și cu ochii, măriți și metalici, verzi, somnambulici.

— Repede – poruncise – zvârle tot de pe tine! Cu gesturi ce nu erau ale ei, cadaverică și tremurând, Manda se dezbrăcase.

Gore o privise fără gând rău. Cârciumăreasa avea un corp urât, diformat de cele cinci sarcini grele, cu picioarele scurte și brațele subțiri. Sinii atârnavă moi, cu sfârțul veșted. Femeia uitase să-și ascundă goliciunea cu palmele, în fața băietanului ce încremenise cu ochii la ea fără s-o vadă.

Bătrâna ocolise de trei ori, bolborosind, cu Manda de mână, cercul de lumini. La ultimul ocol, ea se oprise lângă fiecare capăt de luminare și smulgându-i jupânesei trei fire de păr de sub cutele pântecului, le arsese în flacăra, strigând:

— Asta sunt, scoică vie – Ionică să miroasă și să vie...

O dată farmecul cu trupul gol făcut, Baba Hâda – aruncând pe gura sobei și spre geamuri pumni din praful alb al oaselor pisate – urla țopăind și ridicând fusta, ca să se bată cu palma peste scârba ca o pungă de tutun din bășică de bou:

— Uhu, ao, ahi, Scarao, adu-mi-l pe Ionică Cioropină călare pe cal împărătesc!

În timp ce striga bătrâna, lui Gore i se păruse că aude toate lighioanele infernului lătrând, miorlăind, urlând, guițând și răgând în podul caselor și afară, în prăpădul furtunii. Încercase, înnebunit, să fugă dar primul pas lunecase în gol, ca și cum s-ar fi despicat pământul sub el. Băiatul s-a clătinat, a vrut să țipe și a rămas cu gura căscată, mut. N-a mai știut, în urmă, ce-i cu el.

Leșinase.

A doua zi, când a deschis ochii, era soare afară. Manda sta pe scaun lângă patul lui. Îl doftorise toată noaptea, cu leacuri date de vrăjitoare. Bătrâna dispăruse. Nu mai era, în odăi, nicio urmă din podoabele și din amestecurile ei diavolești.

— Ce-a fost – întrebase el, încă buimac.

— Lasă c-a fost bine – îl mângâiasc cârciumăreasa, răzând. Știi că Ionică s-a întors? M-am pomenit cu el la ușă, cum a spus baba, călare pe mătură și nechezând. Doarme și el, dincolo, că-i rupt de oboseală. Să nu-i spui, Gore

puiule, să nu-i spui ce-am făcut, că moare. Nici el singur nu știe cum și când a venit.

Prăvăliașul zăcuse toată vara, scuturat de friguri...

Retrăind, după aproape treizeci de ani, această întâmplare de vis rău și necrezut, hamalul se înfiorase. Maica Precista din ajun semăna cu Hâda. Ochii ei străluciseră tot așa de metalici și verzi, glasul i se subțiasse și tremurase ca o miorlăitură în cornul de odinioară.

Gore se cutremurase în fața arătării de pe Vespasian, stăpânit de un sentiment ciudat de neliniște și risipire, mult mai puternic și mai învăluitor decât în ziua când se apropiase, alături de cârciumăreasă, de bordeiul cu vrăji de pe apa Colentinei.

Sfânta fără minte știuse ce spune. Sunt puteri mai presus de înțelesul și de voinicia bărbaților, în fața cărora numai sufletul curat nu tremură. Safta, pe care soțul o prinsese deseori că umblă cu descântece, că fierbe rădăcini de leac și are darul necurat al ghicirii în palmă, ar fi în stare – ca să se răzbune sau numai ca să scape de gândul lui ucigaș – să sune din corn și să ardă păr în cârlionți la flacăra luminării.

Sfatul din porunca nebunei avea un rost, acum, și-un înțeles revelator. Hamalul trebuie să ia, din vreme măsuri de apărare și să-și îmbrace sufletul în zale, ca să nu se pomenească intrând, prin gangul casei cu nebuni, nechezând ca Ionică Cioropină și călare pe-o coadă de târn sau o nuia.

— Ascultă, omule: spală toate rufele murdare din tine!

Gore nu fusese ușă de biserică în tinerețe. Trăise, până la însurătoare, ca un animal. Nu învățase altceva decât să se înhame la muncă, să doarmă, să mănânce mult și clefăit, să se îmbete și să-și sature poftele stând la pândă în bezna grajdurilor, cu ibovnica oricui, bătrână sau tânără. Nu șovăise să culce sub el pe maidan, o babă cu șubrezenia făpturii abia dusă în băț și violase, prin pivnițe sau fânul podurilor, câteva fetișcane unguirene cu carne de cireășă pietroasă.

— Nu-i pasă Saftei, n-am să-i dau ei socoteală de ce-am făcut înainte! N-a fost nici ea mai bună...

Rufele murdare din anii lui de singurătate aveau să fie spalate altădată, în fața lui Dumnezeu sau în albia diavolului.

— Așa am fost, cum m-ai lăsat pe lume! Mila și fapta Ta, în toată ticăloșenia mea de sălbăticiune ce speria femeile. Unt m-ai făcut și malac m-ai sortit, așa am fost...

Un an, după însurătoare, trăise numai pentru nevasta și casa lui. Țiganca era meșteră în dragoste și neobosită. Bestia din trupul păros al bărbatului adormea cu botul pe labe, sătulă, în fiecare noapte. Dar, într-o seară, urcându-se în garnitura unui personal abia sosit și trecând din vagon în vagon, în speranța că va găsi un obiect prețios uitat ori pierdut de pasageri, hamalul se pomenise în fața unor pulpe dezvelite. O curățitoare mătura, stând cu spatele la el și aplecată mult. Rochia scurtă se ridicase și-i dezgolise picioarele până sus. În lumina slabă din vagon, pulpele erau pline și ademenitoare.

Gore simțise cum se deșteaptă în el prăvăliașul de odinioară și, mai înainte ca femeia să prindă de veste, o apucase strâns de mijloc și o apropiase cu capul de spătarul canapelei. Surprinsă, mută de spaimă, încremenită în cătușa necunoscutului ce o poseda găfâit și brutal curățitoarea se trezise peste câteva momente, singură în vagon, cu un ban de argint în palmă. Poate se întrebase și ea, cum avea să se întrebe și Paler, în noaptea cu visul din luncă:

— Cine fuse?

Isprava se repetase câteva seri la rând, cu singura deosebire că femeia, o vădană tânără, simțindu-l cum se apropie cu pași de animal flămând, se descoperise singură și așteptase înfiorată, s-o cuprindă cu brațele providențiale, de oțel.

După ce lăsase în palma tuturor curățitoarelor de la garniturile trenurilor sosite câțiva bani de argint, hamalul își mutase pânda în jurul despărțiturilor de scânduri din curtea gării, de ultimă clasă, unde veneau țărănci sfioase și tremurând în întuneric, de frică. Luate pe neașteptate de umeri și răsucite, ele se grăbeau să-și ascundă cu amândouă mâinile la gât sau la sâni, șirul de galbeni ori basmaua cu parale legate la un colț, lăsând mijlocul fără apărare.

Dacă încercau să țipe, erau amenințate șuierat în beznă și amețite de lovituri.

Sătencele suportau batjocura tăcute, bucuroase că scapă numai cu atât – o batjocură la care multe din ele, mai târziu, se vor fi gândit, poate, cu înfiorare în trupul șerpuitor întins sub velniță, lângă tontul adormit și sforăind cu gura deschisă spre tavanul aproape...

— Da, am fost un ticălos – strigase Gore, singur în odaia vădanului și frământat de muștrări – am fost un mare ticălos! I-am spus-o și nebunei de ieri, fără să mă ascund: «scuipă-mă, că-s ticălos, sau ucide-mă»...

Acum era gata să recunoască, în fața tuturor c-o înșelase pe Safta. Bărbații au o lege a lor, nevestele alta. Ea era datoare să-și păstreze credința cu sfințenie, să nu râdă de obrazul lui de om în putere și să nu-i terfelească cinstea cu Stârcu sau oricare altul, oricât ar fi el de firoscos! Țiganca, prin urmare, era vinovată. Dar în fața sufletului ei, cu o singură rufă murdară știută, sufletul lui – mult mai soios – o să aibă tăria să înfrunte și să condamne la moarte? Nu va șovăi oare, mic, slab, răsucit în toată neputința lui, apropiindu-se cu gând răzbunător de ea, cum șovăise lângă Maica Precista în ajun? Începuse să tremure acum, să se simtă dezarmat și strivit, ca o rimă, de propria lui conștiință.

— La urma urmei – oftase el nu fără obidă, cu capul în palme – eu cu stricăciunile mele și ea cu ibovnicul pe care și l-a ales. Fiecare să dormim așa cum ne-a plăcut să ne așternem. O las, o las ca pe-o scârbă ce-a fost. Să vedem, are s-o ia Stârcu de nevestă? Că n-o fi prost...

Ar fi fost ridicol să caute răspuns unor întrebări ce nu-l interesau. Nimic nu-l mai lega de Safta. Se hotărâse s-o lase. Asta însemna că fosta nevestă, pentru el, murise. Începuseră, poate, să-i crească bălării pe mormântul fără cruce din inima lui.

Gore era, din momentul acela, văduv. Se mutase, ca Damian, într-o cămăruță tot așa de curată și se plimba singur prin casă, așteptând ceasul înserării, să plece la serviciu. Tot așa o să-și cumpere și el, pentru viața lui de ciuhurez de atunci încolo: un pat, o masă, o sobă de tablă, un scaun și... o cadră cu fotografia...

Rămăsese cu ochii la rama cu melci și rotocoale. Privind-o lung, a avut impresia că, în locul fostei neveste a tovarășului, îi surâde Safta – tânără, cu garoafă între dinți.

— Asta, mai ales asta mă omoară: că nu mai aud pe nimeni cântând...

Glasul celui alt plânsese în el, prevestitor.

Abia acum remarcase că e mare asemănare între povestea vădanului și începutul romanului său casnic. Va fi și el, peste câteva săptămâni, un hamal singur pe lume, trist că vine acasă și nu știe de ce vine.

Primăvara următoare, în drumul lui de la gară spre odăița pustie, era sigur că va zări pe un loc viran, tolănit la soare, un necăjit în bluză albastră. El o să întrebe, ca Damian: «ce-i cu tine, mă» iar fratele nou de suferință o să răspundă ca Gore, cu ochii în pământ și oftat, că nu știe cum a ajuns să doarmă lângă un măracin, că nu mai înțelege nimic de când și-a prins nevasta cu altul.

— Hai la mine, să vedem ce-avem de făcut.

Va fi rândul lui, atunci, să plângă – cum plânse Damian la prânz:

— N-ar fi fost bine, acum, să am și eu o casă, ca oamenii gospodari? Plec de la gară și mă-ntreb, cu tot urâtul vieții în suflet: «unde mă duc, cine mă așteaptă, de cine mi-e dor?». Deschid ușa și nu mă-ntâmpină nimeni ca altădată, vorbind repede și râzând, nu mai mă-ntreabă nimeni dacă mi-e foame, nu mai aud pe nimeni cântând! Asta, mai ales asta mă omoară: că n-o mai aud pe Safta cântând...

Gore se pomenise vorbind singur, ca și cum tovarășul din primăvara ce va veni ar fi fost lângă el și l-ar fi ascultat.

— Dacă știam una ca asta, n-o lăsam, mă – n-o lăsam pe Safta pentru nimic în lume...

Lacrima ce-i lunecase pe obraz, în momentul acesta rar, de anticipare a suferinței, îi hotărâse destinul.

Când s-a întors acasă, Damian l-a găsit plângând. Vădanul cu inima spânzurată printre panglici prăfuite și flori veștede, în rama de la icoană, a înțeles că prietenul n-o să aibă putere s-o smulgă pe țigancă din el, cu fâșii de suflet și a surâs, înțelegător.

— Lasă, mă, că e mai bine – o să fie mult mai bine așa...

Gore nu pricepuse cum și de ce o să fie mai bine, pentru că nu luase nicio hotărâre. Se gândise, numai că ar fi o prostie să-l ucidă pe Stârcu de la gară, din moment ce nu era de vină. Safta rămăsese singura vinovată. El recunoscuse, însă – de astă dată în fața lui Damian – că fusese mult mai ticălos. Atunci de ce s-o omoare, cum o să aibă putere s-o sugrume? La urma urmei, n-ar fi păcat de el să putrezească în ocnă? În adevăr, nu știa sigur dacă o să se despartă de nevastă sau nu, dar era decis să n-o ierte, pentru nimic în lume, până la moarte! Acasă n-o să se mai întoarcă sau n-o să se ducă așa de curând, deși i se făcuse dor și nu știa de cine, poate de Paler. O să aibă mult de vorbit cu slăbănogul. Nu-l văzuse, parcă, de un an. Gândul că se purtase

câinos cu el și-l bănuise de o faptă mârșavă, îl mustra și acum. Trebuia să-l împace și cât mai neîntârziat. Damian, când l-o cunoaște – pentru că au să petreacă ei o dată, împreună – o să se convingă, la rându-i că e un tânăr tare cumsecade. Se vor ruga amândoi – nu de scârba de portar, firește – de cineva de la direcțiune (poate are Damian o protecție) să-l primească și pe Paler în rândurile albaștrilor. Turnătorul lucra acum între forme și cuptoare. Păcat de tinerețea lui, c-a ajuns să scuipe negru. Adevărată pomană, dacă l-ar ajuta cineva să-l scoată la lumină, la aer. La ocnă tot așa o fi, ca la topitorie?

Gore se gândise, după-masă, și la viața lor fără soare și fără speranță și oftase, clătînând capul. Era atâta nefericire, pe lumea asta oricum frumoasă, plină de comori: o inimă de prieten, o nevastă, un pahar de vin, un tabinet, un buzunar doldora de gologani și un ceasornic cu două capace, patent...

Damian îl ascultase înduioșat. El deosebise în tot păinjenișul de gânduri pe care-l țesuse, fără control, gustul simptomatic de vorbă al tovarășului de muncă, firul ce pornise, din nelămurire și durere, spre un adevăr unic: încornoratul începuse să renunțe, arunca armele, era – din fericire pentru el, după opinia vădanului – un învins...

— Bravo, Gorică neică, îmi place! Ești un bărbat cu scaun la cap. Acum, ia șapca și hai să mergem.

Lahu aștepta, într-o cârciumă de pe strada Francmazonă, să se împace cu omul ce-l scuipase. Comandase fleici și un castron cu zeamă de varză și adusese doi danci vioriști, să le cânte de dor și de inimă fără noroc – când o începe prăvălia să se ridice cu ei, ca un dulap de la bâlci.

CAPITOLUL XXXII

Biserica între bordeie

Cheful ținuse toată noaptea.

Cei trei cavaleri ai serviciului în uniformă se mutaseră, cu dancii cântând în urma lor, din local în local. Ascultaseră trâmbițele cocoșilor în Cotroceni și salutaseră răsăritul soarelui cu două degete la cozoroc, solemn și clătinați, din pragul unei cârciumi de pe dealul Arsenalului.

Plozii cu viorile dispăruseră de mult, iar Gore, după întâiul pahar sorbit sub șopronul pe care-l aleseseră – cu jurământ – ultim popas al petrecerii, uitase cu desăvârșire pe ce lume se află. Avusese el vedenii sau Damian și Lahu se dezbrăcaseră până la brâu, în răcoarea crudă a dimineții de primăvară și-și turnaseră, la puțul de alături, câte o găleată cu apă în cap? Sigur n-ar fi putut să spună nimic, a doua zi, când se trezise – sub același șopron – singur la masă.

Înviorați de dușul rece ce și-l făcuseră reciproc, tovarășii au băut o cafea amară și au plecat repede la gară, să nu piardă acceleratele de 9,45 și 11,50, lăsându-i vorbă prin cârciumar lui Gore, care adormise, că se îmbătase ca un porc și le-a fost imposibil să-l ducă în cârcă, până acasă. Oricum, nu l-ar fi lăsat în locuri așa îndepărtate, dacă negustorul nu i-ar fi asigurat că n-o să i se întâmple nimic, din moment ce era sub acoperișul lui. Amândoi îl sfătuiau ca, imediat ce s-o deștepta, să se ducă la Tribunal sau la Poștă, unde i-o fi mai la îndemână, să ia tramvaiul cu cai și să vină să-și reînceapă serviciul în toată regula. Deși la tramvai n-o să-i ceară decât 15 bani, ei îi lăsaseră o băncuță în buzunarul de jos de la vestă, în stânga, să aibă cu ce să-și cumpere un covrig sau un sfert de pâine, de i-o fi cumva foame, când s-o scula. Damian și Lahu îi mai comunicau că, în buzunarul de sus de la vestă, tot în stânga, îi puseseră patru țigări Naționale cu carton, cinci bețe de chibrituri și o bucățică de scăpărătoare.

Cârciumarul nu uitase, după ce-i repetase epistola fără slovă a tovarășilor, să-i aducă o cafea mare, fierbinte și cu caimac, pe care prietenii o plătiseră, de asemeni, la plecare...

Gore ascultase zâmbind. Băncuța era în buzunarul de jos, țigările în cel de sus și se ridicau aburi cu aromă tare din ceașca albă și groasă, adusă de jupân.

— Mai este prieteni în lume – îngânase el, înduioșat de grija ce i-o purtase albaștrii – nu ca Stârcu...

Îl cunoscuse pe Damian de mult și-l știa om cumsecade. Pe «numărul patru» nu-l putuse suferi niciodată și-l ura de moarte, după zvonul cu Safta și Paler. Acum îl adora. Nu bănuia că se poate ascunde, într-o inimă de dușman, atâta dragoste.

Se împăcaseră frumos, cu lacrimi, cu îmbrățișări și jurământ de credință veșnică.

Bucuros că poate să-l convingă la un moment de sinceritatea lui, Lahu îi mărturisise cum și cine-i șoptise că țiganca ar fi ibovnica slăbănogului.

— Una Sultana, mă, care zice că stă cu voi în curte...

Hamalul aflând că noul lui prieten petrece o noapte pe săptămână cu fata oloagei, se stăpânise să nu o înjure de mamă și-l asigurase pe «numărul patru» că, nici el și cu atât mai puțin nevasta, n-au să încerce să se răzbune. Profesionaista de la bordel era – o singură sau mai multe nopți pe săptămână, asta nu avea importanță prea mare – iubita unui frate și se simțise dator – din moment ce-și juraseră credință reciprocă – să-i respecte sentimentele.

Singur, a doua zi, sub șopronul cârciumii de pe dealul Arsenalului, Gore nu s-a mai putut stăpâni. Înjurătura a scăpărat printre dinți, ca și cum ar fi fost smulsă din amnar. Sultana, așadar, era cauza nefericirii lui! Dacă n-ar fi lansat ea zvonul infidelității, el n-ar mai fi stat la pândă și nu s-ar mai fi frământat atâta amar de vreme. Ar fi rămas, departe de el, gândul uciderii lui Paler și nu l-ar fi scuipat pe Lahu, iar Safta i-ar fi stăpânit inima, cum i-o stăpânise și până acum, ca o femeie harnică, cinstită și meșteră la cântec și la îndrăgostire – adică: o nevestă cum nu se mai află...

Vecina, firește, îl ajutase să descopere adevărul, dar la ce-i folosise lui adevărul – se întrebuse cu amărăciune, fumând ultima țigară lăsată de «numărul patru» în buzunarul de la vestă – din moment ce era incapabil să ia o hotărâre bărbată? Mai rău îi zdruncinase viața. Țiganca n-o să mai aibă clipă de liniște, cât i-o mai fi scris să trăiască, iar el o să mănânce cu noduri, o să doarmă ca pe țepi și n-o să știe cum să plece mai repede în oraș, prin cârciumi sau la munca de la gară, numai să n-o mai vadă. Fără îndoială că o să-și bată soția crunt, pentru orice nimic, la prânz că e fiertura rece ori prea fierbinte, iar

seara că n-a aprins lampa, când o găsi-o stând pe întuneric sau că face risipă de petrol, dacă l-o aștepta cu lumină.

Gore se decisese, încă din ajun, să se întoarcă în casa cu nebuni, dar abia acum știa precis motivul unic al întoarcerii: s-o pedepsească pe Safta – o pedeapsă de fiecare clipă și cu orice cuvânt, cu porții cotidiene de pumni dați îndesat, cu umilințe și torturi sufletești, până o găsi-o întinsă pe masă, cu frunză de mușcată pe gură. O noapte pe săptămână Sultana o să fie ibovnica lui. Nu în cocioaba de pe cheiul gârlei. În odaia lui, sub ochii țigăncii. În timp ce se vor zvârcoli amândoi în spasmul îndrăgostirii, necredincioasa cu garoafă va sta în picioare, lângă pat, cu o lumânare aprinsă în mână: să-i vadă și să nu tremure, să-i audă gâfâind și să nu țipe. Au s-o oblige, la sfârșit, să le sărute mâna și să le spună: «să vă fie de bine»...

Uitase unde se află.

Gândul plin de cruzimi îl schimonosise, iar pumnul lovise în masă cu tot clocotul lăuntric ce brodase, în amănunt, planul răzbunării.

Cârciumarul îl privise câteva clipe mut, surprins, și-l întrebuse, nu fără sfială:

— Nu-i așa, frățioare, că-ți frige inima o mare supărare?

Gore se ridicase, oftând, și plecase fără să răspundă.

Străzile, pline de soare și de copaci înfloriți, coborau – strâmte și felurit întortocheate – spre oraș. Era o atmosferă de sărbătoare și de alb odihnitor. Mergând pe lângă zidurile în ruină ale fostei curți domnești, spre podul Izvor, hamalul simțise cum îi urcă sângele în obraz. Vedea, în vale, peste gârlă, casele, într-o rână, cu bolovani pe acoperiș unde Sultana și Domnica erau – de patru ani – de noapte mare.

— Na, să nu mori se întrebuse el, rânjind poftim cine-o râde pe Safta, cine are nas să spună că o femeie ca dânsa ar fi capabilă... tocmai cu Paler, un prieten...

Gândul, pornit pe panta unui adevăr pe care Gore nu mai voia să și-l spună, făcuse un salt peste figura rămasă în amintire ca o rană, a portarului de la gară, ca s-o apropie pe nevastă de turnător. Plasată, în jocul curios al fanteziei, alături de slăbănog, necredincioasa fura ceva din simpatia cu care hamalul și-l reamintise pe amicul presupus credincios. Soțul o disprețuia, o ura cu tot necazul ce-l înfierbântase, de câte ori revăzuse scena nerușinării, dar rămăsese în el o fărâmə din sentimentul prăvăliașului de odinioară,

mândru de femeia ce și-o alesese și cucerise – sentiment ce-l împiedica s-o compare pe Safta cu o întinzătură de la bordel. Destinul lui se împletise, în anii cei mai frumoși din viață, cu destinul țigăncii. Formaseră amândoi, atât amar de vreme, un trup și-un suflet. Batjocorindu-i tovărășia de zile bune și rele, prin zvonul ce-l lansase, Sultana îl stropise și pe el cu noroiul intrigii. Cum era s-o cheme în casa lui, o noapte pe săptămână, s-o dezbrace și s-o crucifice în pat, de față cu nevasta – ticăloasă, dar nevasta lui, fărâma din fărâma lui de suflet? Ce dușman, ascuns în el, gândise planul de răzbunare de sub șopronul cârciumii de pe dealul Arsenalului? Avea, în adevăr, o mare răfuială cu Safta. Fără îndoială, o să-i arunce vorbe grele în figură și n-o să numere niciodată pumnii repeziți între coapse și fălci, dar totul se va petrece fără să audă sau să vadă vecinii. Nu-i interesa pe ei ce rană adâncise, în inima lui, fapta cu mășcări a țigăncii și cum o să fie vindecată. Era o durere numai a lui. Cunoscuții și cumetrele din mahala trebuiau s-o respecte pe Safta, pentru că ea simbolizase și va continua să simbolizeze – pentru ochii și părerea lumii, cel puțin – prestigiul lui casnic.

Gore se mângâia cu speranța că nu-i aflase nimeni pățania. Se îndoia, însă, de Sultana. Crescuse în el, cu fiecare pas, presimțirea că ea știa întâmplarea cu Stârcu. Hamalul se întreba chinuit, cu capul în palme, oprit pe podul de la Izvor: «cum și cine să-i spună, de unde ar fi putut ea să audă că-l înșelase nevasta cu portarul de la gară?». Când și-a trecut degetele peste față, parcă să adune negurile, începuse să se facă lumină în el. N-o găsisese la poartă, în seara când se întorsese mai devreme de la gară? Ea îl anunțase că țiganca nu-i singură în casă...

Fata de la bordel, așadar, știa sigur – aflase cu câteva ore mai înainte, poate cu câteva luni, că-i încornorat...

Slab, se prinsese cu mâna de balustrada podului, să nu cadă.

Dâmbovița curgea, cu rotogoale mari de păcură pe luciul galben, mută și leneșe între malurile cu iarbă crudă, cu sălcii despletite, cu oțetari firavi și cuiburi de șobolani, ducând spre inima orașului toată murdăria adunată din canale și din fabrici.

Rafturile anticarilor se înșiruiău pe cheiul stâng, din spatele cazărmii pompierilor și până la podul Mihai-Vodă, ca niște sicrie imense, iar pe maidanele din fața negustorilor de hârțoage se instalaseră, de curând, câțiva fotografi a la minut, haimanale cu roata norocului și cirul unui așa-zis

căpitan, nefericit și stăpân pe un urs scofâlcit de bătrânețe, pe-o maimuță făcând tumbe în cerc și pe-o duzină de purceluși albi cu coada cârlig, ce știau să sară peste scăunel, să caute o batistă în nisip ori să se plimbe, doi câte doi, numai pe labele dinapoi gătiți cu panglici albastre, subțiri și legate la gât și peste burtă, ca niște hamuri.

Piața Valter Mărăcineanu era, atunci, un bâlci în miniatură. Aici, se adunau, la prânz, lucrătorii de la Socec, salahorii de la construcțiile din împrejurimi, ucenicii și hamalii de la Arsenal, ușierii de la Casa de Depuneri și factorii poștali. Mâncau în soare, tolăniți pe jos și căscau gura la obiectele numerotate de la roata norocului sau la ursul adormit și bolnav, priponit cu lanț la ușa cercului în care niciodată nu intra un spectator, cu toate drăcoveniile în cerc ale maimuței.

Erau mult mai norocoși patronii de la cortul de dare la semn. Firma îi îndemna pe trecători să «exerseze ochiul și mâna, pentru patria română» iar înăuntru se auzeau râsete și arii romantice, cântate răgușit și alene la un pian cu manivelă.

În fundul cortului se alinau felurite figuri, toate cu un punct alb în centru: un jandarm în fața unui semn de întrebare, înfipt între doi copaci – un cuc, pe o cracă – o linie ferată minusculă, montată în lungul unui perete și dispărând între faldurile unei cortine tot așa de minuscule. Fiecare figură avea o taină sau o legendă. Era suficient să duci pușca de salon la umăr, stând la o depărtare indicată de un șnur, să ochești bine și să lovești cu o alică ținta, ca să descoperi – pentru jandarm – unde s-a ascuns banditul Pipa (printr-un dispozitiv anume, în locul semnului de întrebare apărea, tăiat în tablă, un chip fioros, țipând în hazul tuturor, spre omul legii, în batjocură: uoaa, uoaa, uoaaa...), să faci cucul să cânte, dovedind astfel asistenței peștițe și gălăgioase că «plopul făcuse mere iar răchita micșunele» sau să pornești, cu toate farafastăcurile de rigoare: semafor, goarna de plecare, fluierul locomotivei – trenul direct București—New York...

Jocul spre care se îndreptau însă, nu fără emoție, ochii tuturor, rămăsese mormântul din care – odată centrul atins – se ridica regina Draga Mașin, de curând asasinată, să-și plângă singură nefericirea în fața victoriosului ce reușise s-o smulgă din moarte, pentru un minut, cu o simplă alică...

Ajuns-am eu regină,

*Și toți mă pizmuiesc —
Deși n-am zi senină...*

Generoși, bucureștenii îi compătimiteră sincer pe cei doi eroi ai dramaticului asasinat da la Belgrad. Ziarele timpului publicaseră reportagii senzaționale, iar opinia publică de pe cele două maluri ale Dâmboviței se pasionase, dornică să afle știri din sursă sigură, cât mai aproape de adevăr. Pe mahalagii, însă, îi interesa mai puțin adevărul istoric. Draga Mașin devenise, pentru ei, o figură de legendă, un simbol: era frumoasa fată din popor, pe care lepra ciocoiască și în uniformă cu zorzoane sârbești n-o iertase că ajunsese pe tron. Orice domnișoară săracă visa, atunci, îngânând cântecul fostei regine, că urcă aurite trepte de palat, alături de un Făt-frumos cu o coroană pe frunte. O trupă de comedieni colinda toate orașele țării, în acest timp, jucând o piesă confecționată la minut și abundând de scene patetice și tirade, de efecte și lovituri, a cărei eroină principală era, firește, glorioasa aventurieră.

Niciun lăutar, însă și nicio domnișoară romantică nu cântase cu mai multă pasiune ca Safta, cu mai multe lacrimi și ofuri, nefericirea mlădiței cu diademă strălucitoare în cosițele neapărat blonde.

— Parcă ar fi aidoma regină – se gândise deseori Gore, ascultându-și nevasta, cu un sentiment legitim de mândrie.

Dar ura oamenilor te sapă la fel, pretutindeni: la Belgrad și în orașul cu nume de păstor, în umbra unui tron râvnit, stropit cu sânge și între pereții igrasioși, căptușiți de șoareci, ai casei cu nebuni din mahalaua cu poreclă rușinoasă...

Aducându-și aminte de Sultana, hamalul își adunase privirile risipite pe cercurile leneș călătoare de păcură, de pe luciul murdar al gârlei și le mutase, cu o smuncitură a capului, spre cocioabele de peste drum.

Casele cu fete se înșiruiau, mici și îndesate una în alta, la poalele unei movile pe care se ridica, cenușie și uitată, o biserică fără trecut istoric. Bordeiele o înconjurau ca un brâu viu, cu miros de stârv sau ca o mlaștină ce aduna scursorile din canalele dezgustului citadin și plebeu. Credincioșii părăsiseră altarul cu sfinți și strane de lemn putred, iar clopotele mici sunau, duminical, o dojană din ce în ce mai puțin ascultată. Numai pensionarele din vale, în papuci și goale sub capoatele largi, cu dantele, intrau în fiecare sărbătoare în biserică, două câte două și în pas egal, cu ochii în pământ, să se

roage la icoana Născătoarei de Dumnezeu să se îndure de viața lor de Marii din Magdala, să le dea noroc și să le apere de boli lumești. Fetele de tractir – în adevăr oițele Domnului – scriau pomelnice pentru odihna celor morți: părinți, un ibovnic, un copil și se spovedeau, cumpărau prescuri și le dau de pomană ori aprindeau lumânări de ceară și făceau mătâanii fără număr, într-o tăcere cucernică, de totală contopire în atmosfera de mister și de transfigurare a locașului ceresc.

Preotul bătrân anunța cu voce gravă, cădelnițând din ușa altarului, că e mai mare bucurie în cer pentru o oaie rătăcită de turmă și aflată, iar curvele – cuvântul se sanctifica sub ochii umezi de nesfârșită bunătate a Pururei-Fecioare Maria cu pruncul la piept – plângeau și se loveau cu capul de trepte, își dezgoleau sânii și măturau cu ei, impuri și scofâlciți, lespezile de piatră ori cădeau cu fruntea pe picioarele Crucificatului și se rugau, fără cuvânt, cu brațele aduse peste cap.

Bucureștenii știau că acolo e biserica pensionarelor de la bordелеle din vale dar nu aflaseră încă, sau nu voiau să creadă că există și un Dumnezeu al destrăbălatelor, viu în credința lor fără margini de ticăloase ale pământului, etern prin eterna durere ce o mângâia și pur ca potirul alb de floare crescută din smârcul sufletelor, pure în toată ticăloșenia lor, spre cerul și spre soarele tuturor, o dată cu rugăciunile și fumul leneș de smirnă și tămâie...

Destinul altarului de pe deal se împletise așa de mult, în viața orașului, cu destinul caselor cu fete că – nu peste mulți ani – biserica și cocioabele au fost dărâmate odată, ca să se ridice – în locul lor – magnificul edificiu al cucoanelor intelectuale, generoase și morale.

Sub Casa Femeii conștiente și demne de azi au fost îngropate, laolaltă, pietre din altar și resturi din lighenele de tablă în care se spălau, după fiecare crucificare, profesionistele inconștiente și nedemne de ieri.

A fost o răzbunare sau poate numai o ironie a vremii, această înălțare de altar nou spre slăvi, din smârcurile preacurviei.

Gore se pomenise – fără gând anume dar stăpânit de un neastâmpăr de animal adulmecând pradă bună în apropiere – umblând prin fața porților într-o râvnă și căutând fără să știe ce caută. Zărind printre șipcile gardului, într-una din curți, câteva pensionare tolănite pe scaune și cu capoatele descheiate în față, să le învioreze soarele plin trupul stors, s-a apropiat și-a întrebat cu plecăciuni.

— Aici Sultana, sau...?

Numai una din ele a deschis un ochi somnoros și i-a făcut un semn ușor înțeles: fata de care întrebuse putea fi găsită la a doua casă pe stânga.

— Sultana... la Scăricică... nu aici...

Hamalul se rezemase de un stâlp, îngândurat. Își adusese aminte că vecina lui e de noapte mare, întotdeauna.

— Acum o fi acasă – mormăise el, cu ciudă – să vezi că are noroc și nu-i la interes!

Continuase, totuși nu fără șovăială.

— Știi că dânsa numai seara vine și...

— Acu', că-i Săptămâna Patimilor, avem mult de lucru și nu ne mai ducem niciuna la domiciliu. Stăm aici, la tulumbe și la muls, zi și noapte – scuipe femeia cu un singur ochi deschis, printre dinți și cu necaz – parc-am fi haznale și nu altceva, duce-i-aș coliva cui știi eu...

Prostituata se închinase, blestemând-o pe patroană și oftase, cu obidă.

Gore n-a mai stat să-i asculte necazul. Bucuros că Sultana era la bordel, salutase și plecase, grabnic, spre a doua casă. Urcase, de pe trotuar, câteva trepte de lemn și se oprise la prima din numeroasele uși înșirate în lungul unui pălmar. O nemțoaică durdulie și roșcovană îl întâmpinase, săltându-și sânii mari și plini, de doică, în graba cu care încercase să-l acapareze.

Hamalul, însă, o dăduse la o parte cu mâna, fără cuvânt și intrase înăuntru.

Salonul era o încăpere goală, fără preșuri pe jos, cu pereții murdari și luminată de o singură fereastră cu geamul spart la un colț și lipit cu jurnal iar sub fereastră fusese înghesuit un pat de scânduri, acoperit cu un macat fără culoare precisă, pe care sta grecește o namilă de carne, bătrână, neagră și șasăie, cu un dinte galben și unic scos peste buza de jos. Era țata, patroana stabilimentului sau, cum o mângâiau fetele, nu fără duioșie și recunoștință în glas: mămica! Stăpâna domina salonul cu făptura ei și cu uitătura ei în cruciș.

Lângă pat, pe un scăunel, se așezase un individ inexpresiv, fără nicio vârstă, uscat și știrb, pătat pe obraz și pudrat mult, să fie frumos și să pară mai curat. Avea ochi mici și ageri când se uita, de la una la alta, încruntat, la pensionarele ce stau – pe băncile înșirate pe cele trei laturi libere ale încăperii – cuminți ca niște mironosițe, cu mâinile în poală.

Știrbul era nenea, ibovnicul «dânsei». Firește că țata nu se supăra când pleca el la odaie cu vreuna din fete, în fiecare zi alta. Îl ierta pentru că – băiat

bun – o asculta și nu-i toca prea multe parale la stos și nu avea gust – ca Pupișor al proastei de Lina Caracuda, patroana bordelului de alături – să se plimbe în fiecare seară, cu muscalul, pe Calea Victoriei.

Mămica, de altfel, n-ar mai fi avut niciun motiv să se revolte sau să sufere că Mieluș se culca și cu alte femei. Secase de mult, în pântecul cu trei rânduri de guși, dorința. El îi rămăsese, așadar numai amant de inimă, o inimă înecată în osânză încinsă.

Nenea era un personaj foarte important, în angrenajul așa de complex al stabilimentului. El alerga pentru regularea tuturor încurcăturilor ivite cu poliția de moravuri sau serviciul sanitar. Săptămânal, asista pensionarele în timpul vizitei medicale și tot așa de săptămânal pleca, în trăsură, cu una sau mai multe din ele, la spitalul Colentina. Joia și duminica după-amiază lua din nou drumul spitalului, să se intereseze de sănătatea celor internate și să le lase pungi cu mere și tutun. Mieluș era, de asemenea, îngerul păzitor al fetelor îndeosebi în timpul nopții. El încerca să aplaneze conflictele dintre «domnișoare» și «domni» pe cale pașnică și aplica lovitura de șiș numai în cazuri de forță majoră. Când, dimpotrivă, era vorba de o simplă păruială între prostituate, apărea lângă ele cu o vână de bou și le bătea fără ură dar și fără milă. Executa, ca un automat, un ordin ce asigura disciplina în bordel. Le învinețea spinările cu devotamentul cu care le apăra de streini ori le ducea fructe și tutun la spital. Se voia omul profesiei lui, o profesie pe care o practica, de optsprezece ani, cu o pasiune de artist.

Nenea avea, în orele libere, o singură «boală»: să lipească mucurile de țigară de tavan, cu capătul aprins în jos și o mare îndatorire: să spună măscări crude, ca s-o distreze pe mămica. Râzând, țața se zbuciuma toată, da capul pe spate și căsca o gură haotică, imensă, cu buzele groase, vinete și cu stropi mari de scuipat prin crăpături.

Dacă se întâmpla ca una din pensionare să aibă un ibovnic, Mieluș n-o mai obliga să se culce cu el. Știrbul, ca orice cavalier, respecta dragostea altora. Prostituatele, însă, nu aveau voie să se încurce cu adolescenții din liceu, deoarece s-ar fi putut ca școlarii să vină cu părinții și să facă scandal sau să reclame profesorii la «moravuri». Fetele erau obligate să fie serioase, să nu-și zvârle inima decât în palmele unor oameni tot așa de serioși: artiștii de bălci, jucătorii cu bobul sau cartoforii, uneori sergenții instructori și plutonierii de la regimentele de roșiori și călărași, întotdeauna bătrâneii simpatici cu

pensioara sigură, cu ceva acareturi prin mahala și fără niciun moștenitor. Morală, mămica le interzisese, de asemeni, să se «lege la cap» cu bărbații însurați.

Toți acești ibovnici făceau parte din familia numeroasă a bordelului. Erau buni tovarăși, cu patroana și nenea, la petreceri dar și la necazuri. Se bucurau să acorde tot concursul lor ori de câte ori era nevoie și se interesau îndeosebi de încurcăturile amantelor respective cu poliția sau cu vizita medicală. Plutonierii veneau, deseori, cu soldații din unitate după ei și-i înșiruiau pe două rânduri, la bordura trotuarului. Militarii intrau, doi câte doi și se lăsau duși de mână spre odăi, de fete. Când termina prima serie, intra a doua. Afacerea era strălucită pentru bordel dar și pentru oșteni, pentru că iubeau – săptămânal – cu tarif de favoare...

Când a pătruns Gore în salon – Sultana și Domnica au tresărit, nedumerite, îngrijate oarecum. Ce căuta acolo hamalul din casa cu nebuni? Avea de gând să se poarte cu țiganca lui dinte pentru dinte, s-o înșele cum îl înșelase, ori venise s-o reclame la mămica pe sora mare, că se amestecă în căsnicia lui, cu intrigă și vorbe de ocară? Țața, foarte scrupuloasă cu viața privată a pensionarelor, le amenințase și uneori le bătuse cu vâna de bou, pentru cea mai mică vină.

— La mine-i casă de încredere – decretase ea, solemn, și fără replică – și te porți cum ți-e meseria, ca la pension. Adică: taci și faci! Da' pe stradă să fii cucoană, nu ca stricatele de pe bulevard, iar în familiune, cu ai tăi și cu vecinii, muiere cinstită.

Gore clipise repede, să scuture din gene toată lumina rămasă din soarele orbitor de afară. Privirile, încă nedepinse cu întunericul din salon, lunecaseră pe lucruri, pe figuri...

— Domnu?

Mămica întrebase, mirată că noul-venit se oprise lângă prag, într-o atitudine de neînțeles.

— Domnișoarele Sultana și Domnica – îngânase hamalul, încercând de astă dată să vadă cine-i vorbise.

Ființa puhavă a patroanei se conturase, în cenușiul murdar al geamului din fund, ca o dihanie.

Surorile se ridicaseră, la un semn știut și scurt al domnului Mieluș, și se apropiaseră cumiți, ținându-se de mână și tremurând. Le chinuia o întrebare

la fel: ce-o fi, de ce-o fi venit? Formulaseră în gând oricum, un început de apărare, să aibă ce spune în cazul când vecinul s-ar plânge, în adevăr împotriva lor.

— Uite-le. Cu care din ele?

Mușteriu fusese invitat politicos să se pronunțe și să plece, fără altă formalitate, cu trupul ce și l-o alege, la odaie. Răspunsul clocotise în Gore și-i scăpărase în priviri. Le ura deopotrivă pe surori și ar fi vrut să se răzbune pe amândouă la fel, bestial.

Sultana se înfiorase. Albastrul încă nu vorbise. Muștenia lui era o amenințare. Insul căuta, bănuia fata, cuvântul cu care să-și înceapă reclamația sau aștepta o nouă întrebare a patroanei, ca s-o poată ruga să-i acorde o întrevedere de câteva momente, între patru ochi. Șovăia, probabil, să vorbească de necazurile lui, de față cu oricine.

Domnica, însă, se liniștise. Hamalul le învăluisse, pe amândouă cu o uitătură crâncenă dar numai Sultana se clătinase. Sora mică zâmbise. Nici ea singură nu știa de ce. Se bucurase că e frumos afară sau se gândise, poate, la mărul înflorit din ușa lui Ivan și se înveselise, ca un copil cu sufletul rămas în fundele păpușii de acasă? Oricum, ea nu se știa vinovată, față de vecin, cu nimic.

Privind-o Gore, își aduse aminte – cu toată ciuda ce-l încerca atunci – că fata-i fusese dragă. Nu o dată îi spusese slăbănogului: «ce-ar fi, neică, să te-nsori cu mijlocia asta chipeșă a oloagei?». Lui i se păruse mai drăguță, mai cuminte parcă, oricum mai bună, mai înțelegătoare, mai rușinoasă în nerușinările ce-i robise și stropise viața. Sfătuindu-l pe fostul camarad s-o ia de nevastă, firește că se grăbise să-l asigure că nu-i nimic dacă tovarășa lui de mâine are – până una alta – conducută.

— Meserie, mă, ca oricare alta.. Cum ar zice Safta: oameni săraci, ne câștigăm o pâine, care cum putem. Când o fi cu tine n-o să mai faci, asta-i sigur...

Paler nu se împotrivi dar amânase un răspuns precis. Mărturisise, însă, că-i e dragă și-i trimisese în ascuns garoafe albe și roșii, rupte din ghiveciul țigăncii.

— Cum o s-o iau cu mine la odaie – se întrebuse Gore – cum o să mă răzbun pe ea Mâine, poate, o să fie consoarta prietenului meu bun...

Era salvată.

— O aleg pe domnișoara Sultana – dacă nu-i cu supărare...

Domnica se reaşezase, cu acelaşi surâs inconştient pe figură, iar sora mare pornise spre coridor, cu pasul şovăielnic, urmată de client. Fata continua să se frământa: «ce-o fi având de gând?». Şi găsea un singur răspuns logic: «să vezi c-a venit să-i facă felul țiğăncii și s-o înșele tocmai cu mine, dușmanca ei de moarte»...

În odaia în care intraseră era miros greu, de încăpere cu spoiala neuscată. Mobilierul strict necesar fusese, de curând, uns cu petrol, în vânătoarea ce-o porniseră toate profesionistele, după ploșnițe. În rama oglinzii se aglomerau poze cu prinți și animale de circ sărind prin cercuri, tăiate dintr-o revistă ilustrată străină, ajunsă – prin cine știe ce miracol – tocmai la Scăricică...

Sultana pusese ivărul la ușă, scosese prosopul și turnase apă în lighean. Mut, cu pumnii strânși în buzunare, hamalul îi urmărea toate mișcărilor. Fata își scoase rochia, o aruncase pe tăblia patului și rămase în cămașă în fața lui, suspinase pudică, privind în jos.

— Vai, nene Gorică, mi-e așa rușine de matale, că – vecin și...

Nu șovăise, totuși, să-i cuprindă gâtul cu mâinile și, strâns lipită de omul cu bluză albastră, să-l sărute pe gură profesional, apăsător, cu vârful limbii între buze și neastâmpărat, ca un sfârc de flacăra sau ca o gură de lipitoare. Dușmanul, însă, se desprinsese din îmbrățișare și lăsase șapca pe scaun, mormăia: «bine, neică, lasă că nu-ncape rușine – ca să zic așa – între vecini cum ne aflăm...»

Sultana a înțeles că bărbatul e prea plin de dorință și nu mai are nevoie de alte preliminarii. Se întorsese sprintenă, să dea macatul în lături și să pregătească perna. Gore, care venise la bordel cu intenția – mai târziu lămurită în el – să se răzbune pe intriganta ce lansase zvonul și s-o reducă la tăcere, prin umilire, pe unica martoră a întâmplării cu Safta și portarul de la gară, nu știa încă – deși mai erau câteva clipe până la gestul final – cum și în ce fel are s-o umilească pe prostituată, dar în momentul când a văzut-o aplecată peste pat, să ajungă până la perna de la perete, gândul a fulgerat în el orbitor, barbar și i s-a înfipt sub frunte.

Subțire, cămașa femeii se lipise de corp, conturând ademenitor formele două, egal rotunde, ale spatelui.

Sultana, prinsă neașteptat în brațele voinice, încercase inutil să scape, să se întoarcă și să se așeze cum învățase și cum practicasese meseria până atunci.

Gore, însă, o trântise – frântă de mijloc – cu fața în jos și se prăbușise peste ea, ca un munte. Amuțită de surpriză și nepricepând încă bine ce intenții are hamalul, ea făcuse un efort să desfacă picioarele și să-i ofere fructul tarifat dar mâna butucănoasă luneca, tremurând, între formele două și egal rotunde ale spatelui, spre locul încă virgin.

Sora mare simțise, în trupul ce se zbătuse o clipă, neputincios sub povara ca de bivoliț a hamalului, o usturime atroce și n-a mai avut putere să țipe. Ochii, înțepați cu ace parcă, se umpluseră de lacrimi iar mâna, cu greu eliberată, a căutat – repede și oarbă – un sprijin, a prins cu degetele încleștate un colț al saltelei și a rămas așa înțepenită.

Când s-a ridicat Gore de pe ea, gâfâind, Sultana era leșinată. El a luat-o în brațe, ca pe-o cârpă, și-a aruncat-o peste macat, cu fața în sus.

Lacrămile se amestecaseră, pe masca fără culoare a figurii, cu broboanele de sudoare.

Omul cu număr de tablă la inimă și-a privit victima rânjind și a scuipat-o victorios, cu dispreț, între pulpe. S-a îmbrăcat, în urmă, și a plecat nesupărat de nimeni.

Mieluș, în salon, continua să lipească mucuri de țigări în tavan și să spună măscări, ca să se distreze mămica și să-și tremure cărnurile râzând, pe patul de scânduri.

CAPITOLUL XXXIII

Gore era în adevăr fericit

Satisfăcut că se răzbunase și convins că dușmanca umilită n-o să mai aibă curaj să se ocupe de căsnicia lui, Gore plecase grabnic spre gară.

Damian și Lahu aveau dreptate: trebuia să reînceapă munca neîntârziat. Pierduse – în ultimul timp – o mulțime de trenuri și cu fiecare tren: un pumn de gologani. Pe lângă asta, dacă ar fi fost prelungită, absența lui nu ar fi rămas fără urmări. Vădanul avusese grije, fără îndoială, să anunțe la birou că «numărul 9» e suferind dar domnul șef îl asigurase că n-are ce face cu oamenii betegi.

– Bolnavii la spital – decretase el, bătând cu pumnul în masă – și sănătoșii la peron! Îl iert de data asta, numai fiindcă-l iei tu, Damiane, pe garanție. Da-să știi că, a doua oară, nu se mai prinde! Asta e: dacă ești bolnav, dă fuga neică la spital, mori și lasă-mă-n pace «pe mine», să-mi văd de servici cu cine-i sănătos – că d-ai-a sortit Dumnezeu, pentru unii boală și colivă, pentru alții sănătate și jug.

Șeful hamalilor, domnul Pompilică – poreclit de subalterni Șontâc – fusese pe vremuri impiegat de mișcare la o stație de pe linia Buzăului. Surprins de un tren, într-o noapte cu viscol și cu ceas rău, a fost scos de sub vagoane însângerat și mai mult mort decât viu. Spitalul îl trimisese din nou la muncă, după câteva luni, cu piciorul stâng amputat dar șeful îi pusese, cu raport în regulă, la dispoziția direcțiunii generale, nu mai înainte de a striga enervat, bătând cu pumnul în birou, la invalidul oprit în prag, cu șapca de care nu se despărțise în mâna tremurândă: «Lasă-mă-n pace *pe mine*, neică, să-mi văd de servici cu cine-i sănătos»...

Pompilică le ceruse superiorilor de la centru o singură favoare: să nu-l dea afară ca pe-un schilod neputincios. Visul lui fusese gara, trenul, telefonul și uniforma. Cum erau să-l arunce pe drumuri, șchiop și cu visul mort? La ce bun i-ar mai fi folosit viața, de atunci încolo? Nu regreta piciorul rămas pe masa de zinc și n-o să-l regrete niciodată. Așa i-a fost scris. Dar fără uniformă și scos din atmosfera căilor ferate, i-ar fi imposibil să trăiască.

Înduioșat de lacrămile lui, directorul personalului îl numise – nu se declarase vacant, atunci, niciun post de portar – șeful hamalilor. Era un serviciu ușor și plăcut, mai ales, pentru fostul impiegat de mișcare. Măgulit profund că ajunsese, în sfârșit, conducător și încă la centru, Pompilică făcuse și continua să facă eforturi eroice să se păstreze la înălțimea rolului important ce i se acordase, în angrenajul așa de complex al activității ceferiste. Nu uitase cuvintele cu cari îl încremenise șeful stației de pe linia Buzăului în ziua când se întorsese, în cârje, de la spital. Ele constituiau, acum, crezul de viață și programul pe baza căruia organizase biroul servituții în uniformă. Repeta, de câte ori avea ocazia, ca un cântec.

— Dacă ești bolnav, dă fuga neică la spital, mori și lasă-mă-n pace «pe mine», să-mi văd de sirvici cu cine-i sănătos...

Amic bun cu Stârcu, domnul Șontâc se purtase foarte prietenos, până atunci, cu «numărul 9». Gore profitase de bunăvoința lui. Uneori, în pauza dintre o plecare și sosire de tren, Pompilică îl chema la el în birou, să fumeze o țigară și să stea de vorbă despre accidentul ce-l nenorocise și despre drumul de fier. Nu uita să-l întrebe, la despărțire, ce-i mai face nevasta, pe care nu se sfia s-o laude cu orice prilej și în fața oricui, că e o gospodină pricepută, harnică și serioasă. Încântat, hamalul o rugase pe Safta să se sacrifice, o dată pe lună și să se ducă la omul în cârje, să-i scuture prin casă, să-i spele rufele și să-i coasă nasturii, că e singur pe lume și tare cumsecade.

Damian se mira că șeful se schimbase așa de mult, în ultimele zile, dar Gore înțelese de ce și din cauza cui uitase superiorul de prietenia de odinioară.

— Ticălosul de Stârcu, să vezi că mi-a luat-o înainte cu intriga. Cine știe ce minciuni i-o fi spus. Nu-i nimic, lasă c-o dreg eu...

Ajuns la gară, nu intrase în biroul lui Șontâc, să facă act de prezență și să-și motiveze, cu ploconelile de rigoare, lipsa de serviciu. Trecuse printre hamali, strângându-le mâna tăcut și se oprise, clocotind, cu ochii ascunși sub sprâncenele fioroase, în fața nașului.

— Ascultă la mine, mă, portar ticălos. Pompilică face pe nebunu și știu că numai tu ești pricina. Să nu mă-nfurii, să nu te joci cu moartea! Luni te-am iertat, că bărbați cum ne aflăm, am socotit că nu e vina ta. Da' pentru daravela cu șontorogul nu te mai iert! Acu' mă duc la Paler la fabrică, să stau cu el de vorbă, că umblu zăpăcit de-când te-am aflat la mine și nu știu încă dac-o să

mai mă-ntorc lângă Safta sau nu. Casa mi-ai stricat-o. Nu încerca să-mi furi și codrul de pâine de la gură, că se alege praful de amândoi.

Surprins, slab în fața omului desfigurat de ură, Stârcu bâlbâise un început de apărare.

— Mă, fine Gorică, cu...

— Nu lătra și ascultă!

Îl prinsese de piept și-l scuturase de câteva ori, lovindu-l cu capul de zid.

— Acu' mă duc, nășicile, cum am spus, la Paler. Mâine dimineață viu la muncă. Să știi că dacă mi-o zice ceva-cumva Șontâc, te fărâm! Auzitu-m-ai? Stai cu el de vorbă după prânz sau diseară, te privește când. Numai atât să nu uiți: că de felul cum s-o purta el cu mine, atârnă viața ta.

Gore îi înfipse în gât mâna și-l proptise, îmbrâncit, de cântarul de la baraje.

— Ne-am înțeles, nu-i așa?

Portarul, în adevăr, împinsese gluma prea departe. El îl convinsese pe șef că n-ar strica să-i facă mizerii «numărului 9», care se cam obrăznicise în ultimul timp. Nu-i dovedise încă de ce și cum se obrăznicise dar îi promisese că – în cursul săptămânii – o să-i facă dovada. Sigur că finul o să se plângă superiorilor și tovarășilor de muncă de isprava cu țiganca, el i-o luase înainte, ca să poată răspunde, la un moment dat, în apărarea ce și-o pregătise:

— Nu v-am spus eu că și-a luat nasul la purtare? Auzi, eu o persoană ca mine, tocmai eu – cu o baldără ca Safta...

Stârcu spera, pe de altă parte, să-l sperie pe încornorat și să-l țină sub o continuă amenințare, prin severitatea amicului de la biroul albaștrilor.

Hamalul, însă, nu se intimidase. Amenințase precis, hotărât să treacă la faptă. Nebunul nu mai avea nimic de pierdut. Bucuros că soțul înșelat îl iertase, nașul n-ar mai fi avut niciun motiv să se teamă de el. Intenționase să-l asigure că, a doua zi, va găsi în Pompilică un prieten ca mai înainte dar insul nu-l mai ascultase. Îi întorsese spatele, își făcuse loc cu coatele prin vermina peroanelor, trecuse pe sub podul de fier de la scăricică, fugind printre linii și ieșise în șoseaua Basarab, pe la bariera de la magaziile de mărfuri de lângă depoul de mașini.

Era aproape ora prânzului.

Gore îl așteptase pe Paler în poarta turnătoriei, îl luase de mină și plecase cu el, fără cuvânt, spre una din cârciumile din bariera Griviței. Sufletul hamalului era plin ca un ciorchine. Simțise nevoia să se spovedească, la un

pahar de vin, în singurătatea unei odăițe, să-i spună slăbănogului – ca unui frate – tot ce pătimise în ultimele zile. El o să-l înțeleagă mai bine ca Damian. Mai mult, o să-l lase să-i plângă cu capul pe umăr și o să-l îmbărbăteze în cele din urmă: cea mai bună dovadă că-i iertase păcatul ce-l făcuse, bănuindu-l că-i furase nevasta și-i necinstise obrazul.

Întâmplător, turnătorul avea parale la el iar încăperea în care se ascunsese de lume, cu necazurile și frământările lor, părea anume făcută pentru o mărturisire de la o inimă la alta. Dar, după întâiul pahar băut, în sufletul lui Gore se făcuse un gol prăpăstios. Nu știa să înceapă și uitase tot ce voia să spună.

— Te adusei aici să vorbim – îngânase el chinuit, cu coatele pe masă și degetele butucănoase înfipite în păr – și uite că mă prostii...

Paler îl privise tresărit, palid. Bănuia ce rană îl doare. Așteptase, la rându-i, ceasul acela de ispășire. Nu mai putea să țină în el taina ce-i rosese inima pe dinăuntru, ca un vierme și-i usturase sufletul cu flacăra muștrării. Se hotărâse să nu-i mai ascundă fapta cu țiganca, orice s-ar întâmpla, să plângă – nemernic și copil – povestindu-i tot și să-l roage, în urmă să-lucidă.

Ciocnind al doilea pahar cu vin, bărbații se priviseră în ochi, șovăielnic. Simțiseră, în același timp, că adevărul se va rupe din inimi, cu sau fără voia lor. Dar mai înainte ca flăcăul să aibă timp să cadă la picioarele prietenului înșelat, pentru spovedania sortită să-l împace definitiv, cu cerul și cu oamenii, Gore se prăbușise în brațele lui, plângând.

— Am prins-o, mă – am prins-o pe Safta cu Stârcu de la gară...

Turnătorul holbase ochii și încremenise pe scaun, strivit sub greutatea hamalului. Trăise câteva minute suspendat în neant. Uitase ce-i cu el și unde se află și nu mai știa cine-i insul ce i se atârname de gât. Un glas, strein de el, întrebuse târziu, abia dezlipindu-i buzele.

— Ce spuseși, frățioare, de m-am uluit așa?

— M-a înșelat, măă – continua soțul să plângă – am prins-o cu portarul de la gară...

Paler auzise limpede acum, dar adevărul rămăsese alături de el, nepătruns, de necuprins. Aiurit, își plimbase palmele pe umerii lați, să se convingă bine că namila ce-i vorbise nu era o simplă vedenie și-i privise atent: gura, ochii tulburi, figura vânătă de neodihnă și zbucium, să se asigure că fostul camarad nu încerca să-și bată joc de el ori să-i întindă o cursă care să-l oblige la o

recunoaștere deplină. Îngânase, alb: «am prins-o... Safta... Stârcu de la gară» iar gândul pipăise fiecare cuvânt și-l despicasă, să-i afle înțelesul tot...

Slăbănogul uitase muștrările de conștiință. Se deșteptase în el ibovnicul și se identificase cu Gore. Li se contopiseră durerile. Formau laolaltă, un singur suflet ultragiatic, un singur obraz scuipat de fapta țigăncii. Sufereau, unul în altul, o nefericire la fel: a masculului trădat, clocotind de revoltă și cu necazul trecut prin inimă ca o ață prin buba coaptă.

— Care va să zică, nenicule, ne terfeli cioropină tovalul la amândoi? Brava, n-am ce zice! Așa cinste, să ne fie de cap, cânta-ne-ar dascălii veșnica pomenire...

Paler întrebă suspinat și tot el își răspunsese, cu adâncă amărăciune.

Hamalul îl privise cu recunoștință. Pricepuse de ce se considera, alături de el, umilit de Safta. Fără îndoială, era vorba de mândria lui de bun prieten și de chiriaș. Nevasta – filosofa Gore, revenit pe scaun – îl înșelase pe el, cu inima și cu trupul, înșelând – în același timp – toate gândurile frumoase ale slăbănogului și tot respectul ce i-l purtase, până atunci. Spusese, cu drept cuvânt, după ce golise paharul cu vin, că «ne terfeli cioropina tovalul la amândoi», pentru că – tovarăș sincer de zile bune și rele – luase pe umerii lui cocârjați o parte egală de suferința pe care hamalul n-ar mai fi putut s-o ducă singur în cârcă.

Minciuna asta, în logica de atunci a soțului încornorat era unicul adevăr posibil.

Dacă ar fi venit cineva să-i șoptească, în momentul acela, că Safta s-a culcat și cu Paler, Gore ar fi fost în stare să-l ia la palme și să-l dea afară din cârciumă în pumni și ar fi răs cu lacrimi, ca de-o glumă cu haz, dacă flăcăul i-ar fi mărturisit tot ce avea pe conștiință. N-ar fi crezut, nu ar fi putut să creadă, nu mai era loc în el pentru o altă veste tristă. Gândul ar fi refuzat s-o înregistreze iar sufletul, ascuns în cangrena primei dureri, n-ar mai fi simțit noua lovitură.

Devotamentul acesta împins până la sacrificiu, pe care-l dorise și visa crescut ca o ramură de merișor în bâlbâitul ce sta în fața lui, murdar de funingine și rugină, îl mângâiase și înviorase.

Damian era, fără îndoială, un camarad bun, un om priceput și-i fusese de mare folos, îndeosebi prin bunăvoința cu care-l ascultase. Rămăsese, totuși, un strein. Tovarășul de la gară îi înțelesese durerea pentru că recunoscuse, în ea, propria lui durere de odinioară dar numai chiriașul luase în cârcă o bună

parte din povara ce-l strivise până atunci. El juca, în fantezia hamalului, rolul sfântului ce-l ajutase pe Isus să ducă, până la capăt, crucea.

Gore avea impresia că, o dată cu Paler, suferă alături de el masa la care mâncaseră împreună, fotografiile din cadre, lampa cu petrol și paturile, preșurile și ușile amândouă, cu perdele la fel: toată casa părăsită și poate o fă rimă – încă rămasă curată – din sufletul Saftei.

Acum nu mai era singur, în nefericirea lui...

Adevărul e că lovitura îl zăpăcise pe slăbănog. Nu se aștepta la o surpriză așa de uluitoare. Toate gândurile lui, în ultima săptămână, își fâlfâiseră aripile într-un ritm anume, spre un liman știut: spovedania și moartea. Nu ar fi tremurat dacă, în urma mărturisirii ce se pregătise să i-o facă, l-ar fi văzut pe Gore ridicând barda, să-i crape capul. Liniștit, împăcat cu el, și-ar fi închinat limba în gură și ar fi așteptat lovitura liberatoare, convins că numai ea îl mai poate spăla de păcat.

Descoperind un nou ibovnic și o dată cu el o faptă neașteptată, în sarcina țigăncii, Paler simțise cum se răstoarnă în el toate rândunelele judecății, în zbor invers.

Omul ce trădase încrederea fostului camarad și-i răsplătise binefacerile cu batjocura, se trezise – alături de el – trădat de Safta și uitase de propria lui josnicie, cu gândul la răzbunare – o răzbunare a lui și poate tot așa de neîndurătoare ca și lovitura de bardă pe care se resemnase, în ajun, s-o suporte. Avea să lămurească, mult mai târziu, problema de conștiință dintre el și prieten. Deocamdată sta, umăr la umăr cu hamalul, cu o ură și o durere la fel, în fața femeii ce-i necinstise pe amândoi, în același spasm nerușinat, cu portarul de la gară. Recunoscând, în lacrima celuilalt, noua lui suferință, nu-și mai putuse stăpâni clocotul lăuntric și suspinase, cu o sinceritate împinsă până la inconștientă:

— Care va să zică, nenicule, ne terfeli cioropină tovalul la amândoi...

Slăbănogul comandase altă sticlă și băuse câteva pahare la rând, să se îmbete, să uite, să nu-și mai dea seama de nimic, dar vinul așternuse vălul uitării numai peste rănilile din sufletul lui Gore. Hamalul își culcase tâmpla în palmă și mai împăcat cu sine, mai zâmbitor după fiecare pahar sorbit până la fund, începuse să îngâne domol, furat, cu ochii umezi în gol: «*cucuruz cu frunza-n sus, dusu-mi-s-a dorul, dus*» – cântecul cu care țiganca îl împăcase de

atâtea ori cu domnul Stârcu, după gâlceava de la tabinet, când «era cartea parșivă și se încăpățina să-i facă mizerii»...

Turnătorului, dimpotrivă, vinul îi limpezise gândurile și-l aplecase, fără voia lui, peste adâncul prăpăstios al sufletului.

Dacă, în urmă cu două zile, mândria rănită a bărbatului deșteptase în Gore animalul dornic să rupă cu dinții beregata portarului de la gară, mândria cu faldurile stropite a ibovnicului se oprise și se cățăraseră, plantă amară, de unica mare nedumerire pe care o simțise cum crește în el și-l depășește.

— Cum a putut, cum a avut ea curaj să mă înșele?

Zbuciumul lui, cu această primă întrebare rămasă în gol, începuse să se diferențieze de zbuciumul celui alt...

Safta nu mai era ticăloasă pentru că se culcase cu Paler. Isprava lor avea, acum o importantă de fapt în sine: un adevăr independent în timp, nu urât și nici frumos. Soiul, după opinia singulară a amantului, nu ar fi putut face altceva decât să constate faptul, să recunoască adevărul și să se supună, mut și fără gest, ca în fața oricărei realități impuse de un imperativ implacabil. Înaintea hamalului, cugeta slăbănogul, nu poate fi vinovată ori nevinovată, monstruoasă ori sfântă, ci pur și simplu ibovnica lui: bărbatul ales, victoriosul, predestinatul.

Era cu totul alta, după opinia tot așa de singulară a turnătorului și fată de el, situația femeii necredincioase. O considera mai mult decât vinovată, mai mult decât monstruoasă! Nedemnă, oricum să mai vadă lumina soarelui! Dar, ca s-o condamne definitiv și, mai ales ca să-i poată alege felul morții, el trebuia neapărat să răspundă unei întrebări chinuitoare:

— Bine-bine, înțeleg să-l înșele pe Gore cu mine, da-să mă înșele și pe mine cu scârba de portar? Cum vine asta, nenisorule?

Cuvintele, prinse unul de altul, se făcuseră cerc iar cercul se învârtise, incandescent și din ce în ce mai repede, în jurul frunții.

Paler avea impresia că-i plesnește țeasta și – ca să se smulgă din vârtejul ce-i încurcase și-i încâlcise mințile – a mușcat paharul și l-a sfărâmat sub pumn...

Hamalul era absent.

Nu-l mai interesa Stârcu de la gară și cu atât mai puțin sângele ce-l stropise pe figură, țâșnind din mâna tovarășului de alături.

Cânta «dusu-mi-s-a dorul, dus» în surdină și în adevăr fericit, pentru că uitase – cu desăvârșire – tot ce se întâmplase...

CAPITOLUL XXXIV

Safta se sanctificase prin sacrificiu

Miercuri la amiază, țiganca îl așteptase zadarnic pe chiriaș cu masa pusă.

Fabricile din împrejurimi fluieraseră o dată și scurt ca un avertisment, la «fără un sfert», mâncarea se răcise în cratiță iar Safta amețise umblând, plină de neastâmpăr, din casă la poartă și de acolo iar în casă. Nu trecuse turnător pe care să nu-l întrebe dacă nu știa cumva ce-i cu Paler. Toți ridicaseră din umeri. Slăbănogul lucrase până la prânz. Asta era tot ce puteau spune.

— Ce-o fi cu el, unde s-o fi dus?

Se căina oftat, cu palma la gură și pleca în sală, să mai arunce o despicătură de lemn în soba de tablă, dar înăuntru nu avea astâmpăr și se întorcea din nou la poartă, să se uite în toate părțile și să-i întrebe pe alți trecători dacă nu-l văzuseră pe slăbănog, în atelier sau pe stradă, prin cârciumi ori la un birt.

Paler, în adevăr, o amenințase că o să-și ia lumea-n cap. Precizase, însă, că va aștepta mai întâi leafa, să nu lase în urma lui niciun datornic cu buza umflată. Lefurile se dau, la toate fabricile, la sfârșitul săptămânii. Până atunci, număruse ea pe degete, mai erau patru zile.

— Dânsu' – se încuraja Safta – nu-i o haimana sau un golan, s-o ia razna cum se găsește. Mai înainte de plecare ar fi venit sigur acasă, să se spele, să se îmbrace cu hainele de sărbătoare și să-și ia rufele. Cel puțin pentru asta ar fi venit...

Nu se aștepta la mulțumiri și laude din partea slăbănogului. Era și el, ca Gore și ca oricare altul, un bărbat și nimic altceva, adică – după opinia ei de dată recentă – porc, profitor și nerecunoscător, la care adăugase o calitate în plus, personală: reușise s-o convingă, în ultimele trei zile, că-i un udă-ochi speriat de umbra lui și a plopilor de pe maidanul cu basculă.

— Dacă l-o fi găsit – se întrebese ea, cu un fulger nou în gând – dacă s-au întâlnit undeva, din întâmplare și s-au înfundat într-o cârciumă?

Țiganca simțise un fior rece pe șira spinării.

— Dacă sunt la băutura, să vezi că află Paler de Stârcu și Gore de Paler și se-ntorc beți ca porcii! Sigur c-au să mă bată, bate-i-ar ăl de sus...

Suspinate, cu o singură lacrimă prelinsă pe obraz. Safta era o victimă a trecutului ei de aventură și de generozitate amoroasă, dar și a stricăciunii omenești de pe vremea casei cu nebuni și de oricând.

Fosta cântăreață se decisese, în noaptea când îi poruncise prăvăliașului îndrăgostit să spargă dibelele lăutarilor, să renunțe la viața zbuciumată de până atunci și să se dedice, cu toată inima și până la mormânt, unei căsnicii cinstite și durabile, nu fără nopți de iubire încă tânără, în tovărășia omului ales stăpân și asin cu samarul nevoilor în spinare.

Gore nu era, firește, bărbatul ideal, frumos și bogat, dorit în serile cu lună plină. Din păcate, murise demult și în ea bestia fără astâmpăr de odinioară, cu poftele nechezând și alergând în carne nestăpânite, flămânde.

Timpul visurilor trecuse.

— Acum s-ar zice că sunt o femeie coaptă.!

Safta cunoscuse donjuanii din cele patru culori ale orașului. Le ascultase cuvintele și le cântărise faptele. Toți, ibovnicii desăvârșiți și secăturile – haimanalele cu breton pe frunte și câine mops dar fără sfaț în buzunar, lichele sentimentale și nestatornice, cu viața împărțită între harmonică, scandal și aventură vremelnică – o făcuseră să sufere.

— Suflete ca fluturii...

Nu găsisese, printre amanții fără număr, un singur om serios, cu gând de muncă și dornic să se culeagă de pe drumuri, să-și vindece rănile și dezgustul de el și de lume în adăpostul cu liniștiți și împăcări al unui cămin.

Gore era urât și voinic. Inimă de slugă, ar fi fost capabil – de dragul ei – săucidă și să dea foc la mahala. Safta presimțise în el un suflet simplu, pe care nu-i era greu să-l modeleze cum i-o place. După isprava cu lăutarii, ea nu se mai îndoise de credința oarbă a îndrăgostitului și plecase din cărciumă cu el de mână – spre o viață nouă.

Ploua mărunț, în lumina felinarelor rare cu petrol, de pe strada cu nume uitat de mult – cum au fost uitați târgoveții...

— Băiatule – întrebase țigancă, pătrunsă de solemnitatea momentului – știi tu, mă, ce facem noi acum?

— Nu știi.

— Facem lucru mare, mă brabete – oftase ea, lipită de prăvăliașul urât și voinic – ne luăm amândoi...

Flăcăul nu înțelese.

— Nu zici nimic?

— Ce să zic?

Omul ales era prost și împiedicat.

— Păi nu ți-am spus că ne luăm? Adică: eu mă mărit cu tine și tu te-nsori cu mine. Acum ai înțeles?

Ajunseseră la poartă.

El o prinsese de mână și-o strânsese cu putere, rânjind.

Așa se pricepuse să răspundă.

Safta l-a împins în casă.

— Bine, acu' hai să facem nuntă.

Nu aprinseră lampa și nici nu avuseseră răbdare să se dezbrace.

Visul ținuse o săptămână. Gore, care iubise până atunci animal și în plin, învățase cu ușurință să se comporte tuturor capriciilor și atitudinilor erotice impuse de fantezia deșucheată a femeii cu experiență. Ea descoperise, în bivolul neostenit și supus, aptitudini rare de ibovnic și convinsă că un om așa de prețios merită un destin mult mai frumos, i-a interzis să se mai întoarcă la mătura și fota verde de la cârciumă.

Calvarul începuse, pentru Safta, din momentul când urcase cele câteva trepte de la domiciliul portarului de la gară, să-i solicite concursul.

Stârcu o cunoscuse la o grădină de vară, cu cinci ani în urmă. El era atunci sergent instructor, într-un regiment de artilerie. Țiganca se îndrăgostise de chipiul cu cozorocul de lac tras pe-o sprinceană, de mustăcioara cu sfârcurile în rotogoale, de batista purtată în măneca stingă, de catarama și nasturi. O electrizase, mai ales, ritmul bizar al pașilor cu pintenii sunând ca niște clopoței, acompaniat de zdrăngănitul sabiei lovite de pietrele caldarâmului.

Militarul se așezase în fața tarafului.

Safta cântase numai pentru el. Se înțeleseseră dintr-o singură otheadă. Prim avans, sergentul instructor o invitase la masa lui, o tratase cu o mandarină și un pahar cu vin roșu, special, iar după închiderea localului plecaseră împreună.

Aventura ținuse, noapte după noapte, o lună. El se jurase, de câteva ori, că are s-o ia de nevastă, iar iubita cu garoafă se gudurase de fericire. După o lună, însă, dispăruse tot așa de misterios cum apăruse.

Ea plânsese și-l căutase, își smulsese părul din cap de disperare și se grăbise, în cele din urmă, să-l uite.

Aflase, tocmai peste un an, că Stârcu se retrăsese din armată, trist că se desparte de sabie și pintoni dar bucuros că găsisese o slujbă mult mai bună, mai liniștită și cu perspective mari în viitor. Deocamdată era numai portar la gară, dar de prima clasă! Așadar, muncă puțină și pe scaun, ca boierii, uniformă de postav și pensia sigură. Om serios și deștept, nu se îndoia că va ajunge, în curând, șeful unei magazii de mărfuri. Postul acesta însemna avere în câțiva ani.

Safta, convinsă că un singur cuvânt al lui i-ar asigura lui Gore un serviciu bun, curat și ușor, se duse la fostul amant să-i solicite protecția. Portarul, cum o văzuse intrând pe ușă, o luase în brațe, încântat că va retrăi o clipă de demult, o sărutase și fără cuvânt, fără să-i lase timp să-l supere cu un gest mic și leneș de împotrivire, o trântise în pat. Când și-a adus aminte țiganca că e măritată acum și prin urmare datoare să-i rămână credincioasă bărbatului, era prea târziu. Stârcu găfâia prăbușit peste ea.

Potolit și numai în cămașă de noapte, portarul de la gară se ridicase într-o rină, între perne și răsucise tacticos o țigară, zâmbind.

— Ce vânt te aduce pe la mine, fă?

Abia acum se îndura s-o întrebe, stând grecește și fumând, cu ochii mici în rogoale mari de fum.

Safta uitase să-și tragă fustele în jos. Rămăsese întinsă în curmezișul patului, cu fața ascunsă în palme, rușinată, plină de muștrări.

— Ce făcuși, pișicherule? Matale nu știai și eu uitai – prea mă luași repede și uitai să-ți spui că nu se cade să mai facem ce făcurăm! Acu, dă-o-n ciorile, sunt măritată...

Omul a râs cu poftă.

— Nu te mai bucura așa – oftase ea, ridicându-se în sfârșit și acoperindu-se – lasă-mă dracului, că parcă mă tai felii și-mi dai sare, de mă ustură la ficați, când te-aud...

Filosofase, mai mult pentru sine și tristă nespuse, cu falca proptită în palmă.

— Ehei, nu-i deloc ușor să fii femeie cinstită...

— Fugi, fă, nu te mai sclifosi așa, pentru un flecușteț de plăcere! Spune, mai bine, ce vrei.

Stârcu o ascultase tolănit și binevoitor.

— Bine, fă Săftico – o asigurase el, în cele din urmă – să știi că am să fac ceva pentru Gore al tău. Vorbesc azi cu Șontâc. Numai să fie ascultător și

harnic iar tu – să fii deșteaptă și să-nțelegi rostul lumii. Mâine să mă caute la gară și tu să vii la mine peste o săptămână, să-mi mulțumești și să ne mai aducem aminte, ca azi, de ce-a fost...

Safta plecase de la el târziu, tristă că-și înșelase bărbatul cu atâta ușurință. Se bucura în ea, oricum, cântăreața electrizată odinioară de sabia și pintenii artileristului dar se strecurase, în veselia revederii și un strop de melancolie. Portarul, deși rămăsese rumen la figură și nu avea niciun fir alb pe la tâmple, nu-i reînviase în carne poftele nepotolite din luna de dragoste și nesomn. Gâfâise, se mulțumise cu puțin și se retrase după ispravă între perne, ca un cocoș bolnav.

— Tare-mi pare rău că-l înșelai pe Gorică, săracu – își lămurise țiganca gândurile, privindu-se în oglinda unei vitrine de pe calea Griviței – da' parcă mai rău îmi pare că ăsta de la gară nu făcu altceva decât să mă întărâte. La urma urmei, să mă fi ales cu ceva...

Acasă, prăvăliașul o aștepta cu veste bună.

Safta îi spusese, în câteva cuvinte, că domnul Stârcu i-a promis tot sprijinul. Nu-l sfătuisese, însă, să-i accepte sau să-i refuze protecția. Știa bine că intrarea lui în serviciu va fi plătită cu dezgoliri în patul de burlac al portarului și voia să fie cu conștiința împăcată. Avea impresia că se scutură de orice vină, din moment ce-i lăsa libertatea să procedeze cum o crede de cuviință. Primind de bună voie să fie susținut de Stârcu, însemna că primește – cu sau fără știință, asta n-o interesa deocamdată – și coarnele.

— Tu ce zici să fac?

Ea ridicase din umeri: «fă cura vrei» – și se gândise, în același timp: «dacă zice da, asta-i ca și cum m-ar arunca el singur în brațele ăluilalt și n-o să-mi mai pară rău că-l înșel»...

— Am să mă duc – se hotărâște bărbatul – la ce să nu mă duc?

Speriată și veselă deopotrivă, Safta l-a luat în brațe, răsuflând ușurată și l-a sărutat, cu imputare și recunoștință.

— Uf, tare mi-a fost teamă c-o să zici nu...

Gore a intrat la gară, iar țiganca, săptămânal, s-a dus acasă la portar, să-i spună cum o mai duce soțul cu slujba dar – mai ales – ca să-i fie recunoscătoare.

După ce a cununat-o cu hamalul, Stârcu n-a mai așteptat-o în bârlogul lui de holtei. Acum se considera rudă apropiată și era liber, prin urmare, să-i facă

vizite săptămânale în casa cu nebuni. Nașul știa când e finul de serviciu, între ce ore sunt aglomerate sosirile și plecările de tren și se punea la adăpost de orice surpriză. Fără îndoială, ar fi fost mult mai în siguranță, continuând aventura la el. Stârcu, însă, în felul lui, era un mare pervers. Prefera să vină el la amantă, pentru că numai așa i se părea isprava mai interesantă iar țiganca mai frumoasă și mai pătimășe. Gândul că albastrul ar putea totuși să-l prindă cu nevasta lui, îi da fiori și-i accelera zvâcniturile sângelui. Safta, mult mai darnică, tremura cu flăcări mai vii în trup, îmbrățișările erau mai puternice iar șoapta împrumută întregului ceremonial o atmosferă de mister.

Gore, într-o seară venise acasă bine dispus și perfect convins că șeful, domnul Pompilică, e un om cu suflet mare.

Șontâc, după-amiază, îl chemase pe subaltern, la el în birou, îl invitase să ia loc pe scaun, îi oferise o țigară bună și o cafea și-l întrebase, prietenos, cum o mai duce cu slujba și casa, dacă e mulțumit de viață, de tovarășii de muncă și de câștig.

— Slavă cerului, coane – răspunsese hamalul, sincer și copleșit de deosebita cinste ce i se face – n-am ce să zic! Aici o duc bine și de matală – care ești bun ca o pâine caldă – n-am la ce să mă plâng. Așa că, să spui drept, mare pomană ți-ai făcut cu mine! Pe lângă asta, la ce să mint, nevasta... iar: mare noroc avui, că harnică...

— Am auzit. Știi că mi-a lăudat-o Stârcu? A zis că are o bomboană de fină: să-i trăiască, nu altceva...

Recunoscător, Gore nu uitase să îngâne un cuvânt frumos și despre naș.

— Lasă, coane, că nici dânsu...

Voia să spuie că dacă Safta e gospodină și harnică, portarul nu rămăsese mai prejos, fiind – în egală măsură – prietenos și bun la inimă. Convins că numai așa și-ar mărturisi gândul întreg și lămurit, omul a țuguat buzele, cu respect adânc:

— Lasă că nici dânsu... ca să nu zic într-un ceas rău: la așa fină, așa naș...

Pompilică zâmbise ascuns.

— Tocmai, că la asta cuget și eu de multe ori – oftase el, întristat la comandă – la voi și... așa, la cine-i însurat. Că mă uit la mine: singur! N-are cine-mi scutura prin casă, n-are cine-mi... Nu zic de rufe, că le dau și mi le spală, da' e vorba că – la scuturat – pot s-aduc o femeie de pe stradă, în care

n-am pic de încredere? Nu numai că nu-ți face treabă serioasă, da' mai dă iama și prin lucrătoare...

Gore înclinase capul spre umărul stâng: «păi, așa e» și se gândise: «săracu conul Pompilică, dacă n-ar fi șchiop s-ar însura»...

Între o sosire și două plecări de trenuri, alergând cu geamantanele și calabalăcurile călătorilor de colo până colo, hamalul se gândise numai la pustiul amar din viața șefului.

Măgulit de prietenia cu care-i vorbise, nu se mai îndoia că Șontâc e cel mai cumsecade om din toată gara, dacă nu din tot orașul. Spovedania lui simplă îl înduioșase. Ar fi fost bine să-și găsească și el o femeie harnică, iubitoare de casă, ca Safta. Oricum, prietenii lui sinceri și căsătoriți ar fi datori, din când în când...

Hamalul se oprise tresărit, ca și cum l-ar fi lovit cineva cu palma peste frunte. Gândul fulgerase și rămăsese cu saltul în gol.

— Ce-ar fi dacă...?

De ce să-i învinuiască pe ceilalți cunoscuți ai lui Pompilică? El îi era amic tot așa de bun: fumaseră o țigară, băuseră cafea și vorbiseră de necazuri și de bucurii, se spovediseră. Numai amicii sinceri se spovedesc. Era, prin urmare, ca un frate cu șeful și nu se gândise totuși, el ca toți ceilalți, că ar fi obligat să-i dea o mână de ajutor. Safta, în câteva ore, i-ar face casa ca un cristal. În definitiv, n-ar fi mare osteneală pentru ea dacă – o dată pe lună sau la trei săptămâni, fie și la două – s-ar duce și i-ar scutura boarfele.

— Ne facem un interes și-o pomană...

Șontâc primise bucuros oferta ce i-o făcuse subalternul generos și-l anunțase că a doua zi, după-amiază, o să aștepte la domiciliu. Nu uitase, la despărțire, să-i întindă mâna și să i-o strângă cu afecțiune.

Prietenia dintre hamal și șef se cimentase.

Seara, la masă, Gore îi povestise țigăncii cum îl invitase domnul Pompilică în birou și-l onorase ca pe un adevărat mosafir de zile mari. Șontâc fusese descris în culori simpatice și recomandat, cu insistență, ca o persoană superioară. Ar fi fost păcat să i se refuze, omului singur pe lume, un ajutor cerut în termeni atât de amicali.

Safta ascultase îngândurată. Avea o presimțire urâtă.

— Și ce zici tu, mă, să mă duc mâine la șontorog?

— De ce să nu te duci?

Nevasta oftase resemnată.

— Bine! Voia ta este și-ncolo amin...

Făcuse, în felul ei, gestul spălării pe mâini.

Presimțirea nu o înșelase. Pompilică, în adevăr, o așteptase a doua zi dar cu perdelele lăsate. O întâmpinase cu o figură severă și-o întrebase ce caută, așa de supărat, că femeia nici nu avusese timp să răspundă.

— Îl dau afară din gară – țipase el – am să-l dau afară pe Gorică al dumitale! Mie să nu-mi umble cu marafeturi, că nu mă-ncântă cu migdale amare! Crede că, dacă și-a trimes muierea la mine, o să-l iert? Am să-i arunc toate catrafusele în cap, să-l învăț minte...

Safta nu se intimidase. În lunga și glorioasa ei carieră amoroasă trecuse deseori prin momente mult mai critice și nu se speriasă. Învățase, din experiență, să întrevadă ce plan se ascunde dincolo de cuvinte... De altfel, procedeul prin care încercase șeful acum s-o înfricoșeze era clasic. Țiganca știa că amenințările lui nu se vor traduce în faptă decât în cazul când i-ar refuza fructul dorit. Se mințea cu gândul că Gore o rugase să vină la șchiop. Conștiința îi era curată. Bărbatul o aruncase, pentru a doua oară, în brațele unui ibovnic. Ar fi fost inutilă orice împotrivire. Lațul, bine aruncat, o prinsese. Nu-i mai rămăsese altceva decât să se supună fatalității.

Enervat că femeia întârzia să i se ofere – cum se aștepta – ca să-l înduplece să-i ierte soțul de vina lui imaginară, Pompilică începuse să se plimbe prin încăpere, bocănind cu piciorul de lemn pe scânduri. Safta se uita la el și se bucura.

— Uite-mi-l, cum îl fierb în nisip! Acum nu mai face pe nebunu. S-a prostit. Nu mai știe ce să zică și i-a pierit curajul. Șase ceasuri să stau aici, cu el, n-ar îndrăzni să mă atingă. Mototolul dracului...

Șontâc, în adevăr, se fâstâcise.

Stârcu, care i-o recomandase pe fină și-l învățase cum să procedeze, mai întâi cu Gore și pe urmă cu nevasta lui, nu-l obligase să memoreze decât cele câteva fraze țipate în momentul când intrase țiganca în casă, convins că simpla lui amenințare cu concedierea hamalului o s-o sperie și o s-o facă să se culce – goală și fără multe mofturi – în patul schilodului.

Nașul se plictisise de țigancă și i-o oferise, bucuros, bunului prieten de la biroul servituții în uniformă.

Pompilică, însă, nu era un cuceritor. Portarul o avusese ușor pe Safta, pentru motivul binecuvântat că rămăsese – în fantezia și în inima ei – omul aventurii de o lună, fostul ibovnic cu piteni, cu sabie, cu batistă în mâneca stângă și cozoroc de lac. Șeful era numai omul mutilat de tren. Țiganca îl pironise cu o privire disprețuitoare. Șontâc se făcuse mic pe scaun. Singur piciorul în curele stăruia țeapăn, întins ca o barieră între amândoi. Femeia învinsă, îl domina pe învingător: i-ar fi fost ușor să-l umilească cu un gest, să-l rănească numai cu un cuvânt, să se apropie de el și să-l lovească. Șontorogul nu ar fi reacționat momentan, dar a doua zi bestia nu ar fi uitat să se răzbune pe subaltern. Victorioasă și înfrântă – în același timp – prin propria izbândă, Safta înclinase capul, în cele din urmă, ca să termine jocul dezgustător cu o clipă mai devreme...

— Coane Pompilică – avusese ea tăria să surâdă, eu zic să-l lăsăm pe Gorică în pace și să avem grije de noi și de poftele noastre. E mai frumos să ne spunem, cinstit, ce gând al dracului ne paște. La urma urmei, vorba cântecului: sunt femeie, iești bărbat – nu tocmai întreg, da' bărbat... Văd că dumneata, așteptându-mă, nu ai uitat să lași perdelele. Ce zici, să încui ușa?

Înviorat, Șontâc făcuse un gest afirmativ, se ridicase de pe scaun și începuse, tremurând grăbit, să se dezbrace. Safta încremenise în prag, amuțită, cu ochii holbați la el. Gol acum, șeful hamalilor era respingător. Bontul piciorului retezat mai sus de genunchi se bălăngănise, în timp ce insul făcea eforturi mari, prins cu mâinile de masă și de spătarul scaunelor, să se apropie – țopăit – de femeia ce se îndura, în sfârșit, să fie a lui.

Țiganca s-a rezemat de zid, moale, amețită, cu privirile împăienjenite – și n-a mai știut ce se petrece cu ea.

La despărțire, gentil, Pompilică îi oferise două caramelle și-o rugase să-i transmită, bunului amic Gore, salutările și mulțumirile șefului pentru bunăvoința și hărnicia cu care stimata lui cucoană îi scuturase și gătit casa.

Safta plecase cu sufletul întors pe dos. O cutremura gândul că iar își înșelase bărbatul sau o dezgustase numai neputința de mușunache într-un picior, a schilodului? Nici ea singură nu știa. Se mulțumise doar să constate că se câștigă greu o pâine, mai ales când vrei să fii nevastă cinstită.

Bănuia de la cine-i venise necazul cu Șontâc și-l așteptase pe Stârcu, în prima și a doua săptămână, dornică să se răzbune, dar portarul de la gară nu

apăruse. Mai erau și alte femei în mahala, poate nu așa de meștere în dragoste ca ea dar mai tinere și mult mai frumoase.

— N-o să-mi petrec eu toată viața cu baldâra de țigancă...

Fosta cântăreață se îngrășase, în adevăr și începuse să-și îndese și să-și ridice sânii în brasieră.

Stârcu, însă, invitat de fin, continua să vină la petrecerile săptămânale din casa cu nebuni.

Nu voia ca, prin absența lui, să-i dea hamalului ceva de bănuț. Ar fi fost, pe de altă parte, ridicol să refuze o masă îndestulată, cu pui rumeniți în frigare și tăvăliți prin usturoi, cu vin bun și plăcintă cu mere.

Safta era o gospodină neîntrecută iar Gore, după fiecare ospăț, pierdea la tabinet câțiva franci.

O primă decepție în dragoste, însă, cu o cârciumărească de pe strada Cameliei, îl readusesse pe portar, pocăit, lângă ibovnica din tinerețe. Fina uitase de răzbunare. Fericită că-l strânge din nou la sân, plânsese și-l implorase să n-o mai facă să sufere atât iar el îi promisese, solemn, că n-o mai părăsește niciodată. Oricât ar fi fost de grasă și în ciuda perilor albi de la tâmple, ea mai reușea să deștepte poftele în el și (asta îl interesa în primul rând) i se da fără mofturi. Nu-i pretinsese, ca Olga de pe strada Cameliei, să-i facă dar casele din dosul cimitirului evreiesc de pe strada Filantropiei și nici nu-l obligase, ca fâșnețele frumoase și tinere din mahala, să le cumpere – după fiecare îmbrățișare – un șorț sau ciorapi, dacă nu o pereche de papuci.

Safta se lăsa stoarsă de dragoste ca o vacă elvețiană, cu ugerul prea plin.

Conștiința femeii ce se visase cinstită cândva, amuțise. Țigancă luneca pe pantă, împinsă de fatalitate și mai ales de Gore, cu o resemnare apostolică. Se mângâia cu ideea că numai așa poate să-i asigure soțului o slujbă curată, ușoară și bănoasă și se considera o victimă a stricăciunii omenești.

Când l-a văzut pe bărbat intrând cu Paler în casă, a avut o nouă presimțire.

— Să vezi că și ăsta o să mă dezbrace și-o să mă culce sub el...

Întâmplător, slăbănogul era un tânăr sfios. Departe de intenția pe care i-o bănuise gazda, el se mulțumise să-i răspundă timid și monosilabic la întrebări, să-i facă surcele și să-i spele vasele, cuminte ca o fetiță. Safta îl lăuda pretutindeni și începuse să-i dea, la prânz și seara, mâncare cu carne multă și zgârci. Aflase că-i place să ronțăie în măselele sănătoase. Totuși, diavolul ascuns în ea, încercase, de câteva ori, să pună la grea încercare inima

chiriașului. Femeia se apleca mult peste masă, în fața lui, cu cămașa trasă dinadins pe sâni ori se trântea în pat, dezvelită și se făcea că doarme.

Flăcăul se uita în jos, clipind repede, să nu vadă pieptul gol ori se apropia în vârfuri, s-o învelească ușor cu plapuma sau cu broboada și pleca afară, tot în vârfuri, să nu-i strice somnul.

Singură în casă și în ciudată, Safta nu-și putea ascunde disprețul:

— Mare nătăntol, sări-i-ar...

Stăpână imediat pe gânduri, se muștra că nu se astâmpără. Se redeștepta în ea nevasta ce se mai visa, încă, serioasă și cinstită...

Gore, într-o noapte, a stat de vorbă cu țiganca lui.

— Ce facem, fă, cu Paler ăsta? Iacă, se împlini o săptămână de când l-am adus la noi. Nu că-mi pare rău că i-am dat un așternut și un codru de pâine, da e om în toată firea și trebuie să se apuce de muncă. Pentru el, nu pentru mine...

— Asta-i drept – îngânase ea, cu palmele sub cap și ochii în tavan – vezi bine: să s-apuce de muncă, da să nu mai mă pui pe mine să rog de careva să-i dea un servici, că nu se mai prinde. Nu mai mă duc, să știu c-a înviat mama acolo...

— Mde, cum vrei. Da, e vorba că el, săracu Paler, nu-i un om căruia să nu-i faci un bine. Mai ales că Stârcu, cu care am vorbit azi mi-a spus că dacă te-ai osteni tu până la unu Lică Păun, maistor colea la turnătorie...

— Nu mă duc, mă, nu mă duc!

Gore nu dezarmase.

— Nașu e preten bun cu Lică ăsta și dacă tu... cu o scrisoare de la el... Stârcu zice că tu, ca femeie, vorbești altfel, te porți altfel...

Pericolul în definitiv, era exclus acum. Safta nu ar fi avut niciun motiv să nu încerce să-l ajute pe slăbănog, mai ales că – prin ajutorul acesta – scăpau și ei de o pacoste. Bun stăpân pe leafa lui, flăcăul urma să se mute de la ei sau să le plătească o sumă oarecare, dacă ar fi rămas, pentru pat și pentru masă.

— La urma urmei, nu-i mare lucru să iau o scrisoare de la Stârcu și s-o duc la Lică Păun, care-o fi el acolo. Se poartă frumos cu mine, bine: îl rog să nu-l uite pe Paler și-i zic, la plecare, mersi. Face pe porcul, îi dau una peste mână și plec – îl las în mama iadului: și pe Lică și pe domnul Palerică...

Calculul a fost, în adevăr, foarte logic.

Oricum, ea condiționase concursul ce i se ceruse.

— Cum e Lică Păun ăsta? Tânăr, scofâlcit, burlac sau?...

Gore nu ști dar era sigur că portarul de la gară nu poate să fie prieten cu lichelele și haimanalele. De altfel, aveau o mare garanție de seriozitate: viitorul protector era șef la o fabrică, prin urmare om deștept, cu meșteșug subțire și bătrân, neapărat bătrân...

— Ehe, până s-ajungi maistor trece multă apă pe gărlă...

— Iacă vorbă de prost și la tine – se supăraseră nevasta. Poftim, Bela e tare și mare la «Lessel» și nu-i babalâc. A, ici e vorba că... dă-l încolo, cum o fi, nu-mi pasă! Eu altceva aș vrea să știu! Mă Gorică – suspinase ea, cutremurată de un fior – numai șchiop să nu fie, omule, că iar mi se apleacă și nu mai mănânc o săptămână...

Hamalul îi adusese, a doua zi, scrisoarea promisă. Stârcu o asigurase pe fină că amicul de la turnătorie e sănătos tun și întreg: nu șontorog și nici ciung.

Safta se dusesse la Lică într-o după-amiază de sărbătoare. Plecând de acasă, deși se hotărâse ca – la primul gest nerușinat – să-l pună la locul lui pe îndrăzneț cu o sudalmă și să iasă trântind ușa, țiganca nu uitase să schimbe pantalonașii.

— Nu se știe ce se-ntâmplă!

Meșterul sta într-o clădire nouă, pe o stradă cu nume de domniță – un fel de ulicioară mai mult, plină de soare și praf, ce pleca din calea Plevnei, prin spatele unei fabrici de scrobeală. Șeful turnător, burlac și el, era un om înalt și încă tânăr, cu o figură ce impunea, din primul moment, respect. Avea în gest, în felul cum clătina capul cu bunăvoință, când asculta ce i se spune, o distincție pe care fosta cântăreață n-o mai întâlnește. Ea se fâstâcise, pentru întâia oară în fața unui bărbat.

— Coane maistore – îngânase, după ce fusese invitată pe scaun și întrebată, blând, de ce-a venit – am o epistolă de la domnul Stârcu, nașul nostru și...

Lică luase scrisoarea dar n-o citise. O pusesse pe masă, sub o carte cu copertele roșii, pe care o răsfoise până atunci.

— Să lăsăm epistola, că dumneata ai să știi mai bine ca Stârcu ce te aduce la mine.

Safta povestise, în câteva cuvinte, cum apăruse Gore în prag, într-o noapte, cu Paler de mână. Vorbise frumos de slăbănog, ca de un băiat cuminte și rușinos ca o codană, pe care o dezbraci și o lași goală în fața ta, până-i purici

cămașa. Nu uitase să-i remarce îndemânarea la despicaatul surcelelor și la aprinsul focului, la curățatul cartofilor și la spălatal vaselor.

— Ar fi o mare pomană, coane, dacă – așa, la turnătorie... orice și oricum, că-i tare muncitor...

Lică Păun o ascultase zâmbind și-i promisese, la despărțire, c-o să încerce să facă ceva pentru Paler. Oricum, a doua zi când vor fluiera fabricile, flăcăul să se prezinte la birou.

Safta se întoarse acasă mulțumită de ispravă dar tristă că-și pusese zadarnic pantalonași curați, cu dantelă. Acum și-ar fi înșelat bărbatul fără șovăială și fără mustrare de conștiință, cu sentimentul precis că – oferindu-se unui om frumos și distins cum era meșterul – ar îndeplini un ceremonial ce n-ar avea nimic jicnitor pentru ea și cu atât mai puțin pentru un tont căruia și portarul de la gară și domnul Șontâc îi pusese coarne, cu atâta senină nerușinare.

Paler fusese angajat chiar de a doua zi, la turnătorie și adusese, în prima sâmbătă, un pumn de gologani de aramă și două băncuțe. Era leafa lui pe o săptămână: zece lei și cincisprezece bani. Șeful îi promisese c-o să-l avanseze. Numărând încă o dată banii, slăbănogul îi vărsase, din palmă, în poala țigăncii și-o rugase să facă cu ei ce-o vrea, ca o mamă sau o soră bună. Gore îi dăruise fostului camarad o pușculiță de pământ să strângă în ea leafă după leafă, până o avea cu ce să-și cumpere rufe, haine și încălțăminte.

— Acum, măi băiatule – îl bătuse hamalul pe umăr, protector – n-avem nevoie de ajutorul tău. Câștig destul... Agonisește să ai cu ce-ți face nevoile și pe urmă vedem noi cum ne descurcăm. Prin noi ți-ai găsit un rost în lume, parcă văd că tot noi o să te cununăm...

Dar, până la însurătoarea lui, mai era destul timp.

Safta era curioasă, deocamdată, să afle ce mai face domnul Lică Păun, când și cum vine la fabrică, dacă-l salută ori nu lucrătorii și hamalii din atelier, dacă și cum le răspunde, cum și ce le spune subalternilor, ce zice când se supără și cum îi ceartă, cu ce cuvinte, pe cei vinovați? Meșterul o obsedase toată săptămâna. Îl visase, în fiecare noapte, când sergent instructor la atelier, cu sabie și pintenii, când slugă în simigeria lui Tino, muncind gol și superb, alături de cei doi ilfoveni. Fiecare vis se termina cu o înlănțuire pătimasă iar țiganca, în fiecare dimineață, se trezise – alături de Gore – cu gura amară și dureri de cap.

Obsesia crescuse și o stăpânise deplin, în clipa când îl văzuse pentru întâia oară, pe chiriaș, dormind dezvelit.

Safta nu ar fi putut să-și explice prin ce salt al gândului fusese posibilă apropierea pe care o făcuse – privind pântecul ademenitor al slăbănogului – între Lică Păun și Paler. Avusese, însă, impresia clară că în momentul acela, în sală, dormea meșterul. Numai un bărbat ideal ca el putea să aibă o podoabă așa de ispititoare.

Robită, tremurând în întuneric și nepăsătoare în fata pericolului ce o pândise pas cu pas, țiganca se apropiase de pat, să-și trăiască visul din ultima săptămână.

Dar visele se împletiseră.

Safta se dăruise flăcăului, cu gândul la Lică Păun, în timp ce Paler o îmbrățișa – bărbat și în luncă – pe Truda, fata văcarului...

CAPITOLUL XXXV

Mascaradă sub clar de lună

Se înserase.

Strada era plină de copii gălăgioși, de roșcovi sălbatici și de vrăbii.

Primăvara urca sevă în copaci, piruia în gușa pasărilor și se juca, țipând și tăvălindu-se prin praf, laolaltă cu toate haimanalele.

Abia întorși de la fabrică, mahalagiii se spălaseră și se adunau pe la porii, alături de neveste, curați în bluze murdare, cu mânecile sumese și gulerul rășfrânt.

Oamenii, săraci și proști, nu știau întâmplări cu Isus. Gândul că trăiau în Săptămâna Patimilor nu-i înfiora. Erau plini de necazuri numai ale lor și se zbuciumau, de când se pomeniseră pe lume, în neînșorita și nesfârșita săptămână a pătimirii din viața la fel și aspră, de trudă și lipsuri. Aflaseră, nu știau cum și când – parcă trecuse un liliac cu zvonul prins de aripă, ca un clopoțel – că sărbătorile toate au fost scornite de popi și numai în folosul lor. Isus exista cu adevărat, pentru ei, în neastâmpărul de pretutindenii al împrimăvărării, în misterul ce despica mugurii și în taina limpezimilor celeste sau în joaca sprintenă a pisoilor, scoși în lumină o dată cu frunza și cu firul ierbii.

Bătrânii, în cămăși de noapte și papuci, făcând semne numai de ei înțelese, cu vârful bastoanelor, în țărână și încă nedumeriți de ce nu se împiedică luna, răsărind, de marginile stâncoase de la capătul pământului, erau bucuroși, să spună minuni cu Dumnezeu și cu muritorii.

— A venit o dată Milostivul la noi în oraș...

Povestea era nesfârșită iar amintirile bunicilor ca oglinzile aburite.

— A venit o dată Milostivul la noi în oraș și s-a oprit taman la Șipotul Fântânelor. Știți voi unde era Șipotul Fântânelor? Cam pe dealul de la balta Cișmigiului. Asta, pe vremea când nu erau, ca azi adică, felinare în București. Oamenii, care le da mâna să plece noaptea prin oraș, umblau cu masalale. Că au fost mai întâi masalale și după ele, felinare cu luminări...

Primăvara ce începuse risipise în mahala, o dată cu ploile și ghiociei, broșurile cu coperte roșii.

Calfele și ucenicii învățaseră, din ele și din colecțiile «Mișcării Sociale», diriguită de Panait Moșoiu și P. Zosin, cuvinte ca flăcările: proletariat, tovarăși, patroni exploataitori, minciuna popilor, robia bisericii, nici muncă fără pâine și nici pâine fără muncă, revoluția proletară, *Internaționala...*

Cântaseră și se pomeneau cântând de câte ori deschideau brațele, larg, să respire adânc, pentru setea sufletului, aerul ca o apă limpede de izvor:

«*Veniți, voi oropsiți ai vieții...*»

Feciorii de căruțași, de hamali în triaj și de spălătorese, cari se săturaseră până atunci cu «bulcă» și se bucurau deseori că au «șparlit» un pepene din grădinile sârbilor, renunțaseră acum la rișcă și la stos, se pieptăneau cu freză, nu mai umblau desculți și nu rareori «discutau», adunați în cerc pe trotuar – îl discutau pe Isus, în timp ce Dumnezeu din poveștile bunicilor bea apă de la Șipotul Fântânelor și umbla pierde-vară pe ulițele bucureștene...

Mântuitorul a fost fiul unui lucrător cu mâna încleștată pe teslă, un *om* dar mai ales copil de proletar. Nu mai era nicio diferență între Gogu Gioală, progenitura dulgherului Arvinte Troacă din Cărmidari și Isus, care se dovedise frate bun cu o haimana ca Rel, feciorul grăjdarului de la fabrica de bere, din moment ce nu învățase niciun meșteșug, numai ca să fie liber s-o ia hai-hui prin lume, ca orice desculț din mahalaua cu nume rușinos. Christos pătimise pentru că luptase împotriva bogaților iar popii îl crucificaseră din porunca guvernului odios și asasin de atunci, ca să-l facă – în urmă – sfânt și să-i speculeze sacrificiul.

Fiul Omului avusese frați și surori, ca Aron Blaga (roșcovanul cu obiceiuri urâte mărturisite) și o iubise pe Maria Magdalena cu pasiunea lui Bimbirică. Poet, lucrătorul de la curelarul șvab se îndrăgostise de Domnica numai pentru că era cocotă și se bucura că-și găsisese, în sfârșit, un rost pe pământ: trăia s-o vadă zilnic pe fata de bordel și muncea pe brânci, cântând, ca să aibă sâmbătă seara cu ce să-i cumpere câteva flori, bomboane și batiste colorate, cu dantelă pe margini.

Tânărul înțeleșese să se crucifice, pentru sentimentele lui de adorare, ca Isus. Amorul îi risipise toți banii. Toamna din urmă îl prinsese desculț, cu o singură cămașă și fără pantaloni. Umbla pe stradă înfășurat în șorțul de piele din atelier. Romantic, ar fi fost în stare să împingă nebunia și mai departe dacă iubita, primindu-i florile, nu i-ar fi spus odată, fără înconjur:

— Vai, domnu Bimbirică, mata îmi aduci mușcate și bomboane da' umbli în izmene și – pardon – cu picioarele goale prin frig. Să nu mai vii să-mi dai nimic, până nu te-oi încălța...

El nu se așteptase la o ofensă așa de mare. Se clătinase, cu darurile strânse la sân, palid dar Domnica îl mângâiase și-l asigurase că tot ce-i spusese nu era altceva decât un sfat și încă un sfat pornit din cea mai adâncă și mai curată dragoste. Ca să-l convingă, în cele din urmă, că-l iubește în adevăr, ea scosese pieptenele din coc și-i alesese cărare, vărsase un pic de apă de colonie în palmă și-i netezise părul iar la despărțire îi promisese că în ziua când o veni la ea, acasă ori la bordel, îmbrăcat curat și încălțat, o să-i dea voie s-o iubească fără taxă.

Nefericit, Bimbirică încercase să se sinucidă.

Domnica nu-l înțelesese. Nici el singur, poate, nu ar fi știut să spună lămurit de ce și cum o are dragă pe sora mijlocie. Sentimentele, toate, erau numai ale lui și pentru el. Simțise nevoia să sacrifice orice bun material și să se dăruiască, sufletește, cu orice floare și în dantela ieftină a fiecărei batiste. Nu se gândise să ceară o recompensă și cu atât mai puțin o scutire de taxă, la tractir. Pe femeie n-o râvnise. O visase, numai pentru el, altar – la care să vină cu daruri toate noroadele gândurilor. Fata, din păcate, îi strivise visul cu un surâs.

Acum nu-l mai lega nimic de pământ.

Din fericire, biciușca de care intenționase să-și atârne, în eternitate, trupul în zdrențe și desculț, a fost putredă și trista figură a iubirii se pomenise, a doua zi, lungit pe țolul din bucătăria patronului, cu un cucui în frunte și gura încă sângerată.

Bimbirică rămăsese, de atunci, în cercul larg al tinerilor cu broșuri socialiste și aprinse discuțiuni, un simbol al dragostei. El se sanctificase prin suferință, ca și țiganca din casa cu nebuni. În toate convorbirile despre amor, cuvântul lui fusese hotărâtor. Era cu atât mai mult ascultat în chinuita seară a patimilor, pentru Isus și Safta, pentru Paler și Gore.

Tinerii, în timp ce bătrânii îl plimbau pe Dumnezeu printre bucureșteni și-l obligau să mănânce cu cerșetorii, lămureau o problemă serioasă, cu toată neseriozitatea pasiunii lor iscoditoare: Christos o iubise în adevăr pe Maria Magdalena? O dată răspunsul dat, se impusese de la sine o altă întrebare: cum o iubise Mântuitorul pe prostituata blondă? Toate privirile, în acest moment,

se întoarseră – ca la o comandă – spre Bimbirică. Descuț, supt de muncă și trai prost, curelarul lăsase ochii în pământ, copleșit de gloria cu care-l încununau tovarășii de mizerie și de *Internaționala*

Isus se ridica în el înalt și pur, ca un lujer de crin. Răsărise luna, plină, strălucitoare, de dincolo de bariera Griviței. O haimana – cum se trântise în iarba de pe maidanul cu basculă și se uita în sus – era sigură că dacă ar zvârli o piatră cu praștia și ar lovi cerul albastru, l-ar auzi sunând ca un clopot mic. Discul lunar risipise, peste locuri virane și acoperișuri, peste suflete și dureri, o lumină de vis unanim.

În această atmosferă de liniște și de limpezire a gândurilor, zvonul a speriat ca o goarnă de pompier în plinul nopții. La început a fost un gest de nedumerire generală. În câteva momente, însă, tot cartierul începuse să se agite. Se întreba felurit și nu se da niciun răspuns precis. Prin curți și în fața porților era un neastâmpăr curios, prea târziu înțeles: când s-a auzit, lămurit, cântecul de mort al lăutarilor.

Haimanalele, plecaseră în fugă, prin mijlocul străzii, spre podul gării. În urma lor veneau cumetrele și vecinii, tropăind bocancii și lipăind papucii.

Bimbirică, mai repede la picior, le luase înainte tovarășilor, aflase de ce și pentru cine cântau țiganii de mort și se întorsese în mijlocul mahalagiilor cu o veste ce-i înmărmurise, în primele clipe.

Paler băuse cu Gore, în cârciumă din bariera Griviței, până seara.

Hamalul, după ce-i spusese slăbănogului necazul tot, în câteva cuvinte, se mulțumise să bea, să plângă, să asculte muzicanții, să urle laolaltă cu ei și în cele din urmă, să adoarmă, căzut la picioarele lor. Turnătorul, dimpotrivă, convins că numai așa va reuși să afle cum se întâmplase isprava de neînțeles a țigăncii, mușcase paharele și spărsese sticlele de pereți, se tăvălise pe jos și gemuse, lovindu-se cu pumnii în cap. Se oprise lângă lăutari, de câteva ori, să-i întrebe:

— Bine-bine, înțeleg să-l înșele pe Gore cu mine, da' să mă-nșele și pe mine cu portarul de la gară? Cum vine asta, nenișorule?

Țiganii, doi vioriști bătrâni, un țambalagiu adolescent și un muscalagiu voinic, cu albeață la un ochi, ridicau din umeri, plini de respect și de frică în fața omului înnebunit și de vin.

În timpul chefurilor, bețivanilor li se întâmplă, deseori, să trăiască clipe și uneori ore întregi de totală uitare de sine, ca o scufundare în neființă. Nu mai

licăre niciun gând sub frunte. Se rupe orice contact între oficiul de control al conștiinței și făptura împletită printre scaune, pe care o animă acum, ca pe un manechin, sufletul diabolic – ca o flacăra verde – al alcoolului, în aceste răstimpuri de moarte a sufletului se petrec, de cele mai multe ori, scandalurile și întotdeauna vărsările de sânge și crimele.

A doua zi, deșteptat în cătușa din beciul prefecturii, ucigașul nu-și mai aduce aminte de nimic. Pus în fața cadavrului, nu are oricând al unuia din cei mai buni prieteni, el se uită lung, cu spaimă și nedumerire. I se pare totul un vis rău, sau o glumă sinistră. Strigă, disperat, că n-a omorât el și cade, plângând, lângă trupul neînsuflețit al tovarășului de băătură.

Nici Paler nu și-a mai adus aminte, a doua zi, în arestul comisariatului, când a plecat din cârciumă și cum ajunsese, cu Gore și lăutarii în trăsuri, pe podul gării: Ascultând, se uita la Tănăsică lung, cu o privire umedă și pierdută de condamnat la moarte. Sluga de la birtul economic – pe care turnătorul o întrebase repetat, mirat, ce caută alături de el, în arest – văzuse tot, din momentul când convoiul funebru și hilar intrase în mahala.

Paler se cocoșase, în prima trăsură, pe capră. Birjarul ducea calul de căpăstru și se uita în urmă, din când în când, să vadă dacă nu i-a căzut cumva mușteriu, legat cu biciușca – pentru orice eventualitate – de scăunel.

Slăbănogul striga, tresărind din timp în timp și agitând brațele:

— Safta... Stârcu... Safta... s-a dus... colivă... cruce... balang!

Ultimul cuvânt era însoțit de un gest de totală renunțare și flăcăul se lăsa moale pe capră, cu bărbia în piept și clătinându-se într-o parte și alta, dezarticulat. Peste câteva clipe urma o nouă tresărire și strigăte la fel, cu știuta gimnastică dementă a brațelor prin aer:

— Safta... Stârcu... Safta... s-a dus... colivă... cruce... balang!

Gore dormea în trăsura următoare, ghemuit, ca o grămadă de boarfe. Numai capul îi atârna în jos și se bălăbănea, cu fiecare zdruncinătură. Lăutarii mergeau pe jos – vioristul prim și muscalagiul în stânga, secundul și țambalagiul în dreapta.

În trăsura a treia era pălăria lui Paler, așezată cu grije, între câteva legături de ceapă verde, iar în ultima numai bocancii hamalului, cu obielele deasupra.

— Păi... cum – întrebase slăbănogul bâlbâit, abia acum îngrozit în adevăr de fapta din ajun – ce căutau... cepele cu bocancii și obielele cu pălăria...?

Tănăsică n-ar fi putut să-l lămurească. Un singur lucru era sigur: că mahalagiii primiseră convoiul cu urale și-l petrecuseră, până la pompa de apă, țopăind ca sălbaticii în jurul focurilor. Haimanalele chiuiau, zvârlind șepcile în sus și strigând măscări la adresa țigăncii, în timp ce lăutarii – loviți de femei cu papucii în cap, pentru că se încăpăținaseră, la început, să nu le asculte îndemnul – schimbaseră marșul lamentabil într-o sârbă îndrăcită.

Șoseaua Basarab avea acum aspectul unei alei de ospiciu, pe care se adunaseră, în procesiune de sfârșit de lume și în lumina bizară a discului lunar, toți nebunii orașului cu biserici, cu bordeie și maidane. Când a venit Fana să ne spună ce se petrece afară, bătrânii jucau cărți, cumiți, tacticoși și numărând punctele băbește.

— Of, că blestemată săptămână a mai fost asta.

Tata rămăsese, cu ochii în gol, mut.

Sărisem de pe scaun, cu o neliniște nouă în mine, dar în prag am șovăit. Nu era nimeni în curte. Luminile, la vecini, se stinseseră una câte una. Știam sigur că ușile sunt încuiate. Presimțiseră, toți, că se va întâmpla ceva cu totul neobișnuit.

Mama mă strigase, mă implorase să nu mă duc la poartă, dar era prea târziu. Făcusem primii pași. O auzeam pe Mădălina, bocănind cu piciorul ei de lemn prin odaie, agitată. Lenora începuse să plângă. Mă înfuriasem că nu-mi pot stăpâni clănțănitul dinților. Nu știusem niciodată ce-i frica, dar zbura demența, cu aripi reci, în jurul meu.

În fața gangului și pe maidanul cu basculă se revărsase vermina mahalalei. Femeile țipau măscări și batjocuri, bărbații înjurau și fluierau, haimanalele se alergau de colo până colo, purtând în mâini facile aprinse, confecționate rapid din paie, hârtie și cârpă. O fugă de flăcări și nori de fum înecăcios, plutind peste marea de capete ca o amenințare.

Mă mirase și mă supăra lașitatea chiriașilor din casa Salomiei. În definitiv, afară se desfășura, în toată cruda ei goliciune, o mascaradă ca oricare alta. Ca o țigăncușe beată, veselă că-i liberă să-și dezgolească și să-și bată bucele în fața mea, viața se strâmba în gesturile lui Paler și își striga – prin sute de guri, sub cerul tuturor nerușinărilor și splendorilor – prostia și ura și păcatele fără vină. De ce se ascunseseră vecinii, de cine voiau să scape? Viața asta era a lor, se frământa și urla în ei, deșucheată și demnă de iertare. În nebunia de la poartă și de pe maidan țipau toate necazurile Mădălinei picior-de lemn,

deplina animalitate din existența erotică a țigăncii și se revărsa tot veninul din inima oloagei, laolaltă cu tristețea lui Tănăsică, cu prostia senină a domnișoarei Domnica și cu umilința pe care Sultana n-o uitase...

Cum mă opriseam, atunci, în mijlocul curții: clocotind, cu pumnii strânși, îmi venea să arunc cu pietre în geamuri și să-i chem afară pe cei ascunși, să-î îndemn să se dezbrace, să se scalde în lumina lunii ca strigoii și să se boteze încă o dată, sub semnul și în apa verde ș realității din traiul lor la fel...

Nu aveam, întâia oară, impresia că mă aflu în fata balaurului din poveste și nu mă apropiam de el, pentru prima dată, fără frică. Învățasem, de mult, să înfrunt primejdia. O vară întregă mă pasionase un joc nebunesc. Când eram singur pe maidan și auzeam semnalele de la cantonul podului de peste Dâmbovița, tresăream ca la o chemare de trâmbiță și urcam, în fugă, spre linia ferată. Mă opream între șine, drept, cu mâinile la spate și capul ridicat cu un gest de voință, așteptând să vină trenul. Mecanicul mă observa de departe, dar fluierul locomotivei, din ce în ce mai repetat, în loc să mă sperie și să mă gonească din drumul bestiei negre, mă pironea între traverse. Râdeam, în timp ce mașina duduia, cu botul înecat în aburi. Îmi plăcea, până la lacrimi, această neclintire în fața morții ce se apropia. Simțeam cum mi se răsucesc și oțlesc mușchii, cum tresaltă sufletul și cum cresc, în mine și din mine, ca o colonadă. Îmi chiuiam, în sânge și gânduri – privind cum vine namila cu mânia scuiată în fum și scânteii, să mă rupă în bucăți și să mă amestece cu țărâna și cu pietrișul – toate bucuriile.

Uneori, abia aveam vreme să sar în lături.

Trenul trecea șuierând.

Săritura, calculată, mă arunca întotdeauna în iarba de pe mal. Ascultam câteva momente, întins pe spate, uruitul roților pe șine. Era o muzică, barbară, pe care mi se părea că viteza vagoanelor o adună și-o smulge din mine, cu toate nedumeririle și dezgusturile, cu oboseala toată, ca să mă lase apoi – între buruieni – liniștit, renăscut, purificat.

Aveam suflet de rândunică și auzeam – cum mi se aplecau pe frunte și-mi îngropau tâmplele – respirând firele de iarbă.

Jocul acesta revelator, de copil smintit, prin care izbutisem, de atunci, să mă regăsesc în orice faptă și să mă stăpânesc cu mână sigură, în împrejurări grele, hotărâtoare, îmi crescuse aripi. Aveam conștiința că sunt cineva. Strigam, în mijlocul haimanalelor de pe maidan: «eu și voi», așa cum mă

bucuram, de câte ori aveam prilejul să spun: «eu și locomotiva» sau: «eu și viața». Mă desprinsesem din turmă, nu mai eram un glas din miile de glasuri la fel. Trăsesem un hotar între mine și ceilalți. Trăiam un destin numai al meu, mai presus sau alături de al celorlalți. Eram fericit numai atunci când reușeam să fiu în adevăr singur: printre măracini, ascuns prin pod sau urcat pe acoperiș, ca să pot privi cum clocote și se revarsă, de la magaziile de mărfuri ale gării la depoul de mașini, de la cenușiiul triajului la bariera Regiei și de la maidane – peste toată mahalaua cu nume rușinos – până la podul gării, existența de muncă istovitoare și de frământări mici.

Un întreg oraș îmi sta la picioare, în aceste clipe are de înălțare pe acoperiș, același oraș pe care-l ascultam acum fremătând, urlând – privitor și măscărici totodată – în spectacolul rar de la poartă.

Așteptam, de astă dată și nu știam de ce, un joc mult mai frumos ca la cantonul de la podul de fier și o nouă regăsire în adevărul vieții...

Când l-am văzut pe Paler intrând în gang, am înțeles că nebunia de afară, pe care o dorisem crescând până la paroxism, se va termina cu o păruială banală. Slăbănogul călca nesigur, cu pasul mare și în străchini și amenința, învârtind un baston pe deasupra capului. Mă speriasem de el. Era desfigurat. Părul i se ridicase vâlvoi în creștet, ochii i se bulbucaseră, roșii iar gura îi era o rană: și-o tăiasse în cioburile paharelor. Oprit între ferestre, a lovit orbește. Geamurile s-au sfărâmat și au căzut la picioarele lui, țândări.

— leși afară, fă, să te omor!

Safta apăruse în prag, dar turnătorul a șovăit, cu bastonul ridicat.

Țiganca se arcuise toată, ca un animal la pândă și-i scăpărau privirile. Strânsese barda în mână și-i juca tăișul alb în lumina lunii.

— Ce vrei, mă, și ce poftești? Cine ești tu, să-mi spargi geamurile? Cu ce drept vii tu să mă omori? Mă, scârbă lungă și udă-ochi, cine ești tu și cu ce drept...?

Convinsă că Paler nu venise la masă pentru că se întâlnește cu hamalul și presimțind primejdia ce se apropia, femeia se încuiase în odaie, să-și plângă singură de milă, că nu avusese noroc în lume și să-și recapituleze viața, din noaptea când plecase cu prăvăliașul din cârciumă și până la ultima ispravă cu portarul de la gară.

— Să zicem că nu mă lăsam răsturnată în pat de Stârcu, atunci când m-am dus la el să-l rog să facă ceva pentru dânsu, ca să câștige mai ușor un codru de

pâine. Tot noi am fi fost în pagubă – asta e sigur – că nășicu ar fi zis: «păi, dacă ai bărbat și te încăpățânezi să faci pe cinstita, ce mai cauți la mine, cu ce sunt eu dator să stric o vorbă bună pentru el? Fugi la dracu d-aici și lasă-mă-n pace...»

Așadar, în fapta din casa portarului de la gară, Safta se sacrificase, în primul rând, pentru Gore.

– Și dacă nu mă culcam cu Pompilică-Șontâc, îl da șontorogul afară din servicii ori nu-l da? Ba vezi că i-ar fi fost rușine de el, să nu-l arunce pe scări...

Ea crestase pe răboj al doilea mare sacrificiu făcut pentru soț și – în egală măsură – pentru tihna și bunăstarea căsniciei.

Țiganca nu putuse răspunde tot așa de senină și la a treia întrebare ce și-o pusese: aventurile nocturne cu slăbănogul. Invocase, oricum circumstanțe atenuante. Ea nu-l înșelase pe Gore cu Paler. Se dăruise pântecului lui cu gândul la meșterul de la turnătorie, care o robise. Firește, acum nu i se mai ceruse nici jertfă. Chiriașul, prin urmare, n-ar fi avut niciun motiv să-i fie recunoscător, dar nici bărbatul nu putea s-o condamne, din moment ce el singur o rugase să se ducă la Lică Păun. Dacă o lăsa în pace, să-și vadă de treburile și fierturi, nu l-ar fi cunoscut pe meșter, iar flăcăul ar fi putut să doarmă, mult și bine, cu pântecul gol – că ispita lui de țăran slăbănog și bleg n-ar fi fost în stare s-o tulbure așa de mult încât să nu mai știe ce face.

Tot soțul era vinovat.

– Și la urma urmei – se încludase ea, încercând să prindă o muscă abia înviată, cu mersul împletit pe luciul oglinzii – cum m-am culcat, pentru Gore, cu Stârcu și Șontâc, de ce să nu-mi fac și eu o dată gustul cu – să zicem – Lică Păun? Ba vezi că m-o fi luat Gore de pomană, să mă culc numai cu cine are el interese...

Supărată că musca nu se lasă prinsă de aripioare, ca un flutur, Safta o strivise cu o lovitură de palmă. Fapta, mică și crudă, îi smulsese de pe buze o înjurătură de șatră. Ar fi fost capabilă, în momentul acela, să-lucidă – cu o lovitură la fel – pe ibovnicul slăbănog și mai ales pe hamal. Nevasta îl ura. El fusese cauza tuturor nenorocirilor, pentru el indurase ea toate umilințele și tot el rămăsese marele nerecunoscător.

Bărbat ca oricare altul, Gore, se gândise să-i spintece țigăncii capul cu barda, în prima lui noapte de frământare și de regăsire, în loc să încerce să pulbere zvonul lansat de fata de la bordel. Ar fi fost dator să-și apere tovarășa

cu vorba și cu pumnul. Din nefericire, nu era el omul unui gest așa de cavaleresc. Nu se purtase mai frumos nici în seara când o prinsese cu portarul de la gară. Datoria lui de ins care se crede mai deștept ca meșterul ungar și mai serios ca ofticosul cu catastiv și fotă verde ar fi fost să bată în geam, să aștepte la ușă până s-o aprinde lampa în casă și să intre, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, zâmbitor și dornic de petrecere. După ce pleca Stârcu, nu-l împiedica nimeni s-o întrebe ce căutase nașul și de ce rămăsese cu el pe întuneric. Fără îndoială, în fața unei atitudini așa de demne, ea n-ar fi șovăit o clipă să-i spună adevărul tot. Generoasă, firește că nu l-ar fi lăsat pe Gore să cadă în genunchi, plângând și s-o roage sa-l ierte pentru toate sacrificiile ce i le ceruse – așa cum plânsese și-o rugase întâiul ibovnic, cu mulți ani în urmă, după ce-i furase și vânduse salba de galbeni, pentru o noapte de chef cu scandal, cu harmonică și muscal. Acum – ca și atunci – ea s-ar fi priceput să împace, în sufletul bărbatului, minciuna cu adevărul și să-i șteargă orice urmă de amărăciune din amintire, cu un chef de pomină și câteva ore de iubire împinsă până la țipăt și extenuare.

Gore rămase, însă, în ciuda anilor trăiți alături e o femeie cu maniere alese, cum se bănuia țiganca și a uniformei cu care se mândrise deseori, prăvăliașul prost și sălbatic de totdeauna. Știa, ca un bou, să împungă cu coarnele și altceva nimic. În loc să se prefacă, în seara când năvălise în sală ca un scos din minți, că nu-l vede pe Stârcu – în orice caz – că n-a înțeles de ce se încuiase în casă și stau pe întuneric, el urlase, amenințase, se tăvălise pe jos și se lovise cu capul de dușumele. Mai mult: fugise ca un câine turbat, să nu se mai întorcă...

— Se întâmplă multe la casa omului! Că dacă nu s-aprinde coșul, se sparge sticla de lampă ori degeră cartofii în pivniță! N-o să-ți iei lumea-n cap, pentru atâta pagubă. Atunci de ce să plece el în lume, pentru ceva care nu i-a fost de pagubă, cel puțin...

Safta ștersese lacrima ce i se rostogolise pe obraz, dar necazul nu trecuse. Dimpotrivă îl crescuse gândul că Paler se întâlnește cu Gore și se duseseră împreună la cârciumă, să-și spună unul altuia păsurile și să afle, unul de la altul, de ticăloșiile ei fără număr și fără vină.

Fosta cântăreață nu primise o palmă, în toată glorioasa ei carieră.

Oftase, deseori, povestindu-le vecinilor din sobor viața de vis la care renunțase – după opinia de acum – ca o proastă.

— Mă culcam pe garoafe, soro, mă îndopam cu copane de curcan, sugeam «mandaline» și ronțaiam dulciuri...

Țiganca înțelesese să dea cu piciorul la renume și la belșug, de dragul flăcăului cu fotă verde și să se sacrifice – ca să-i asigure, omului ales, o existență pe care o credea frumoasă și fericită – dezvelindu-se, o dată pe lună, sub piciorul bont al domnului Pompilică și – săptămânal – sub trupul plin de dorinți al portarului de la gară, dar nu fusese și nu era dispusă – îndeosebi în după-amiaza aceea tristă, cu tot soarele sărbătorec de afară – să renunțe la ultimul ei pic de demnitate.

Ibovnicii de altădată o uitaseră, poate, și erau liberi să nu-și mai aducă aminte de ea toți mușterii grădinilor de vară din cele patru părți ale orașului. Gore, însă, era dator să nu uite cine fusese Safta, nu cu mulți ani în urmă și cum trăia el, sluga dârloagelor de la toate barierele bucureștene.

Aflase toată mahalaua că – după fiecare petrecere cu domnul Stârcu – e scandal la hamal în casă. Primele palme, însă, le da întotdeauna nevasta, iar bătaia o suferea obișnuit slăbănogul. Ea se mulțumise să provoace și să țipe, ca să se dăruie brațelor puternice ale bărbatului – după fiecare păruială – cu mai mare pasiune.

Gore nu aflase încă taina asta. Consoarta plănuia să i-o spună mult mai târziu, în nopțile lungi și sterpe ale bătrâneții, când vor retrăi amândoi cu ochii umezi, tot ce a fost frumos și trecător...

— Dacă mai ajungem până atunci...

Vorbind, ea pusese barda pe masă, s-o aibă la îndemână în clipa când l-o vedea pe hamal intrând pe ușă împleticit și dornic de scandal.

Așteptase, cu tăișul de oțel alături, până se înserase. Spărgând geamurile, slăbănogul o scosese din fire și-o smulsese afară, cu arma ce trebuia să despice capul cutezătorului strânsă în mâna cu voinicia crescută de ură și de spaima din primul moment.

Surprins, sfredelit de ochii dușmani, Paler se fâstâcise și scăpase bastonul. Reușise să întrebe, totuși, cu ultimul licăr de mânie în el și bălăbănindu-se ca pe capra trăsorii:

— Dacă... cu mine, fă... de ce și cu... ăla... gară?

A fost picătura pe care paharul plin cu venin din inima Saftei n-a mai încăput-o. Femeia i-a sărit în piept, ca o Gașperită uriașe, l-a prins cu stânga

de haină, l-a smucit spre ea și l-a repezit, cu un singur pumn dat în plină figură, peste cap.

Mă rezemasem de casa lui Ivan, mut.

Totul se petrecuse ca în lumina unui fulger.

Amețit de băutură și de lovitură, turnătorul rămăsese lungit lângă cotețe. Câinele ciobănesc din lanț se apropiase de el, îi mirosise sângele prelins din nas și mârâise, punându-i o labă pe gură, cu gust de joacă și de sfâșiere.

Mahalaua, atrasă de pățania flăcăului, intrase în curte și se urcase pe gardul dinspre maidanul cu basculă, să vadă ce se întâmplase. Isprava înmărmurise gloata năpustită în gang și cocoțată pe șipci, dar reculeasă după o clipă, mulțimea a început să murmure. Măscările haimanalelor se amestecau, din nou, cu ocările țațelor și înjurăturile căruțașilor. Toți se înfuriaseră că o femeie avusese curajul să bată un bărbat.

Paler era, în adevăr, de plâns.

— Cum ai îndrăznit, fă, să dai într-o cruce de voinic?

Singură, în fața balaurului cu sute de guri, prin care urla, fluiera și amenința o lume de nebuni, Safta nu se intimidase.

— Da' cu voi, găsi-v-ar, ce-o mai fi? Ce căutați aici, d ce vă amestecați unde nu vă fierbe oala? Acasă! Acasă!!

Strigase, căutând cu mâna pe jos, orbește.

Piatra, zvârlită cu toată furia, vâjâise.

Lovită, o fetișcană s-a clătinat și a căzut pe spate, cu o floare roșie în frânte. Gardul a rămas gol, într-o clipă, dar cineva – în tăcerea grea de presimțiri, ce urmase – a țipat pe maidan, cu disperare:

— Săriți, săriți c-a omorât-o!

A fost un moment de panică, de drumuri întretăiate în fugă, de flăcări aruncate peste capetele copiilor, ca niște torțe ale durerii și de șoapte sărind din om în om, când s-a aflat, în sfârșit, ce pățise adolescența prăbușită în țarină. Un urlat de revoltă și mânie a cutremurat geamurile și ceata a început să înainteze tălăzuitoare, prin gang, spre țigancă.

Sufletul colectiv – saltimbancul gătit odinioară în culorile crude ale răutăților și în zorzoanele tuturor intrigilor cu venin și scos în atmosfera de bilei a inserării, să facă tumbe în hazul plozilor și să scoată, pe nas, panglicile minciunilor spuse în gura mare, de la o poartă la alta – trăia liber acum și gol, amenința și urla în deplina lui animalitate, în figurile fără număr și fără nimic

omenesc în ele, unele colțuroase, strâmbe de ură ori schimonosite de încordare, altele buhăite și cu buzele groase, respingătoare în inconștiența cu care scuipeau blesteme și măscări, toate adunând în ochii firoși jocuri repezi de lumină roșie, suptă din neastâmpărul faclelor aprinse...

Trăiam la rându-mi, alături de Safta, o clipă rară, de mare încercare. Îmi închipuiam că spre mine vine monstrul acela înfricoșător și mă întrebam ce voi face.

Jocul dintre traverse se schimbase.

Acum n-ar mai fi fost posibilă o săritură abilă în lături. Copilul știa că va învinge ori va muri. Oricum, era dator să rămână drept, între șine și să înfrunte pericolul, cu orice risc, convins că va câștiga – murind – o mare victorie asupra fratelui cu slăbiciuni și spaime, din el.

Gândul acesta îmi umezise ochii și-mi înflorise surâsul pe figură. Mă regăsisem, stăpân pe mine. Urmăream pândă ce începuse, atent, pasionat. Calculam, cu fiecare pas în apropiere al mulțimii, gesturile țigăncii și încercam să-i aflu gândurile și să-i ghicesc intențiile.

— Iată omul în fața oamenilor...

Safta ridicase barda.

Mahalagiii se opriseră, muți.

Ea aștepta, neclintită, în fața lor.

A urmat un moment de încordare.

Dușmanii se măsurau, pieziș și așteptau – o așteptare ce-mi răsucise nervii și mi-i vibrase.

O disprețuisem întotdeauna pe vecina cu garoafă.

Acum o adoram. Parcă-mi împrumutase clocotul sângelui și voința, inima și gândurile. Sfida, fără surâs dar și fără tresărire pe figură, bestia cu sute de priviri injectate de ură, dornică de răzbunare. Se realiza, integral, într-un gest de voință – era *cineva*...

Ar fi putut spune, ca mine odinioară: «eu și ceilalți, eu și viața»...

Mă hotărâsem să n-o las singură, să lupt – alături de ea – împotriva tuturor.

Fana, trimisă de bătrâni să mă cheme în casă, încremenise lângă mine. Mi s-a părut că-i aud dinții clănțănind și-am prins-o de braț, strâns, cu ciudă.

— Astă-vară urcai parapetul de la stăvilă cântând și acum tremuri...

Nu voiam s-o văd mică și slabă, în fața țigăncii.

— Hai înăuntru – a scâncit fata, cu mina durută în strânsoare

— Hai înăuntru, copil rău! Puica se vaită că ești nebun și nu mai știe ce să facă cu tine, iar Pușor-mare a zis că iar o să te bată...

Am simțit cum clocotește și se ridică țipătul în mine, ca o flacăra. Tata – care mă lovise pentru prima oară, în seara când o umplusem de sânge pe sora mică, pentru că în furia ei oarbă nu ar fi șovăit să le destăinuiească bătrânilor ce făcusem și ce văzusem în pod, în noaptea de pomină – mă amenința din nou.

Palma lui nu mă duruse. Mă rănise adânc, însă, gândul că Pușor dintre mașini și curele, din toate presimțirile melc, putuse să ridice mâna și să dea în mine: mâna lui aspră, pe care-o mângâiasem, o sărutasem, o scăldasem în lacrimi și o adorasem – mâna ce-mi netezise de atâtea ori părul pe frunte, cu dragoste...

Ascunsesem rana în inimă, ca pe-o infirmitate și-i tăcusem usturimile. Eram sigur că nimeni n-o să le poată înțelege și alina. Simțisem că s-a prăbușit ceva lăuntric, dar nu avusesem tăria, ca Ivan, să-mi caut sufletul și să-l pipăi. Mă mângâiam cu speranța că am să-i îndur, fără murmur, zbaterile – că am să uit, poate, cu timpul...

Amenințarea ce mi-o adusese Fana, însă, îmi descoperise rana și mi-o adâncise, mă azvârlise – gol și schilod – alături de statua superbă de voință și curaj a țigăncii. Mă regăsisem, în fața ei și-a oamenilor, un Iacov ce primise palme...

Unde rămăsese Ciuf, nebunul înfipt între traverse și așteptând trenurile râzând nepăsător și unde copilul ce sfidase de atâtea ori moartea pe maidane și în vârtejul apelor? Tremuram, un Iacov oarecare, lângă o Fană cum mai erau multe în mahala, amândoi palizi și rușinați, neputincioși și strâmbi, triste nimicuri sub ochii mici și plini de dispreț ai gloatelor.

Ne umilise și ne răzbunase, în același timp, râsul batjocoritor cu care Safta făcuse un pas spre turma ce se oprise, prostită, în gang.

— Mă, scârnaviilor, mult o să mai căscăm gura uni la alții?

Haimanalele au râs dar – din spatele lor – au pornit din nou huiduieli și măscări. O voce surdă a avertizat-o pe vecina cu garoafă că Oița, fetișcana lovită în frunte, rămăsese lungită lângă uluci, cu lumânarea strânsă în mâna ca de mort, iar Tănăsică i-a strigat, peste umerii tuturor și cu panică, în hazul general, că țաțele și cumetrele de afară l-au despuiat pe Gore și-l poartă pe stradă, cu două coarne de bou – furate dintr-un vagon de triaj – legate la gât.

Safta aruncase barda. Disperată, și-a înfipt degetele în păr. Uitase de bărbat. Isprava slăbănogului îi tulburase gândurile, iar mahalaua adunată împrejur, cu pumni, cu zbierete și priviri scăpărătoare, o zăpăcise cu desăvârșire. Se cramponase, cu toată nebunia momentului, într-o atitudine de sfidare oarbă, gata să lovească, să muște sau să sfâșie cu unghiile și să ucidă, convinsă o clipă că viața ei a început și se va sfârși – poate – o dată cu această întâmplare neașteptată.

Fuse, până atunci, un animal cu sălbăticia puterii crescută de spaimă. Se hotărâse să se apere, împotriva unor animale la fel, cu un eroism de care numai frica de moarte poate fi capabilă.

Glasul lui Tănăsică, însă, o trezise și-o dezarmase.

Safta țipase, deznădăjduită:

— Aoliu, ce-a ajuns Gorică al meu! Ce-a ajuns, lume? Batjocura muierilor! Sărac de maica lui și de mine, că l-am uitat până acum! Lăsați-mă, lăsați-mă oameni buni, să mă duc să-l caut pe dânsu...

Când am văzut-o făcându-și loc cu coatele prin mulțime, am vrut s-o chem, să fug după ea, s-o conving să nu iasă din curte. Presimțisem că-i pierdută, dacă trece pragul gangului. Îmi aduc aminte că mi-a tremurat mâna într-un semn vag, dar n-am mai avut timpul și nici forța să mă smulg de lângă Fana sau să articulez un cuvânt.

Slab, o prinsesem pe fată după mijloc și-am încercat s-o strâng lângă mine, ca să-mi dau iluzia puterii și a stăpânirii de sine. Mă scutura, totuși, un frig lăuntric și stam cu ochii rătăciți în noapte și inima zvâcnind, fără să am curajul să-mi mărturisesc gândul.

Aveam intuiția clară, în clipa aceea, că mascarada pe care Safta o ținuse în loc, cu o voință de stăpână pe gestul ei imperativ, începuse să intre în vârtej, să lunece pe panta unei nenorociri. Nu se mai întreba nimeni ce face. Ultimul licăr de conștiință fusese stins de vijelia ce înfierbântase sângele și aplecase-n sufletele ca pe niște sălcii cu crengile încurcate și frânte.

Acum dicta numai stupizenia – eterna mare stupizenie a gloatelor demente de atunci și de pretutindeni.

Totul s-a petrecut, de altfel, foarte repede și nespuse de simplu.

Bestia umană de afară aștepta de mult o pradă.

Glumele tari și grotescul din țopăielile cu cari conduseser cele patru trăsuri, de la podul gării și până la pompa de apă, îi dăduse animalului acesta iluzia

eliberării din cușcă și a tăvălirii prin iarbă, în căldura unui soare mult dorit. Safta, care amenințase să-i fure libertatea și să-i strice jocul – răspunzând la glume cu ocări și la huiduieli cu piatra ce-o prăbușise pe Oița de pe gard, cu sângele gâlgâind din rana de la frunte – îl înfuriase.

Jivina înfricoșată de bardă, lovită în Paler și sângerată în trupul codanei ce se rostogolise pe maidan, intenționa să se răzbune cu o batjocură la fel și poate cu o moarte mult mai sălbatică.

Renunțând la armă și plecând să-l caute pe Gore, în infernul de glasuri și de lumini călătoare, vecina nu făcuse altceva decât să se arunce singură în gura flămândă.

Țiganca se pomenise înconjurată de mahalagii, înjurată, îmbrâncită de colo până colo, trasă de păr, trântită jos și călcată în picioare.

Nici nu mai avusese timp să țipe.

Când am ieșit afară, cu Fana, amândoi surprinși de tăcerea ce se făcuse neașteptat, strada era goală. Haimanalele, nevestele și oamenii cumsecade dispăruseră. Lăutarii fugiseră de mult, iar birjarii, fără să mai ceară plata și speriați de întorsătura pe care o luase petrecerea, dăduseră bice cailor, bucuroși că scapă numai cu o pagubă de câțiva gologani.

Niciodată nu mi se păruse șoseaua Basarab așa de pustie și de moartă.

Numai roșcovii și stâlpii de la uzina electrică rămăseseră, încremeniți, sub lună.

Safta căzuse în mijlocul drumului. Abia mai respira, iar figura îi era o pată de sânge. Măinile negre, umflate, strivite sub bocanci și zdrelite sub potcoavele cizmelor, căutau orbește, lunecând palmele încet, nesigur, pe albul de praf al pietrelor din caldarâm. Făptura, sub zdrențe, se scutura arareori: parcă-i era frig.

Fana se aplecase, s-o vadă mai bine și se speria.

— Moare! Veniți că moare...

Creștin, Tănăsică se apropiase de nevasta hamalului cu o lumânare aprinsă și încercase să i-o pună în pumnul adus la piept, dar brațul lunecase, moale, în lungul trupului iar feștila se stinsese. Flăcăul clăpăug, enervat, înjurase mâna că nu vrea să păstreze lumina pentru drumul din urmă. Reaprinșă, lumânarea a fost înfiptă lângă tâmpla țigăncii, într-un morman de țărână. Oricum, sora mică trebuia să fie atentă.

— Ai grije, fato, că-i ia cucoanei păru foc.

Băiatul a râs, cu gura lui mare de slugă la dârloagă și cu voia lui bună de prost ce înțelege mult și tace.

— Mori, coană? Las-o dracului, că asta nu se face...

Încremenisem cu ochii la el.

— Ce inimă ai, să glumești când...? Tu n-ai văzut ce-a fost, tu nu-nțelegi că, dacă moare...?

Tănăsică a scuipat în sus, spre luna plină și strălucitoare și-a ridicat din umeri, nepăsător.

— Și dacă plâng, dreg ceva? O învii c-o lacrimă pe Oița, care a dat ortu' popii adineauri, pe maidan sau o scol pe Safta? Aiurusum! Vorba aia: «cântă, dascăle, veșnica pomenire și ține prescura». Acum nu se mai drege nimic, Puișor-nenicule...

Îngânase ultimele cuvinte cu glas umed, tremurat. Uitase de glumă. Răsese, poate, în silă – cu câteva clipe mai înainte – ca să-și poată stăpâni și ascunde plânsul. Îl înduioșase numai moartea Oiței (Fana și începuse s-o bocească, soră, cum sta aplecată lângă Safta) îl întristase – în egală măsură – suferința din ultimele zbateri, prologând finalul din destinul așa de curios al țigăncii sau îl duruse, ca pe mine – până la muțenie și destrămare sufletească – mascarada la care asistasem neputincioși, copleșiți, cu toate gândurile îngenuncheate și tot dezgustul de noi și de lume adunat în scuipatul alb, cules de pe buze cu două degete și aruncat spre lună și în praful străzii, ca un ban al tuturor scârnaviilor? Tănăsică spusese adevărul: acum nu se mai putea repara nimic...

— Ce să le fac eu, dacă-s așa de proști și de nebuni – întrebese el, oftând cu ochii la cer – ce putem noi să facem? Pupe-i bufnița cu pliscul în lumina ochilor! Vecina asta trage să moară, Oița a zis numai: «of, mămica» iar Gore umblă pe maidan, în pielea goală și cu coarnele atârinate de gât, ca un strigoi. Nu mai vorbim de Paler! Turnătorul doarme lângă dulău, bolborosind – cu gura plină de sânge – fel de fel de înjurături. Asta-i lume, puștiule? Ptiu, pupam-ar – așa lume – unde nu mă arde soarele...

Așteptam să-l aud din nou râzând, nepăsător și clăpăug în toată prostia lui așa de înțelegătoare acum, dar vibrase în el fără veste, o coardă de umanitate și mi-l apropiase. Lacrămile îi lunecau în bărbie și-i tremurau buzele, îl simțeam alături pe Tănăsică din seara primei lui spovedanii către Safta, când fusese întrebat de ce suferă toate mizeriile ce i le face birtașul ofticos și-l

ascultam, îi îngânam cuvintele și le rostogoleam sub frunte ca pe niște adevăruri hotărâtoare, implacabile:

— Așa ne-a fost scris, coană... scara de mătase pe care urcă sufletul mă-sii la cer...

Fana, la picioarele noastre, o plângea pe Oița, mângâind mâna din ce în ce mai rece a țigăncii.

CAPITOLUL XXXVI

Gând nou, între lumini

Chiriașii din casa cu nebuni, încurajați de liniștea ce se făcuse și convinși că pericolul trecuse, priviseră în curte cu precauțiune, dând la o parte un colț al perdelei.

Singur dulău mârâia, scormonind țărână cu labelle dinainte în jurul slăbănogului, ca și cum ar fi vrut să-i sape o groapă pe dedesubt. Paler se adâncise în somn fără vise și nu mai era în stare să simtă ce se petrece cu el. Câinele ar fi putut să-l desfigureze cu colții, în furia cu care se repezise la lunganul rostogolit până la culcușul lui de pumnul athletic al țigăncii, sau să-i rupă țoalele murdare cu ghearele. Se mulțumise numai să-i lingă sângele de la gură și să-l ude apoi, ridicând leneș un picior dinapoi.

În zbuțumul din lupta lui cu oboseala ce începuse să-i toarne plumb pe pleoape, turnătorul îndoise mâna și-o lăsase să cadă moale, grea, în neștire. Lovit, dulău sărise scurt în lături și se înfuriase din nou.

Vecinii, din fericire, interveniseră la timp.

Paler fusese ridicat pe sus și dus la adăpost în patul din sală.

— Ce s-o fi întâmplat cu creștinii ăștia – întrebase Mădălina picior-de-lemn, crucindu-se și făcând gura mică de nedumerire și spaimă – ce minune a dracului l-a adus pe ofticos în halul ăsta de plâns? Unde-o fi Safta și unde Gore?

Nu putuse nimeni să răspundă. Oameni de înțeles, vecinii stabiliseră – fără multă vorbă – un adevăr elementar: niciunul din ei nu auzise ce se petrecuse în curte, pe maidanul cu basculă și la poartă, pentru că – întâmplător, în seara aceea – toți se culcaseră devreme și dormiseră greu.

Oricum, spălătoreasă nu se putuse stăpâni să nu-l ocărască pe Paler, fiindcă se îmbătase ca un porc și venise să facă tămbălău, speriiind astfel somnul chiriașilor, spre deosebire de Pascu și Tinca oloaga, care o blestemau pe țigancă, pricina tuturor scandalurilor din casa cu nebuni și din toată mahalaua cu nume niciodată spus tare.

— De când s-a mutat pârtotina asta de Safta la noi – strigase bătrâna, agitând bastonul amenințătoare – nu mai avem clipă de odihnă și de voie

bună. Ne-a-ndușmănit unii cu alții, a-ncercat să ne fure bărbații, ne-a bălăcărit fetele și nu ne-a lăsat, noaptea să dăm geană-n geană, cu chilomanele și desfrâurile ei – ca să nu mai vorbim că și-a făcut odaia tractir, când cu turnătorul, când cu Stârcu și cu mai știu eu cine...

Bela, dimpotrivă, era de părere că Safta n-ar fi o femeie tocmai așa de rea și-i asigurase pe vecini că nu-l supăra faptul că un flăcău ca Paler se îmbăta din când în când. Un om muncitor și el, un rob al vieții și-al fabricii și nu-i poate nimeni cere să renunțe la unica și amara fericire a unui pahar plin, băut după zece ore de trudă istovitoare. Vinul înviorează, limpezește sufletul și curăță gândurile de zgură, cum ai curăța țevile din pântecul unei locomotive vechi. Meșterul afirmase cu convingere că numai Gore abătuse nenorocirea asupra noastră. Ungurul nu voia să se laude că e conducător de atelier. Asta, adăogase el modest, nu avea o prea mare importanță. Orice meseriaș strein vine șef în țara românească, unde industria abia începe să se înfiripe și se simte nevoia specialiștilor. El, însă, se mândrea că e lucrător, așadar un om cu o profesiune determinată, cu însemnătatea ei primordială în angrenajul social, în timp ce Gore rămăsese un hamal, adică un individ fără rost, un servitor cu o sută de stăpâni pe zi și cu niciunul anume, un ins ce întinde mâna în fața oricui, după bacșiș și pe care oricine poate să-l înjure. Tata încercase să-l apere. Gore nu era o haimana sau un borfaș ci un creștin sărac, câștigându-și pâinea cea de toate zilele prin munca lui, grea și cinstită. Bela, firește, nu ar fi fost de altă părere și l-ar fi respectat și iubit ca pe-un tovarăș de jug, dacă fostul prăvăliaș și-ar fi cunoscut lungul nasului. Când ești hamal la gară, nu te porți cu cei din jurul tău – toți meșteșugari calificați – cu atâta îngâmfare și brutalitate.

Bărbații recunoscără că meșterul are dreptate în felul lui. Pascu, mai ales (mic slujbaș pe vremuri) fusese entuziasmat de opiniile șefului de la «Lessel» și-l felicitase călduros. Mădălina, însă, se înfuriase. Toți sunt oameni respectabili, câtă vreme luptă cinstit, să-și ducă traiul și nenorocul de azi pe mâine.

— De ce să facem pe simandicoșii – strigase ea, demnă și într-un picior, spre ceilalți – de ce să ne credem mai ceva ca Gorică? Face fiecare ce poate și cum i-a fost scris, și dacă spăl rufe, ce-i cu asta? V-ar place mai mult să-mi trimet fata la bordel?

Tinca oloaga primise lovitura fără murmur, dar Pascu începuse să vocifereze și s-o amenințe pe unguroaică. Scandalul ar fi izbucnit din nou, mai ales că vecinii se împărțiseră în două tabere și se apostrofau, tot mai înverșunați.

Tănăsică a intervenit la timp. Aflând de la el tot ce se întâmplase afară, chiriașii Salomiei reușiseră, pentru a doua oară, să pară cât mai surprinși și – în cele din urmă – să se cutremure sincer de oroare. Năvăliseră cu strigăte mici de mirare și panică, de durere și compătimire, unii prin spărturile gardului, s-o plângă pe Oița, iar alții spre poartă, să-i dea țigăncii primele ajutoare – dacă i-ar mai fi folosit la ceva...

Tinca – dusă pe maidan cu căruciorul – s-a grăbit să urle și sa se tragă de păr, când a zărit copila moartă. Oamenii buni, implorați de oloagă să vadă și să înțeleagă, aveau acum un prilej minunat să se convingă de primejdia ce-o constituia Safta pentru viața tuturor.

— Dușmancă de moarte, ucigașe! Scăpați-mă, scăpați-vă repede de ciropină, că altminteri o să ne omoare și-o să ne-ngroape pe toți! Am avut o pisică și mi-a otrăvit-o! Am trei fete, cu meseria și cu norocul lor și pe toate trei a încercat să mi leucidă, cum a ucis-o – în noaptea asta – pe Oița, săraca...

Vecinii își simțiseră în adevăr ochii plini de lacrimi, în clipa când bătrâna a avut fantezia să se întrebe – bocind – ce-o să se facă Priboi mălăierul și ce-o să zică, cum o să plângă și la ce bun o să mai plângă Natalia, când au să-și găsească odrasla întinsă în țărână, cu mâna încremenită pe lumânare.

Bela și Pascu îngenuncheaseră lângă victimă și-i cercetau fața, atenți.

— Adică să fi ucis-o cu piatra?

Ungurul tăcuse. Nu cunoștea împrejurările și nu știa ce să spună. Era sigur numai atât: că fata lui Priboi nu murise din cauza loviturii din frunte. Mai avea una la tâmplă. Urma să se precizeze, când va veni procurorul, care-i rana pricinuită de Safta. Numai așa i se va putea stabili precis vinovăția.

Pascu nu înțelesese și nici nu făcea efortul să despice, în patru, firul de păr din gândul încă nelămurit al meșterului. El știa un singur lucru: țiganca asasinase un copil, intrase prin urmare într-un bucluc din care n-au s-o mai scape toți sfinții din cer.

— Baldâra înfundă ocna, maistore dragă, cum te văd și mă vezi! Bine că se duce dracului, să mai putem răsufla...

Se bucurase, frecându-și palmele și răsese, cu gura știrbă în lumina lumânării.

— Și adică, nenicule, ce mare haz te găsi și ce pricină, de te fasoleşti așa, ca la nuntă? Că aici e Oița moartă și dincolo, lângă pompă, trage Safta să moară...

Pascu se ridicase și întorsese capul, surprins și deopotrivă supărat de amărăciunea mușcătoare din glasul celui ce vorbise.

— Da' tu, musiu, ce te strâmbi așa la mine, ca o...

Rel, frate cu Isus întru haimanalâc, sta drept, în fața bătrânului, cu pumnii în șolduri și se uita la el de sus. Feciorul grăjdarului de la fabrica de bere era slab și osos, cu tricoul în dungi desfăcut la gât și părul căzut pe ochi. Lumina lunii îl crescuse și-i adâncise trăsăturile figurii.

Intimidat, pricoliciul uitase ce avea de spus. Îngânase altă întrebare, regăsit după un moment, cu o voce îndulcită de astă dată:

— Mătăluță ai fost, Rel? Păi de ce nu spuseși, bată-te să te bată norocul...

Tinca se grăbise, de frică, să muzicalizeze un compliment.

— Da' de unde răsăriși lângă noi, ca un Făt-frumos, flăcăiașule?

El a răspuns scurt, direct, tăios, cu o măscară. Pascu și oloaga amuțiseră. Tănăsică, însă, a răs cu poftă, despicând gura până la urechi. Rel a rânjit numai, într-un târziu, cu mâinile adânc înfipte în buzunare și privind, peste umăr, la omul mic și la pacostea din sicriul cu roate.

— Și acuma, că știți de unde răsării, să vă spui una și bună: mi se pare mie, hodorogilor, c-o să mă ia cu supărare pe voi. Trei ceasuri m-am uitat, liniștit, cum face lumea balamuc. Cum s-a liniștit lumea, mi-a sărit mie țâfna. Nu știu cum, mi-a venit gust să fac panoramă cu voi pe maidan, că tare vă văd ai dracului pe amândoi...

Rel, ca orice haimana din mahalaua cu nume rușinos, era un suflet cinstit. Bucuria de animal scărpinat pe burtă, cu care bătrânul înhămat la cărucior îl anunțase pe meșterul unгур că vecina n-o să mai scape de bucluc, îl dezgustase, așa cum îl revoltase răsul lui ca un behăit de țap în trei picioare. Pascu uitase, mărturisind gândul dușman, că e la căpătâiul unei moarte și că vorbește de o Saftă ce-o să scape, în curând, de toate buclucurile și gurile rele, cuminte cum sta acum – ca și Oița și tot așa de vânătă – în praf și în lumina mică și slabă a unei lumânări de cinci parale...

Rel, așadar, nu mai avea niciun motiv s-o apere pe țigancă, mai ales în fața unor oameni de nimic. Le făcuse impresia, ascultătorilor, că se ambiționase totuși să povestească – în amănunt – în ce împrejurări nefericite murise fiica lui Priboi, numai ca să-i facă oloagei sânge rău și să-l convingă pe pricolici de ce i-a «venit gust să facă panoramă cu el pe maidan...»

— Eu nu zic că aia de la pompă n-a lovit-o, da' nici nu pot să jur că ea a ucis-o...

Feciorul grăjdarului de la fabrica de bere se urcase pe gard o dată cu Oița. Stau unul lângă altul și erau veseli că văd, de aproape și de sus, mascarada din casa cu nebuni.

Când a dat Safta cu piatra, fata tocmai râdea...

Rel nu ar fi putut spune precis de ce făcea haz. Îl zărise pe slăbănog trimis peste cap de pumnul unei femei sau se bucurase, copil și nevinovată, că dulăul îl linge pe bețivan la gură? La urma urmei, tot ce se petrecea atunci în curte, la poartă, pe stradă sau pe maidan, te făcea să râzi. Oița era frumoasă, cum sta lângă el, cu surâsul pe figură și în lumina neastâmpărată a ochilor, iar piatra a izbit neașteptat, în plin și colțuroasă.

Băietanul n-a înțeles, în primul moment, ce se întâmplase.

Adolescenta a dus repede mâna la frunte. Sângele din rană țâșnise printre degete. El a dezlipit buzele, să spună ceva, să întrebe singur nu știa ce sau să țipe dar n-a mai avut putere să articuleze. Oița s-a clătinat și, mai înainte ca tânărul s-o poată prinde cu brațul pe după mijloc, s-a îndoit și a căzut pe spate.

— Stai să vezi, că asta n-ar fi fost nimic...

Istorisind, Rel începuse să se încurce în amănunte pe cari Bela le considera de importanță secundară: saltul ce-l făcuse fata prin aer, în cădere – proveniența bolovanilor de pe maidan – felul cum se precipitase nefericita, cu capul în jos și brațele. Întinse...

Parcă o vedeam pe Fana, când se arunca în gârlă de pe parapetul de la stăvilă...

Tănăsică înțelesese, mai bine ca toți ceilalți, tâlcul din cuvintele prietenului.

— Să spui eu cum a fost, coană și fraților: alivanta, cu zgaiba-n sus! Pe urmă: pac, cu tâmpla de un pietroi și gata, a zis aleluia, adio și n-am cuvinte,

să ne mai scrii pe-o cărămidă poștală, că eu mi-am luat tălpășița de pe pământ...

Haimanaua confirmase...

— Așa a fost...

Bela era sigur, acum, că ar fi fost imposibil să moară cineva numai din cauza răniilor de la frunte și se mira, alături de Rel, că Pascu putuse să se bucure de o întâmplare așa de tragică. Oameni răi ca în mahalaua cu «nume rușinos» – îi asigura el pe cei ce voiau să-l asculte – nu întâlneau în niciunul din orașele mari pe cari le colindase. Pricoliciul dispăruse la timp, printr-o spărtură a gardului, iar Tinca, părăsită și parcă presimțind ce-o așteaptă, se făcuse mică în cărucior și începuse să plângă de mila țigăncii.

— Sărăcuța, o să moară supărată pe mine...

Acum n-o mai ura. Se jura că niciodată n-o dușmănise. Așa e viața: ca să mai uiți de supărările tale, te cerți cu vecinii, strigi ocări, ameninți, faci o intrigă sau scornești o minciună. După scandal, intri în casă și te simți ușurată. Sufletul s-a limpezit, gândurile nu te mai frământă și-ai uitat de tot ce a fost necaz.

— Ne bălăcărim unii pe alții, ca smintiții, iar dracu pe toți și la rând, ca la moară...

Tănăsică, auzind-o pe Tinca plângând, răsese nestăpânit, cu fața în lumină și se dăduse tumba prin iarbă, în derâdere. Feciorul grăjdarului, însă, clătinase capul, trist învăluind-o pe oloagă cu ochii lui albaștri și umezi.

— Poate că ai dreptate și matale.

Sluga de la birt rămăsese întinsă între cucute, cu mâinile în lături, ca o cruce. Râsul cu care încercase, pentru a doua oară, să-și mintă jalea, duruse și mai mult. Haimanalele, în hazul ce-l făcuseră de lacrimile bătrânei și de tumele flăcăului clăpăug, se simțiseră mici, stângace. Strâmbaseră gura într-un rânjet sec, ce nu era al lor. Bela se rezemase de zid și fuma absent, cu ochii pierduți în gol. Rel sta în picioare, încovoiat, cu brațele grele în lungul trupului, între Oița și oloagă și se uita în pământ, oftând din când în când.

Lumina lumânării de la căpătâiul moartei se micșorase și amenința să se stingă.

Se făcuse liniște și plutea, peste oameni și umbre, o tristețe de drum pustiu, fără cumpene de fântână în zare și fără soare.

— Viață de câini – îngânase cineva, sugrumată Să nu credeți că pe noi ne paște o soartă mai bună! Cum dracu se face, că nu ne mai vine minte la cap de loc? Adică nu ne omoară destul trenurile, transmisiunile și mașinile din fabrici, bolile și sărăcia? Mai e nevoie să ne ucidem și-ntre noi, ca fiarele? Viață de câini, fraților, viață de câini! Asemeni dobitoacelor, nu știm și nu pricepem nimic. Nu vine nimeni să ne deschidă capul și să ne învețe că – la urma urmei – putem și noi să fim oameni...

Nu cercetase și nu era nimeni curios să vadă cine vorbise. Fusese un glas ascultat lăuntric, de fiecare.

Rel ridicase fruntea cu un gest frânt, chinuit, nestăpânit.

— Stați, că eu o iau anapoda și-ajung la balamuc! Poate știe cineva din voi să-mi spună. Trei ceasuri m-am uitat la ce s-a petrecut. Trei ceasuri, mă, mi-am dogit tărtăcuța cu pumnii, de necaz că-s huidumă și nu-nțeleg. Acum aștept de la voi o lămurire: ce-a fost, ce tâlc a avut toată nebunia asta ce-a vânturat mahalaua și mi-a ucis-o pe Oița?

Ascultătorii se priviseră lung, cu ochii mari, nedumeriți că tovarășul în tricou a putut să întrebe ceva la care nu se află răspuns și-au ridicat din umeri.

Fana năvălise în mijlocul nostru, plângând. O văzuse pe Safta murind și se înspăimântase, ca o proastă mică...

CAPITOLUL XXXVII

Un noroc care nu surâde oricui

Numai meșterul și feciorul grăjdarului rămăseseră lângă Oița.

Se împrieteniseră repede.

Bela se bucurase că tatăl lui Rel a venit din țara de peste munți. Se mira numai că adolescentul nu învățase limba ungară și se revoltase, auzind că bătrânul nu se învrednicise încă să-l dea la un meșteșug.

— Un băiat voinic ca tine ar fi ajuns un lucrător fain sau poate... ceva mai mare!

— Am să-ți spui eu o dată, dumitale, ce-a fost cu mine.

Vorbise șovăielnic, cu ochii în pământ.

Bela a înțeles că e o taină, poate o dramă la mijloc și-a schimbat repede vorba, despre cer și moarte. Era sigur că numai în patria lui se mai poate vedea o lună atât de mare și strălucitoare. E păcat, când ești tânăr, să mori pe-o noapte așa de minunată. Oița era un copil aproape. Frumoasă fată. O fi orfană? Nu venise nimeni s-o plângă...

Rel răspunsese, târziu, simplu.

Meșterul nu auzise de Priboi și de Natalia? Toată mahalaua îi cunoștea. Stau în casele mici, bătrânești, cu pălimar și salcâmi la poartă, de lângă fabrica de bere. Peste drum de depozitul de cărbuni. Priboi e un om cumsecade. Are o brișcă nouă și-un cal murg, cu o pată albă la ochiul stâng. Lumea cumpără mălai numai de la el, că e galben și curat ca aurul. Îl aduce de departe, de la o moară pe care nu o spune nimănui, să n-o afle băcanii și să-i facă, la preț, și calitate, concurență. Dacă nu apăruse până atunci lângă Oița, s-o plângă și să se tragă de păr de disperare, e semn că nu-i acasă. S-o fi dus la măcinat.

Natalia e bolnavă de un an și mai bine. Nici doctorii nu știu ce are, că n-o doare nimic. Dacă ar mânca și-ar dormi, ar fi sănătoasă. Dar nu poate să ia ceva în gură și stă noaptea cu ochii mari în tavan. Se jură că nu se gândește la nimic. Rel se mai mira încă: s-o fi putând așa ceva, să fii viu și să n-ai niciun gând în cap? El bănuia, însă că Natalia nu vrea să spună ce tristeți și ce presimțiri o frământă, în ceasurile ei de nesomn, ca să nu-l îndurereze pe

Priboi și să n-o facă pe Oița să plângă. Acum, fata a scăpat de lacrimi și de taina ce o s-o îngroape, în curând, pe mamă-sa. Firește că n-a avut nimeni curaj să se ducă să-i spună ce s-a întâmplat pe maidanul cu basculă. Nici băiatul în tricou n-o să poată face una ca asta. Bolnava ar muri sau ar înnebuni. Când s-o întoarce mălăierul de la moară, au să vadă ce e de făcut. De-ar veni mai curând. După ce-o vorbi cu el, o să aibă el un cuvânt și față de conștiința și de sufletul lui, care intrase, vorba lui Pascu, în mare bucluc. Numai moartea o să-l scape, cum a scăpat-o și pe Safta...

Bela aflate târziu, prin întrebări puse cu rost anume, ce judecată avea prietenul cu conștiința și cu sufletul lui de adolescent.

— Eu am adus-o. De acasă pe Oița, să vadă tărăboiul de astă seară și tot eu am urcat-o pe gard. Va să zică, meștere, eu am împins-o spre piatra țigăncii! Asta nu pot să mi-o iert. Să știi că ori mă culc pe linie, să mă facă trenul bucăți, ori mă stropesc cu gaz și-mi dau foc. Adineauri, când am vorbit cu oloaga, am țipat și-am făcut fel de fel de fițe, să nu afle frații ce mă doare. Acum nu mai pot să rabd. Simt că mă strânge ceva de gât...

Bela, speriat, îl prinsese de umeri și-l scuturase puternic, să-l smulgă din robia gândului acela nebunesc. O nenorocire nu poate fi ocolită. Nu știe nimeni ce-i e scris să i se întâmple. Acolo, pe maidan și așa a fost destinul fetei să moară. Dacă n-o aducea el, se găsea altcineva s-o cheme la mascaradă sau venea singură, cum veniseră și celelalte codane din mahala.

— Când e moartea în urma lui, omul stă și-o așteaptă. Dacă-i înaintea, fuge s-o ajungă. Trece peste orice piedică și-o ajunge tocmai în locul unde trebuie să cadă, neînsuflețit...

Rel, în ciuda argumentelor invocate de meșter, fluturase palma: semn mut de renunțare. Știind ce-a fost între el și fata mălăierului, unгурul n-ar mai vorbi cu atâta ușurință de destin și nu l-ar mai certa că are gânduri negre. N-a spus el că fiecare om are un blestem scris în frunte? Atunci de ce nu pricepe că nici prietenul nu poate fugi de soarta lui, mai ales acum?

Când ai optsprezece ani și faci un jurământ de haimana – legământ de dragoste și moarte – nu mai poți să șovăi. Firește că Bela nu aflate că adolescenții în tricou au o lege a lor și nici nu știa că viața Oiței se împletise, de mult, cu norocul băietanului ce nu mai era capabil să smulgă din el o lacrimă.

Rel îngenunchease lângă cadavru și-i dezgolise brațul stâng. Șeful de la «Lessel» văzuse o inimă cu contururile arse în carne, cu acul înroșit. O inimă la fel descoperise și pe mâna voinică și tot așa de albă încă a tânărului.

Feciorul grăjdarului se uitase, cu ochii lui albaștri și îndelung, la meșter și-l întrebuse în șoaptă, scuturat de un fior lăuntric:

— Acum... acum nu-i așa că înțelegeți?

Bela n-a mai răspuns. Tăcuse, privind prostit la inima de pe brațul gol...

Chiriașii din casa cu nebuni se adunaseră în acest timp în jurul trupului neînsuflețit al țigăncii. Fiecare-i aprinsese o lumânare la căpătâi. Văzut de pe maidanul cu basculă, cercul de umbre încovoiate era în adevăr impresionant. Feștilele își jucau luminile galbene pe figurile mai prelungi acum, mai slabe și mai îndurerate. Mădălina și Lenora, Fana și Tinca – adusă cu căruciorul de Pascu – plângeau laolaltă și se legănav, despletite. Spălătoreasă îi blestema pe dușmanii ce-o striviseră pe Safta cu picioarele și se ruga la sfinți să nu-i mai rabde pe pământ pe cei ce se bucurau de nefericirile altora. Oloaga îi ținea isonul cu bocetul ei spart și generos în lacrimi, afurisind viața ce ne strepezește sufletele cu necazuri și-o implora pe moartă s-o ierte.

— Surioară, dăduși ortu' popii supărată pe mine, scumpo! Să nu te faci strigoi, soro, c-o să-nțepenesc de spaimă când o să te văd...

Fana și Lenora, scâncind, se prinseseră de mână. Uitaseră că se urau...

— Săraca țața, săraca...

Tănăsică avea grije să nu se stingă lumânările, plecând de lângă nevasta hamalului pe maidan și de la Oița la pompa de apă. Îngâna, clătinând capul, cu un glas ce nu mai semăna cu al lui – pentru cei ce-o păzeau de câini flămânzi pe fata lui Priboi sau pe înțelesul celor strânși în jurul țigăncii:

— Acu, coană, la ce să mai bocim? Le înviem? Aiurusum? Vezi să nu le-nviem! Mai bine alergam afară să împiedicăm nenorocirea. După ce s-a făcut drăcovenia, n-avem decât să ne stoarcem ochii mult și bine! Să ne ia domnu dracu pe toți, că de altceva nu mai suntem buni. Pupa-m-ar, cine știu eu, unde...

Fana se mira că nu sunt trist. Mă luam la întrecere – fugeam – cu umbra ce mi-o conturase luna pe zidul fabricii de alături și nu știam de ce îmi vine să râd, să cânt și să mă dau tumba prin praf. Acum nu-mi mai păsa că murise Oița și mă amuzau bocetele femeilor adunate în sobor, la căpătâiul Saftei.

Era ultimul ei sobor...

Mă forțam să hohotesc – poate ca să nu le mai aud țipetele. Uimită, fata îmi dăduse un pumn – mic și nu mă duruse – în piept, să mă readucă la realitate.

— Ce-i cu tine, Puișor?

Am râs din nou și nu i-am răspuns. Era ceva cu mine sau se prostise ea la fel cu toți ceilalți? Supărasem pe cineva? Alergam pe lângă zid pentru că îmi plăcuse să văd cum fuge umbra, în pas cu mine. În definitiv, de ce să nu zburd și să nu fiu vesel, dacă așa-mi vine? Cine-i întreba, pe cei de lângă Safta, de ce plâng? Ar fi putut sora mică să-mi explice de ce erau triști vecinii din casa cu nebuni și de ce bocește Tinca oloaga? Nu erau ei mai ridicoli ca mine? Să mă lase în pace: Fana și oamenii din cartier și din oraș. Să-i scuipe mâțele pe toți! Oricum, să nu mă supere nimeni, că-l iau la goană cu pietre. Să țină minte tovarășa de jocuri, că a doua oară nu-i mai spun: mă hotărâsem să plec în lume! Unde? Nu știam. Am să merg pe-o stradă – oricare-o fi – și pe urmă pe alta. N-o să mă opresc undeva anume. Am să umblu pe drum, neobosit, ani întregi. Poate am să fac un popas, o săptămână, în orașul din poza lui Ivan, cu podul de fier, cu copilul din trăsură și cu porumbeii albi zburând în jurul turelor de piatră fumurie. După asta am să mă duc mai departe – mereu mai departe – până o să uit c-a fost o dată un lacov, în mahalaua cu nume rușinos...

Fana, ca orice fată proastă, nu știa ce spune.

Pleci singur în lume sau nu mai pleci de loc! Vrei să fii cum e plopul din poarta cimitirului și cum e curcubeul! Să nu porți grija nimănui, să nu te-ntrebe și să nu-ți aducă nimeni aminte de ce-a fost. Nici grija ta să n-o ai! Să nu știi unde ai să ajungi, peste-o oră sau o săptămână și să nu-ți pese ce-ai să mănânci și unde-ai să dormi.

— Ai să mori de foame și de frig!

Nu mă speriasem! O să rabd orice, numai ca să văd minunile de departe și-o să crăp neștiut, într-un șanț, dar bucuros că n-o să mă plângă nici Tinca oloaga și nici Mădălina picior-de-lemn.

Fana se rezemase cu un umăr de zid, ca un copil nebunatic pus la colț și mă amenințase.

— Nici eu n-am să te plâng!

— Bine! Mare pagubă...

O răutate pe care mi-a plătit-o prompt.

— Nu ești nici frumos și nici deștept ca Rel!

Am râs. Voiam s-o conving că opinia ei, despre mine, mă lasă cu totul indiferent. Adevărul e că mă supărase rău comparația ce-o făcuse între mine și feciorul grăjdarului de la fabrica de bere. Am recunoscut că meritam ofensa, dar nu m-am putut stăpâni. Toată ziua o șicanasem, o provocasem, o umilisem. Mă bucurasem de câte ori o văzusem plângând. O uram din seara când o lovisem cu pumnii în figură, până o umplusem de sânge? Nu știam, nu mă întrebasesem încă. Dacă n-o vedeam lângă mine, plecam s-o caut. Când o găseam, întrebuițam toate mijloacele s-o gonesc. Singur, gândindu-mă la ea, o închipuiam frumoasă și mă certam că am fost rău. Nu șovăisem, totuși, de câte ori o întâlneam, să-i spun vorbe urâte. Mă miram că trecuse ziua și încă n-o luasem la palme sau n-o trăsesem de păr cel puțin. Continuam s-o provoc, mai ales acum, când mă hotărâsem să le zic adio tuturor...

— Numai eu singur... în lume! Tu ai să rămâi cu Tănăsică, să fii nevasta lui și sluga ofticosului cu catastiv, dacă n-o să ajungi cumva – ca Sultana și Domnica – la gărlă...

Fana s-a năpustit în mine cu pumnii mici și repezi, m-a tras de păr și m-a mușcat – suprema răzbunare – de sfârșitul urechii. Am țipat de durere și-am prins-o în brațe. Ea se zbatuse, încercând să scape, mă lovide din nou cu pumnii și mă trăsesese de păr. Am strâns-o puternic – cu fiecare pumn al ei mai puternic – până când am simțit cum se frânge de la mijloc, în mâinile mele, învinsă.

Încercam, pentru prima oară, o senzație nouă, ca o ceață în priviri și ca o răscolire în carne. Fata se lipise strâns de mine, cu spatele – cum o înlănțuisem – de la umeri și până la glezne.

Tremuram, amândoi, cu răsuflarea întretăiată. Îmi adusesem aminte de Fana din noaptea de pomină a dezgolirilor, de scenele erotice din odaia simigiului, pe care le privisem împreună, poate nu tot așa de vinovați. Sora mică mi se dăruia, ca atunci, nerușinată și pură în graba cu care se părăsise în brațele mele și-mi șoptise c-ar fi bine să mergem la ei în casă, că nu-i nimeni. Vedeam – cum stam cu capul pe umărul ei și cu pleoapele întredeschise – corpul sculptural al grecoacei, îngropat în părul blond ce-l învăluisese în târziul acela plin de dezgust, de legănare a sufletului sub aripa unui vis transfigurator și mă întrebam, tulburat, clocotind în mine, ce taine ascunde trupul mic și neastâmpărat, cu formele crude încă, pe care-l robisem în cătușa mâinilor? Încercam – nu pentru întâia oară – să mi-l reamintesc gol, strălucind în soare,

pe parapetul de la stăvilă, dar imaginile păstrate în suflet erau, ca și odinioară, frânte, șterse, imprecise. Am înțeles, când i-am simțit unduirea șoldului, că nu mai am nevoie de aduceri aminte. Făptura căutată în gând era strâns lipită de mine, a mea, cu toate darurile, întregă și înfiorată sub palmele ce începușeră să-i caute coapsele, să lunece și să dezmierde.

Mi-am auzit sufletul, ca un pui de rândunică piuind în somn.

— Nu plec singur în lume, n-am să mai pot să plec fără tine...

Fana a întors capul și și-a lunecat fruntea pe obrazul meu, ca o mângâiere pe care era sigură că i-o dării, deplină.

— Știam – o să mergem împreună...

— Adineauri, toată ziua, am fost rău cu tine. Iartă-mă! N-am crezut nimic din tot ce-am spus și tot ce-am făcut n-a fost de-adevărat. Mă prinsese scârba de mine și de tot, mă uram și mi s-a părut că te urăsc. Nu mai știu ce-i cu mine...

Ajungeau, până la noi, bocetele Mădălinei și plânsul pițigăiat al Leonorei. Lumânările își tremurau luminile, printre gleznelor celor adunați în priveghi.

— Niciodată, Fano, n-am simțit ce simt în noaptea asta, pe care n-o s-o uităm...

Văzusem în mine, pentru întâia dată, lămurit.

Fata se mirase că fug cu umbra pe zid, că sunt vesel și cânt? Nu înțelesese că-l imitam pe Tănăsică de la birt, care râdea numai atunci când îi venea să plângă, pentru că nu vrea să afle ce se petrece în sufletul lui? Nu-i spusese, la început, ce-i cu mine, fiindcă nici eu singur nu știam. Abia acum se risipiseră negurile. Toate întâmplările din Săptămână Patimilor, toate mascaradele și toate scandalurile, ca să nu mai vorbim de nenorocirea cu Oița și Safta, parcă numai pe mine mă dureau. Mă apăsa ceva pe umeri, pe inimă și nu-mi da pace să răsuflu, când mă uitam la luminările de la căpătâiul moartelor. Parcă le-aș fi ucis eu...

Când mergeam, aveam impresia că duc în spinare mahalaua, cu toate casele și fabricile, iar când mă uitam spre triaj, mă înfioram. De câte ori vedeam un tren trecând și erau oameni la barieră sau pe linie, îmi venea să tip, ca și cum – în fiecare din ei – pe mine și numai pe mine m-ar fi amenințat.

— Ești un prost, Iacov... De ce să-ți faci oftică pentru alții? Tu nu vezi că ai pășărică la cap? Acum un an și mai demult, te smiorcăiai că lași mărăcinii pe maidan, să tremure de frig. Atunci erai un copil...

Fata, ca să mă convingă de importanța adevărului ce mi-l spusese, împrumutase o figură serioasă, gravă, de bunică știrbă, cu ochelari și gură strânsă. Altădată eram mici și mi se ierta să plâng de mila bălărilor de pe coclauri. Acum începusem să fiu om mare, un bărbat cu neliniști în carne și cu semne pe trup. Tinca oloaga o sfătuisese pe sora mică să fugă de mine, că pot să-i fac rău și-o să încep, oricum, să-i spun porcării. Mama strigase de câteva ori, exasperată de toate năzdrăvăniile mele: «ce focului, acum nu mai ești copil!» îmi venea să țip, de câte ori o auzeam vorbind așa. De ce nu mai eram ca înainte? Scorpia din cărucior mă ocărâse odată: «haimana bătrână, acum ți-au dat tuleie pe burtă»...

Fana știa, simțise că nu mai sunt copil. Mi se dăruia, pentru a doua oară, în brațe și mă îndemna, mă chema în casă, unde vom fi singuri, să ne spunem porcării și «să-i fac rău». Era și ea, în clipa aceea, o femeie ca oricare alta și mă aștepta – poate așa cum mă visase – un mascul brutal, feroce, neobosit, nesăturat – animal...

Ea, în adevăr, nu mai era copil.

Îndurerat, i-am prins capul în palme și-am căutat, în adâncul ochilor ei de ciută speriată acum, o urmă din seninătatea de odinioară, dar fata se lipise de mine, fremătând de dorinți și mi-a readus aminte că nu-i nimeni la ei. Mă regăsisem, în brațele calde, cu toate neliniștile ce mi le adunase primăvara în suflet.

— Mi-e dor, Fano, și nu știu de ce mi-e dor...

Ciuf nu murise încă în mine și nu creșteau mărăcini numai în necuprinsul cu jocuri și isprăvi, de pe cele două maluri ale gârlei. Viața toată nu era altceva decât un maidan cu buruieni și nerușinări, cu jocuri crude și măscări, cu lacrimi și rânjete.

Abia atunci mi-am adus aminte de blestemul din gluma ce-o făcuse mama, în seara când o rugasem să-mi spună – în palmă – norocul.

— Să plângi pentru toți mărăcinii...

— Luna îmi crescuse umbra pe zid dar fata plecase de lângă mine, bombănind.

JOI, CÂND A FOST BĂTUT ISUS ȘI FRATELE LUI, REL



CAPITOLUL XXXVIII

Virugă, soldat prost și țăran

Știam că vor veni cât de curând, în anchetă: un gardist, un comisar și-un procuror, să întrebe vecinii din casa cu nebuni ce se întâmplase la pompa de apă, să înjure porcos, obligând-o pe Maica Precista – alături de sfințele din calendar – să se supună tuturor capriciilor din fantezia lor erotică și să amenințe hilar, câteva babe scuturate de spaimă și-o turmă de curioși încremeniți, prostiți, nedumeriți, cu bătaii pe bucile goale și cu spânzurarea de limbă – poate să aresteze pe brodite un ins sau doi, ca să nu se spună că nu sunt capabili de o ispravă demnă de prestigiul lor de matadori ai ordinii publice și să telefoneze, în cele din urmă, din biroul unei fabrici și cu tot tâmbălăul fatal în asemenea împrejurări, după duba de la Morgă.

Aceste trei rare exemplare ale oficialității au jucat un rol covârșitor în viața tuturor plebeilor din mahalaua cu nume rușinos, încă de pe vremea când nu reușisem să înțeleg bine ce deosebire poate fi – exceptând tunica, trabucul și tesacul – între un gardist, un comisar și-un procuror.

Simpli muritori, nu ne întrebam încă dacă tiranii aceștia aveau un nume și un destin al lor, cu satisfacții și nemulțumiri, cu' dureri și înfrângeri. Singura trăire logică pe care le-o admisesem era aceea a uniformei ce-o purtau și-a cercetărilor la fața locului. Tustrei formau – pentru noi, cei de atunci – o singură ființă, cu o existență unică și mai presus sau – oricum – dincolo de hotarele lumii noastre. Omul cu tesac semăna cu procurorul, iar comisarul avea ochii bulbucăți ca ai superiorului cu trabuc și fruntea îngustă ca subalternul cu galon de fir pe umăr. Apăreau împreună în cartier și plecau laolaltă, victorioși, după ce urlau câteva ore și loveau orbește, în cine le sta în cale, împrumutând unul de la altul excesul de zel, prostia și dezinvoltura.

Un monstru tricefal de care se speriau copiii și bătrânii, o singură inimă sub două tunici și un fular, un animal întimpinat de mahalagii cu privirile scăpărând sub sprâncene și pumnii strânși în buzunare.

Acum nu mă mai interesa ce se va petrece afară.

Repetasem îndărătnic, să mă pot convinge, că nu mai am niciun rost pe stradă sau la poartă și plecasem în casă. M-am surprins, însă, furișându-mă cu pași de răufăcător pe lângă zid. Minciuna, de care încercasem să mă prind, nu

rezistase. Adevărul mă duruse ca un ghimpe înfipt, mă mustrau gândurile și plopii, luna și sufletele două, de curând eliberate și rămase pasări cu zborul alb, peste mahala. Mă învinuiam, cu glasurile unite și numai de mine auzite: «Fugi, Iacov, te vedem cum fugi...»

Slab cum nu mă cunoscusem până atunci, intenționez – pentru întâia oară – să ocolesc un pericol presimțit tot mai aproape.

Avusesem deseori prilejul să-mi dau seama ce însemna o cercetare la fața locului și eram sigur că oamenii legii nu se vor mulțumi – mai ales acum – să înjure, să amenințe și să telefoneze după duba de la Morgă.

Mascarada fusese prea mare, ca să poată fi epilogată așa de simplu. Nu mă îndoiam că procurorul se va convinge fără efort, în fața celor două cadavre, că-i dator să procedeze drastic. Comisarul și subalternul lui n-au să aștepte decât formula sacramentală: «ascultă, mă, voi ăia cu uniformă, pozitiv – în doi timpi și trei mișcări», ca să-i acorde tot concursul, cu o pasiune profesională rară.

Anchetă în doi timpi și trei mișcării însemna, firește, arestări la întâmplare, grindină de pumni în fălcile celor fără apărare și fără vină, lovituri cu tesacul date orbește și icnit, în grămadă, țipete de spaimă și urlete inumane de durere – grozăvii dezlănțuite asupra mulțimii cu furia elementară a cutremurelor, a inundațiilor și-a molimelor...

Mă simțisem, în fața prăpădului ce se apropia, mic, singur, nevolnic. Mi se făcuse frică de mine. Adunasem în suflet prea multe revolte și dezgustări, sugrumasem lăuntric prea multe țipete de oroare, ca să mai am putere să mă stăpânesc, să tac, să-mi calc din nou pe inimă și să-mi țin gândurile în frâu, în clipa când voi fi zvârlit, brutal, în fața asupritorilor.

Căutasem un reazim, oricare, ca să pot aștepta în liniște furtuna...

Fana îmi ascultase spovedania cu ochii mari de nedumerire și zâmbetul fluturat în colțul gurii. Voiam să mi-o fac tovarăș, să mă simt alături de cineva, să-i smulg un cuvânt de Înțelegere și să-mi fac din el cârje și scut. Mi-ar fi fost de ajuns un semn, să-l cresc în mine luminos, înviorător și eram bucuros să mă pot prinde, cu tot preaplinul sufletului și de-o minciună a ei – minciuna firului de iarbă, spre care întinzi mâna cu disperare, când simți că se cascadează adâncul sub tine și te fură apa rostogol.

Fana, însă, nu mă pricepuse.

Fată cu dezgoliri și dorinți, îmi întorsese spatele, bombănind și mă lăsase mai singur și mai slab, pe strada goală sub lună.

Tremurând, plecasem cu umbra la spinare, încovoiat, să mă ascund în sală și să plâng – abia acum să plâng – pentru Oița și Safta, pentru oameni și pentru mine. Căzusem în pat îmbrăcat, obosit, amețit. Jucau stele, în întunerice și în erupții de culori. Nu mai eram capabil să-mi adun mințile. Uitasem tot ce lăsasem afară și mă uitasem pe mine. Amorțisem ca după o băutură tare. Mă cocoloșisem tot în conștiința – ca o lumină între vânturi – că plâng și că-mi face bine plânsul...

Când am deschis ochii, a doua zi, era soare. Priveam în tavan și nu știam ce-i cu mine și unde mă aflu. Viața mi se aduna șovăielnică în trup, ca o furnicare și, o dată cu ea, întâiul gând: am adormit și acum e liniște! Se răsucise ceva în suflet, poate același refuz de întoarcere în casa cu nebuni. La ce bun mă deșteptasem? Brațul pe care încercasem să-l ridic, îmi rămăsese alături, moale.

— Am adormit și-acum e liniște...

Vorbisem cu buzele uscate. Gura, amară, se descleștase. Tâmpilele, zvâcnind, îmi stârniseră sub frunte o huruială de atelier mecanic – și iarăși lumina sub pleoape, ca o sticlă pisată.

Atunci am simțit o mângâiere ușoară, ca o adiere.

— Dormi – mai dormi, Puișor...

Fana zâmbise, lângă mine. Îi căutasem mâna mică, subțire și i-o dezmierdasem, îi recunoscusem glasul. Mă Întorsesem în așternut, ca s-o văd mai bine. Sta pe scaun, la căpătâiul meu, cu fața palidă, prelungă, de neodihnă dar cu ochii mari, strălucitori. Nu-mi aduc aminte ce am întrebat-o. Ea m-a liniștit cu un surâs

— Poate surâsul ce i-l cerșisem inutil, azi-noapte, fetei cu nerușinări și dorinți răscolite în carne.

Acum înțelesesem ce-i cu mine. Sărisem în picioare, să fug afară, să aflu ce se întâmplase dar – cu primul pas – m-am clătinat. Prins de ușă, să nu cad, mă uitam la Fana speriat, mut. Mă străduisem să-i citesc pe figură, să Întrezăresc, în adâncul privirilor ei, grozăvia pe care cuvântul, poate, n-ar fi fost capabil s-o spună.

— Lasă că am să-ți povestesc tot. Numai să nu faci zgomot. Puica, săraca, abia a adormit. Te-am păzit, amândouă, toată noaptea. La început nu știam

ce-oi fi având. Ne era frică să nu mori sau să pleci, ca nebunii, pe acoperișuri! Să vezi cum a fost.

Procurorul venise cu trăsura. Se lăfăia alături de comisar. Gardistul se cocoțase pe capră. Vecinii din casa cu nebuni, adunați în jurul celor două moarte, au auzit de departe trapul cailor și-au fugit. Polițaiul s-a ridicat în picioare și-a tras un foc de armă, strigând: «Stați, în numele legii, că vă împușc!» Nu-l ascultase nimeni. Numai Tănăsică rămăsese lângă Safta iar Rel lângă Oița. Bela se ascunsese în gang, curios să vadă ce-o să se întâmple. Din fericire, cu câteva clipe mai înainte, Pascu o duse pe Tinca în casă. Altminteri, Fana era sigură că bezmeticii în uniformă ar fi fost în stare s-o trimeată, în cărucior, la închisoare. Lenora și Mădălina intraseră în birt. Nu mai nimeriseră poarta, de spaimă.

Omul cu tesac sărise primul din birje, cu revolverul încărcat și se repezise la flăcăul clăpăug, care așteptase în picioare, drept, neclintit, cu mâinile la spate.

— Stai că te-mpușc – urla gardistul la el și-l prinsese de piept, înjurând.

— Nu vezi că stau?

Sluga îl întrebase liniștit și-l lovise peste braț.

— Ia laba de pe mine!

Procurorul se apropiase.

— Ce-i cu ăsta?

— L-am găsit lângă acest cadavru – răspunse subalternul serios – și l-am arestat în numele legii! A zis că: «ia laba de pe mine» și mi-a dat o palmă.

Șeful îl măsurase pe delicvent atent, de aproape, luminându-i figura cu felinarul pe care-l purta comisarul după el. Se edificase repede.

— Cum te cheamă?

— Tănăsică.

— Și mai cum?

— Tănăsică de la birt.

Polițaiul se edificase de asemeni.

— Individul e suspect, coane!

Procurorul făcuse un gest scurt, ca să-l asigure pe colaborator că nu are nevoie să-i spună el dacă individul e suspect sau nu.

— Ce-i cu tine, mă, aici? Să nu minți, că mătur strada cu tine și te spânzur de limbă!

Flăcăul nu se speriasse de amenințare.

— Am venit s-o văd pe coana Safta, că murise, după ce i-am adus lumânare și i-am aprins-o. Pe urmă am stat, că am zis: de ce-or fi fugind vecinii, când vine procurorul? Că n-o fi dânsu sperietoare de ciorii! Oameni proști, săracii! Că tocmai îi spuneam la un preten. Zic: «așa lume, să mă pupe unde nu mă arde soarele»...

Sluga de la birt răspunsese serios, clătinând capul cu amărăciune și scuipând printre dinți, țâșnit și departe, pe lângă reprezentanții autorităților.

Surprins și în egală măsură revoltat că o haimana desculță are o atitudine așa de obraznică față de șef, comisarul se holbase de câteva ori la arestat, cu pumnul strâns, gata să-i înece cuvintele în sânge, ca să-l învețe minte să nu-și mai ia nasul la purtare.

Procurorul, însă, avea gust tocmai acum să experimenteze, pe teren, o metodă nouă de cercetare. El îl lăsase pe individ să spună ce i-o place, în primul rând ca să-și dea seama în ce ape se scaldă, să-l cunoască.

Pălăvrăgind, omul se demască singur, își dezbracă sufletul și-l ridică în vârful prăjinii, să-l vadă ascultătorii.

Să-l vadă, mai ales, un tartor cu fular, cu trabuc și șoșoni.

— Și... cum a fost cu asta, pe care-ai... omorât-o?

Tănăsică n-a tresărit. S-a uitat lung la civil, măsurându-l cu ochii mici de sus până jos și-a început să râdă tare, hohotit, ca de o glumă cu haz.

Comisarul nu s-a mai putut stăpâni.

Lovit cu pumnul sub bărbie, flăcăul și-a mușcat limba și s-a pomenit cu capul izbit de pompa cu apă. Stătuse, o clipă, nemișcat. Nu înțelese ce se întâmplase. Când a vrut să deschidă gura, să protesteze poate, a bolborosit și-a scuipat sânge.

Gardistul n-a rămas mai prejos.

Nu aștepți ordin special, când e vorba de «pozitiv – în doi timpi și trei mișcări»...

Pumnul, dat cu sete acum, l-a repezit – pentru a două oară – cu capul de zid. Maxilarul îi amortise și-i urlau, în urechea stângă, toate locomotivele din triaj, de la barieră și din depoul de mașini.

Flăcăul clăpăug pricepuse, în sfârșit, în fața cui se află. Nu s-a revoltat și nici n-a plâns. N-a încercat, cel puțin, să se apere, în momentul când l-a văzut pe comisar ridicând din nou mâna. S-a îndreptat, cu o încordare de voință și l-a privit în ochi, fără dușmănie. Nu-l ura nici pe omul cu tesac. Simțise numai că i

se cască un gol în suflet și i se-nfipse o întrebare sub frunte, ca o lipitoare flămândă din borcanul bărbierului de lângă pod.

— De ce?

Sângele i se prelinsese pe buze și se scursese, în dăre subțiri, pe gât. Numai procurorul i-a ghicit, sub gâlgâiala roșie și caldă, surâsul amar.

— ... că, la urmei, când am găsit-o pe coana Safta aici, i-am zis: «las-o dracului, coană, nu muri» și i-am cumpărat luminare de la jupânu, cu banii mei. Am aprins-o și-am plâns, că tare suntem proști și amărăți, dacă am ajuns să ne ucidem unul pe altul și să ne bată un vardist!...

— Lasă gura – se înfurie comisarul – că n-avem vreme de taifas! Spune, mai bine, de ce-ai omorât-o pe moartă. Spune cu frumosul, mă, că – dacă mă superi – te duc la mine la-ntinzătoare și-o să fie vai de cozonacul mătăluță...

Sluga de la birt n-a mai răspuns. S-a mulțumit să-i întoarcă spatele. Se supăraseră crunt. Începuse să înjure, în gând, de papucii cu fluturași, pe cari-i poartă Maica Domnului când se plimbă prin rai și de clopoțeei, mici ca ghiociei, din aripile îngerilor. Pumnii nu-l duruseră și nici nu-l revolta ideea că fusese bătut. Nu era, pentru întâia oară, lovit. Ofticosul cu catastiv avea o mână mult mai mare, mai osoasă și mai grea, poate mai neîndurătoare. Se resemna, după fiecare cotonogea, să îngâne: «așa mi-a fost scris!» Asta rămăsese singura lui mângâiere. Dar îl revoltase și-l îndurerase, deopotrivă ușurința cu care civilul și ajutorul lui în uniformă voiau să-i arunce în spinare o faptă așa de odioasă. Se întorsese spre ei, clocotind și strigase nestăpânit cu ochii plini de lacrimi și de obidă.

— Să nu-ncerci, carecumva, să joci musca-n gaură cu mine, comisarule! Să nu crezi că mi-e frică! Numai de sfântul adevăr tremur. Așa cap, așa căciulă, dacă poți să zici că eu am omorât-o pe moartă, când ți-am spus că i-am zis: «las-o dracului, coană, nu muri» și i-am cumpărat lumânare și-am plâns-o. Dacă o omoram, la ce era să-i aduc lumânare la cap și la ce s-o plâng? Așa prost mă crezi? Oho, nenicule, o luam la sănătoasa, nu așteptam să stau la o parolă cu voi...

Polițiștii n-aveau vreme să se înduioșeze. Procurorul, însă, le făcuse semn să se astâmpere și se uita fix la flăcăul clăpăug, atent să nu-i scape nicio mișcare. Captura era interesantă. Individul era un mare prefăcut, servit de o inteligență deosebită, caracteristică răufăcătorilor din marea familie lombrosiană. Tipul, de altfel, avea toate stigmatele unui criminal înăscut.

Intenționa tocmai să-l întrebe, prin surprindere: «nu-i așa că taică-tău a murit alcoolic și mamă-ta sifilitică, la balamuc», convins că răspunsul va fi afirmativ, când s-a pomenit – fără veste – cu Gore alături.

Hamalul adormise la cârciumă și continuase sforăitul în trăsură și pe maidanul cu basculă, în șanțul liniei ferate, unde-l lăsaseră – căzut cu fața în jos – femeile ce-l dezbrăcaseră, ca să-l poarte în urmă prin mahala, în pielea goală și în batjocură.

Se trezise abia acum, învinețit de frig, într-o băltoacă de păcură.

Buimac, cu ochii tulburi și capul greu, neînțelegând încă bine ce-i cu el și incapabil să vadă, să simtă halul în care se afla, se ridicase și pornise orb, automat, printre cucute. Coarnele, în zdruncinul pașilor lui nesiguri, împleticiți, se ciocniseră – clopote cu cântec surd și uscat.

Omul se opri, instinctiv, lângă luminița de la căpătâiul Oiței. Se lăsase pe vine, tremurând, ca un cărăuș lângă un foc de vreascuri și întinsese mâinile spre luminare, să le încălzească. Rel, însă, îl îndreptase spre pompa de apă, țipându-i aproape că țiganca îl caută de mult și plânge.

Gore făcuse un efort vizibil, cu fruntea strânsă în palme, ca să poată îngâna: «Safta, nevastă-mea» și cu acest unic licăr de conștiință în el, plecase spre cealaltă luminiță.

— Hai să ne culcăm, fă, că-i frig și întuneric...

Procurorul se speriasse de năucul despuiat. Gardistul se dăduse un pas înapoi și scosese tesacul, țipând: «stai, în numele legii», în timp ce comisarul rămăsese răscăcărat, cu genunchii îndoți și mâna uitată în buzunarul de la spate, încleștată pe revolver. De unde apăruse, în fața lor, fantoma cu nerușinările goale, cu trupul tăvălit prin noroi și coarne de bou atârdate de gât? Cine și ce farsă sinistră încerca să le joace? Să fi avut oare mahalagiii curajul să-i atragă într-o cursă, ca să-i facă în urmă de răs la jurnal? Safta era moartă în adevăr? Polițaiul își culcase urechea pe sânul cadavrului, să se convingă, iar gardistul, crezând că hamalul e nebun, întinsese brațul cu tesacul spre el, ca să-l țină la distanță.

Procurorul se stăpânise repede și ordonase, înjurând printre dinți, cu necaz – convins că a descoperit firul unei afaceri ce va face vâlvă mare în oraș și în presă – să se procedeze drastic.

Subalternii au prins curaj, în cele din urmă, iar Gore a fost culcat, în doi timpi și trei mișcări, vânt și însângerat de pumni și sub lovituri de tesac, lângă Safta.

— Tu, ăla cu galon, leagă-l pe golăneț de victimă și de musiu Tănăsică – strigase șeful – și hai cu mine, comisar, să vedem ce-i cu moarta de pe maidan. Te pomenești că mai găsim un deștept ca urecheatul ăsta și-un porc sau un nebun ca ăla despuiat. Ascultă-mă pe mine, mă: suntem în fața unei crime misterioase, de care o să se ducă pomina până în jurnalele nemțești! Dacă n-o să procedăm pozitiv și fără multă vorbă, ne rătăcim în ițele afacerii și nu ne mai descurcăm zece ani. Stai, băiatule, să lucrăm cu cap. Dă fuga la un regiment și cere o patrulă de zece soldați. Parcă văd c-o să facem o captură numeroasă. Numai tu cu mine n-o să putem duce. O haită de arestați. Mai bine ia-o la picior, puiule, și cere o patrulă. Să fie una călare, cu carabine și lănci, pentru orice eventualitate, amice...

Comisarul salutase scurt și plecase, fugind pe linia tramvaiului, spre una din cazărmile de pe calea Plevnei, în timp ce gardistul se descinsese de centură și-și dezlegase brăcinarul să aibă cu ce-i reduce la nemișcare pe cei trei arestați în numele legii și în interesul cercetării la fața locului: cadavrul, omul gol și sluga de la birt...

Procurorul îl găsisse pe Rel lângă Oița.

Feciorul grăjdarului apăra, cu palmele făcute cuib, flacăra mică a luminării, să n-o stingă vântul. Se concentrase tot în grija cu care încerca să păstreze, la căpătâiul dragostei moarte, lumina vie a durerii lui de dincolo de cuvânt și lacrimă.

— Ce-i cu tine, mă, aici?

Repetase întrebarea, de astă dată mai tare și mai autoritar:

— Mă, n-auzi, cerul și sfinții cui te are, ce-i cu tine aici?

Adolescentul ridicase ochii spre el, încet și-l privise vag. Se uita la insul ce-l înjurase și parcă nu pe el îl vedea. Răspunsese târziu, simplu, cu nepăsare:

— Tu nu vezi? Vine vântul să stingă lumina și eu nu-l las, că vântul e prost...

Alt nebun, se întrebuse procurorul, alt farseur sau un nou exemplar de criminal lombrosian, servit de inteligență și cu cel puțin unul din părinți mort de delirium tremens? Rel nu-l lăsase mult, din fericire pentru amândoi, să se frământa cu probleme așa de grave, ti făcuse semn să se apropie, ca să-i poată spune ceva în taină și-i șoptise fără tremur în glas, fără șovăială:

— Eu am omorât-o pe Oița! Să știi și să nu mai spui la nimeni...

Procurorul se înviorase.

— Bravo, țâncule! Îmi placi. Ai scăpat de păruială. Suntem amici! Știi tu cine sunt eu, mă? Te-ai învârtit de regim special! Să fii băiat deștept, să recunoști până la urmă crima și dacă nu ți-o place cum am să mă port cu tine, să nu-mi mai dai bună ziua pe stradă! Eu sunt om de cuvânt...

Rel continua să apere lumina lumânării de prostia vântului. Nu-l interesase și puțin îi păsa, acum când aflase, că insul din fața lui e un reprezentant al autorității. Se spovedise meșterului ungur dar acesta nu-l pricepuse. Streinul, dimpotrivă, îl crezuse și-l bătuse pe umăr. O dovadă că-i prețuise și-i respecta durerea. Tânăruț oftase ușurat. Găsise, în sfârșit, un om milos, providențial, cu o fărâma de înțelegere pentru suferința lui mută și fără drum în uitare. Nu se întreba ce va mai urma, din moment ce-și alesese și hotărâse destinul: în flăcări sau sub locomotivă! Aștepta numai să vină Priboi de la moară, să-i povestească ce se întâmplase și să-l ajute să-și ducă fata acasă.

Pe urmă: trenul era așa de aproape...

Rel zâmbise vag, cu ochii la lumânare. Vântul era zburdalnic iar lumina i se risipise, ca o mângâiere, pe figură. Poate-l săruta Oița, în visul ei de dincolo de viață.

— Să nu uiți ce ți-am spus – tresărise el la un moment dat, ridicând ochii spre omul din fața lui, cu un început de îngrijorare pe figură – să nu uiți și nici să nu-ți iei vorba înapoi! Să știi că eu am omorât-o! Safta a dat cu piatra și a izbit-o în frunte. Fata s-a lovit, căzând de sus, cu tâmpla de bolovanul de colo, dar eu am ucis-o, cu mâna asta – cu mâna asta pe care-a fost arsă, în carne, inima...;

Procurorul se încruntase.

Bela, Fana și Lenora (erau în curte atunci, lângă spărtura din gard) îl văzuseră strângând pumnii și-l auziseră țipând:

— Ce, mă, criminal odios, nici, n-ai apucat să fii cinstit și ai și început să faci pe nebunu cu mine? Ori te-am luat repede și cu doxă și-ți pare rău că mi-ai mărturisit adevărul? Crezi că dacă-mi îndrugi povestea cu piatra și cu bolovanul, ai să scapi? Las-o încurcată, mă, c-o descurcăm noi la beci! Nu umbla, mă, cu minciuni, că la mine nu merg, puișorule! Eu sunt curvă bătrână. Știi una și bună. Ai spus că tu ai ucis-o? Bravo și la mai mare! Muncă silnică pe viață, deocamdată...

Rel a avut putere să râdă.

— Lasă, că nu ajung eu până acolo...

Comisarul adusese, în pas alegător sub comanda unui sergent spân și osos, o patrulă de zece artileriști, găligani mai voinici în mantale lungi. Procurorul prinsese curaj și se fâstâcise de emoție când s-a văzut înconjurat de pinteni și de carabine în bandulieră. Nu știa ce ordin să dea mai întâi și de unde să continue cercetarea. Firește că lângă Rel urma să rămână două sentinele cu săbiile scoase și armele încărcate.

Sergentul Varvaru se uitase lung la haimana și clătinase capul. Nu era nevoie decât de un singur soldat, fără șpangă și fără carabină, ca să păzească un criminal așa de subțirel și plăpând.

Procurorul nu se împotrivi.

Soldatul, un țăran cu maxilare puternice și ochii mici, spălăciți, îl măsurase la rându-i pe arestat, cu o privire disprețuitoare. Convins că nu are niciun motiv să fie prea atent cu un flecușteț de surtucar, pe care-ar fi putut să-l sfarme cu un pumn dat în joacă, se așezase pe un bolovan rostogolit, cu piciorul, până lângă fata moartă.

Ceilalți nouă oșteni și cu sergentul zece făcuseră cerc, la comandă și bătând pintenii, în jurul captivilor de la pompa de apă.

Gore adormise din nou, alături de cadavrul nevestei. Sforăia, cu fața în sus.

Militarii se uitau, minunați și blegi, la omul gol și la moartă și nu știau dacă-i ceva de râs sau ar trebui să se descopere și să se închine, pentru sufletul celei duse.

Tănăsică, însă, legat cot la cot cu Safta, se trântise cu fruntea de pământ și se lamenta.

— La asta nu mă așteptam! Vedeți-mă, fraților, vedeți-mă legat de-un hoit și de-un nebun în pielea goală, sărăcuț, de maica mea, pe unde i-o fi putrezind oscioarele! Ce-am ajuns fraților, tocmai eu care zic «coană», în loc de «fă» și «salut», în loc de «hai sictir»! Ce-am ajuns și ce-o să zică jupânu, când o da cu ochii de mine...

Se lovea cu pumnii în cap și urla, să audă și să afle oamenii toată durerea lui de flăcău clăpăug adânc ultragiat.

— Of, lume, scuipa-mi-ași sufletul într-o troacă de borhot, să-l ciugule ciorile și să-l mănânce porcii – că nu mai am ce face cu el, de azi încolo...

Sergentul Varvaru oftase.

— Mă, săracu, da ce mare păcat o fi făcut?...

Omul cu tesac se uita în pământ. Soldații fumau tăcuți, îngândurați. Comisarul aștepta, rezemat în sabie și cu chipiul pe ceafă, ordinul superiorului, care-și înnodea și desfăcea mereu fularul, rând pe rând transpirat și scuturat de frig.

— Ce facem, conașule, să trăiți, că la ora cinci sună gornistul și-avem ordin să ne întoarcem la cazarmă?

Sergentul vorbise, somnoros și cavernos.

Procurorul tresărise.

— Cum ce facem? Nu vezi că suntem în cercetare la fața locului? Polițai, să... ascultă, în doi timpi și trei mișcări! Criminalul de dincolo, ăla cu fata, mi-a spus tot. Acum să...

Se bâlbâise, ridicol și autoritar, neștiind ce să facă mai întâi cu țiganca și hamalul, cu sluga și artileristii, toți muți și uriași. Comisarul înțeleșese încurcătura șefului și – ca să-i fie de folos – s-a aplecat spre Tănăsică și l-a certat blând.

— De ce ne fierbi, mă tinerelule, ca-n smoală? Spune, mă, că tu ai omorât-o și gata: scăpăm și noi și scapi și tu de năpastă...

Flăcăul clăpăug ofta și se lovea cu pumnii în cap.

— Cum o să spui ce n-am făcut, păcatele mele? Să povestesc cum a fost! Asta-i tot ce pot să fac. Dezlegați-mă de stârvul ăsta, dați-mi o cană cu apă, să mă spal în gură, că mi s-a năclăit sângele pe limbă și ascultați-mă, nenișorule, că n-am de ce să vă mint...

Comisarul așteptase zadarnic ordinul procurorului.

— La urma urmei, coane, ar fi și asta ceva! Că, să zicem: el e criminalul, da' unde sunt complicii? Că, fără complici, așa crime, n-am mai pomenit.

Șeful încuviințase, cu un gest voit de nepăsare pentru o idee dată de un subaltern, deși – în fond – o considera admirabilă.

— Sunt absolut' edificat dar admit o nouă audiere a criminalului, numai ca să vezi că mi-ești simpatic! Dar să nu mă ții în picioare, în sectorul tău, că mă supăr și-i prăpăd.

Polițistul a mulțumit, salutând și s-a întors, cu un ordin în șoaptă, spre omul cu tesac. Acesta a salutat, la rându-i și s-a repezii cu pumnii în obloanele birtului economic, în timp ce comisarul îl dezlega pe Tănăsică. În câteva clipe,

gardistul s-a întors cu două scaune pentru șefii lui și cu o căldare plină eu apă, să aibă arestatul cu ce să se spele de sânge.

— Mai sunt niscaiva bănci, de unde le-ai adus pe astea – întrebase Varvaru – că n-o să-mi fiu răcanii înfiți în front ca lumânările, după ce i-am sculat din somn.

— Sunt berechet, camarade, că-i un fel de cârciumă...

— Dacă-i așa – se înviorase sergentul – cârciumă să facem și noi! Fuga marș, soldat și adu fiecare pe ce să stai! Care ai parale, cumpără tu țigări și pentru mine... că afară de tutun, cu mare scofală n-o să ne alegem, vascrisu ei de viață de soldat artilerist, când îl faci vardist de noapte...

Scena audierii flăcăului clăpăug, descrisă de Fana în cuvinte puține și obosite, îl impresionase până la lacrimi și dezgust pe Bela și speriasse acarii de la trenurile de marfă din triaj.

Tănăsică istorisise tot romanul din căsnicia vecinilor, rezemat cu spatele de pompa de apă. La picioarele lui erau întinși Safta și Gore. Comisarul și procurorul stau pe scaune, unul la stânga cadavrului, celălalt la dreapta. Lângă ei se trântise, într-o rână, omul cu tesac. Sergentul artilerist se așezase aproape, să audă mai bine. Patrula, în semicerc.

Lumina luna, felinarul adus de la secție, lumina nouă de la căpătâiul țigăncii și amintirile slugii de la birt.

Tănăsică începuse simplu, cu ochii în gol, o poveste cu haz amar, de pe vremea când era Safta mierla mahalalelor bucureștene.

Ascultătorii erau sceptici. Oștenii se uitau unii la alții, cu nedumerire iar procurorul începuse să regrete că acordase o importanță nemeritată unei inițiative ce nu lămurea nimic. Gardistul căscase o dată și molipsitor iar sergentul spân și osos își bătea pintenii, nervos.

Comisarul s-a simțit dator să-l avertizeze pe informator, energic și holbat, că el nu-i om să se lase dus de nas de un pârlit. Așadar, dacă are ceva de spus, să nu-i mai facă șefului capul calendar cu baliverne de pe timpul malacovului. Să declare, în doi timpi și trei mișcări adevărul și nimic altceva decât adevărul, că – altminteri – îi mănâncă, fără milă, coliva și-l aruncă, fără popi și bocitoare, în groapa cu gunoi.

Tănăsică a surâs, modest și-a făcut, spre magistrat, un semn mic, prin care-l întreba amical: «vezi ce ajutor prost ai?» Se supărase în urmă, crunt.

— Pot să vă spun, pe înțeles, ce-i cu mascarada de astă-seară, dacă nu vă povestesc, mai întâi, ce-a fost cu Safta și Gore, cu Stârcu de la gară și cu Pompilică Șontâc, cu Paler și cu soborul țațelor, ca să nu mai vorbim de salonul meu din pivniță, unde veneau, muierile să le potolesc? Nu pot, că se rupe firul. Proștii ăștia au trăit o viață, ca să ajungă cum îi vedeți și voi nu vreți să stați un ceas de vreme pe scaun și să ascultați? Păi atunci ce cercetare la fața locului mai facem? Las-o dracului, comisarule...

— Dobitocu-ăsta are dreptate – constatase procurorul și se așezase mai comod, dispus să asculte atent.

Polițistul, inteligent, intervenise c-o întrebare ca o cursă. Dacă nu avea, în adevăr, niciun amestec în crimă, de unde știa tânărul' de la birt atâtea amănunte din viața intimă a victimei?. Omul cu trabuc nu și-a putut stăpâni un gest de enervare iar flăcăul a râs, mirat că poate fi așa prost un domn cu sabie și mustăți. Crede el că se află un ins, pe stradă, căruia să nu-i fi aflat vecinii și laptele pe care l-a supt? Țațele și nevestele din mahalaua cu nume rușinos se bucurau, din acest punct de vedere, de-o faimă cu drept cuvânt râvnită de cumetrele de prin alte părți ale orașului...

— Mi se pare mie că-mi răcesc gura fără folos – se întristase el, învăluindu-l pe comisar cu o privire dojenitoare – dacă, din tot ce-am spus eu, nu v-a rămas nimic în minte, cum nu rămâne apa într-o puțină spartă. N-ai auzit de la mine, nenicule, cum își dezgoleau trupurile și sufletele la taifas? Păi atunci la ce mai vii să mă-ntrebi cum și ce fel le aflasem tainele, când am fost – ca să zic așa – armăsarul soborului? Las-o dracului, că râde moarta de noi...

— Te cred!

Procurorul se încruntase la subaltern și se încruntaseră la fel – Sergentul spân și soldații, supărați că mustăciosul în uniformă oprise o poveste ce începuse să-i pasioneze, cu o vorbă fără rost.

— Spune, băiete, spune.

Tănăsică, încurajat, continuase spovedania, după ce se jurase pe viitor și pe sufletul părinților, că n-o să declare nimic altceva decât adevărul.

Frații – cum îi numise el pe cei de față – aflaseră toate aventurile țigăncii și nu se sfiiseră, rând pe rând, să scuipe spre «scroafa bătrână» cu dezgust, să plicie palmele de genunchi, cu uimire sau să se cutremure de oroare.

Urecheatul se înfierbântase.

Ridicase, cu mâna sigură, fermă, vălul de pe viața de cocină a cartierului și scuipase, laolaltă cu ceilalți, se uimise și se cutremurase, ca să termine întâia parte a mărturisirii cu glasul tremurat și cu ochii umezi, plin de scârbă și scuturat de frigul cuibărit în suflet o dată cu gândul că, așa lume nu merita altceva decât «să-l pupe unde nu-l arde sfântul soare»...

Oricum, era un semn de întrebare, o taină pe care nici el nu avusese timp s-o dezlege: ce făcuse hamalul, de la plecarea lui de acasă și până se întâlnise cu turnătorul, pe unde fusese și ce se petrecuse în inima lui de om prost și sărac? Numai el o să poată răspunde, mâine, când s-o deștepta și i-o place mustăciosului să-l descoasă.

Unul din ascultători intervenise: În acest caz, Paler va fi un informator tot așa de prețios. Sluga de la birt a râs. Nici o nădejde din partea slăbănogului. El adormise lângă dulău, fericit – în sufletul lui cu funingine – că iar o s-o viseze pe Truda, codana văcarului.

Firele povestirii, rupte un moment, s-au legat din nou, ca să poată presupusul criminal să precizeze când și cum intrase în mahala convoiul cu lăutari, cu cei doi bețivi și cu legăturile de ceapă verde.

Procurorul a avut impresia, la un moment dat, că-i pe deplin lămurit și a ridicat mâna.

— Stai, tărăcuță, nu mai da cu gura, c-am înțeles. Furios că nevasta îl înșelase, porcul ăsta gol se îmbată, vine acasă aiurit de vin și de gelozie și – în complicitate cu musiu... ăla, chiriașul – își omoară soția infidelă.

Vorbind, se uitase triumfător la comisar.

— Este, amice, sau nu este?

Așteptase, nerăbdător, un moment favorabil de revanșare. Când un subaltern are curajul, în prezența ta, să formuleze o opinie separată și să ia o inițiativă, te simți imperios dator să reacționezi inteligent și rapid, ca să nu se spună, ulterior, că un mustăcios în uniformă poate fi mai deștept ca tine. În definitiv, el afirmase că ar fi bine să se procedeze la o primă audiere a individului pe teren, fapt ce ar fi putut duce la imediata identificare și arestare a complicilor, deoarece era exclus ca o ispravă așa de odioasă să fie comisă numai de sluga de la birt. Așadar, repetase un adevăr elementar, la îndemâna oricărui polițist provincial. Dar, în ciuda acestei păreri oarecum lăudabile, făcuse – după opinia de ultimă clipă a superiorului – o gravă eroare judiciară: îl considerase pe flăcăul clăpăug autor principal al îndoitului asasinat.

— Te-am lăsat dinadins, comisar, să stărui în greșeală, ca să pot, la momentul oportun, să te conving c-ai face bine, altădată, să nu te mai amesteci unde nu te pricepi. Nu ai, comisar, nici inteligență suplă, nici perspicacitate și nici competență, ca mine. Rămâi, amice, cu toată protecția ce ți-o acordă conul Alecu, un funcționar inferior, un auxiliar al forței publice și nimic altceva, că a doua oară mă superi și te scui, cu un simplu raport, tocmai la Calafat ori la Ițcani. Sau poate tot mai ți se pare că nu ești prost? Bine mă, comisarule, cum l-ai crezut tu pe flecuștețul ăsta de Tănăsică autor principal al crimei, când știa toată mahalaua că țigancă are numai un bărbat și nenumărați amanți – care bărbat, la un moment fatal, află că-i soața infidelă și cum era și logic, gândul răzbunării începe să-l frământa? Acum începi să vezi firul misterioasei afaceri? Este sau nu este?

Subalternul se ridicase și apropiase călcâiele, militărește dar n-a mai avut timp să salute și să recunoască, supus, că un superior are și o să aibă întotdeauna dreptate. Sluga de la birt a ridicat mâna, tocmai atunci, cu un gest autoritar și-a răspuns direct, tare, la întrebarea ce nu-i fusese pusă, cu un: «nu este, coane» așa de energic și de neașteptat, că artileriștii încremeniseră iar civilul a rămas perplex câteva clipe, frânt de la mijloc pe scaun și cu pământul legănat sub picioare.

— Cum nu este, mă – grijania...

Comisarul zâmbise sub mustața stufoasă, numai pentru el și-l îndemnase pe temerar, imitând glasul procurorului și întorcându-i ironia, cu toată obrăznicia de care era capabil, acum un sfert de secol, un protejat cu partidă dublă de drepturi și îndatoriri, în condica de casă și de club a conului Alecu:

— Spune, băiete, spune...!

Se declarase și amenința să se desfășure, în plin ridicol și sub clar de lună, eternul conflict dintre cele două mari puteri de stat, menite să asigure cu pumnul, cu tesacul și cu ocna, armonia socială.

Singur Tănăsică, dintre toți muritorii plebei și puțin, martori la această scenă, a înțeles că monstrul tricefal nu e tocmai așa de puternic, mai ales când îl prinzi la strâmtoare...

— Spune, băiete, spune...!

Robul de la birt n-a simțit nevoia unei inteligențe suple și cu atât mai puțin a perspicacității și-a competenței, ca să istorisească o întâmplare trăită adânc, cu tot zbcuiumul și cu toate dezgusturile. Descriind nebunia ce

cuprinsese mahalaua adunată în jurul convoiului hilar care coborâse podul gării, el se lăsase furat de înduioșare și le explicase ascultătorilor ce rol covârșitor jucase prostia nevinovată a oamenilor în această ciudată aventură cu moarte și măscări. Mai mult, se încăpăținase să-l convingă pe magistrat că – în ticăloșenia din seara aceea blestemată – erau toți culpabili și niciunul anume.

– Curva de viață, coane procurorul – hotărâse el, cu lacrămile lunecând pe umerii obrazului – numai târâtura asta de viață e de vină...

Stăruise îndeosebi asupra momentelor principale ale dramei: cum sfărâmasese Paler geamurile cu bastonul, cum îl repezise Safta peste cap, cu un singur pumn, provocările mulțimii și moartea Oiței, dezbrăcarea și batjocorirea lui Gore, uciderea țigăncii, care sărise să-și scape soțul – ca să ajungă în final, cu un gest de descurajare și totuși de adâncă înțelegere, la concluzia că domnul de la tribunal și gealații lui nu au altceva mai bun de făcut decât să aresteze «curva de viață» și să ocolească, atenți, «ceasul rău», ca să nu se mai ajungă și la altă nenorocire...

Spovedania impresionase.

Vecinii prinseseră curaj. Părăsind ascunzătorile, se apropiaseră tiptil de grup și ascultaseră. Ofticosul cu catastiv își confirmase sluga. Era un negustor, deci un om demn de încredere. Bela, de asemeni, se simțise dator să dea câteva amănunte în plus, asupra scenelor din casa cu nebuni. Lămurise, mai ales, cazul cu Rel și fata mălăierului.

Se făcuse o liniște apăsătoare, sfâșiată rar de un țipăt ascuțit de locomotivă.

Procurorul își mușca buza, nervos. Blestema în gând pacostea ce-i căzuse pe cap și se bucura, totuși, că a pus mâna pe-o afacere menită să producă senzație în presă și în cercurile bucureștene competente, deci să-i asigure gloria și incontestabil o avansare de altfel binemeritată.

Comisarul se cocoloșise pe scaun și întrebase cu sfială, aproape scâncit:

– Cum procedăm, coane, că așa încurcătură n-am mai pomenit de când sunt...

Șeful se plimba cu pași mărunți și repezi, în semicercul soldaților. Târziu, când și-a adus aminte de întrebare, a răspuns răstit, mototolind fularul.

– N-o să mă-nveți tu pe mine! Ți-am spus că ești în subordine și n-ai înțeles...

Adevărul e că nici el singur nu știa. Era pus la grea încercare. Simțise că momentul e critic. Tocmai acum se aștepta de la el o inițiativă, mai mult ca oricând era obligat să dea, în fața tuturor, un examen de competență, inteligență suplă și perspicacitate. Orice clipă de întârziere era penibilă și amenința să-l compromită în fața celor doi inferiori. Ideea salvatoare, în sfârșit, a scăpărat sub frunte.

— Cum procedăm, ai întrebat, comisar? Stai să vezi, că asta-i meserie grea și ai ce-nvăța de la mine, ori ce ar zice conul Alecu al dumitale. Gardist! Tu, cu doi soldați, îl păzești pe porcu-ăla și-l arestezi și pe ălălalt, care... Turnătorul, mă, ce te uiți la mine ca la mă-ta? Tănăsică ăsta și domnii care au dat relații, birtașul și meșterul, reținuți și invitați la comisariat, să facă o declarație în sensul celor auzite și văzute de ei. Așa! Și... duba de la Morgă! S-a telefonat? Bun! Acum să...

Subalternul asculta zâmbitor. Saluta și se înclina, cu un respect dinadins exagerat, după orice frază a superiorului. Procurorul se ambiționa să nu-l vadă, se întorsese cu spatele dar luna îi crescuse umbra pe zidul pompei de apă – o umbră satanică, uriașe, ce se încovoia și ducea două degete răscrăcărâte la cozoroc, batjocoritor. Avea impresia c-o aude îngânând, rânjit, după fiecare ordin:

— Foarte mersi, coane! Așa ceva știam și eu... El încercase să rămână stăpân pe gest și faptă și se apropiase, pocnind degetele, de comisar.

— Să continuăm, amice! Hai cu mine, să înveți cum se procedează în asemenea împrejurări dificile, pe cari le domină numai inteligența și competența. Ce-am spus până acum au fost lucruri de nimic. Și tu erai capabil să le ordoni! Adevărata misiune a inteligenței abia acum începe...

Pornise clocotind spre maidanul cu basculă, urmat – la un pas – de mustăcios.

Rel sta de vorbă, liniștit, cu santinela.

Haimanaua și soldatul se împrieteniseră așa:

— Mă, io sunt artilerist și țăran. Îmi zice: soldatul Virugă.

— Mie-mi zice Rel.

— Mă, nu-ș cum să face, da' mă uitai și mă tot uit la tine, mă Rel, și cum mă uit, iaca mă și-ntreb: ce ceas rău și-al dracului fu, mă camarade, să omori tu cadra dă codană – că te văd, vericule, iaca om în fire și domol la gură și cu obraz de față mare, să-l tai c-un păr din coada calului, de plăpând ce-i...

Rel îi povestise împrejurările în cari murise Oița și-l rugase să fie bun ca domnul procuror: să-l creadă pe cuvânt și să-i promită munca silnică pe viață.

Suflet cinstit de rural sănătos, Virugă încercase, dimpotrivă, să-l convingă pe surtucar că așa i-a fost scris fetei să moară. Nu era nimeni vinovat și cu atât mai puțin adolescentul ce-o adusese de mână, să vadă mascarada.

Soldatul filosofase, ca și meșterul ungar, clătinând capul și scuipând des, într-o parte.

Avea un glas blajin și o privire umedă, de câine care se gudură sub mâna ce-l lovește. Istorisise și el o întâmplare la fel, cu un flăcău din satul lui și-o codană chipeșă, cu cozi groase și lungi pe spate.

Vântul se astâmpărase. Lumânarea de la căpătâiul Oiței ardea frumos. Rel se lăsase într-o rână, în iarbă și-l asculta, pierdut, pe artilerist. Trăiau, orășeanul și țăranul, sub semnul morții și-al predestinării, o clipă rară, odihnitoare pentru amândoi, de pace lăuntrică și de regăsire.

— Pe toți ne paște, la fel, nenorocul...

Când l-a văzut pe procuror venind, cu brațele bălăbănind nervos și călcând în cadența pasului mare și apăsător al subalternului, oșteanul a tresărit iar feciorul grăjdarului, fără voia lui, s-a ridicat în picioare.

— Care ești ăla, mă – strigase omul legii, de departe – și de ce-ai vrut să mă induci în eroare?

Rel nu pricepuse bine întrebarea. Nici Virugă n-o înțelesese dar presimțise – cu instinctul lui de rob bătut de stăpâni și de soartă – că se apropie năpasta pentru băietanul cu tricou și cu ochi albaștri. S-a uitat lung la el, cu spaimă și cu milă și-a șoptit repede, cu rugă aproape:

— Șterge-o mă frățioare, că vine dușmanul! N-ai grije, că: fie ce-o fi, n-am să trag după tine!

Rel a coborât privirile, tot așa de repede, la moartă și și-a dat seama că nu poate să plece, îl legase pământul, acolo și poate nenorocul de care vorbiseră până atunci. Cum era să fugă de lângă Oița și în grija cui ar fi putut, mai ales, să lase lumina? Scuturase capul cu un gest îndărătnic, răsucit în el, de nepăsare în fața pericolului ce se apropia. Acum nu mai avea niciun motiv să tremure, nu-i mai era frică de nimeni și de nimic.

Procurorul se oprise în fața lui, înverșunat și holbat.

— Tu ești ăla care mi-ai spus c-ai omorât-o pe asta? De ce mi-ai spus mă, pogribania cui te are, dacă n-a fost adevărat? De ce m-ai mințit, mă și de ce să mă induci în eroare, mă, tocmai tu și tocmai pe mine, care...

Năucit de pumni, Rel îngenunchease, mut și-și ascunsese figura, încovoiat, sub crucea brațelor.

Comisarul și-a adus aminte că-i în subordine, ca atare obligat

— Să-i acorde superiorului său tot concursul – mai ales într-o împrejurare așa de delicată.

Adolescentul a fost prăbușit la pământ și călcat în picioare.

Mustăciosul urla și da în haimanaua ce ferise lumina de zburdălnicia vântului, cu o sete crescută de zel subaltern.

— Să nu mai ne minți, să nu mai încerci, altădată, să induci în eroare justiția și poliția...

Rel nu se apărase și nu țipa.

Căzut cu fața în sus și cu mâinile în lături, ca o cruce zvârlită peste Oița, primise loviturile fără murmur și fără zbatere. Procurorul îl prinsese cu stânga de păr și-l izbea cu pumnul în nas, în fălci, în ochi, înjurând, cu spume la gură și necaz din necazul ce-l stârnise în el obrăznicia protejatului politic – în timp ce comisarul, cu potcoava de la cizmă strivea degetele adolescentului, ca să-l convingă pe civilul cu trabuc că el, finul conului Alecu, nu mai e dispus să suporte bobârname peste nas, mai ales de la un prost cu fular și șoșoni.

Dar Rel nu se apărase și nu țipa.

Se adunase, mic și plăpând, ca un pui de rândunică în cuib sau ca un strop de soare închis în bobul de strugur, în învelișul sufletului. Nu mai erau ale lui: palmele strivite sub potcoavă, trupul călcat în picioare, figura de nerecunoscut acum. Numai ochii luminau, mai mari și mai albaștri între vânătași și umflături – ochii sărutați de Oița o singură dată și în eternitate.

Soldatului i s-a părut, la un moment dat, că-l aude suspinând.

— Măi, camarade! Măi, frate Virugă! Ai grijă, frățioare, să nu stingă ăștia lumina...

Lumina vie a dragostei și a durerii lui de dincolo de cuvânt...

Artileristul se descoperise, cu un gest de evlavie și îngenunchease lângă luminare, făcând – din mâinile mari și aspre – un cuib pentru flacăra sfioasă.

Virugă privea sălbăticia mut, răscolit de înduioșare și răsucit de revoltă. Palmele ce apărau feștăla începuseră să tremure.

El învățase că militarul are o lege a lui, aspră, care face din inimă o roabă și nu iartă lacrima, îmbrăcând haina oștirii, simțise cum îi cade, peste suflet, o lespede.

— Mut ai să fii de azi încolo, leat și orb...

Sub lespede, însă, sufletul se zbătuse pentru întâia oară și crescuse, ca o floare.

Artileristul s-a ridicat în picioare, mățăhălos, cu o poruncă în el și în ceasul acela de năpastă, a scos carabina din bandulieră, a dat piedica la o parte și-a început să tragă, cu o liniște ce-l încremenise pe comisar, în globurile electrice din barieră și în macazurile cu semnale verzi și roșii, din pustiul triajului. Gloanțele, piuind în întuneric ca duhurile rele și sfâșiind depărtările, becurile pocnind orb și ca în vată, zgomotul geamurilor căzute țândări în pietriș și pe traverse, țipau laolaltă – în noapte – revolta lui Virugă, soldat prost și țăran...

CAPITOLUL XXXIX

Călătoare, sufletele...

O implorasem pe Fana, cu palmele lipite sub bărbie ca în ruga îngerilor din icoană, să nu-mi mai spună nimic, că nu mai sunt în stare s-o ascult și să înțeleg.

Fata s-a mirat, frumoasă în soare și palidă, clipind repede. Nu știam, în adevăr, ce se petrecuse afară, la pompa de apă și pe maidanul cu basculă, după ce venise procurorul sau o silisem să-mi povestească, în amănunt, pățania lui Tănăsică și chinul îndurat de Rel, ca să pot controla, în urmă, întâmplările din vis cu cele din realitate? Nu reținusem isprăvile din somn ori nu mai voiam să mi le-aduc aminte, ca să nu deștept în mine muștrările? Cum era posibil să uit, cu desăvârșire, o faptă ce-l disperase pe bătrân și era s-oucidă pe mama? Fana mă prinsese de umeri și mă scuturase cu putere, convinsă că nu mă dezmeticisem încă din zbuciumul curios al nopții...

Acum era rondul meu să mă mir, cu o cută adâncă între sprâncene și să întreb, clipind tot așa de repede în lumină, cu o nedumerire egală. Cum era să știu ce se întâmplase afară, la pompa de apă sau pe maidan, dacă dormisem? Nu m-a văzut când am plecat de la poartă? Mai mult: nu-mi răvășise ea părul, în ciudată și nu strigase după mine că sunt prost, pentru că nu am vrut să ne furișăm în întunericul din casa în care nu era nimeni să ne vadă întâia mare nerușinare? Era devreme, când am lăsat-o singură în gang. Oricum, nu venise procurorul. Intrasem în sală, cu sufletul greu de presimțiri și mă întinsesem în pat, istovit, amețit, ca să mă trezesc sub plapumă, orbit de razele soarelui, tot așa de amețit și mai slab. Ce taină era cu aiurările din vis, de cari îmi vorbise și ce făcusem în somn, ce răutăți de necrezut, dacă-l disperaseră pe bătrân și erau s-oucidă pe mama? Așteptam un răspuns, strâns în mine, vinovat mai înainte de a-mi fi aflat vina.

Fana m-a tras de perciuni, cu milă și m-a certat, blândă.

— Nebun! Ești un mare nebun! Zăpăcilă! Puica, săraca, a plâns și pe urmă, speriată că mori, a leșinat iar Puișor-mare, disperat că n-o mai scoate la capăt cu voi, a strigat spre icoană, cu pumnii întinși: «of! unde-o fi Dumnezeu, să ne

vedă?» Am stat toată noaptea lângă tine. Ne-a fost frică să nu crăpi sau s-o ie razna – ca zăltații – pe acoperișuri...

Ascultam, mic la picioarele ei, cu un sentiment nelămurit de spaimă și de apărare zadarnică în mine, incapabil câteva momente să despic cuvintele și să le lămuiesc. Mă copleșise gândul că tata amenințase icoana și întrebase unde-i Dumnezeu, cu obidă, poate cu ură în priviri – icoana mare, mută și colorată, ce se răzbunase în clipa când îl căutasem și eu pe stăpânul cerului și-al pământului, printre animale și sfinți, de pe malul apei ce aduna răpoșaii la judecata din urmă și până în vama de sus, unde trona Isus, între capete blonde cu aripioare, ca în pozele ce le cumpăram de la librarul Frățilă de lângă biserica săracă și cenușie a Sfintei Vineri – cinci îngerași la cinci parale...

Uitasem s-o rog pe Fana să-mi spună de ce era să mor sau să plec, nebun, pe case. Îngânam cu buzele arse și tâmplele zvâcnind, fără sens sau poate apropiat de marele adevăr al nefericirii ce împletise destinele umane din mahalaua cu nume rușinos – muzicalizând cip-ciripul dureros și protestatar al vrabiei sfâșiate de pisică și c-o imagine adânc întipărită în minte: copilul cu mâna întinsă în urma trenului ce plecase cu sufletul mamei prins de coșul locomotivei, ca un steag cucerit – același cuvânt tainic, fără înțeles și plin de toate înțelesurile, urmat de-o întrebare mereu răscolitoare și poate fără răspuns:

— Dumnezeu! Cum o fi și unde-o fi Dumnezeu...?

Fana s-a așezat lângă mine, cu fusta trasă cuminte peste pulpe, mi-a șters lacrima și mi-a dat o palmă, ușoară și lunecată pe obraz, ca o mângâiere.

— Lasă, nu mai plânge, c-a trecut acum...

Fata, cum rămăsese cu ochii mari la mine, aduna în priviri o lumină nouă. Înviorată neașteptat de un gând abia atunci limpezit, care-o ajuta să întrezărească misterul întâmplărilor de peste noapte, și-a trecut palma pe frunte, ca mine parcă deșteptată dintr-un vis cu neguri și a surâs; regăsită în gest și stăpână pe taine.

— Uite cum a fost.

Bătrânii, când au intrat în casă – fugiseră de la poartă o dată cu ceilalți vecini, auzind că vine procurorul – m-au găsit culcat. Aveam un somn agitat. Mă zbătusem peste plapumă. Mă speriaseră, au bănuț ai mei, ororile pe cari le văzusem afară. Erau convinși că nici odihna lor, dacă au să poată adormi, n-o să fie mai liniștită. «Nici nu se dezbrăcaseră. Intrase năpasta în mahala și

așteptau să se abată și alte nenorociri pe capul lor. Știau, ca și mine, ce înseamnă o cercetare la fața locului – mai ales o cercetare în doi timpi și trei mișcări...

Puica, după ce-mi închinase perna – să nu mai visez urât – se ruga la icoană pentru cei ce vor pătimi fără vină. Așezat pe pat, tata își lăsase capul pe brațele aduse cruce peste tăblie și mă asculta suspinând și zbătându-mă, ca și cum mă apăsa ceva pe inimă.

— Să vezi, nevastă – presimțise el – c-o să-i fie rău băiatului.

— Ce să-i fac – se căinase mama – de ce s-a dus să vadă grozăviile de la pompa de apă și de pe maidan? Așa viață, s-o ardă focul! Copilărie ca a lui, mai ales...

Puișor oftase.

— Cine știe ale cui și ce păcate ispășim – și noi și el...

Afară, la un moment dat, începuseră să se amestece glasuri speriate.

Mădălina umbla prin curte, bocănind cu piciorul ei de lemn pe caldarâm, sugrumată de plâns și de spaimă, în timp ce Tinca oloaga și Lenora se văitau și țipau că «îl omoară, săracu»...

Puica încremenise cu ruga uitată în gând și mâna, cu cele trei degete unite pentru semnul crucii, rămasă pe umărul stâng. Tata, vrând să iasă în prag, să afle de la femeii ce s-a întâmplat, se lovise de mine – în întunericul din sală – și se speriasse.

Larma de la poartă mă ridicase din pat. Dibuiam prin beznă

— Dormind, afirma Fana cu convingere – căutând ușa cu palmele lunecate pe zid și încurcate printre lucruri.

— Voi nu auziți, voi nu vedeți cum îl bat pe Tănăsică?

Țipasem, încercând să mă eliberez din brațele bătrânului și să fug, năuc. Puișor, ca să mă liniștească, mă asigura că nu-i nimic la pompa de apă, că sluga de la birt e liberă și cântă, dar minciuna lui nu mă împăcase. Suspinam, cutremurat și căutam să-mi ascund ochii.

— Văd, îl văd, îl văd cum dau cu pumnii în el...

Mă rugam de tata să mă lase să plec afară, strigam la vecinii din casa cu nebuni să sară în ajutorul flăcăului și-l imploram pe comisar, plângând, ca și cum ar fi fost lângă mine, să nu mai bată oamenii...

— Tu dormeai – îmi explica fata acum – da parcă era cineva în tine, poate alt lacov, rămas neadormit, care asculta și vedea tot ce se petrece...

Puișor mă prinsese de mâini și încerca să mă readucă în pat. Mama îl încurca și-l enerva și mai mult, cu lamentările și cu mângâierile ei inutile. Când nu s-au mai auzit glasurile de la poartă: semn că Tănăsică scăpase de prigoană – m-am potolit ca la o poruncă și mi-a căzut capul, greu, pe umărul bătrânului.

Somnul îmi era mai liniștit acum. Numai lacrămile îmi rămăseseră în gene, mari. Rar, se da câte una rostogol, spre gât. Tata se așezase pe scaun, lângă mine și-mi răcorea tâmplele, în răstimpuri, cu o pană muiată în apa tulbure în care Puica stinsese câțiva cărbuni – descântec nou, să se ducă pe pustii locuri duhurile rele ce mă torturau.

Dar duhurile stăruiau afară, în cercetare la fața locului.

— Când m-am întors în sală, să văd ce mai faci – continuase fata – procurorul îl ascultase pe Tănăsică și plecase, înjurând, spre maidanul cu basculă, cu comisarul după el. Mustăciosul, tot așa: înjura! Pe maidan era soldatul cu carabina și Rel. Mi s-a năzărit mie așa, că nici el n-o să scape de cotonogală...

Fana intrase în casă în vârfuri. Bătrânii îi făcuseră semn, din prag, să vorbească în șoaptă, ca să nu mă trezească.

— Abia răsuflai și mă uitam prostită la tine, Iacov, că erai alb, cum ți se îngropase capul în pernă – o figură de mort, nu altceva...

Mama, tot așa de albă, muta priviri înspăimântate de la sora mică la tata, parcă ar fi vrut să afle de la ei răspuns la o întrebare chinuitoare, pe care nu avea curaj s-o îngâne. Puișor a înțelea de ce se zbuciumă și-a asigurat-o că nu-i niciun pericol.

— Fii pe pace! Bine că doarme! Numai de s-ar duce noaptea asta blestemată mai repede...

Fata, însă, presimțise că primejdia nu trecuse încă.

— Nu știi de ce, mă uitam la tine și mi-era frică de procuror, pe care-l știam pe maidan, cu Rel și soldatul Virugă...

Puica lăsase aprinsă, în odaia mare, numai candela de sub icoană. Micșorase lampa din sală și-i învelise sticla cu o foiță colorată, să nu mi se adune prea multă lumină pe pleoape și să mă deștepte. Era, în toată casa, un semiîntuneric dezolant, de spital provincial în amurg de toamnă cobitoare și se făcuse o liniște bizară, apăsătoare.

— Parcă aşteptam să mai moară cineva, afară sau aici – poate să murim toți, de spaimă și de aer puțin...

Fana, înfiorată, se ghemuise lângă mama, pe scăunel. Își adusese aminte de Safta și Oița și o cutremura gândul că amândouă sunt moarte și numai la câțiva pași de noi. A avut impresia, o clipă, că le vede: desfigurată și țepene, întinse alături de mine. Puica o simțise tremurând și-a prins-o de mână, cu o înfiorare la fel în febra aceluiasi gând robitor: îngerul negru își aruncase aripa peste mahala, ca un giulgiu și intrase, cu pași de răufăcător, în casa cu nebuni...

Scuturate de un frig lăuntric, se luaseră în brațe, strâns și ascultaseră atente, cu ochii mari în gol. Nu știau ce ascultă și ce șoptă vor prinde în auz, din liniște și beznă, dar erau sigure că sunt aproape de un mister, de un oftat al nopții sau numai de-un suspin al unuia din cele două suflete eliberate. Parcă se furișase o umbră în casă, prin ușă. Bătrâna o bănuise umblând cu pași imateriali, în jurul patului meu. Fetei i s-a părut c-o vede aievea, că seamănă cu Rel și nu și-a putut stăpâni un țipăt.

Puișor, care picotea pe scaun, a tresărit și-a scăpat din mână cana cu apă descântată. Mama a plâns, că-i semn rău și-a smuls foița de la lampă, să fie mai multă lumină.

— Atunci a început alt balamuc afară. Cum stam unul lângă altul, muți, privind cioburile, am auzit-o din nou pe pacostea de Mădălina bocănind în fugă și șontâc iar Bela a făcut numai o dată, parcă l-ar fi împuns cineva cu ace în ochi sau l-ar fi mușcat Dulău de inimă: *ioi, Istenem, ioil* îl văzuse pe Rel, prin spărtura gardului, îngenunchat sub pumnii procurorului.

Geamătul meșterului ungur a fost ca un semnal de alarmă, ajuns până în lumea de fantasme a visului chinuit ce mă furase.

Tresărisem – afirma Fana – cu câteva clipe mai înainte, prins în somn de neliniște și agitasem brațele prin aer, parcă luptam să mă desfac de ceva, să mă eliberez. Când a țipat Bela în curte, am țipat și eu, cu o durere la fel și-am dus la nas, apoi la frunte, palma deschisă ca o pavăză. Fata rămăsese convinsă că mă apăram de bătăușul de la tribunal. Mai târziu îmi ascunsesem mâinile în sân.

— Ca să le ferești de potcoava de la cizmele comisarului...

Sora mică nu se îndoia că umbra ce intrase prin ușă era sufletul lui Rel, venit să-mi ceară ajutor sau numai să caute un adăpost, ca să scape de

năpasta ce-o presimțise în apropiere. Singură ea înțeleșese, de asemeni, că – după ce-l văzuse pe Tănăsică umplut de sânge și se zbătuse să-l salveze – celălalt Iacov, rămas neadormit în mine, îndura loviturile în locul lui Rel și încerca să se apere sau să fugă, desfigurat de o suferință pe care feciorul grăjdarului nu mai avea putere martirizat cum era, tocmai atunci, pe maidanul cu basculă – s-o simtă și s-o strige.

Jocul cu sufletul evadat din haimanaua cu stigmatul dragostei și-al morții ars în carne și trecut – ca raza de soare și ca zvonul – printre oameni și prin ziduri, nu era nou sau de necrezut, pentru noi și cu atât mai puțin pentru Fana, a cărei fantezie fusese înfierbântată, de timpuriu, de poveștile fantastice ale oloagei și de credința oarbă în viața de apoi și în avatarul spiritelor, pe pământ și dincolo de prag.

Săracii din mahalaua cu nume rușinos, proști și bezmetici cum erau și gata să se ia de piept cu Dumnezeu pentru toate nedreptățile și necazurile, se mângâiau cu speranța că după ce vor scăpa de bulgărul lor de lut, blestemat să poarte crucea tuturor nefericirilor, vor începe altă existență într-un văzduh fără bariere, fără foame și împilări, fără lacrimă și jug. Vorbind de suflete ca de niște tovarăși nedespărțiți în lupta cu nevoile, vecinii erau convinși că ele sunt ca aburii dar că se arată, uneori, și-n umbra ce ți-o joacă luna împrejur, după cum mergi sau te miști. Trăind în ora, mai au o viață – numai a lor – pe care-o încep când doarme insul, în visul lui trudit ori mincinos de frumos sau după moartea trupului, când se urcă duhul la cer, să-l judece Isus și îngerii. Deseori, când e blestemat, se face strigoi și-atunci e o nenorocire: pentru el, că nu-și mai găsește astâmpăr și umblă prin cimitire, printre ruine, prin bălării și întunecimi, laolaltă cu liliicii, cu bufnițele și cu toate ismele, țopăind ca berbecii și urlând a cobe și pentru călătorii întârziați și slabi din fire, pe cari-i prinde noaptea prin locuri rar călcate de picior omenesc.

– De ce judecă sufletele Isus și îngerii – îl întrebasem odată, mirat, pe un bătrân. Nu-i Dumnezeu mai mare peste tot și toate și mai puternic? Isus e copilul Lui iar pe îngerii îi face poștari, când vrea să afle ce se mai petrece pe pământ...

– Așa o fi, arșica moșului – a surâs el, blând și înțelept în vorba domoală – da' vezi că... vine Hristos la tartorul cu barbă, într-o inserare cam ca asta și niciuna nici alta, îl ia la rost: «Tătucule – îi zice – o să Te cam scarpin, cât ești Tu de Dumnezeu, că prea ești rău cu frații mei!» «Cum vine asta, Hristoase – se

miră Atotputernicul – și ce-i cu necazul ăsta orb, ce te face să uiți pe cine ameninți în așa hal, ca un bețiv de pe coclaurile pământului?» «Ba să avem iertare» – a răspuns Mântuitorul, dârz ca un grevist în fața patronului. «Am schimbat apa în vin, la nunta de la Cana, și nu zic că nu mi-a plăcut picușul, ca bărbat și creștin ce m-am aflat, laolaltă cu ucenicii și cu păgânii cumsecade (că sunt și păgâni buni să între în rai...) da' bețiv n-am. Fost și nici nu sunt, de când mă aflu, cum spune în cărți și cum cântă popii pe nas: la dreapta Ta. Asta-i una la mână, și necazul meu, că ești nedrept cu muritorii, e alta. Stai și-ascultă, că ce spun eu acum, e cu tâlc adânc. N-ai făcut oamenii după chipul și asemănarea Ta? Nu le-ai scris Tu o soartă în frunte? Atunci de ce-l zvârli în flăcările iadului pe Stan, pentru că a ucis femeia pe care Tu ai rupt-o din coapsa lui și i-ai pus-o alături, frumoasă, ademenitoare și ticăloasă, ca să nu mai vorbim de Năstase, atârnat de limbă de toarta cerului, fiindcă – săracu Năstase – s-a înfuriat și i-a spart capul, cu un sifon, nemernicului de cârciumar ce nu mai voia să-i dea vin, deși am spus: luați și beți, acesta e sângele meu, ce se varsă pentru voi și pentru iertarea păcatelor... Prin urmare, ca să nu mai lungim vorba: Te poftesc să nu mai osândești sufletele pământenilor! Să stăm strâmb și să judecăm drept, că suntem în cer și atotputernici, stăpâni pe stele, pe pământ și pe broaște și n-o să ne coste un colț de rai, nici n-o să aibă cine să ne certe, dacă o să judecăm și noi o dată drept: cum poți să-i osândești Tu, care ai pus în ei și binele și răul și cu ce inimă colțuroasă și acră, cum e mărul pădureț, îi arunci atunci în iad, când ei n-au făcut altceva, în ticăloșia lor, decât să-Ți facă pe plac, trăindu-și viața așa cum le-ai ales-o Tu și urmând porunca pe care Tu le-ai scris-o în frunte?» Ziditorul, îngândurat cum rămăsese, a ucis câțiva melci în barbă și-a întreat: «Ce-i de făcut, Fiule, că mă secași la inimă cu adevărul ce mi l-ai spus?» Isus n-a stat mult pe gânduri, că învățase răspunsul pe dinafară: «Să Te dai la o parte și să mă lași pe mine să-i judec pe oameni, c-am fost om ca ei! Am știut să mă rog, da' am învățat și să mă răzvrătesc. I-am îndemnat pe muritori să fie curați la trup și la suflet, da' nu i-am oprit să se bucure de carnea Magdalenelor, binecuvântate fie acum și pururi, că m-am avut și eu bine cu una din ele și nu știu cum s-a întâmplat că tot sfânt am rămas. Pe scurt: numai eu, care-am cunoscut viața, pot s-o judec! Ar mai fi ceva: Tu i-ai blestemat pe oameni, pentru un flecușteț de măr și-o îmbrățișare, eu am suferit crâncen și m-am lăsat crucificat, ca să-i mântui de afurisenia Ta»... Tartorul ăl bătrân a tăcut, ca un pește în saramură, că altceva

n-ar fi avut ce face și de-atunci a-nceput Hristos să judece sufletele morților, după altă lege, pentru că le ascultă spovedaniile și le înțelege cu altă inimă...

Adevărul acesta plin și dur, din pilda bătrânului cu fantezia temerară și păgână, în libertinajul ei nu fără haz, fusese imediat controlat în icoana mare de la noi. Singur Isus trona în ultima vamă, peste valea plângerilor. Prin el și în numele lui se dau pedepsele și recompensele. Pe Dumnezeu îl căutasem o dată și-l strigasem pe nume dar mă pomenisem rostogol în pat, cu rama peste mine. Nici sfinții, poate, n-ar fi știut să-mi arate unde li s-a ascuns multslăvitul stăpân...

Fără îndoială că avatarul spiritelor nu începea în cerul cu flăcări și flori, cu fericiți și suferințe eterne.

Tinca știa o mulțime de întâmplări ciudate, cu morți și cu semne misterioase, pe cari le ascultam după împrejurări: uneori tremurând și albi, adunați pe scăunele în jurul sicriului ei pe roate, iar alteori cu un sentiment de împăcare și de odihnă în noi. Mă mirasem că o cotoroanță neputincioasă ca ea, cu bărbia ascuțită și adusă spre nasul coroiat și cu figura de vrăjitoare, poate să scoată din gura strânsă, creață peste gingiile fără dinți, cuvinte așa de muzicale și pline de înțelepciune și-am înțeles mult mai târziu, când am aflat că și oloaga era o rătăcită în cartier, o epavă aruncată pe un canal cu scursori, prin ce miracul rămăsese în ea o fărâmă de omenesc dornic de întriripare, de evadare din infernul scandalurilor zilnice. Meșteră în ocări și blesteme, era neîntrecută și fermecătoare în momentele ei rare, de popas în fantastic și în viața cu umbre și lumini a sufletelor.

— Când dormim, duhul nostru pleacă să se plimbe, să-și trăiască tainul lui de necazuri și bucurii. Pleacă, vezi bine, dar între el și noi rămâne o legătură, ca o ață întinsă și nevăzută de oricine. Uite de ce, noi știm tot ce face el și zicem că am visat...

Așadar, spiritul meu trăia în adevăr, alături de Fana și mama, de câte ori călătoream prin orașul din poza lui Ivan. Nu șovăisem, odată, s-o asigur pe oloagă că aveam impresia, cum mă plimbam prin cetatea înfiripată în somn, că mai trecusem o dată pe străzile cu case mari, de piatră și pe podul de lângă catedrala cu porumbei albi zburând în jurul turtelilor cu dantelă de marmură. Vecina mi-a spus (și am crezut-o) că sufletul meu mai avusese o existență, cândva – un destin pe care nu-l împlinise și fusese nevoit să-l reînceapă în mine. Mă bucurase până la lacrimi gândul că – în viața de atunci a spiritului

meu – s-ar fi putut să fiu copilul cu pălărioară din poză, dar Fana mă întristase adânc, mărturisindu-mi că n-a mers niciodată cu mine, în trăsura ce ne dusese – de atâtea ori – la grădina publică, unde ne aștepta mama: cucoană, bună și frumoasă.

— Când moare un om – continuase Tinca – duhul lui, dacă mai are de ispășit păcate pe pământ, intră ori în pântecul unei femei, și asta în clipa când plodul dinăuntru mișcă întâia dată, sau în trupul unui bolnav cu duhul vechi gata să zboare la cer, că și-a făcut osânda și nu-l mai leagă nimic de țărâna în care el singur a cuibărit boala, ca să-și ia mai curând tălpășița. Atunci se zice că bolnavul a scăpat – ca prin minune – de moarte, dar nu știe oricine cum și ce fel a fost.

Sora mică o ascultase pe bătrână cu privirile umede de uimire și întrebase nestăpânită, curioasă, fremătând:

— Al cui a mai fost sufletul meu?

Baba zâmbise.

— Am să te lămuresc, fato, dar mai întâi să-mi spui cu jurământ: ce-ai vrea tu să fii, în clipa asta?

Fana răspunsese fără șovăială:

— Regină, să am palat de cleștar și să mă fure Făt-frumos, da' să fie și stăvilarul de la Ciurel aproape, să mă scald la vară, cu Iacov...

Bună și mamă, oloaga o asigurase că regină și nimic altceva fusese odinioară, dar ascultătorii au râs ca bezmeticii iar fata a plâns de ciudă, că sunt așa de proști și fac haz de lucruri sfinte – pentru că erau sfinte, pentru ea, cuvintele ce-o încoronau, acum și-o urcau pe un tron ce nu existase, poate, decât în fantezia generoasă a bătrânei.

Oricum, sub tavanul scund, afumat de lampa cu petrol și între cele patru ziduri cu spoiala de var coșcovită de igrasie, se făcuse o atmosferă de vis iar vecinii, plutind încă între realitate și fantastic, cu tot hohotul lor nestăpânit de mai înainte, începuseră să se întrebe în gând ce vor să fie, ca să afle ce-au fost, sigur, în viața de altădată. Mizeria din odăița strâmtă se îmbrăca în lumină. Tinca nu se îndoia că a moștenit sufletul împărătesei Caterina cea Mare și că-i ispășește toate păcatele, prin existența ticăloasă la care fusese condamnată, dar Pascu – cu toate insistențele Semiramidei din cărucior – refuza îndărătnic să ar purta în el, ca pe-un pitpalac în colivie, duhul lui Napoleon Bonaparte. Modest, pricoliciul declarase cu evlavie că-l simte în inimă pe Valter

Mărăcineanu, un erou al războiului româno-ruso-turc, și repeta profund că n-a avut un băiat, cu oloaga lui, să-l boteze cu numele romantic al căpitanului mort pe reduta cetății de dincolo de Dunăre, sub faldurile tricolorului. Flăcăul clăpăug clipise repede spre nevestele tinere din sobor, cu înțeleș, bucuros c-a fost cândva armăsar arăpesc și ne-a convins, fără efort, sugându-și buzele mari și umede, că fecundase toate iepele din grajdul lui Baiazid, stăpânul turcilor. Firește că eu visam să fiu revoluționar rus, Să mă împuște soldații la zid și să-mi cânte Fana la mormânt, ca Fofoloanca: *«Bate-i Doamne pe ciocoi, cum ne bat și ei pe noi»* ori *«salcie pletoasă, surioara mea...»*

— Se întâmplă, uneori, să plece sufletul din noi fără să dorim. Nu vi s-a întâmplat să stați așa, cu ochii mari înaintea și să nu vedeți nimic sau să vi se pară că vă ia cineva de mână și vă scoate din casă ori din mahala? Vă plimbați cu gândul printr-un loc frumos sau stați de vorbă c-un prieten sau o rudă, care la cine știe ce mare depărtare, să zicem în Obor sau la Mogoșoaia. Duhul tău plecat vede și umblă prin locul frumos și tot el stă la taifas cu insul de departe... Se mai întâmplă și alta: să te caute un suflet. Mergi pe stradă sau croșetezi în casă și parcă simți o fâlfâire pe lângă tine. Atunci se zice că ți-ai adus aminte de cineva și-ncepi să-l simți alături, ba – de multe ori – stai cu el de vorbă. Sufletul te-a căutat să-ți ceară un sfat sau un ajutor ori numai să te-ntrebe ce mai faci, că-i era dor de tine...

Povestind, acum, cum venise spiritul lui Rel să afle în mine un cuib ocrotitor și să mă facă să sufăr, în vis, toată durerea lui, Fana îmi împrumutase și cuvintele și glasul. Aveam impresia că mă ascult singur sau – mai precis – că prin ea mi se spovedește celălalt Iacov, despre care îmi pomenise fata – dușmanul ori fratele rămas neadormit, în noaptea aceea și în calea tuturor încercărilor mari...

Nu mă mirasem că duhul adolescentului mă urmărise în somn și-mi ceruse un adăpost și mi se păruse natural să împart cu el o suferință indurată fără vină. Mai mult, mă bucuram că mă alesese tovarăș tocmai pe mine, în clipa crucificării lui. Mă întristase până la lacrimi, însă, numai gândul că bătrânii – obosiți cum erau de munca lor trudnică de peste zi, speriați de scandalul stârnit în jurul convoiului hilar și înspăimântați de moartea fetei lui Priboi și-a țigăncii – n-au mai fost capabili să suporte până la sfârșit, cu stoicism, stăpâni pe ei, furtuna ce prefăcuse mahalaua cu nume rușinos în balamuc și-o lăsase – sub cupola cerului înstelat – cimitir fără cruci. Singuri în întuneric și între

ziduri reci, cu nervii slăbiți de toate întâmplările neașteptate de până atunci și răsușiți în atmosfera de spital și de ceas rău, ce le apăsa umerii și le tremurase pe pleoape o negură ca o aripă prevestitoare, Puișor și mama, îndeosebi, au văzut în zbuluciumul meu semnele altei nenorociri și-au plâns, cuprinși de panică! Au amenințat cu pumnii spre icoană, cu disperare și-au apelat la ajutorul celorlalți chiriași.

— Cum te apărai, în vis, de procuror și comisar te învinețiseși, și se umflaseră vinele în tâmples și te răsturnai în așternut. Puica încercase fel de fel de leacuri și descântece iar bătrânul, convins că numai visul rău te frământă așa, te chema pe nume, blând și te scutura cu putere, să te deștepte. Nu știu minte, ce-a mai fost, în goana ce ne cuprinsese, da am auzit-o pe Puica țipând că mori. Până să mă duc s-o sprijin, a căzut leșinată.

Fâstâcit, neștiind ce să facă mai întâi: să rămână lângă mine sau s-o ridice pe nevastă de jos, tata a gemut o înjurătură cu sfinți, întrebând unde-i Dumnezeu, să ne vadă.

Atunci a apărut Atotputernicul, în chip de spălătoreasă cu picior de lemn...

Vecinii năvăliseră în sală, buluc, atrași de plânsul Fanei și de zgomotul lucrurilor răsturnate. Mădălina, Bela și Varlam au urcat-o pe mama în pat și-au doftoricit-o cum s-au priceput, în timp ce Neicu – convins că o să mor – îl scosese pe Puișor afară, să nu ne mai vadă cum ne chinuim și poate să-l îmbărbăteze, împăcându-l cu gândul că oricare din noi, tânăr sau în vârstă e dator c-o moarte de care nu scapă, orice-ar face, dacă i-a bătut ceasul. Criste, cealaltă slugă de la birt și Pascu, rămași înăuntru, se uitau la mine prostiți, convinși și ei că am să mor și fără îndoială mirați că nu-mi aprinsese nimeni o lumânare în mână. Fana singură, în toată casa cu nebuni, era limpede la cap, pentru că numai ea înțeleșese – după cum mă asigură a doua zi – ce minune se petrecuse în mine. Muiase batista în apă și mi-o apăsa pe tâmples, rugându-se sfinților din cer să-l scape mai repede pe Rel de prigoană.

— Știam că, dacă nu mai bat, te liniștești. Și, așa a fost! Când s-a auzit prima împușcătură a soldatului Virugă, ai tresărit și-ai ascultat. Cu fiecare răbufnitură de glonț te înviorai mai mult, pân-ai început să surâzi. Pe urmă, ai suspinat o dată și adânc – parcă suspina Rel în tine – și ai cerut apă...

Somnul îmi era, acum, de prunc, în fașe după baia caldă. Vecinii plecaseră, minunați că nu murisem. Pascu îl asigură pe tata că sufletul meu vechi, ispășind ultimul păcat din tolba cu care venisem pe pământ, zburase la cer.

Avusesem noroc, însă – dacă o întoarcere din moarte poate fi noroc, pentru un lacov din mahalaua cu nume rușinos – să fiu înviorat de un spirit nou, eliberat tocmai atunci și bucuros că se poate înfrăți cu alt bulgăr de lut călător, prin care să-și ducă mai departe crucea unui destin' deopotrivă de tragic. Bătrânul nu-l ascultase. Fericit că mă liniștisem și extenuat de spaima ce-l cutremurase, se trântise – dezarticulat – lângă patul meu și-mi mângâia mâna, cu zâmbetul alb și cuvintele înecate de plâns. Adormise curând, cu obrazul ud de lacrimi culcat în palma mică și dezmierdată, făcută căpătâi. Mama, în odaia ei, era palidă, avea cearcăne vinete și abia respira. Rămasă singură, în tăcerea dezolantă din casă, Fana își aruncase un șal pe umeri, mărise lumina lămpii – să nu mai joace umbra prin colțuri – și se ghemuise pe un scaun – deseori scuturată de fiori dar ferm hotărâtă să nu plece de lângă mine, până n-o răsări soarele.

— Ca să nu adorm, îmi ridicam pleoapele cu deștele ori mă frecam cu batista udă pe frunte. Trebuia să rămân! Mi se bătuse ochiul stâng, semn că năpasta nu trecuse...

Fata nu se înșelase.

Afară, în pustiul adânc al străzii, ș-au auzit – în zori – glasuri speriate, țipete scurte, implorări cu ruga stinsă, înjurături și pași repezi de bocanci cu ținte.

CAPITOLUL XL

Casa suspinelor

Lăsându-l pe Rel leșinat, plin de sânge, de vânătăi și cu palmele strivite, în brațele lui Virugă, cu ordin să-l spele, să-i lege rănilor cu fâșii din șorțul Oiței și să plângă soldatul, dacă i-o place, procurorul se întorsese la pompa de apă, urmat la un pas de comisar – amândoi surâzători și convingși că-și îndeplineseră misiunea cu perspicacitate, competență și inteligență suplă.

Le rămăsese, oricum, pe figură, urma unei tresăriri de spaimă.

— la ascultă, mă... sergent Varvaru, ce-i lipsa asta de disciplină la oamenii dumitale? Ce mi se apucase adineauri, domnule, bruta aia de santinelă, tipul ăia lombrosian, să tragă cu carabina după lilioci, în geamurile de la macaze și în cristelnița mășii? Asta-i curată barbarie, vandalism și altceva nimic, mă Sergent Varvaru! A stricat somnul cetățenilor cumsecade. Te invit să mi-l scoți mâine la raport, pe măgarul – ăsta de Virugă și să-i spui, domnului ofițer respectiv, că am zis eu să-i aplice o corecțiune drastică, să-l învețe minte să nu mai strice muniția țării, altă dată, ochind becurile și alte obiecte luminoase de la fața locului...

Fără să mai aștepte răspunsul sergentului, care-l ascultase cu pumnii uriași puși unul peste altul pe cartușieră și scăpărări de amnar în ochii ascunși sub sprâncenele stufoase, mult mai fioroase ca ale soldatului de pe maidanul cu basculă, procurorul se întorsese spre subaltern și-i ceruse o confirmare, cu un semn profesional, categoric, de șef ce nu admite să fie contrazis.

— Este, amice sau nu este?

Comisarul, cu un gest în care era mult adevăr dar și exces de zel, își apăsase palma stângă pe inimă, ca să-l convingă pe Varvaru că nici acum nu-i trecuse spaima.

— Este, coane, că mi se muiaseră picioarele, când am auzit carabina...

Militarii au râs tare, în batjocură, dar omul cu trabuc se încruntase. Avea motive temeinice să se supere pe mustăcios și pe artileristul cu galon de fir pe umăr.

Polițistul reușise, prin gafa ce-o făcuse, să compromită – în fața unor răcani – ideea de autoritate civilă. Dobitocul, în loc să răspundă scurt, precis și tot

așa de profesional la întrebare sau să protesteze, alături de superior, că un leat nedisciplinat tulburase somnul cetățenilor pașnici, declarase sincer – cu o sinceritate revoltătoare la un om în uniformă – că i se îndoiseră ciolanele de frică. Dăduse, astfel, o dovadă în plus că e prost și incapabil să se mențină la nivelul misiunii pe care i-o încredințase destinul și protecția politicianului cu poreclă de patrupead grohăitor.

Procurorul se speriasse, de asemeni, auzind prima împușcătură și tremurase lângă subaltern, la gândul că soldatul Virugă ar fi capabil – lombrosian cum era și țăran – să-i sfărâme capul cu un singur glonț, dar se stăpânise repede ca să poată salva – o dată cu prestigiul personal – blazonul puterii absolute. În loc să-și apese palma pe inimă, el protestase, energic, în numele principiului de ordine civică și-l admonestase, sever, pe sergent.

Fapta, eroică în sine, salvase însă numai aparențele. Varvaru nu se impresionase. Încleștase pumnii pe cartușieră, cu un gest mic, nervos, semnificativ și-l ascultase cu un surâs acru, care-i descoperise, numai într-o parte a gurii, dinții puternici de sălbăticiune voinică. Râsesse, mai tare și mai batjocoritor, după gafa comisarului și nu se sfiise să afirme, în auzul tuturor, poate ca să motiveze indisciplina camarazilor în subordine, că ei sunt artileriști și se pricep să tragă cu tunul la semn sau în inamic, când o suna goarna, nu să facă pe dădacele pe lângă civili – asta fiind datoria răcanilor cu vipușcă albă, porecliți «colivari» de surtucari, nu fără motiv și nici fără haz.

Procurorul a fost convins, în sfârșit, că ar fi ridicol să solicite, mai departe, concursul unor elemente dubioase, deși în uniformă, mânate de înclinări subversive și cu morbul răzvrătirii în sânge. Observase la soldați, de altfel, de când se întorsese de pe maidanul cu basculă, o atitudine ostilă. Era sigur că – dacă mai continua să-l bată pe Rel – s-ar fi pomenit cu toți vlăjgani din patrule dispuși să împuște felinarele, cotoii de pe acoperișuri, stelele căzătoare și discul lunar.

– Bestii – scrâșnise el – bestii socialiste și altceva nimic...

Era în preajma revoluției țărănești.

Procurorul avea un motiv mai mult să afirme – în convorbirile de la bodegă, de pe coridoarele tribunalului și de la club – că sătenii sunt răi, puturoși și hrăpăreți, așa – dar buni de jug, azi ca și ieri, ori carne de tun, de vor îndrăzni cumva – cum s-a zvonit – să întindă mâna spre latifundiile strămoșilor cu ișlic.

Deocamdată, între acești puturoși ce învățaseră să tragă cu tunul la semn sau în inamic, când o suna goarna și insul cu monoclu, cu principii solide și puternice aversiuni sociale, sta flăcăul clăpăug. Tănăsică vrea să pară nepăsător. Se rezemase de zidul pompei cu apă și se uita în gol, fără clipire. Lumina de la felinarul comisarului și de la lumânări îl desfigura și mai mult. Era o împietrire, în el, pe care procurorul o înțelesese nu fără tresărire.

— Hotărât, orașenii sunt mult mai naționaliști, mai harnici și mai supuși – constatase omul legii, uitându-se pe furiș și nu fără simpatie, la sluga învinețită de pumni – au alt respect față de lege, pentru că (săracii!) sunt mai deștepți...

Luna se lăsase dincolo de fabrica de mobile Lessel. Stivele uriașe de scânduri, din curte, aruncau pe maidanul cu basculă și pe stradă, de la barieră spre mogâlda pompei de apă, umbre geometrice. Se făcuse frig și se adunau neguri, plutind pe lângă uluci ori prinse de frunzișul rar al roșcovilor sălbatici, ca niște pasări cu aripile răsucite în jos. Se deșteptase undeva un cocoș.

Pe sub streșini și pe zidurile mari ale întreprinderilor industriale erau petice de lumină albă, rece, ireală. Manevra un tren de marfă iar locomotiva speria liniștea din ceasul ultim al nopții, cu semnale stridente. Scânteile, răbufnind pe coșul înalt o dată cu aburii ce se învolburau în supapele pistoanelor, se stingeau repede și sus. Plecau câinii pe coclauri, după pradă și intrau lăptarii în oraș, în faetoane sârbești, trase de cai mici cu trupul mărunț și repede.

Procurorul observase, pe figuri și simțise, în atmosferă ceva suspect, pe care nici el singur nu-l putuse defini. Îl înconjurau soldați tăcuți, cu gândul dușman și câțiva vecini din casa cu nebuni, cu pumnul strâns în buzunar. Mai mult, avusese impresia – la un moment dat – că după fiecare copac e ascuns un răufăcător, că stau la pândă – dincolo de garduri haimanale cu șișul în mânecă. Trecuse un liliac, în zbor frânt de rândunică. Gore și Paler, întinși lângă moartă, oftau în somnul lor de pomină. Gardistul căscase. Comisarul, palid de neodihnă și zornăind sabia pe lângă el, muta povara trupului când pe un picior, când pe altul. Pe maidanul cu basculă era fierbere. Mădălina și Lenora, Pascu și cele două slugi de la birt, meșterul ungur și Neicu, plecând de la noi, după ce mă liniștisem, se adunaseră în jurul lui Rel. Glasurile lor ajungeau până la pompa de apă, ca un murmur. Deodată, în clocotul acela surd de văicăreli cu mina la gură și de blesteme scăpate printre dinți și cu frică, a scăpărat o sudalmă cruntă. Soldații, înțelegând cine-a fost insultat, au

râs din nou, tare și în batjocură. Prestigiul autorității era din nou în joc. Procurorul a ridicat fruntea, semeț și cu ultima fărâmbă de energie în el a pornit spre maidan, să afle cine înjurase, să-l umple de sânge cu pumnii, să-l calce în picioare, și pe urmă să-l aresteze dar – după câțiva pași – se oprise încurcat, înfiorat. Subalternul nu-l mai urmărise, în locul lui, însă, trecuse altcineva, poate o haimana, oricum o matahală cu cozorocul de la șapcă tras prea mult pe figură, ca să i-o poată distinge. În mersul lui ca în vatră, în atitudinea ce-o împrumutase, stând în umbră și în nepăsarea prefăcută cu care începuse să fluiere o frântură de cântec, reprezentantul, ordinii publice a înțeles cu ce intenție venise necunoscutul în urma lui și ce gând rău ascunde. Speriat, se întorsese repede lângă comisar și gardist, să se simtă în siguranță și cât mai departe de grupul format, într-un amestec suspect, de artileriști și mahalagii. Nu mai rămăsese în el niciun pic din forța cu care începuse cercetarea la fața locului, în doi timpi și trei mișcări, deși abia acum îi venise adevărata mare idee salvatoare, pentru descoperirea principalului autor al dublului asasinat.

— Nu-i nimic, ne continuăm ancheta la secție! Acolo, oricum, suntem mai în larg și scăpăm și de scârbele de tunari. O să telefonăm după un pluton de jandarmi. Ia, amice: să procedăm legalmente cu domiciliul victimei și să plecăm cu martorii, cu indivizii surprinși pe teren și cu porcii-ăia beți! Lasă c-o să știm noi cum să-i dezmetecim...

Mustăciosul, în timp ce șeful sigila – cu ajutorul omului cu tesac – ușa de la sala țigăncii, formase convoiul. Sergentul Varvaru, asigurat că va fi liber să plece cu oamenii lui la cazarmă, după ce vor ajunge cu presupușii criminali la arestul polițienesc, i-a dat tot concursul, bucuros să scape cât mai curând de-o corvoadă nepotrivită cu uniforma și cu inima unui artilerist. Când s-a întors din casa cu nebuni, murdar și ars de ceară pe degete din vina gardistului, care nu învățase, în zece ani – de când mânca pâine și sare de la stal – cum se aplică o pecete, procurorul găsisese totul aranjat. Mulțumit de devotamentul subalternilor și încântat de sine, s-a urcat în trăsură și rămas în picioare, plin de el și convins de importanța sacerdotală a momentului – ca un prefect în fruntea unui cortegiu regal – a făcut un gest lung de plecare. Convoiul pornise după birja lui, alene, târându-se ca o rămă uriașe, cu doi soldați în frunte și doi în urmă. Gore și Paler, prinși de glezne și de subsuori, erau purtați de patru răcani, ca niște trofee smulse de pe meterezele unei cetăți ce rezistase eroid și ceruse sacrificii imense și legănați când într-o parte,

când în alta ca în jocul de copii cu «hai la groapa cu furnici». Rel, încă leșinat, cu mâinile numai o rană înfolfolite în cârpe și figura de nerecunoscut, fusese luat în brațe de Virugă. Artileristul se jurase, schimbând încărcătorul la carabină, că, nu-l mai lasă pe băietan în prada civililor, orice i-ar face domnul sergent și la oricâte nopți de carceră o fi pedepsit. Rânjind, procurorul îl bătuse pe obraz, lăudându-l că are inimă bună și slabă de leliță cu scurteică și papuci și se obligase în fața tuturor, pe cuvânt de onoare, să nu-l mai atingă pe adolescent în tot cursul cercetării. Tănăsică, arestat deocamdată ca autor principal al dublului asasinat, era dus mai mult pe sus de meșterul ungar și de birtaş amândoi invitați la comisariat să confirme în scris și sub semnătură, în fața crucii – dacă o fi cruce acolo, – lămuririle date la pompa de apă.

Gardistul rămăsese de pază, până, o veni duba de la Morgă, lângă Safta și Oița. După ordinul mustăciosului, fata mălăierului fusese adusă de militari de pe maidanul cu basculă și întinsă alături de țigancă – doi bulgări de lut însângerat...

Când au văzut convoiul plecând pe calea Plevnei, haimanalele și cumetrele din cartier, cari priviseră în adevăr – până atunci – scena de la pompa de apă prin spărturile din garduri și din umbra roșcovilor sălbatici – femeile cu inima ticăind de spaimă iar flăcăii cu mâna încleștată pe boxul din buzunarul de la spate, – respiraseră adânc. Parcă li se lua o povară de pe umeri.

Mahalaua, însă, nu scăpase așa ușor, cum bănuiau țաțele ce începuseră să șoșotească pe la porți, înviorate. Prigoana se amânase numai, pentru clipa când o veni – în pas alergător – plutonul de jandarmi pe care procurorul n-o să uite să-l ceară telefonic, ca să poată realiza pe teren magnifica idee salvatoare ce se limpezise sub frunte. Dar, cu cât avea să fie mai pustiitoare furtuna, cu atât mai luminoasă li se păruse, celor tineri și nevestelor, minciuna cu care își legănavu sufletele.

Altădată anchetele în doi timpi și trei mișcări lăsau urme mult mai adânci...

Nepoftiți ca și acum, reprezentanții ordinii publice apăreau la fața locului întotdeauna prea târziu, să încurce lucrurile și mai rău cu întrebări ce nu știau de unde pornesc și unde vor ajunge, să agite din nou spiritele abia domolite în urma unui scandal epilogat obișnuit cu o vărsare de sânge și să înhațe la noroc, din grămadă, câțiva inși purtați în urmă – din mahala și până la comisariat – în pumni ori târâți de mădulare, cu capetele lovite și însângerate de toți bolovanii de pe stradă și tăvălitate prin toate gropile cu noroi sau praf.

Arestații urlau de durere și ne rugau, întinzând mâinile spre noi: «nu ne lăsați, fraților, fie-vă milă de noi, oameni buni, că ne omoară», în timp ce același gardist, din ordinul cunoscutului om cu trabuc și cu concursul devotat al nelipsitului mustăcios – mare și sfântă treime a duhului civilizator – țipa ca un scos din minți și lovea orbește.

«Oamenii buni» se baricadau în case, lași sau numai cumiți, oricum cu sufletul mușcat în dinți de o revoltă mai adânc înfiptă în ei, cu cât era mai stăpânită. Plozii tremurau, ascunși prin poduri sau bălării, neînțelegând încă bine ce năpastă a cerului se abătuse asupra mahalalei. Singure femeile și îndeosebi nevestele tinere și codanele, superbe în eroismul lor inutil, se culcau una lângă alta, ca o barieră, în fața alaiului și-i implorau pe cerberii legii, cu suspinele, cu văicărelile și cu blestemele lor, să se îndure de nevinovați. Dacă unul din cei prigoniți era însurat, soția și progeniturile lui se încleștau de brațul cu tesac ori de picioarele comisarului, cu toată disperarea și cu ultima lacrimă plânsă o dată cu cel din urmă scâncet al copiilor. Supărat că niște făpturi așa de josnice au curajul să-i încurce drumul, mustăciosul le rostogolea în țărână cu latul sabiei sau cu vina de bou, tot așa de orb ca și subalternul lui și nu arareori călca și sângea trupurile slabe cu potcoava de la cizmă, sub ochii bulbucăți și complici ai superiorului.

Convoiul, în urmă, pleca mai departe, trecând peste bariera de inimi amuțite, cu același ceremonial de pumni, de lovituri și de urlete inumane.

Arestații erau puși în libertate după o săptămână de cercetare, ca să aibă timp comisarul să-i facă să spună și «laptele pe care l-au supt». Cum nu se știau cu nimic vinovați sau își mărturiseau, din primul moment, păcatul de a fi băut mai mult un pahar cu vin, care le înecase obida dar le furase și mințile – poveste simplă și la fel în destinul tuturor lucrătorilor și hamalilor din mahalaua cu nume rușinos – polițistul se înfură și-i tortura de trei ori pe zi, punându-le ouă răskoapte la subsuori și bătându-i cu o trestie de mare peste degete sau cu vâna de bou la tălpi, până leșinau. Era convins că – în cele din urmă – victimele vor face mărturisiri senzaționale. Noaptea îi arunca – după ce-i înviora gardistul, silindu-i să stea cu capul sub robinetul cișmelei în mare presiune – într-o pivniță umedă, plină de guzgani. Prizonierii, strânși unul lângă altul în întuneric și frig, se apărau cu pumnii de animalele flămânde și temerare.

Mustăciosul, crescut în școala vremii lui și format în cloaca moravurilor de atunci, era robul câtorva adevăruri elementare, implacabile. Forță de primă mărime în stat, alături de armată și biserică, poliția se bănuia un organ de represiune, moralizantă și nivelatoare pentru un anumit strat social și pusă la adăpost de orice responsabilitate. Omul sărac, ticălos din fire, dușman prin naștere al edificiului național și-al moralei pure, era scos din lege, ca orice bulgăr de lut în care colcăia vermina tuturor răutăților. Orice individ intrat în comisariat se transforma automat în element periculos sau – cum obișnuia procurorul să spună – în tip lombrosian, cu conștiința stropită de sânge și plină de păcate ascunse. Mustăciosul, ca să-i salveze sufletul putred, prin recunoaștere și ispășire, îl lua îndeaproape la cercetare. Profesionist pasionat ca un amant adolescent și posedând toate calitățile temperamentale indispensabile misiunii ce-i asigurase faima și-l decretase stăpân absolut pe libertatea și viața muritorilor de rând, el oficia – în întunericul umed al beciului sau în sala de tortură – cu fanatism și pe îndelete, dozând suferința corporală și mai ales morală, cu un meșteșug rar. Dacă arestatul rezista, timp de-o săptămână, la toate chinurile, era chemat în birou, certat cu blândețe că nu vrea să se lepede de diavolul din el, mărturisind pe cine a ucis sau ce-a furat și redat vieții desfigurată, olog sau aproape înnebunit de groaza prin care trecuse în cele șapte zile și tot atâtea nopți.

Gardistul pleca prin mahala din ajun, să anunțe când se vor întoarce vinovații în cartier. Nevestele și rudele lor se înșiruiău, spre secție, în cortegiu mut. După ce erau ținute ore întregi la poartă, în frig, în arșiță sau în burnița toamnelor – ca să aibă timp omul cu tesac să adune bacșișurile și să se înduioșeze de scâncetele copiilor – femeile erau împinse spre scara de la intrare, ca o turmă. Mustăciosul se îndura, în cele din urmă, să apară în ușă și să le facă – de la înălțimea celor patru trepte de ciment – morală. Rubedeniile ascultau încovoiate, ghemuite una în alta și cu figurile ascunse în tulpane. Polițistul își îndepărta picioarele mult, proptit în sabie și le comunica – după ce-și săra inima cu câteva înjurături ce răsuceau morții în morminte și violau toate sfintele din calendar – că arestații vor fi puși în libertate, deși nu l-ar împiedica nimeni să-i zvârle la ocnă, ca pe niște ticăloși cu sufletul și conștiința în cangrenă. Se gândise, însă – milos din fire cum era – numai la soții și la plozi, că rămân pe drumuri...

Femeile îngâneau milog: «săru-mâna, conașule», binecuvântându-l că se îndură de viața și de norocul lor și plecau spre casă, ducând de subsuori și câteodată pe targă, un bărbat de nerecunoscut sau un frate dezarticulat, frânt de la încheieturi – toți la fel de buimaci, în muștenia lor de umbre întoarse din infern.

Comisariatul, mutat din primăvară în toamnă și de pe o stradă pe alta, în căutarea unei clădiri corespunzătoare menirii sale fatidice de moralizare prin pumni și vână de bou, fusese instalat în cele din urmă – într-o hardughie dărăpănată și cenușie, poate un fost han pe vremuri, cu gratii, cu beciuri și șobolani. Un felinar cu petrol, la poartă (oricine intra pe acolo se îmbrăca, pentru o săptămână cel puțin cu cămașa nefericirii) arunca un petic de lumină murdară pe zid, mărint atmosfera de roman senzațional ce plutea în jurul acestei case a suspinelor, ocolită de rarii pietoni și blestemată de cumetre s-o ardă focul până în temelii...

Procurorul oprise trăsura și primise, ca un general, defilarea convoiului. Rel se dezmeticise și gema, în brațele artileristului. Trecând pe sub firma galbenă, birtășul și meșterul ungur simțiseră un frig în mădulare și se prinseseră de mână. Tănăsică singur era liniștit și drept, în tăcerea lui așa de semnificativă. O dată ajuns la comisariat, sergentul își adunase oamenii cu un scurt și tăios: «la mine, fuga marș» și plecase spre cazarmă, fără să mai aștepte cuvântul civilului de la tribunal sau să-l salute. Virugă îl culcase pe adolescent la picioarele celor doi matadori ai autorității și preamărea acum – mergând înviorat în cadență – haina militară, pentru că-l ferise de mare păcat.

— Varvarule, frățioare – oftase el, adânc – era să fac moarte de om! Numai asta m-a împiedicat, mă: că port trențele statului și am o lege de soldat...

— Taci leat – ordonase sergentul, întunecat – taci și scuipe și pe urmă uită tot... sau ține veninu-n tine până la toamnă, când ne liberăm...

Procurorul ordonase, în așteptarea jandarmilor, continuarea cercetării și împărțise munca, să se lucreze cu spor.

Rel fusese uitat afară deocamdată, întins pe ciment. Băietanul gema, legănat între viață și moarte și-l ruga pe Virugă, bănuindu-l aproape: «apă, mă camarade, apă»...

Nu-l asculta nimeni.

Plantonul de la comisariat îi luase în primire pe bețivi. Gore și Paler fuseseră trântiți, unul peste altul, sub robinetul deschis la presiune maximă, să-i readucă apa rece la realitate.

Mustăciosul trecuse cu Tănăsică în camera de torturi, să-l descoasă și să-l oblige – prin mijloacele lui personale – să spună și laptele pe care l-a supt, în timp ce procurorul îl invitase pe ungur și pe birtaş – cu o bunăvoință suspectă – în birou. Vecinii din casa cu nebuni confirmaseră, de astă dată în scris, cele relatate la pompa de apă. Omul legii le pusese întrebări peste întrebări, încercase deseori să-i încurce, să-i facă să se contrazică sau să-l silească pe negustor – luat prin surprindere și strâns cu ușa – să adaoge un amănunt pe care meșterul îl uitase ori se încăpățânase să nu-l divulge. Tip lombrosian și el, Bela povestise – cum o știa – toată drama din căsnicia țigăncii (nici birtaşul, de altfel, nu dăduse informațiuni mai precise...) și nu șovăise să afirme că se certase deseori cu hamalul, deoarece îi tulbura săptămânal somnul cu petreceri de cârciumă.

Procurorul îl ascultase, zâmbind ascuns. Mărturisirea i se păruse prețioasă și-o reținuse. Dușman de moarte cu Gore, meșterul ungur ar fi avut motive suficiente de răzbunare sângeroasă. Nu-i mai puțin adevărat că stabilise motive tot așa de serioase de răzbunare și în sarcina soțului și-a flăcăului clăpăug, ins cu toate tarele criminalității și prin urmare capabil să ucidă numai ca să-și satisfacă temperamentul sanguinar. O mare întrebare, la care nu s-ar fi putut răspunde până una-alta, era dacă Tănăsică înscenase mascarada convoiului hilar în complicitate cu încornoratul sau cu șeful de la «Lessel» ori de comun acord cu amândoi, jucând – inteligent ca orice individ din familia vastă a răufăcătorilor – pe două planuri. Era imperios necesară, așadar, confruntarea slugii cu Bela și în urmă cu Gore și Paler, alt individ c-o existență cert dubioasă în familia Saftei și poate cu un rol nu tocmai secundar, în dublul asasinat de la pompa de apă.

Birtaşul, în timp ce era audiat, tresărise de câteva ori. Tănăsică urlase, în camera de tortură. Ofticosul cu catastiv – în dubla lui calitate de negustor cinstit, la care se ospătau șapte mahalale în cont și mai ales de stăpân – îl rugase pe procuror să-i scape prăvăliașul de chinuri.

— Că, la urma urmii, eu pot să-l bat uneori, da' comisarul nu, că nu-i dă el să mănânce și nici nu-l îmbracă el...

Cerberul se încruntase iar birtaşul amuțise, lipit de perete.

— Să zici mersi că n-ai trecut și tu la rând...

Bucuros în adevăr, când s-a văzut din nou afară, că scăpase așa ușor din Casa Suspinelor, ofticosul cu catastiv s-a închinat și mai mult fugind – uitându-se mereu în urmă, cu frică, să nu vină careva după el, să-l prindă de gât și să-l readucă la comisariat – ajunsese sub șopron, pe Basarab, lac de sudoare.

Tănăsică îndurase maltratările cu resemnare. Luat în spinare, ca un pachet și trântit mototol, dezarticulat, cu gleznelor umflate și spatele tot o rană, la picioarele șefului, el răsturnase – prin simpla recapitulare a faptelor – eșafodajul ridicat pe baza elementelor formale culese de inteligența și de logica profesională a omului cu trabuc.

— Ceasu' rău, coane procurorule – gemuse, în ultim efort – ceasu' rău și curva de viață, uite vinașii! Arestează, dacă poți, ceasu' rău...

Sluga, în urmă, leșinase...

Procurorul și comisarul se priviseră lung, întrebători.

Bela îi apăraseră cu eroism pe vecinii din casa cu nebuni. Niciunul nu luase parte la mascarada de afară. Se încuiaseră în casă, ca el, presimțind că are să se întâmple ceva neașteptat cu țiganca și cu turma adunată la poartă și pe gardul dinspre maidanul cu basculă. În demența ce-o cuprinsese, mahalaua – sau cum spusese Tănăsică: viața proastă și fără frâu – o culcase la pământ pe Safta, ca să răzbune moartea Oiței ori poate – numai ca să-și sature ura oarbă cu o suferință alta, a oricui. Meșterul ungur, deși nu citise – ca orice magistrat – câteva volume despre maladiile și deviațiunile morbide ale sufletului colectiv, dezlănțuit deseori cu toată furia și stupizenia de care poate fi capabil, reușise totuși să-l convingă pe comisar, cu logica bunului-simț, că isprava mahalagiilor – a tuturor și poate a nici unuia din ei – era posibilă. Nu este și n-ar fi nimic cu neputință, într-o lume roasă, sălbătică de-o existență aspră, de muncă trudnică și fără niciun folos, în bătaia vânturilor și departe de soare...

Procurorul nu era dispus să filosofeze asupra destinului omenesc și cu atât mai puțin să asculte un discurs subversiv, de la un individ în bluză albastră. Adevărul, pentru el, în privința dublului asasinat de pe șoseaua Basarab, era din nou simplu. Ucigașii vor fi căutați în cartier, cu metodă. Revenise – așadar – la unica, mare și salvatoare idee ce-i scăpărase sub frunte încă de la pompa

de apă. Acum era liber s-o traducă în fapt, pe teren – eroic fapt și sortit să facă vâlvă.

O patrulă de jandarmi aștepta în curte...

— Comisar, în doi timpi și trei mișcări, să-mi aduci criminalii...

Când a fugit Fana la poartă – atrasă de țipete – să vadă ce pacoste nouă se abătuse pe capul vecinilor, a găsit toată strada plină de militari, de bărbați numai în cămăși, de neveste despletite, zăpăcite de spaimă și de plozi alergând de colo până colo, încă buimaci de somn, speriați, tremurând, rătăciți de părinții împinși, fără alegele, în cercul larg al jandarmilor cu baioneta la armă.

Mustăciosul și gardistul intrau din casă în casă, îi apucau pe mahalagii de mâini și de picioare și-i dau rostogol de sub plapumă, ca să-i arunce, de la unul la altul și din pumni în alți pumni, până la cordon.

Oamenii, prinși fără veste de furtună, uitaseră că pot să protesteze sau să se întrebe ce se petrece cu ei. Se uitau unii la alții, turmă îndobitocită, cu ochi ce nu mai știau să cunoască.

EPILOC PENTRU PRIMĂVARA TRISTA



CAPITOLUL XLI

Un destin scris pe batistă

— Așa, în turmă și între colivari, i-au dus la secție, să-i deznoade în bățai...

Fana a plâns – cu ochii ei mari și frumoși a plâns lângă mine:

— Oamenii – săracii oameni...

Gândul s-a închis apoi – peste revolte și amărăciuni, ca un pansament nou peste rană veche și fără speranță de vindecare.

Mă învăluisese – mătase șopotitoare – o tristețe muzicală, ca o fericire a durerii...

Acum erau de prisos întrebările și zbuciumul și lacrimile.

Trăiam – fără mine și fără gânduri – lângă sora mică, cu inima ca o fâșie de steag decolorat de vreme, pe care nici vântul nu se mai îndura s-o fluture.

Fata se înfiorase.

— O auzi cum suspină în somn?

Am făcut un efort, risipit cum eram atunci, să mă adun fărămă de suflet lângă altă fărămă, ca să pot înțelege de cine-mi vorbește.

O uitasem pe mama, cum mă uitasem pe mine.

Nu știam că mai rămăsese un ultim strop amar și numai al meu.

Mă apropiasem, în vârfuri, de pat.

Puica adormise trântită peste plapumă, cu capul lunecat de pe albul perinei. Avea o paloare de cadavru și o cută adâncă între sprâncene. Niciodată nu mi se păruse așa de slabă. Parcă se topise carnea, ca să rămână – sub mâneci – oasele subțiri și mai lungi, acum, ale brațelor. Tremura lumina de la candelă peste pleoapele vinete, duse afund, în orbitele mari. Mama strânsese în mână o batistă plină de sânge...

Se adunau – cum rămăsese înfiorat lângă bolnavă – amintirile:

— Tu și ăl bătrân, doi câini, am să mă spânzur, ca să scap de voi...

Fana îmi șoptise:

— A scuiat sânge când s-a speriat că mori, azi-noapte...

Am ridicat ochii spre icoană, cu toate durerile și revoltele răscolite și împletite în mine și-am zburat spre cer o rugăciune fără cuvinte și înverșunată, scrâșnită, ca o chemare din urmă și ca un blestem.

Soarele își juca lumina toată pe batista plină de sânge – soarele nesimțitor de frumos și de strălucitor, din primăvara dușmancă.

Destinul tuturor era scris acolo, în peticul de nansuc din mâna ca de var. Se încovoiau în picurii roșii toate elanurile, ca niște maci cu trupurile ființe și murise neștiut – ca un copil în scutec, zvârlit pe maidan – cel din urmă vis al copilăriei.

Scrisesem pe batistă, ca pe-o unică filă de calendar, întâia mare sărbătoare a îngerului negru.